

ҚУТБ ХОРАЗМИЙ ХУСРАВ ВА ШИРИН

(Низомийдан таржима)

Нашрга тайёрловчи:
Филология фанлари доктори,
профессор Ҳоди Зариф.

Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти

1986

ҚУТБ ХОРАЗМИЙ ВА УНИНГ ТАРЖИМАСИ ТУҒРИСИДА

Шоир Қутб Хоразмий 1340 йилда улуғ озарбайжон шоири Низомий Ганжавийнинг «Хусрав ва Ширин» асарини ўзбек тилига таржима қилди. Қутбнинг бу таржимаси X асрдан то XIV асргача бўлган бадий таржима асарлари ичида энг мукамал ва энг юксак бадий маҳорат билан таржима қилинган бирдан-бир асардир. Бу асар ўз замонасида жуда катта ижобий роль ўйнади ва ўзбек халқининг бадий таржима соҳасидаги дурдона асарлари қаторида машҳур бўлди. Таржима тарихи ёзилар экан, Қутб Хоразмий номи алоҳида тилга олиниб, зўр фахр билан эсланади. У улуғ шоир Низомий Ганжавийнинг асарини ўзбек тилига таржима этар экан, ўзбек тилининг беқиёс куч-қудратини кўрсата билди.

Қутб Хоразмий ўз замонасининг илғор ва кучли шоири, классик адабиётнинг атоқли намояндаларидан биридир. Унинг оригинал асарлари ва бошқа таржималари ҳақида бизнинг замонамизгача бирон маълумот етиб келмаган.

Қутбнинг таржиман ҳоли, қачон туғилиб, қачон вафот этганлиги ҳақида ҳам аниқ маълумотлар йўқ. Қутб Олтин Урда хонларидан Ўзбекхоннинг ўғли даврида яшаган, Ўзбекхон 1312—1340 йилларда хонлик қилади. Унинг Тинибек деган ўғли бўлиб, шоир-таржимон Қутб ўз асарини унга бағишлаган. Шоир «Хусрав ва Ширин»ни маснавий тарзида арузнинг «ҳазажи мусаддас мақсур» вазнида таржима этар экан, оригиналнинг маъноси, сюжети, образларини тўлалигича сақлайди.

Октябрь революциясига қадар Низомий Ганжавийнинг уч достони ўзбек тилига таржима этилган: «Хусрав ва Ширин» (Қутб Хоразмий таржимаси), «Маҳзан ул-асрор» (Ҳайдар Хоразмий таржимаси) ва «Ҳафт пайкар» (Огоҳий таржимаси).

Уччала шоир-таржимон ҳам Низомий Ганжавий асарларини ўзбек тилига ўғира эканлар, ҳар қайсиси дostonга ўзидан кириш сўзи ёзади. Уларда гениал шоирга беқиёс ҳурмат, муҳаббат изҳор қилиниб, ўзларнинг орзу-умидларини баён қиладилар ва айни дostonни нима учун таржима қилаётганликларининг сабабини айтадилар.

Қутб Хоразмий «Хусрав ва Ширин»ни таржима этар экан, ундаги асосий образлар: Ширин, Хусрав, Фарҳод, Меҳинбону, Шопур, Шеруяларнинг характер хусусиятларини ўзбек тилида асл нусханинг айнан ўзидай беришга тиришади, воқеа ва сюжет линиясини тўлалиги билан сақлашга ҳаракат қилади.

Шириннинг портрет тасвиридан бир парча:

...Садаф ичра тизилмиштек тишлари дур,
Тишининг шуъласи дурга берур нур.

Ажойibroқ ики лаъли бадахшон,
Кўрарман бўлмиш ул дур узра галтон.

Қароқи жодуси кўргани ўртар,
Ёмон кўзлук кўзин кун бирла ўртар.

Тилин тебратса ул, эл кўнглин овлар,
Сўзи афсун-менгизтек тилин боғлар..

Бу мисраларни таржима деб ўйлаш қийин, гўё Низомий Ганжавийнинг ўзи ўзбек тилида ёзгандай! Таржимон кўз олдингизга гўзал, адолатпарвар Ширинни жонли қилиб гавдалантириб бериш учун ранго-ранг бўёқларни ишлатади, ўзидаги бор санъат кучини сарф этади, ўзбек тили бойликларидан эркин фойдаланади. Бундай ҳолни биз мураккаб образ — Хусрав тасвирида; баҳодир, меҳнатсевар, Ширинга мафтун бўлиб, шу йўлда қурбон бўлган Фарҳод образини гавдалантиришда, адолатли, меҳрибон Меҳринбону ифодасида ҳам кўрамиз. Мана, Ширин суратига қарата Фарҳоднинг айтган сўзлари:

Санинг ишқинг мени бу ишга илди,
Кетурди ушбу тош кесмакка солди.

Бу янглиғ ранжим ортти, иш узади,
Қарорим қолмади, сабрум йиради.

Сан онда бир ориғ гавҳар менгизлик
Турусан тошлар аросинда гезлик.

Уш ондин ўтру мен бу тош кесарман,
Гуҳар илгимга киргай теб кусарман.

Таржиманинг тили тўғрисида шуни айтиш мумкинки, унда тушуниш қийин бўлган арабча, форсча сўзлар кам, бўлганлари ҳам халқ дилига сингиб кетган сўзлардир.

Қутб Хоразмий дostonидаги сарлавҳаларни ҳам аниқ, равшан ва қисқа қилиб таржима этади. Масалан, «Хусрав Фарҳод бирла мунозара қилиб, Фарҳод тоғ қазмоқлиқи сўзи» (127-бет), «Фарҳод тоғни қазарда Ширин суратига қаршу зори қилғони» (131-бет) ва «Ширин Бестун тоғига Фарҳодни кўрмакка боргани» (137-бет) ва ҳоказо.

Таржиманинг вазнида сохталикларни учратмаймиз, қофиялар тўлиқ ва ихчам, улар бир-бирларини такрорламайдилар. Таржимон—Қутб Хоразмий Низомий диалогларига хос оригинал ибораларни ишлатади ва унинг маъноларини тўла беришга интилади.

Қутб Хоразмий Низомийнинг «Хусрав ва Ширин» асарини қайси қўлёзмадан таржима қилганини ёзмайди. Маълумки, Низомий «Хусрав ва Ширин» асарини 1180 йилда ёзган, Қутб эса 1340 йилда таржима этган. Демак, у 160 йилдан кейин Низомий асарини таржима эта бошлаган. Бу йиллар ичида Низомийнинг асарини бир қанча котиблар кўчирган, ҳар қайси қўлёзмага маълум ўзгартишлар киритилган.

Бу эса оригинал билан таржима асарини солиштиришда қийинчилик туғдиради. Биз мисолни Озарбайжон фанлар академияси Шарқшунослик институти ва Низомий номидаги Тил ва адабиёт институти 1960 йилда чиқарган «Хусрав ва Ширин» достонининг илмий-танқидий текстидан олдик.

Бу китобни марҳум Л. А. Хетагуров нашрга тайёрлаган ва Е. Э. Бертельс муҳаррирлик қилган. Нашрга тайёрловчи ўнта қўлёзмадан, шу жумладан Париж, Лондон, Ленинград, Бокудаги қўлёзмалардан фойдаланган.

Қутб Хоразмий таржимада Хоразм шеvasида ишлатиладиган сўзлардан ҳам фойдаланган. Масалан, том ўрнида «учак», тўрт ўрнида «дўрт», қўл ўрнида «ал», «гилам» ўрнида «ғоли» ва ҳоказо.

Таржимон-шоир Қутб Низомийнинг «Хусрав вв Ширин» достонини бутун тўлалиги билан, унинг сюжети, композицияси ва мазмунини тамом сақланган ҳолда таржима қилган. Тўғри, оригинал 102 бобни ташкил қилади. Таржимада эса бу 91 бобга келтирилган, демак 11 боб қисқариб кетган. Хўш, қисқартишнинг характери қандай бўлган?

Қутб таржима қилганда воқеа ва сюжетни қисқартирмайди, балки бевосита сюжет билан алоқадор бўлмаган бобларни бир-бирига қўшган ва уларнинг номларини ўзгартирган, холос.

Бундан ташқари, таржимон «Хусрав ва Ширин» достони сюжетига алоқаси бўлмаган кириш ва хотима бобларни қисқартирган. Бундай ҳоллар асарнинг бошида ва охирида учрайди.

Шу каби қисқартиришлар натижасида бобларнинг сони камайган, лекин юқорида айтганимиздай, бу қисқартиришлар достоннинг мазмунига ҳам, сюжетига ҳам, композициясига ҳам таъсир қилмаган.

Биз Қутб Хоразмийнинг «Хусрав ва Ширин» таржимасини XIV аср таржимачилигининг нодир намунаси деб биламиз. У ўзбек адабиётининг олтин фондини бойитди.

Жуманиёз ШАРИПОВ

Профессор, филология фанлари доктори

ШАҲЗОДА ТИНИБЕК ХОН МАДҲИ

Равон бўл, э саҳарнинг хуш насими,
Ўтунсун шоҳқа мадҳ тил уш надими.

Ер ўлким, қурулмиш базми шоҳий,
Сурайёда урулмиш коргоҳи.

Ожун ул кун юзи бирла мунаввар,
Қим, андин дину давлат уш музаффар.

Улус — эл эрклиги, султони — хони,
Жаҳон халқи тан, ул тан ичра жони.

Хонимиз Тинибек шоҳи жувонбахт,
Қим, уш андин қувонур тож ҳам тахт.

Ети иқлим ичра ҳали бу замонда,
Тенгинг йўқ, шаксиз ул барча жаҳонда..

Буқун хонлиқ ўзинга кирту хонсан,
Уш андин ўтруким, жону жаҳонсан.

Билик қамчисини алак олиб уш,
Яна давлат отинға отланиб хуш.

Ақл тизгининиким, барк туттунг,
Ожун майдонинда тўб ўйнаб ўттунг.

Черики жанги янглиғ рост туздунг,
Мухолиф йўл уруғли бўйнин уздунг.

Хон эркан сандин уш рози қамуғ қул,
Қилич бирла чиқардинг тошдин уш йўл.

Зиҳи Рустам билак, Заҳҳоки соний,
Фалат айдим, бор эзгурак маони.

Агар анларда худ бор эрдиса тож,
Бағишларсан ўкуш тож қўлса муҳтож.

Иликда хотамунг нақш урса мумға,
Хирож олғоч келур ул текса Румға.

Ёйилди эзгу отинг тўлди офоқ,
Юзунг кўргуга олам халқи муштоқ.

Анингтеки ким бағишлади изи жуд,
Ер ўпкай эрди тирик бўлса Маҳмуд,

Ики ожунни ҳақ бир хонга бермиш,
Бу ҳусну хулқим, сан жонға бермиш.

Яна хулқинга лойиқ табъи мавзун,
Сочар ҳар бир сўзинг минг дурри макнун.

Зиҳи хулқу зиҳи фаҳму зиҳи илм,
Зиҳи ақлу зиҳи табъу зиҳи ҳилм.

Зиҳи хонлиқ, зиҳи шафқат, зиҳи дод,
Дуо бор ҳаққингда, йўқ уш фарёд.

Не Хусравким, букун ҳам хусрави Чин,
Керак ўгранса подшоҳлиқни сендин.

Қачон Хусравда бор эрди бу сийрат,
Малактеки қайда ул Ширинда сурат?

Туман Хусрав қулунг бўлса ярарким,
Бу Ширин шахс бирла сан мулозим.

Бу ҳақнинг чин Сулаймонисан, э шоҳ,
Ким, уш Билқистек ёнингда бор моҳ.

Ғанимат тут бу дамниким, тобулмаз,
Нетакким, елдин ўш ҳеч том ёбулмаз.

Ишонч йўқ бу жаҳонға яхши тирил,
Йигитликни ғанимат тут, кечар, бил.

Фалак маккор эрур, зинҳор инонма,
Бу қоч кун ҳуш тирикликдин ўсонма.

Изи бермиш қамуғ иш ичра нусрат,
Танаъум қил ўзунг тобмишча фурсат.

Анинг бермишинга шукр эт, юзунг сил,
Кучинг етмишча тангри қуллуғин қил.

Яратғон тангри мундоғ шод тутсун,
Фалак нардин сенинг толеъинг ўтсун.

Юруткил етти иқлим узра фармон,
Ожун халқинга бўлмасун азин хон.

Нечаким кун бирла ой кўкда бўлса,
Уш ончоқа текиким, ер бузулса,

Малика бирла хуш ишрат қилингиз,
Кўра билмаз киши бағрин тилингиз.

Юруттунг етти иқлим узра фармон,
Ожун халқинга бўлмасун азин хон.

Юрусун Мисру Шомда ярлиғингиз,
Табуғда ирғасун кўб ёрлиғингиз.

Жаҳон хоқонлари бўлсун қулунгуз,
Фалакка етсу (н) ҳукм ичра қўлунгуз.

Бу подшоҳлиқда бархурдор бўлунг,
Ўкуш йил соғ-саломат бор бўлунг.

Қутб ҳам давлатингиз соясинда,
Ёш ўғлонтек иноят доясинда

Тутуб жон парвариш, ўгрансун одоб,
Нетакким тобти гул хуш йизғи гулоб.

МАЛИКА МАРҲУМА ХОНИМАЛИК МАДҲИ

Малика аср хотуни замона,
Ким, ожунда эрур ҳоли ягона..

Жамилахон малик ул бахт ўрки,
Оқ ўрду давлати, ул тахт кўрки.

Тенги йўқ ҳусну лутфу хулқ ичинда,

Чин ойтек юлдуз аро халқ ичинда.

Юзи нуринға ҳеч йўқ боққу имкон,
Жаҳон хотунлари — сурат, ўзи — жон.

Ниқоб олса юзиндин уфтонур кун,
Хижил бўлур сочиндин ҳам қаро тун.

Яна ҳусниға лойиқ лутфу ахлоқ,
Ҳеч уксуксиз яратмиш они халлоқ.

Анодин туғмади мунтек тақи бир,
Кўруб таҳсин қилур ўғлон, йигит, пир.

Қамуғ олам юзин кўруга муҳтож,
Озоқи тўброқи бошлар уза тож.

Анингтек ҳусну лутфи бўлди маъруф,
Ким, ожунда йўқ онтек бўлса мавсуф.

Анинг бу эзгу оти оламда машҳур,
Бўлуб тўлди бу учмоҳ ичра ул ҳур.

Йигитлик мулкати ҳам хуррам андин,
Тирикликнинг асоси маҳкам андин.

Ўшул тўнким буюнға бичмиш иқбол,
Фалак бўрк олмиш ондин тутғуға фол.

Фалак қуллуқта эрди ўз отинға,
Учакдин тушгай эрди худ қотинға.

Агар душман ери худ бўлса афлок,
Анга йўл йўқ табуғда ўфкуга хок.

Озоқи туброқи юз турлу жавҳар,
Қачон дур бирла тош бўлур баробар?

Ул ўтким давлати чақмоқида бор,
Агар душман темурдин эрса куёр.

Бўлур душман тутуниндин кўмур уд,
Занабдинким, нетак Миррих масъуд.

Тарозутек тузуб ул барча ишни,

Хуш онглар дўсти душман, ёт билишни.

Қамуғ турлук биликлар ичра комил,
Қолур ҳайрат сўзин тингласа оқил.

Сўз ичра қил ёрар ул шоҳи хубон,
Мунунгтек сўзга худ табғинда не сон.

Валекин бор уминжим ондин уш ким,
Билик қадрин билурин яхши билдим.

Биликликни оғирлар билки бор теб,
Ғарибни асраюрким кўнгли тор теб.

Не ҳожатлиғ келур бўлса тобуғда,
Муродини тобор ушбу қобуғда.

Ғарибу шаҳрию дарвешу мунъим,
Бу хизматқа келиб шукр аймағон ким?

Қабул қилса малак табғинда дойим,
Кучум етмишча ман ҳам мадҳ аёйим.

Малика давлати асрор бўлса,
Яна ҳиммат бу қулунга ёр бўлса,

Нечага еткур тирик бўлса ўзум,
Дуо бўлғай ҳамиша тилда сўзум.

Малика, Тинибек, шоҳ бор бўлсун,
Ҳамиша соқчиси жаббор бўлсун.

КИТОБ НАЗМ ҚИЛМОҚҚА САБАБ БАЕН АЮР

Неча йил бўлди жоним сукур эрди.
Кўнгулда ушбу андиша бор эрди.

Нетак шоҳ тобғинга бир борғаман теб,
Бу кўнглум қазғусини торғаман теб.

Кўруб кўнглумким асру рағбатим бор,
Буюрдиким қатиглон эмди, э ёр.

Равон, эй Қутб, таркин кеч бўлур бил,
Не билгайлар сени сўзлатмасанг тил.

Низомий назми янглиф туз сўзунгни,
Анин билгут хонингга бу ўзунгни.

Хоним бирла малика отинга бир
Китобе қилғуға қил, теди тадбир.

Бўюм шаҳринга кўнглум эрди султон,
Жоним андин қабул қилди бу фармон.

Кўнгул фармонини жон бирла туттум,
Азин соқинчни бир йўли унуттум.

Қазонтек қайнаб уш савдо пишурдум,
Низомий болидин ҳалво пишурдум.

Хоним отинга ушбу порси тилни,
Чевурдум, туздум, уш назм узра қилни.

Чиқордим хуш йизиглиқ сув бу кўлдин,
Кўнгуллар қонсу теб бу софий сувдин.

Қилиб хон давлати бу қулға ёрий,
Кеторди тангри табъимнунг ғубори.

Тузуб тил булбули бу назм уза соз,
Бу парда ичра келтурдум хушовоз.

Муродим эрди улким, бу қабуғда,
Келиб йўл тобсаман теб бу табуғда.

Сафар ранжин кўрум ўзум қоч айём,
Табуғқа еттим эмди уш саранжом.

Нечаким келдим эрса ман валекин,
Тугал келдим, тугаллик яхши уш чин.

Не хуш айди (ким) ул бир пир комил,
Етизгил неча кеч келсанг, эй оқил.

Бу келмакликда мақсуд эрди буким,
Етургай ҳақ тию мунда тилаким.

Биҳамдиллоҳ тилакка ҳақ етурди,
Тилак илги ўминж ёсини қурди.

Бу кўнглумнунг қушиким, тобти хуш боғ,
Керак булбул ўқуб, урсун керак зоғ.

Яна кўнглум, сўз оро қилди овоз,
Ким, эй булбул, очилди гул, келиб ёз.

Жаҳон бўстони қайда бўлди хуррам,
Бор эрса ишқинг эмди сўзла сан ҳам.

Уш андин бу ошиқларнинг сўзини,
Тузуб мунтек безадим сўз юзини.

Кишинингким кўнгулда ишқи бўлса,
Нетонг булбул менгизлик ул зори қилса.

Фалак миҳроби ишқ эрмиш хуш онгла,
Ошиқларнинг сўзин ишқ бирла тингла.

Кишиким ошиқ эрмаз жони йўқ бил,
Ўлукни борму тер ожунда оқил?

Агар ит кўнглинга ҳақ ишқи кирса,
Келур ул тилга кетмаз урса, сурса.

Агар бўлмаса ошиқ чархи базром,
Не саргардон юрир, қилға эрди ором.

Ошиқ бўлмаса ушбу етти қат ер,
Недин мунча халойиқ захмини ер?

Тенгизлар ошиқ эрмаз эрса бир сўр,
Недин қайнар, не ғуррушлар қилур кўр?

Қаюнингким бир олам ичра кўрдум,
Недин мунтек тию ақлимға сўрдум.

Аюр: ишқ бирла тирик ушбу олам,
Агар ишқ бўлмаса бўлмаз эрди одам.

Жоним ишқдин фараҳ тобти эса билдим,
Кўнгул бердим, еринга ишқ олдим.

Бу ишқим бирла бошлаб дostonни,
Сало теб ишққа ундадим жаҳонни.

ХУСРАВ-ШИРИН ҲИҚОЯТИНИНГ АВВАЛИ

Мунунгтек аймиш ул бир пири оқил,
Ким ул эрмиш қамуғ навъ ичра комил.

Тутулди эрса Нушервоннинг ойи,
Қўнуб Ҳурмиз уза давлат ҳумойи.

Ато тахтин билиб ул дод қилди,
Адл бирла жаҳон обод қилди.

Тутар эрди атосининг тўросин,
Анинг расминча фолин ҳам йўросин.

Ўқуш қурбон қилиб, ул шоҳ ўғондин,
Тилади бир ўғил йиграк бу жондин.

Изи даргоҳинга қилдиса зори,
Ўғул берди анга гавҳардин ори.

Ўганнинг бахшиши дарёсидин дур,
Анинг шамъинга бермиш фазлидин нур.

Муборак толеи давлат макони,
Юзунда белгулук шоҳлиқ нишони.

Етиз хусравлиқин кўрди атоси,
Уш ондин ўтру Парвиз бўлди оти.

Зарифлуқ ичра комил эрди зоти,
Бу йўлдин ўтру Хусрав Парвиз, бўлди оти

Янгоқи кун менгиз, кўз боқса бўлмас,
Юзин кўрган кўнгилда қазғу қолмас.

Ани шоҳ табуғинга кетрурлар эрди,
Эл элга гул менгиз кўтрурлар эрди.

Ҳарирга чулғатилмиш кин йипортек.
Тамом дурр донани кезлаб тутортек.

Нетакким чиқти бешикдин жаҳонқа.
Севуклук урғун экти барча жонқа.

Йил ошмишча изи ортурди давлат,

Билик таълим олиб ўгранди иззат.

Тамом беш ёшға етти эрса онглаб,
Кўруб кўб нонгин ибрат олди тонглаб.

Қачон ким олти ёшқа етти ул шоҳ,
Қамуғ йўнларни англаб, бўлди огоҳ.

Ети ёшқа етиб ул сарви қомат
Гул узра мушк сочмоқ қилди одат.

Анингтек кўрки бўлди элда машҳур,
Юзин кўрган бу Юсуф тею сақнур.

Атоси қилди бир устод тартиб,
Анинг рўзгори зойиъ кечмасун теб.

Бу сўз аймишда сўнг кечти бир анча,
Хунарлик бўлди Хусрав ўз ҳолинча.

Билик, сўз ичра андоғ бўлди фозил,
Маони баҳринда бир дурри комил.

Фасиҳиким равон сўз сўзлар эрди,
Сўзин андин уёлиб кезлар эрди.

Биликлик ҳам кўриши йинчка қилтек,
Сўз ичра қил ёрар эрди ўшул бек.

Тўқуз ёшинда сўнг ўйунни солди,
Баҳодирлуқ қиличин илка олди..

Етиб ўн ёшқа киш боғланди белга,
Укуш душман бошини берди елга.

Анинг хавфиндин арслон титрар эрди,
Қиличиндин ёғийлар қўрқар эрди.

Шешар эрди ўқи қилдин тугунни,
Сўнги бирла ёзар эрди бу кунни.

Агар душманқа кезлаб бир ўқ отса,
Қаю қалқон тузарким қарши тутса.

Киши ким ўн ё бирча тортса осон,

Анинг ёсин кўтурмаз эрди ердан.

Камандиндин қутулмаз эрди душман,
Ёрар эрди ўти ким теса тўшман.

Ногоҳ бир йилдиримтек гукрар эрса,
Сунгусин тошдин ўтрур эрди урса.

Тамомким умри ўн тўрт ёшқа етти,
Билик семурғи тан Қофини тутти.

Назар кезланчи жустлуқларға қилди,
Не эзгу, не ёмон борчани билди.

Бор эрди бир Бузург Уммид отлиғ,
Улуғ билга, юзи сувлуғ, уётлиғ.

Бўлуб кезланчи розларни билиб чин,
Фалак ганжларининг тобмиш килидин.

Озоқи ер юзини барча кезмиш,
Фалак анинг ишин ройинча тузмиш.

Ани хилватқа ундаб шоҳзода,
Келиб руҳ ерга қўйди шоҳ пиёда.

Илм дарёсидин излаб жавоҳир,
Топуб, тутти этагин, бўлди шокир.

Билиб таълим олиб, кўнглин ёрутти,
Укуш ҳикмат билиб, қурсоқда тутти.

Қамуғ навъ ичра ул шаҳзода чолок —
Бўлуб моҳ англади барча сирри афлок.

Бу оз умринда ул бир дурри макнун,
Бу янглиғ илм ичинда бўлди зуфнун.

Чиқиб ғафлатдин огоҳлиққа тегди,
Қамуғ ардам уза шоҳлиққа тегди.

Торилди эрса андин жаҳл суси,
Анга билгурди сирлар жайсуси.

Қамуғдин ўзруб ул хизмат жаҳонин,

Кечурмаз эрди хизматсиз замонин.

Атоси севди жаҳониндин ортуқ,
Жаҳон худ не бўлғай жониндин ортуқ.

Анинг ёши узун бўлсун тею шоҳ,
Зулмдин йиғди элни, қилди огоҳ.

Чақиртти билсу теб рустову шаҳри,
Тегар куч қилғучиқа шоҳ қаҳри.

Киши кирмасу боғчилар боғинға,
Тавар сурмасунлар ҳам тарлоғларинға.

Қаюким боқса номаҳрам юзинга,
Қийқиртти вой теб анинг ул юзинга.

Сиёсатни юритгайман тею шоҳ,
Бу сўз узра талим онт ичти ногоҳ.

Шоҳ ўз адли уза турдиса дойим,
Жиғой бой бирла нард ўйнади қойим.

Хароблиқ ал кўтарди барча ёндин,
Зулм қамчиси кетти эрса алдин.

ХУРМУЗ ХУСРАВНИ ЕЗУҚЛАҒОНИ

Қазо то бир кун ул Хусрав хиромон —
Эр отланди, қилолинг тею жавлон.

Тамошо бирла ов овларда ул шоҳ,
Гало кўрди йироқдин, боқти ногоҳ.

Анинг тўрт ёни чимгон эрди хуррам,
Тушуб ишрат қилалинг теди бир дам.

Ичарди ул шароби арғувони,
Чечактек кун юзининг кетти қони.

Келурда кун ҳисори тушти ерга,
Етиб ҳинду чериги тузди ерга.

Ҳазимат бўлди Рум султон суси,
Хабар англади ҳинду жайсуси.

Бўлуб ҳинду чериги барча бирга,
Кечибу бу гунбади хазрода тўрга.

Нетакким, ҳиндулар оламни тутти,
Нилуфартек сувга кўн қалқонин отти.

Салода шоҳзода эв тилади,
Бу сархушлуқ била мажлис безади.

Ултурди ул кеча ишрат била хуш,
Тонг отғинча қилу бир-биринга нуш.

Суроҳи қилқилидин меъда хуррам,—
Бўлуб, жон ҳам фархлар тобти ул дам.

Шароби арғувоний нуш қилди,
Тонг отғинча қўбузчи чанг чалди.

Бу ишрат ичра эркан келди овоз,
Қаранғулуқ қуши етиб қилди парвоз.

Яна шаҳзоданинг хизматчи ўғлон,
Гужамлаб ғўра олмиш тею боғдан.

Туғуб кунким, жаҳон юзин ёрутти,
Қаранғудин бу оламни оритти.

Қочиб зотек фалак тўтисидин тун,
Қаноти остининдин чиқти бу кун.

Нетакким тун ниқоби кетти кўздин,
Хабарлиғ бўлди олам ушбу сўздин.

Қим ул Хусрав адабсузлук қилинмиш,
Атосиндин нетак қўрқмаз, не бўлмиш.

Неча такким тиймазхир бор эрди.
Бу сўзни шоҳ қулоқинга текурди.

Маликман ёзуқин билмон теди ҳеч,
Айиттилар кечақим қолди ул кеч.

Оти эл тарлоғинда ўтлар эрди,
Қули ҳам ғураларқа қўл текурди.

Кеча бир дарвиш ўрнун кўч этти,
Номаҳрамлар чанг унин эшитти.

Ўғулдин ўзгалар қилса бу ишни,
Кетаргай эрди шоҳ ул танда бошни.

Очар фассод укуш элдин тамарлар,
Ўз илким санча билмаз, кўнгли қўрқар.

Малик фармонлади ханжар олинг теб,
Кесиб отлар азақини солинг теб.

Қулин ғўра маним етканга берди,
Шакар шўра маним теканга берди.

Қўши бирла неким рахти бор эрди,
Ани барча эв ийисинга берди.

Қамуғ кестурди чанги бармоқини,
Кесиб қўл, қўзтилар чанг урмоқини.

Ўза мундоғ сиёсат юрир эрди,
Аймаз ётқа, ўз уруғи кўр не кўрди.

Қани ул адлу ул тузлук уш эмди,
Ким ул ўз ўғлига андоғ қаҳр қилди.

Букуп ёзуқсуз эрнинг қони тўклур,
Ҳила тазвир ким кўб билса қутлур.

Қайит Қутб, онча эмгатма ўзунгни,
Ҳикоят бошла, қўй ўтмаз сўзунгни.

ХУСРАВ ОТАСИНГА УЛУҒЛАРНИ ШАФОАТГА ҚЕЛТУРГАНИ

Нетакким, Хусрав ул хорлуқни кўрди,
Ўз ишинда бир онча соқну турди.

Ёмон қилдим тею ул барча ишни,

Фикр бирла тутуб турди бу бошни.

Бу соқиш бирла бир соат ўтурди,
Ўтурмоқ яхши эрмаз, тею турди.

Шафоат қилғуға йиғди улуғлар,
Мени шоҳ табуғинга элтинг, теб йиғлар.

Ажаб йўқ шоҳ қабул қилса шафоат,
Бу кечкан ишда қилмаса маломат.

Қафан кийди, қиличин илка олди,
Кўруб халқ — жаҳон фарёд қилди.

Улуғлар илгару юрурлар эрди,
Асиртек шоҳзода сўнгича борди.

Етиб тахт олинга, кетти қарори,
Ёзуқлуғлартек йиғлаб қилди зори.

Қим, эй шоҳ, ярлиқа анжақ ёзуқла,
Улуғлук қил, кичикларни бағишла.

Бу Юсуфни кўруб, бўруга берма,
Кичик эркан улуғ ёзуқни, сўрма.

Қим бу бир ёзуқум қилғил иноят,
Шоҳ ўфкасинга йўқ ҳеч менда тоқат.

Ҳануз сут йидланур оғзимдин, эй шоҳ,
Маним қонимни суттек тўкма ногоҳ.

Агар журм эрса уш ман, уш қиличим,
Ҳам ўлтурсанг уш таслим бўлдум.

Не қазғу бўлса тирку тургай эрдим,
Бу кез шоҳ бўлсу хушнуд ўтну келдим.

Бу сўз айту яна туброққа ағнаб,
Бошин солди азақ олтинда йиғлаб.

Кўруб кетти халойиқнинг қарори,
Қамуғ йиғладилар ул дамда зори.

Анингтек йиғламоқ ул шоҳқа текди,

Йиғиндин ҳой-ҳойи моҳқа текди.

Бу нозуклук била ўгранмиш ўғлон,
Бу янглиғ ишинга бўлди кўб пушаймон.

Ўғул ким бўлса, чин давлат анга ёр,
Ҳамиша ул атоси кўнглин излар.

Атоға ким бу янглиғ қилса хизмат,
Ўз ўғлиндин анингтеқ тобға иззат,

Ўғул эзгу, ёмон не қилса андин,
Керу ўз ўғул ёндурғай жазосин.

Қўруб Ҳурмуз ўғул қилмиш ишини,
Мунингтеқ рою тадбир қилмишини.

Тангирқаб ўғли қилғон фикру ройин,
Олиб юзинга суртди кун чиройин.

Ўқуб ўхшар кўзи ёшини силди,
Анингтеқ қилмағил теб аҳд қилди.

Бўлуб хушнуд шоҳ ул хизматиндин,
Ожун тўлди анинг эзгу алидин.

Адл белгуси билгурди ўзинда,
Жаҳон тутмоқ нишони ҳам юзинда.

ХУСРАВ ТУШИНДА УЛУҒ ОТАСИ НУШИРВОННИ ҚУРГАНИ

Нетакким, сочти тун зулфи йипори,
Қаронғулуққа кирди кун ҳисори.

Қуёш юзинга ожун парда тутти,
Ёруқлуқ ер юзиндин қочти-кетти.

Кеча бўлдиса Хусрав эвга кирди,
Изига ёлбориб бирдам ўтурди.

Севинч бирла тушинга кирди Нўшин,
Севинмадинг тею ул тунги тушдин.

Қўрар ўз жаддини тушинда ул тун,

Келиб Хусравқа айтур: эй юзи кун.

Севуклук тўрт ниманг кеттиса сендин,
Бишорат тўрт нанг узра тингла мендин.

Бири гўра егандин қазғу единг,
Нечаким аччиқ эрса тотли тединг.

Кўнгил овунчаси қўйнуида бўлғай,
Анинг ширинлиги ожуиға тўлғай.

Иккинчким, кестилар отинг азақи,
Кўнгил эмгатмадинг, эйжон, бутақи.

Елиб елга етар бир от бўлғай,
Ушул тун рангли Шабдиз от бўлғай.

Учунч рахтинг шоҳ ул деҳқонға берди,
Ўзунг ул ишда розилиқда турди.

Санга бергай анингтеқ бахт қодир,
Қим ул бўлғай қамуғ дурру жавоҳир.

Яна тўртунчи жонинг сабр қилди,
Қим ул парда ичра мутриб жанг солди.

Йирловчи табғосан бир жонқа роҳат,
Зухрага бергай овози ҳаловат.

Тош ўрнинга тобғайсан теди олтун,
Бу тўрт муҳрага ул тўрт дурру макнун.

Маликзода уёниб уйқусиндин,
Шукрлар қилди севнуб бу тушиндин.

Тилин сақлаб кишига аймади роз,
Боқайин теб тушум кимга бўлур воз.

Биликликларни ундаб тун қата ул,
Ҳикоят сўрар эрди чиқға теб йўл.

Сезар эрди анинг кўнгли бу ишни,
Алардин тобғаман теб бир билишни.

ШОВУР ШИРИН ҲИКОЯТИНИ ХУСРАВҚА АЙТУ БЕРГАНИ

Бор эрди бир надими оти Шовур,
Лаҳовур кўрган эрди ҳам Нишовур.

Замона нақшини чин билмиш эрди,
Қамуғ иқлим тафарруж қилмиш эрди.

Анингтект чувст эди ул табъи мавзун,
Ким ўз асри ичинда эрди зуфнун.

Ер ўпгач айди, эй шоҳи жаҳонгир,
Айтсам кўрганимни бўлғаму бир.

Агар фармонласа шоҳи жаҳоним,
Аёйин юзда бир кўрган нишоним.

Ишорат қилди Хусрав, эй жувонмард,
Равонким, бўлмасун ҳангомамиз сард.

Саноат бирла сўзни юзламагил,
Сўзунг ошкора сўзла, кезламагил.

Сўзин бошлаб аюр Шовур сарвар,
Тили тўтиси хуш ун бирла сайрар.

Неча бу дунё бор бўлса фалак қул,
Йил ой гечмишча давлат бирла бўлғул..

Жамолингга йигитлик ёр бўлсун,
Муродингнинг гули бехор бўлсун.

ШОВУР ХУСРАВҚА ШИРИН ҲИКОЯТИНИ ҚИЛҒОН СУРАТИ

Фалак остинда кездим мунча офоқ,
Ажойиб кўрдум ожун ичра явлоқ.

Қуҳистон ҳаддинда хуш манзили бор,
Яқин дарёқа, эй шоҳи саровор.

Юруттур анда бир хотун фармон,
Тутар фармонини халқу сипоҳон.

Эрур ул асли шаҳзода билурман,
Анинг ҳукминда барча мулк Арман.

Қамуғ шоҳдин олур молу хирожин,
Агар бермаса тушрур бошда тожин.

Бор ул минг қалъаси тоғ устунда,
Хазина кўбрак анинг ҳам остинда.

Эранлардин ўкушрак эрдами бор,
Миҳинбону атанмиш ул саровор.

Ўзи ўлтурмоқинга хуш ҳавода,
Яраштурмиш неча қувси муҳайё,

Бўлур Миҳинбону ёз кунларда хуррам,
Томошасиз кечурмаз йилда бир дам.

Келур ёй кунда Арман тоғларинда,
Чечактек очилиб ўйнар тоғларинда.

Яна кўр бир ери бор, оти Абхоз,
Қилур сайд, ул солар қушларқа шаҳбоз.

Бўлур бир тоғда қиш фаслинда дойим,
Ҳаво шатранжин ўйнар меъда қойим.

Эрур тўрт фасл ичинда ихтиёри,
Ҳаво (йи) хуш қилур жисминга ёри.

Бу мунча молу мулку давлатинда,
Қариндоши қизи бор бир қотинда.

Тилар анинг учун ушбу жаҳонни,
Ёритур юзи нури чиқса тунни.

Ўзи ёлғуз, эри йўқ, эй жаҳонгир,
Қилур ўз райидин минг турлу тадбир.

Садаф ичра тизилмиш тишлари дур,
Тишининг шуъласи дурга берур нур.

Ажойиброқ ики лаъли Бадахшон,
Кўрарман бўлмиш ул дур узра ғалтон.

Қароқи жодуси кўрганни ўртар,
Ёмон кўзлук кўзин кун бирла ўртар.

Тилин тебратса ул эл кўнглин овлар,
Сўзи афсун менгизтек тилларни боғлар,

Кулар бўлса тўкар эринда тузин,
Сучук бўлмаз туз ул шаккарда ширин.

Юзин кўрган киши ой тею соқнур,
Кўрукли кўзга ой юзи берур нур.

Анинг шамъинга парвона бўлур жон,
Ёруқлуқинга йўқ ҳеч боқғу имкон.

Қоши ётек анинг, ҳам кирпуки ўқ,
Анингтек ёу ўқ ожунда бир йўқ.

Сабо хирқа кизиб ул зулфу қошдин,
Сотар қундуз била киш ул қумошдин.

Қароқи узра бўлмиш ғунча кабоқ,
Сақоқи олмасин сақлар явлоқ.

Янгоқи кун ёруқинга йўл урмиш,
Анинг кўркиндин ой ҳам танурмиш.

Кумушдин нор янглиғ икки бўстон,
Сочар шаккар ангор ул шаккарстон.

Набот тўклур бирор тебратса лаълин,
Сифатким қилғай ул Ширин феълин.

Юзи кунтек, сочи тун, олни ой ул,
Кўзи наргис, энги гул, кўрка бой ул.

Ўғтан сунъиндин ул бир сарвқомат,
Кумуш андом, эрин шаккар ҳаловат.

Ики занги чечак устинда ўйнар,
Ани кўрган кишини жони куйнар.

Ивуқ янглиқ сочар зулфи улаш кин,
Кўзи ёши била ювмиш этакин.

Агар андоза олса ўз кўзиндин,
Юз оҳу овлаюр ул кўзлари чин.

Кишига боқса ул кўзлари оҳу,
Қуён янглиғ кетар ул кўздин уйқу.

Тамом хирмон чечактек қадди, йўқ хор,
Чечакидин йўқ имкон олса дайёр.

Анинг ул наргиси махмурини айсам,
Тегар райҳон Эрам боғинда ҳар дам.

Қоши чин байрам ойининг ҳилоли,
Ўзин қурбон қилур ким кўрса холи.

Хаёлини кўриб Мажнун тонглар,
Жамоли бирла Лайли қойим ўйнар.

Тамом бармоқлари бармоқ шакартек,
Билаки ож янглиғ, тани қортек.

Уялур ой анинг кунтек энгиндин,
Хижолатлиғ бўлур тун ҳам менгиндин.

Юзи ширин, сўзи ширин, ўзи ҳам,
Дами жонқа сабаб Исою Марям.

Уш андин ўтру бўлмиш зулфи зуннор,
Эрини лаъл янглиғ, тиши ҳам хор.

Анинг ул лаълу инжу шаккари нуш,
Муфарриҳ эркан, ул савдо қилур хуш.

Қилиб наққошлар нақш элтти Чинга,
Қўюб бош ул азақи тупроқинга.

Миҳинбону тузуб бу пардада соз,
Чиқармиш Ширин оти бирла овоз.

Не кўрклук қиз кам ул эллар аро бор,
Қамуғ Ширин табуғинда бўлурлар.

Тугал етмиш аслзода қатинда,
Бўлурлар барча дойим хизматинда.

Назири йўқ аларнинг кўрк ичинда,
Алартек бўлмағай Чину Мочинда.

Мухолиф йўқ қамуғи рост бирга,
Тузарлар чанг янглиғ йирга-йирга.

Хиромлаб текма бири чин ҳумойтек,
Галат айдим юрирлар тўлун ойтек.

Тушуб боғларда хуш мажлис қураарлар,
Бу янглиғ завқ этиб, ишрат сурарлар.

Эрам боғи бўлур ул дамда бўстон.
Тўлар бир боғқа мунча нористон.

Тамом қадди аларнинг сарви озод,
Хиромларлар бири-бириндин устод.

Тўлуб писта оғизлар қанду шаккар,
Ажаб ким анча ширин бўлса кавсар.

Эрин ёқуту тиш дур, лафзи гавҳар,
Сочар гул энг узра сочлари анбар.

Кўтармазлар ниқоб эл кўрмасин теб,
Ёмон кўзлук боқиб, захм урмасун теб.

Бу янглиғ кўрк ичинда эшлари йўқ,
Томошадин азин ҳеч ишлари йўқ.

Қилиб жавлон ожун ўтқа ёқарлар,
Йироқдин хуш тафарружга боқарлар.

Ёғи билгурса ногаҳ элларинга,
Куртармаз жон, керур тарк элларинга.

Урушда йиртиб арслон панжасини,
Яғандин ҳам чиқарурлар тишини.

Агар учмоҳда ҳури эрса машҳур,
Ул эл учмоҳ эрур, ул фитналар ҳур.

Миҳинбону буларни мунтек асрар,
Ҳисобин билса бўлмас олтуни бор.

Ахурда бир оти бор элга бермаз,
Азақи туброқинга ел иярмаз.

Сабак олмиш ҳавода қушлар андан,
Сувда ивракча қўрқмаз бўлса туфон.

Етайин кўкга ўвқада ёбилмиш,
Фалакни етти майдан артқа солмиш.

Темуртек туйнақи тоғлар қазар ул,
Ети дарёни бир кўлча юзар ул.

Замона янглиғ анинг югруши чин,
Ўзар юлдузни тунтек узса тизгин.

Эрур Шабдиз оти, ранги тунтек,
Севар ғоят ани ул юзи кунтек.

Не Ширинтек киши кўрди бу кўзум,
Не Шабдиз янглиғ от эшитти ўзум.

Тугатти эрса сўз Шовур сарвар,
Фароғат кетти — ишқ уйғонди, гукрар.

Бу янглиғ ишқ ўтинға солди бунёд,
Ўшул Чин ичра кўб нақш этган устод.

Меҳр Ширинга бағлаб тонглади шоҳ,
Бу Шириннинг сўзинким тинглади шоҳ.

Муаттар бўлди Хусрав ушбу ишдин,
Топуб таъбирини ул тунги тушдин.

Бўлуб савдо, кўзундин уйқу кетти,
Ишқ узр этиб ким кўнглин унитти.

Ҳамиша бу ҳикоят сўрар эрди,
Азин сўзни димоғиндин чиқарди.

Неча кун ушбу соқинч ичра қолди,
Қуруғ сўз тинглаю ол менгзи сўлди.

Иш алдин борди эрса ал кўтарди,
Қириб бир хилват эв ичра ўтурди.

Ҳикоят айғучини ундаб ул шоҳ,
Бу Ширин ҳолидин ул дам қилди огоҳ.

Қатиф дармонда бўлдум теб, эй вафодор,
Мадад қил, бир илик тут, теди зинҳор.

Бу кўрклуб ишгаким бунёд солдинг,
Тамом эткил, йўқ эрса жоним олдинг.

Ҳикоят қўй, сўзунгни мухтасар қил,
Ўтурма тур, Кўҳистонқа сафар қил.

Ўзунгни бутқа топғонларқа ўхшат,
Топакўр ул бутумни ҳила қил бот.

Кўруб англа кўнгилда раҳми борму?
Еҳуд ҳеч одами урғин севарму?

Агар мум янглиғ ул бу муҳр нақшин
Тутар бўлса, равон ул меҳр нақшин.

Темуртек бўлса кўнгли қил хабарким,
Совуқ эркан темурни тугмагайим.

ШОВУР ҚУҲИСТОНҚА БОРИБ ҲИЙЛА ҚИЛҒОНИН АЮР

Ер ўбди ул маони кони Шовур,
Ким: эй Хусрав улаш шодилиқ ортур.

Ожунда дойим эзгулар била бўл,
Ёмон кўзлук қатингда топмасун йўл.

Дуо қилмишда сўнг Шовур сарвар,
Жавоб айдиким эй оламда меҳтар.

Қалам нақшинга ман худ бергаман ранг,
Вале нақш узра келур бўлса тек ул енг.

Не суратким қилурман анда йўқ тил,
Уча билмаз не қушким чизса ман бил.

Бу ишга чораман бечора билман,
Ожизликдин азин ҳеч чора билман.

Валекин ҳақдин уш ёри қўлайин,
Кучим етмишча бир чора қилайин.

Кўнгулда бўлмасун ҳеч турлу фикрат,
Ким, ул фикрат бўлур жон узра меҳнат.

Сан ўлтур шодмон ишрат била хуш,
Ким, эмди йўлга мундум ман тақи уш.

Бу йўлда қилмағам бир лаҳза ором,
Қуёнтеқ югру, қуштеқ учмасам жом.

Сени тиндурмағинча тинмағайман,
Бу ўт сўндурмағинча етмағайман.

Агар ўттеқ темурлар ичра бўлса,
Ё гавҳартеқ тош оро кезланилса,

Чиқарғайман теди ман ани тошдин,
Темурдин ўттеқ-гавҳар ма тошдин.

Тикан бирла ярашмиштеқ чечакбоз,
Ярашмайман алар бирла тузуб соз.

Агар давлат манга худ қилса ёри,
Кетургайман ани шаҳзода сари.

Агар тобмасаман ҳеч чора, ночор —
Хабар қилғайман, эй шоҳи жаҳондор.

Тугатти сўз, белин боғлади, қўбти,
Шоҳо, уш ўғрадим тею ер ўбти.

Бир ой юриди, тинмадин тутар йўл,
Миҳинбону элинга эмганиб ул.

Етиб келди ёзилар тоғлар оша,
Қилу тоғларға, тошларға томоша.

Қўрар ким тоғ узра хуш чечаклар —
Ачилмиш, сандувончлар қарши сайрар.

Келиб ёз кунлар ул қизлар уш анда,
Томоша қилур эрмишлар хуш анда.

Бу Шовур етмиши вақтинда тоғлар.
Чечак очлиб, яшармиш эрди боғлар.

Олиб ташлар чечаклар йизги, ранги,
Бири сариқ, бири ол, бири занги.

Тўшанмиш текма бир тоғ устинда,
Зумуррад натъ азақлар остинда.

Ёвуқ эрди Ироқ элинга ул тоғ,
Этакинда бор эрди бир зариф боғ.

Яна бир дайр ўшул тоғ узра тошдин,
Қўбармишлар кашишлар элда тошдин.

Тушуб дайр ичра кирди ул тутуб фол,
Ушул ёнг бирлаким юрур кўб абдол.

Яна сўз айғучи эр мундоғ айди,
Сўзининг инжусин оламга ёйди.

Ким ушбу тоғ этагинда ўнгур бор,
Қаро тошдин сурат бор отқа ўхшар.

Ҳар йилда бир келур қисрақ уш анда,
Соқинғайсан жони таш эрди танда.

Елар ул бир йиғоч ерни қулантек,
Етиб кирур ул инга бир йилантек.

Қўруб ул тошни анда шаҳват ортар,
Узин рағбат била ул тошқа суртар.

Изи ҳукми била юклук бўлур ул,
Уған фазли била берур анга тул.

Не янглиғким қулун туғса уш андин,
Елиб елни ўзар узса тизгин.

Яна сўз айғучи андоғ аюр ким,
Бу Шабдиз анинг урғи тею билдим.

Уш эмди ул дайрни издар эрсанг,
Ел элтти сонғасан ўрнини кўрсанг.

Чечак рангин олиғли анча ёшлар,
Қаро тўн кизмиш, анинг боши ёшлар.

Изининг мунча тангсуғ ишлари бор,
Кўруб ибрат, қиёматқа қил иқдор.

Қутб, сан бу ҳикоятларга қолма,
Вафоси йўқ ожунқа така қилма.

Сўзунг бошла бу ерда қолмағил кеч,
Эшитмазлар бу сўзни билгалар ҳеч.

ШОВУР ШИРИНГА ХУСРАВ СУРАТИН КЎРГУЗГАНИН АЮР

Йипор янглиғ сочинким тун таради,
Ёруқлуқ ушбу оламдин йиради.

Тикилди обнусдин нард айни,
Фалак тосинда юлдуз каъбатайни.

Чиқиб ул Муштари маншур элинда,
Битортир шоҳ иши Шовур алинда.

Кириб дайр ичра ул фарзона Шовур,
Бир оз тангланди йўлдин эрди ранжур.

Попасларким, бўлурлар эрди анда,
Билурлар эрдиким, Ширин қанда.

Алардин сўрдиким тонг бирла онлар,
Ушул кўрклуқ суратлиғ кўтру жонлар,

Бу тонгда қаю бир ерда келурлар,
Қаю чимгон уза ишрат қилурлар.

Ушул пирлар хабар берди бу пирга,
Ким ул жон олғучилар барча бирга.

Бу тоғ бағринда бир хуш манзили бор,
Тўлуғ чимгон яна турлук чечаклар.

Саҳар вақтинда келурлар барча сархуш,
Қилурлар кўк ёш узра ол сусун нуш.

Нетакким чиқти кун тилкуси индин,
Қоча бошлади туннинг кеши андин.

Кўтарди эрса машриқдин бошин кун,

Ожун тўлди ёруғ, кетти қаро тун.

Қўбуб Шовур ўшул қизлардин ўнг тез,
Белин боғлади, қилди фитнаангез.

Келиб чимгонга, бўлди гуллар эши,
Ким ул эрди чечакларнинг билиши.

Олиб илкинга ул бир пора қоғад,
Тамом Хусрав менгизлик чизди сурад.

Қилиб сурат ўшул соҳиб маони,
Ўтуртти бир ёғоч тубинда ани.

Пари янглиғ равон ул бек кетти,
Ул оҳулар паритек анда етти.

Тушуб ўлтурдилар чимгонда ул дам,
Чечак узра чечаклар бўлди хуррам.

Соча бошладилар гул узра анбар,
Кулушмакдин тўкарлар эрди шаккар.

Боқиб тоза чечактек юзларинга,
Ёвутмазлар тикан ҳеч ўзларинга.

Яшил чимгон уза хуш ўлтурурлар,
Ики дўстек арода сиғмас ағёр.

Тузуб мажлис сусун келтурди соқи,
Юриту бошладилар давр озоқи.

Қилур ишрат ул ою мунча юлдуз,
Азақ кетмаз иликдин тунла кундуз.

Сусун феъли димоғларғаким ошти,
Фараҳ топти кўнгул, андиша қочти.

Қўбуб мажлисни маҳрам теб гул энглар,
Сола бошладилар енг бирла энглар.

Бири булбул менгиз ун бирла сайрар,
Чечактек бири чимгон узра ўйнар.

Севинчдин ўзга ҳеч соқинчлари йўқ,

Томошадин азин ҳеч ишлари йўқ.

Уш анча қизлар орасинда Ширин,
Тўлун ойтек, олар теграда Парвин.

Қимунг кўнглинда бор эрса муҳаббат,
Қилурман теб анинг ёдинга ишрат.

Бу сўз айтиб қўш ичтию ичурди,
Бу хушлиқ бирла бир соат кечурди.

Боқиб ўз суратинга каз қувониб:
Ожунда бир назирим йўқ тею сониб.

Манимтек борму бир ой тею турди,
Боқиб ногаҳ ўшул суратни кўрди.

Не нақш ул келтурунг тею буюрди,
Ёшурманг бу рақам мунда ким урди.

Олиб келтурдилар илкинга олди,
Боқиб суратқа, ҳайрат ичра қолди.

Не қўймоқлиққа кўнгил .рози бўлур,
Яна тутмоқлиққа анлардин уёлур.

Анга кўз солмишинча ишқи ортти,
Вале розин алардин сақлаб ўртти.

Аёқ ичмишча алдин борди ўзи,
Соча бошлади қон ёш икки кўзи.

Назар қилмишинча ақли кетар эрди,
Алар кезласалар, ул издор эрди.

Сезиб қизлар бу ишни қазғулар еб,
Бу суратқа Ширин ошиқ бўлур теб.

Олиб суратни, йиртиб солдилар тез,
Муни кўрмаса қилгай тею парҳез,

Сўра бошлади ул суратни Ширин,
Айиттилар пари эрди ўшул чин.

Парилик эрмиш ушбу ер қочалинг,

Азин чимгонда хуш ўтруб ичалинг.

Ёлинг янглиғ равон ёндилар андин,
Ёруғлиқ кетти, сувқа солди тожин.

Булутта қолди юлдузлар қамуғи,
Нетакким кетти эрса кун фуруғи.

ШИРИН ХУСРАВНИНГ СУРАТИН КҰРИБ БҰЛҒОН СУРАТИ

Урумчук оғитек минг ол бирла,
Ҳумай қуш овлади ул фол бирла,

Кўрунг бу одами нашқи не қилди,
Пари янглиғ ани девона қилди.

Ажаб шахс эрмиш ушбу одамизод,
Парилар ҳам кишидин бўлмаз озод.

Кўруб суратни Ширин меҳри тушти,
Аюрким бу ўзум не ишга тушти.

Анингтеқ бўлдиким ҳеч теса бўлмаз,
Анинг аймишларин ҳам айса бўлмаз.

Чечактеқ сўлди кетти энгда оли,
Танинда қолмади зарра мажоли.

Мунунг ҳолин қамуғ қиз англадилар,
Ажаб иш тушти тею тангладилар.

Ўзоқи ишлариндин ҳам пушаймон
Бўлуб, Ширинга айдиларким, эй жон.

Не бўлса бўлсун уш бошдин кечалинг,
Бу сурат розидин парда очалинг.

Тилолинг жонимиз боринча они,
Бу суратнинг билалинг борму жони.

Тилаб ёри аларқа қилди зори,
Ёронлардин тегар теб ёрқа ёри.

Ширин билдиким анлар рост аюрлар,
Бу ишга кертү чора издаюрлар.

Битар кўп иш бўлушмоқлик билан чин,
Керак ёр анда сўнг тебратса ишин.

Алифтек бўюм уш бўлди тез лом,
Кўзумдин уйқу кетти, жондин ором,

Келинг сўз кезламакликдин кечалинг,
Бу суратқа боқиб ичку ичалинг.

Қура бошладилар мажлис қуроғин,
Тузуб ўлтурдилар ишрат яроғин.

Азаққим алга сўнди эрса соқи,
Равон бўлди яна йирга аёқи.

Ачиғ сусун ичиб Ширин ўзиндин,
Кечиб қон ёш сочар наргис кўзиндин.

Азақ илкинга олмиш сою ул ҳур,
Боши бирла ўшул суратқа юкнур.

Ошиқлик бирла усруклук бирикти,
Димоғи сабр қилмоқдин ҳам эрикти.

Ўшул қизлардан бирин ич тутуб ул,
Ўтуртти йўл бошинда кўзлатиб йўл.

Қиши кечмишча бу сўзни анга сўр,
Бу суратдин не айтурлар боқа кўр.

Тилим сўрди мун билган кишидан,
Бу сурат сиррини чиқмади билган.

Шириннинг ранжи ортиб, борди алдин,
Хабар тобмади эрса ушбу ҳолдин.

ШОВУР ХУСРАВ ҲИҚОЯТИН ШИРИНГА БАЁН ҚИЛГАНИ

Чиқиб қосид ўшул афсунчи Шовур,
Ўзин муғларқа ўхшатмиш юриюр.

Боқиб кўрди йирақдин они Ширин,
Кўруб анда билишликнинг нишонин.

Буюрдиким, ўшул муғни ўқунг теб,

Не айса ушбу суратдин ўқунг теб.

Ажаб эрмазким ул бу сирни билса,
Бу мушкул ишни бизга шарҳ қилса.

Сезарманким, бу сурат жони бўлғай,
Бу нақш аҳволини ул муғ билғай.

Юридилар равон ул пир ўнгинча,
Қилиб хизмат анга муғлар ёнгинча.

Ўпуб Шовур азақининг улини,
Айиттилар ўшул сурат ҳолини.

Кулуб айди бу сўзни айса бўлмаз,
Халойиққа бу сирни ёйса бўлмаз.

Бу қизларнинг бири юғруб қайитти,
Не ким андин эшиттиса айитти.

Нетакким, уқти Ширин ул қиз сўзини,
Тия билмади улдам ўз-ўзини.

Юракда қони қайнаб, бағри пишти,
Борайин ман теб ўзи ўқ йўлга тушти.

Олиб тоғ янғқуси овоз халхол,
Сочиб зулфи йипор, эрни шакар-бол.

Сабир ишқи элиндин қилди фарёд,
Хиромлади қарорсиз сарви озод.

Тушуб кун ерда юриртек ўшул ҳур,
Ожунға берди ой юзи била нур.

Яна тун янглиғ анинг зулфи ранги,
Сочар гул энг уза мушк икки занги.

Бу ширинлик била Ширини наққош,
Сабр қила билмади бирдам эндурди бош.

Яна борди куюб бағри фироқдин,
Тўрасинча салом қилди йироқдин.

Санову мадҳ айтти эрсаким Шовур,

Ўтуртти анию ўлтурди ул ҳур,

Ё кимсан, теб сўра бошлади Ширин,
Юрушунг қандин, ўзунг қаю ердин?

Кечар кўнглумда сендин бир гумони,
Кўзунгда сезмишимдин бор нишони.

Саволимға жавоб айғилким, эй пир,
Ажаб йўқким, сенинг бўлса бу тадбир.

Жавоб айдиким, ул устод манким,
Кезиб ожунда не бор эрса билдим.

Изи мендин яшурмади на эрса,
Менга очти ожунда не бор эрса.

Ер устинда қамуғ ерни бу ўзум,
Кезиб, баъзисини ҳам кўрди кўзум.

Туғардин кун ботарға тегру кездим,
Бу ер туморин илким бирла ёздим.

Не ёндин сўрсангиз англарман, эй жон,
Кизик, қуш, одами, жину паридан.

Ширин кўрдиким ул густоҳ сўзлар,
Айиттиким: бу суратқа не терлар?

Яна бишқирди ул наққош Шовур,
Аюр, эй юзи кун, андоми кофур.

Ҳикоят кўб бу сурат ичра, англа,
Аёйин уш қулоқ тут, яхши тингла.

Бу сурат қиссаси бор бир пора узоқроқ,
Уш айтурман, вале бўлса ер ағлоқ.

Буюрди ул санам барча парилар,
Етикантек қийиндин тарғадилар.

Тамомким топти ул майдонни холи,
Сўзин майдонға тўптек солди ҳоли.

Қим ушбу сурат ул жоннинг нишони,

Эрур ул бу ожун султони, хони.

Ети иқлим шоҳининг ул ёдгори,
Йўқ ул дунёда бир кўрк ичра бори.

Бўлур кун тесалар кўркиндин ўтру,
Боқа билмаз киши юзинга ўтру.

ШОВУР ШИРИНГА ХУСРАВНИНГ КЎРКИН СИФАТ ҚИЛҒАН СУРАТИ

Шаҳаншоҳ Хусрав — Парвиз эрур оти,
Яна шоҳлиққа лойиқ эзгу зоти.

Бу янглиғ шевалик сўзлар била ул,
Сало теб ишққа жонин бошлади йўл.

Анинг хуш сўзларин Ширин тинглаб,
Зиҳи ширин сўзи бор тею танглаб.

Бўлуб ул текма бир нукта ичра ҳайрон,
Ажаб бўлғайму теб бу элга дармон.

Сўзинга парда ичра ранг бериб,
Яна бошлади сўзга тўн кизуруб.

Розин кезлагайин Шовур-ма билди,
Ўзин кезламадин ошкора қилди.

Эй ой юзлук, недин кезларсан асрор,
Қароба ичра сўзларсан паривор.

Чечактек гунча ичра тутма юзни,
Очилиб бир ошкора сўзла сўзни.

Тилаюр эрсанг ўз экиннга дармон,
Ўтагингдин яшурма экинг, эй жон.

Тугал эштиб сўзин нақш этти Ширин,
Келиб қаҳри, юзин чевурди андин.

Вале берк тутмиш эрди ишқ этагин,
Яна сўзлаю бошлади ул бути чин.

Ҳарифин кўрдиким, жинс эрур ёр,

Кетарди парда розиндин бўлуб зор.

Ким, уш мундағ паришон бўлди ишим,
Уш андинким, бу сурат бўлди эшим.

Илик тутғил бу ишим ичра бир сан,
Асиф қилғайман ишинга ҳам ман.

Ман уш айдим санга, розимни барча,
Кел эмди сўзлагил сан ҳам бир анча.

Ул афсунчи яна сўзлаю бошлаб,
Бурунқи ҳилага бу ростни ошлаб.

Утурмиш эрди теркин ура қубти,
Қилиб хизмат, тўрасинча ер ўпти.

Укуш онтлар ичиб айдиким, эй ҳур,
Керак жоним бағишла, керакса ўлтур.

Суюрқасанг мени тўғру аёйин,
Азин бу ҳила қилмоқни қўёйин.

Ул суратни нақш этгучи қулман,
Уш айдим тўғру, боқи сан билурсан.

Бу илким не суратким, чизғай анда,
Нишони бўлур, вале йўқ жони танда.

Манга нақш этмак ўғратти ул устод,
Нетак қилсун жони бўлмаса фарёд.

Кўруб нақшини қолмади мажолинг,
Қиёс эт кўрсанган не бўлғай ҳолинг?

Кўзунг бир шахс кўргайким, тамом нур,
Юзининг шуъласиндин кун уялур.

Чечактек тоза фориф ул хазондин,
Йигитлик бўстони хуррам андин.

Ҳануз ҳусни боғинда йўқ шамшод,
Чечак эркан тикандин сарви озод.

Ҳануз балқир очуқ кунтек янгоқи,

Булутдин фориг ул симтек сақоқи.

Ҳануз лаъли уза йўқ ҳеч ғубори,
Ҳануз йўқ бўстони ичра хори.

Баҳодурлукда Рустамдин қавироқ,
Вале умринда ўн беш яшар анжоқ.

Очиб ул ганж қабагин қилса бахшиш,
Тегар бойлиққа юз минг бўлса дарвиш.

Бир эр отланса овқа ўз элиндин,
Қутулмаз қуш, кезик анинг элиндин.

Қўрар бўлса йироқдин ани арслон,
Ўқининг қўрқуғиндин худ берур жон.

Насаб сўрсанг эрур Жамшид уруғи,
Тугал бор хонлиқ асоси, қуруғи.

Юритур етти иқлим узра фармон,
Алам етти фалакда тикмиш айвон.

Булутдин кўб азизрак илки жуди,
Латофат бирла йўғрулмиш вужуди.

Тўқуш вақтинда илка олса ёсин.
Қурар душман кўруб ўз жони ёсин.

Қолинг ўвракга кирмиштек лочин,
Тўкар душман қонин уруб қилчин.

Сўнгуси ҳайбатиндин тебрамаз ер,
Ўқининг захмини ҳардам фалак ер.

Қамуғ ардам ўшул тинга мурид ул,
Жамоли дўстлар жонинга ид ул.

Қави толеъ, яна иқболу давлат,
Бирикмиш кўрку эрдам, иззу ҳурмат.

Бу янглиғ давлати бор эркан ул шоҳ,
Қилур ишқингда тун-кун тинмадин оҳ.

Хаёлингни кеча тушинда кўрмиш,

Ушул кундан беру ақлин йитурмиш.

Не ош ер, не алинга жом олур ул,
Не кундуз, не кеча роҳат бўлур ул.

Шириндин ўнг тилаки йўқ ожунда,
Кечар умри бу аччиғ бирла кунда.

Мени хизматқа қосид изди келдим,
Сан уқ бил ҳолини, уш арза қилдим.

Бу янглиғ сурди сўз йўл бўлмишинча,
Кўнгилда қўзмади сўз билмишинча.

Анинг ширин сўзин Ширин тинглаб,
Шакардин тотлироқ сўз теди танглаб.

Юз урдиким, равон ўпса азақин,
Ҳамийят қўймади, тутти қулоқин.

Туруқти бир замон кўнгли бўлуб тор,
Бу ишга чора борму теди, эй ёр?

Қим ушбу қазғу жонға кор қилди,
Тирикликдин мени безор қилди.

Яна Шовур айтти, эй юзи кун,
Кетаргил қазғу, кўнглунг инг бўлсун.

Эрур бу маслаҳатким сақлаю роз,
Чиқарман овқа тею солсанг овоз.

Керагинча бу ишда ҳила қилсанг,
Муродинг сўнгқурун бу тўрқа илсанг.

Қатиглан, билмишингча қил баҳона,
Табуғчилар-ма тушмасун гумона.

Эранлартек бу ишинг ичра қатлан,
Борурман овқа теб Шабдизга отлан.

Яна Шабдизга ҳеч от етгуси йўқ,
Бу қизлар ма этакнинг тутқуси йўқ.

Равон бўл, ел менгизлик, ел равонсан,

Сўнгуннингча ошуқуб худ борғаман ман.

**ШОВУР ХУСРАВНИНГ ЮЗУКИН ШИРИНГА
БЕРГАН СУРАТИ**

Бериб Хусрав юзикини алига,
Олиб борғил теди Хусрав элига.

Агар йўлда йўлуқса шаҳзода,
Очуқ тут юзким ул бўлсун пиёда.

Руҳинг кўрган ёған янглиғ тутулсун,
Бу фарзинбанд фирқатдин қутулсун.

Нишон англа, қулоқ тут, сан-ма уқғил,
Янгилмағил йўлуқса, яхши боқғил.

Отининг туйноқининг наъли олтун,
Лаъл бирла мурассаъ кийгани тўн.

Тўни лаълу тожи лаълу камар лаъл,
Янгоқи лаъл, эрин, тиш ҳам дурру лаъл.

Йўлуқмаса Мадойин йўлини сўр,
Суруб Шабдиз анга елтек ета кўр.

Маликнинг қасри бор бир хуш маконда,
Кўнгул очлур, кетар қазғу уш анда.

Қаровашлар тўлуқ шоҳнинг саройи,
Қамуғ юлдуз менгизлик, йўқ бир ойи.

Мадойинқа етиб сўр ул саройни,
Қаровашларқа кўргуз шоҳ нишони.

Туш ул қасринга қўй келгинча шаҳзод,
Қим ушбу қазғудин бўлғайсан озод.

Хуш ўлтур келгай ул шоҳи жувонбахт,
Уш андин сўнг фалакда урғасан тахт.

Қил ул Хусрав хаёлинга тамоша,
Анинг ёдинга ичгу ич, ош оша.

Агар бир иш тушуб, ман қолмасам кеч,

Бу ишлар ҳожат эрмаз худ санга ҳеч.

Бу алдоғ бирла сўз текурди Шовур,
Қабул қилди сўзини, турди ул ҳур.

Яна улкартек ул ой хизматинга,
Ингилдилар қамуғ қизлар қатинга.

Буюрдиким бу манзилдан кеталинг,
Турунг, ўлтурманг эвга азм эталинг.

Тутуб ой буйруқин ул анча юлдуз,
Соча бошлади анбору кашу қундуз.

Пари янглиғ учуб андин парилар,
Кула ўйнаю андин тебрадилар.

Муноб от, боғлатиб каш белларинга,
Қўноққа еттилар ўз элларинга.

Буюн тиндурдилар элда неча кун,
Вале бу қазғу бирла ул юзи кун.

Тутун бўлди анинг оҳиндин ожун,
Қаронқулуққа кирди кун, келиб тун.

Кириб айди Миҳинбонуқа Ширин,
Тилаким бор теди бу йўлда сендин.

Ижозат бер сабаҳ овқа чиқайин,
Солиб қуш ҳам кизик овлаб йиқайин.

Буюр Шабдизни келтурсунлар эрта,
Очилсун кўнглум анинг бирла йўрта.

Анга бир отланиб жавлон қилайим,
Қўноққа қайра хизматқа келайим.

Миҳинбону айттиким, эй юзи кун,
Нетакким кўнглунг тиласа, уйла бўлсун.

Вале қўрқарман андин сан соқингил,
Кўр арслонтек юраклик эурсан бил.

Қеракмаз ким зиён қилса санга ул,

Соқин мунганда, энганда ҳазир бўл.

Бошинга ул баҳодурлуғ югани,
Яроғ қил минг нечаким бўлса жони.

Ширин бонуқа севнуб хизмат этти,
Туруб ўз маҳраминга кирди, ётти.

Севунмакдин Шириннинг кўнгли хуррам
Бўлуб, ўлтурди ишрат бирла бирдам.

Кўнгул қуши бу ишқ ўтинда учар,
Хаёли ул Ширин Хусравни қучар.

МИҲИНБОНУДИН ШИРИН ҚОЧИБ МАДОЙИНҚА БОРҒОН СУРАТИ

Нетакким, тонг хуруси урдиса дам,
Ошиқлар менгзи рангин олди олам.

Тузуб тун қулфини кун ганжин очти,
Сариқ олтун тугал оламқа сочти.

Йиғилдилар яна қизлар қатинга,
Туруқтилар азақин хизматинга.

Боқиб анларни кўрди эрса Ширин,
Сучук тил бирла айди ул бути чин.

Қим, уш бисмиллоҳ овқа отланурман,
Кизик овумға киргайму теюрман.

Яраштурди қамуғ отланғу асбоб,
Тилисм этмиш менгиз ганж узра овлоб.

Йигитлар (тек) кизиб тўн, бўрку қафтон,
Қамуғ боғладилар ҳам кешу қурбон.

Тугал етмиш пари бирпа йиғилди,
Равон отланди Ширин азм қилди.

Чиқиб ўз равзасиндин мунча ҳурлар,
Томошолар қилу овқа борурлар.

Ҳаво тўлуб йипар йизғиндин ул дам,

Юрирлар хуш кула, ўйнаю хуррам.

Етиб бир туз ёзиқа кўчдилар,
Чапуб бир синалинг отлар тедилар.

Киши кўрмаз, йироқбиз тею элдин,
Кенгашиб, издилар тизгинлар алдин.

Уруб Шабдизга қамчи ул бути чин,
Юз урди йўлга, азрилди булардин.

Соғиндилар тута билмади тизгин,
Бири англамади қосид борурин.

Изин излаю чобтилар сўнгинча,
Бору йитланди из ҳам, бўлди кеча.

Не шум соат чиқмиш биз тею тез,
Қайиттилар бўлуб навмид бексиз.

Бекиндин азрилиб, бўлуб паришон,
Кўнгуллар хастаю жону юрак қон.

Тутуб юлдузлар ой ёсин қилур вой,
Миҳинбонуқа келдилар, йўқ ул ой.

Қани Ширин теюр, айдилар: эй шоҳ,
Олиб кетти они Шабдиз ногоҳ.

Эшитти эрса ушбу сўзни Бону,
Янгиландурди кечган эски қазғу.

Тушуб тахтиндин улдам ақли кетти,
Бошин тупроққа, тупроқ бошқа отти.

Фариб қолдим тею фарёд қилди,
Ажойиб таъзият бунёд қилди.

Ўкуш йиғлаб бу янглиғ қилди зори,
Бу қазғу ичра қолмади қарори.

Аюр инграб ким, эй жоним қувончи,
Не йўлдин урди илкинг отқа қамчи.

Не бўлдиким меҳр биздин кетардинг,

Кўнгул кимга бериб, биздин кўтардинг.

Ажаб, не бўлди билман эмди ҳолинг,
Заҳар бизга бериб, ким еди болинг.

Ивуқтек кеттинг уш, эй жоним ўрки,
Қаю арслон элига туштунг эрки?

Ўзунг гавҳар менгизлик ёва бўлдунг,
Бу иш қилмоққаму Шабдизни қўлдунг?

Ўкуш йиғлаб бу янглиғ қилди зори,
Бу қазғу ичра қолмади қарори.

Узун тун тонгқа текру навҳа қилди,
Тонг отти эрса олам халқи билди.

Йиғладилар қабуғқа халқу олам,
Узади навҳаю фарёду мотам.

Бор эрди бир улуг ёшлиғ қари пир,
Чиқиб издалинг теб, қилди тадбир.

Боралинг теб кириб Бонуқа айди,
Миҳинбону тиламанг тею тийди.

Тушумда бу балони кўрмиш эрдим,
Ким алдин боғли қуш ичқинмиш эрдим.

Тушумдин хотирим ташвиш қилди,
Замондин сўнг яна илкимга келди.

Бу янглиғ тонг ажойиб туш кўрдум,
Тушум таъбирин ушбу ишга йўрдум.

Айттиким, агар ел бўлсамиз биз,
Елар елдин минг ортуқроқ-ма Шабдиз.

Учар қушнунг сўнгинча қавса бўлмаз,
Бало келмишда сўнг ҳеч савса бўлмаз.

Кўгарчин учса ўгранган ериндин,
Эсон бўлса келур соқниб ювасин.

Сабрдин ўзга йўқ бу элга дармон,

Уминчдин ўнг йўқ ушбу ишқа имкон.

Уш анча куйгаман тортиб фироқин,
Эшитгинча ёвуқин ё ироқин.

Тобар бўлсам йитурган гавҳаримни,
Қазо қилғам қамуғ ишратларимни.

Алимга кирса ул ганжи равоним,
Севунчи учун бергаман бу хонумоним.

Сўзин эшитиб ҳалойиқ тангладилар,
Тутуб бу фармонини тингладилар.

Яна бир ёнда ул Ширин тутуб йўл,
Бузук тоғлар кечиб, ошиб ўкуш қўл.

Гаҳи ўрлаш, гаҳи эниш, гаҳи туз,
Елар, тушмаз отиндин тунла кундиз,

Йигитлартек тузуб тўнларин ул ҳур,
Юрир кўрган ани эр тею соқинур.

Кечар ошиб салодин бир салоқа,
Солиб ёлғуз бошин мунтек балоқа.

Киши кўрса чиқиб ул тўғру йўлдин,
Юритур тоғлар аросинда қўлдин.

Учар бир лаҳза тиндурмаз отини,
Ёзиб Хусрав табору қанотини.

Тилаб Шовур айтғонтек нишонин,
Сўрар шаҳзоданинг турған маконин.

Елиб ўн тўрт тун-кун ёр тилайи,
Ул ўн тўртинчи туннинг тўлун ойи.

Бу янглиғ эмганиб нозук димоғи,
Вужуди хаста бўлди, сизди ёғи.

Нетакким субҳи содиқ бош кўтарди,
Қаронғулуқни ожундин кетарди.

Тамом ким ул сариф гул юзин очти,

Қамуғ наргис кўрунмаз бўлди, қочти.

Кўрунди бир чаман хуш мурғзори,
Оқар мангу сувитек чашмалари.

Ивуб келди ўшул чимгонга Ширин,
Бу очигда бўлуб бечора мискин.

Тени йўл эмгакинда хаста бўлуб,
Чечактек ол энги исигда сўлуб.

Туруб тўрт ёру чеврулди ўшул ҳур,
Не эл бор (у), не ҳам кўзга кўрунур.

Келиб тушти бир оз тинсун отим теб,
Боқиб ўз ҳолинга кўб қазғулар еб.

Тушуб анда бир оз ором қилди,
Сува кирмакга тўнларин сечулди.

Қилиб ўз кўнглитек зулфи паришон,
Фалак ой-вой тею қилди зулфин афғон.

Отини бир ёғочқа берк боғлаб,
Сува кирди бағир ўт бирла доғлаб.

Ҳасаддин кўкда ой ранжур бўлди,
Юзи аксиндин ул сув нур бўлди.

Қаро каштек сочу оқ остек андом,
Чечак олмиш янгоқи рангидин вом.

Чечакким чиқ еринга чашма бўлса,
Бўлур тоза нечаким кунга сўлса.

Анинг кун чашмаси янглиғ юзиндин
Мунаввар бўлди ул чашма ўзиндин.

Сочиб сочлари гулга мушку анбар,
Тўлуб сувқа навоу қанду шаккар.

Тамом ул сувни хуш гулоб қилди,
Соқинғайсан кўнуқ келганни билди.

**ХУСРАВ ҲУРМУЗДИН ҚОЧИБ, АРМАНГА
БОРУРДА ЧАШМАДА ШИРИНГА ЙУЛУҚҚОНИ**

Яна порси тилинча ул Низомий
Аюрким ул шаҳи Хусрав асомий.

Уш андин беруким Арманга Шовур —
Ни издиким манга Ширинни келтур.

Қуяр эрди хабар келгай тею Шоҳ,
Фироқ тунинда бир туғгай тею моҳ.

Кеча, эрта атосининг қатинда,
Белин боғлаб, турурди хизматинда.

Атоси танглаб анинг хизматини,
Уруб ярмоққа зарб анинг отини.

Қамуғ элларга ул ярмоқни ёйди,
Яна бўлди пушаймон, ўзи куйди.

Қари бўри йигит арслондин қўрқти,
Соқинмадин иш этти, сўнгра уқти.

Соқиндиким, ўғул мансуба ўйнаб,
Мени мот қилға тею шоҳ ўйнаб.

Айитти бу ёғанни банд қилғу,
Ёмон тушти ўйин, огоҳ бўлғу.

Укуш соқшаб бу янглиғ қилди тадбир,
Не ўйнар, бўлди билмаз ишда тақдир.

Кишиким ростлиғ кўнглинда тутти,
Ожун шатранжин ўйнаб сўнг ул утти.

Бузург Уммид бу маънидин огоҳ
Бўлуб, Хусравни ундаб айди:- Эй шоҳ!

Қим эмди юлдузунг ботти болқа,
Ўзунгни сақлаю воқиф бўл бу жонқа.

Отанг қасд этти жонинға, яроғ эт,
Қўрунма кўзга неча кун, равон кет.

Сўз эшитиб айди Хусрави замона;
Яроқсиз чоқда тобтунг бу баҳона.

Чиқиб андин равон, қасринга борди,
Табуғчиларга сўз тобшурди, сорди.

Сориб кўшкіндаки ой юзлуларинга,
Васият қилди жоду кўзлуларинга.

Ким — уш ман ҳали овқа отланурман,
Бир-икки ҳафта саҳрода бўлурман.

Бу ёнқа ногаҳ ул ой юзлу келса,
Ушул товус янглиғ отли бўлса,

Ани тушруб қамуғ иззат қилингким,
Йўқ андин ўзга оламда тилаким.

Агар хуш келмаса бу қасри хазро,
Тиласа кўнгли хуш чимгонли саҳро,

Ёзиларқа чиқоринг фурча қилсун,
Кўруб турлук чечак, кўнгли очилсун.

Қаю ерниким, ул тилар билингиз,
Уш анда бир бузук қарши қилингиз.

Мунунгтек берди ўз кўнгли тануқлуқ,
Ким, ани келга теб қилди ануқлуқ.

Тамом айтиб сўзин иш маҳкам этти,
Олиб кўб эш, нўкар отланди, кетти.

Чиқиб Арман йўлинга азм қилди,
Сулаймон янглиғ ул ел бирла елди.

Ики манзилни бир манзил қилиб ул,
Атоси хавфидин тутти узоқ йўл.

Қазоқа отлари ул ерда эрди,
Ким ул ой анда бошин ююр эрди.

Буюрди қулларингаким, қўнунг теб,
Тиниб от тебрагаймиз теди ош еб.

Ўзи ёлғуз ушул чимгонга борди,
Кезиб ул ерда бир хуш чашма кўрди.

Йироқдин кўрди шоҳ бир шахси мавзун,
Яна арслонтек от ранги қаро тун.

Не бўлғай эрди ул давлат ҳумойи,
Меним бўлса тер ул тун бирла ойи.

Эрур ғофил ушулким, ул тўлун ой,
Анинг буржинда бўлғай бу ожун ёй.

Талим маъшуқ келур ошиққа ногоҳ,
Ушул усрук уюр ҳеч бўлмаз огоҳ.

Бу давлат ёри бермаз бўлса, оқил,
Бўлур аблаҳ ё иш вақтинда ғофил.

Яқинроқ келди от бирла туруқти,
Тангирқаб кезлану юзинга боқти.

Кўрарким, сувқа кирмиш бир юзи кун,
Ияри, боғи, чуғи барча олтун.

Гулоб узра туруртеқ мағзи бодом,
Ўзин юр чашма ичра ул гуландом.

Олиб суттеқ алинга ож тарғоқ,
Қилиб тарғоқни элчи, элни басқоқ.

Хирож олғоч келур ҳар дамда элчи,
Фалак тинмаз сочар ой узра юнжи.

Ариғ зоти тамом бир ганжу контек,
Ики зулфи-ма ганж узра йилонтек.

Фусунчи мол учун тан ичра жондин
Кечиб, қўрқмадин ул икки йилондин.

Минг ол бирла келидин алдин олмиш,
Анин ул ганж мунтек хуш очилмиш.

Кўруб чашма ичра шоҳ ул юзини,
Юзиндин ҳеч кетармаз бўлди кўзини.

Қароқлар кўнглини анинг қароқи,
Юрагин куйдурур нортек янгоқи.

Боқиб анинг булар янглиғ танинга,
Булурдин ўт ёқилди Шоҳ жонинга.

Ул ой ғофил бу Хусрав боқганиндин,
Бўлуб машғул тараюр эрди сочин.

Киши келмасу теб кўнглинга тушти,
Боқиб ногаҳ кўзи Хусравқа тушти.

Кўзин суртуб назар юзинга солди,
Кўруб кунтек юзин ҳайрон қолди.

Қатиг боқдиса шоҳ, Ширин уялди,
Не қилғу эмди теб андиша қилди.

Қолиб бечора, издаб чора топти,
Булут янглиғ сочин ой узра ёпти.

Чечак узра ёпуб ул мушк сочин,
Яшурди обнус остинда ожин.

Кўнгулда айди Хусравким борайин,
Париму, одамиму бир сўрайин.

Яна айди уялғай ул юзи кун,
Турайин ончаким ташқару чиқсун.

Забун тутмоқ мунунгтек ерда парвиз,
Эранлар иши эрмаз теди ҳаргиз.

Сабр қилди, ул ишдин тийди ўзин,
Чевурди бир замон андин-ма юзин.

Адабни ўз жонинга ғул қилди,
Азин ерга ўзин машғул қилди.

Ошуқуб чиқти Ширин кийди тўнин,
Шошиб Шабдизни отланди таркин.

Кўнгулда соқшаб айтур бу йигитким,
Адаб сақлади, бўлғайму билишим.

Ажаб эрмаз агар бу бўлса ёрим,
Агар бўлмаса тек кетти қарорим.

Эшиттим лаъл кони тею они,
Агар ул эрса, қани ул нишони?

Ани фикр этмадиким, йўлда шоҳлар
Ёмон соқинғучидин ўзни гизлар,

Жонинга кўнгли айтурким равон тур,
Чечакингни бу шаккарга қориштур.

Ушул худ сурат эрди ушбу жон ул,
Хабар эрди ул уш маъни аён ул.

Яна айди, қайт, қилма фузуллуқ,
Муни тарк эт, равон бор, кет ангар ўқ.

Бу улму, ё дегулму билса бўлмаз.
Икки эркликга қуллуқ қилса бўлмаз.

Ман ўз йўлумча тўғри ўқ боройин,
Бошимга ҳақ на келтурса, кўройин.

Тею соқшаб кўнгул бир ёру қилди,
Отинга қамчи урди, сурди елди.

Ул ойни кўтаруб Шабдиз учти,
Пари янглиғ парини олди қочти.

Яна шоҳ чиқти бўлғай тею боқти,
Ани кўрмади жонин ўтқа ёқти.

Бу янглиғ оқил эркан ул шаҳаншоҳ,
Ани кўра кўнгли йитлатти ногоҳ.

Чобуб тўрт ёру ҳеч топмади ёрин,
Куюб бағри, олиб борди қарорин.

Мунингтек кетти, бу елму бўлди?
Тею танглаб таажжуб ичра қолди.

Тушуб чашма яқосинда отиндин,
Куюб бағри ушул ой фирқатиндин.

Гаҗ ул ғаввостек сув ичра чўмар,
Тилаю ёрини ул сувда издар.

Гаҗ ул қуштек тераклар узра ани,
Тилаб айтур қани ул сарв, қани?

Тилаб Шабдиз уза ул тўлун ойни,
Қаро зоғ қаноти узра ҳумойни.

Аюр сунгқур ўзумга ул қаро зоғ.
Боқиб ўқтек юракга урди бу доғ.

Ожун зоғтек узасинга қоронғу
Бўлуб, ортурди қазғу узра қазғу.

Бўзин толин фироқ чавган қилди,
Қуни ўқтек, бўзи ётек эгилди.

Ичи куюб кўнгулдин қилди бир оҳ,
Тутушти теб бу ўт жонимға ногоҳ.

Яшармаз бу умунчумнунг бутоқи,
Қурутти ёш ўзумни ёр фироқи.

Фироқда қурумаз ёшдин қароқим,
Бу ҳасрат бирла сўлди ол янгоқим.

Иўлуқти эрди ул жоним муроди,
Усал қилдим яна мендин йироди.

Чечакни тоза эркан термадим ман,
Ел элтти ногаҳон гизланди кўздан.

Ҳумой қуш сояси устумга тушти,
Севундумким ўзум давлатқа тушти.

Қўюб они назар тошларқа солдим,
Анингчун соятек тош узра қолдим.

Бу кундин сўнг қуримағай ичургум,
Ани издаю бор умрум кечургум.

Тушумму эрди билман ё хаёлим,
Ким уш мундоғ паришон бўлди ҳолим.

Кўзум бу чашма ичра кўрди бир гул,
Жоним рағбат била бўлди анга қул.

Уш эмди кўрман они неча боқсам,
Сазом ўзни тиконтек ўтқа ёқсам.

Ким айдиким, кўзунг андин кетаргил,
Топуб ўз бахтинг, илкингла кўтаргил.

Қаю дев табъим ўгратти манга ким,
Кўзумни кўнглум олғандин кетардим.

Қамуғ ишда ўзум сабр этар эрди,
Бу ерда барча сабрум олди борди.

Бу кундин сўнг анинг ишқи чароғин
Ёқиб кўйдургаман бу сабр ёғин.

Агар ул чашмадин ичсам шаробин,
Емаз эрдим бу бағримнунг кабобин.

Насиҳат кўрким, ул ҳинду не айтур,
Қачонким ганж тобсанг ею етур.

Бу дунё боғида ким бўлса теди,
Пушаймон бўлмаз улким мева еди.

Бу кундин сўнг азин қайғуни қўйдим,
Жаҳондин эрикиб жондин-ма тўйдим.

Қинағайман уш анча бу ўзумни,
Тилаб тун-кун ўғандин ой юзумни.

Агар топсам тилаб экимга дармон,
Уш андин кучай ишим бўлғай осон.

Қишиким ранжи қондин бўлса имкон,
Йўқ улким тобса сиҳҳат тўкмадин қон.

Туруб чашма яқосинда замон ул,
Тилаб топмади андин ҳеч нишон ул.

Бир анча йиғлаю кўб қилди зори,
Бўлуб савдо, кетиб жондин қарори.

Ҳавасда оҳ теб беҳуш бўлди,
Чечактек ол энги ўзукда сўлди.

Чинортек қадди тупроққа йиқилди,
Бир анчадин сўнг ўз ҳолинга келди.

Аюрким билмадим бу одамиму?
Йўқ эрса, эй ажаб билман париму?

Агар бўлса пари душвор бўлур,
Парилар чашмада кўб бор бўлур.

Кишига бўлмас ушбу сўзни аймоқ.
Севар Хусрав парини тею ёймоқ.

Ўза атангу ожунда Сулаймон,
Уш андин сўнг парига қилгу фармон.

Кўнгулда сақшаб айтур бу ҳикоят,
Қилур чархи фалакдин бу шикоят.

Бўлуб навмид чимгондин қайитти,
Равон Армон йўлуғга кирди кетти.

ШИРИН ХУСРАВДИН АЙРИЛИБ, МАДОЙИНГА КЕЛГАН СЎЗИ ТУРУР

Фалакким, иш битурмаклик тилаюр,
Бурун мунтек ўюнлар (ни) ўйнаюр.

Тиласа бир кишига бергуга ганж,
Берур ганждин ўза юз меҳнату ранж.

Тикансиз ҳеч чечакнинг соғи бўлмаз,
Кўрарсан ҳеч ким эрса алка олмаз.

Фироқдин сўнгра хуш бўлур қовушмоқ,
Қоришмиш янглиғ ул шаккарга қаймоқ.

Маликдин азрилибким кетти Ширин,
Явуқлуқдин йироққа солди ўзин.

Булутда кезлаб эрди ойтек ўзин,
Шаҳарга етти эрса очти юзин.

Қишилардин сўруб Хусрав саройин,
Фалак еткурди ул буржқа бу ойин.

Етиб Хусрав саройинға бу Ширин
Равон, сўзламадин энди отиндин.

Табуғчиларқа кўргузди нишонким,
Нишон издиса шоҳ табғинға келдим.

Кўруб анлар кунидин тишлаб эрин,
Тушурдилар саройқа, кирди Ширин.

Ани Хусрав тўрасинча оғирлаб,
Туруқтилар табуғда бел боғлаб.

Келур шаҳзода ҳоли терлар эрди,
Соқинғайсанким ўт олмоққа келди.

Еқилди эрса ногаҳ тонг чароғи,
Куюб бағри ўзукда, сизди ёғи.

Сўра бошладилар не ҳол тею бу,
Не иш тушти, бу не аҳвол тею бу?

Ориб, эмгаб қаю ердин келурсиз,
Эвингиз қайда, не элик бўлурсиз?

Алардин ул пари парҳез қилди,
Неча ёлғон чатиб, ангез қилди.

Узоқроқ теди бу ишим бир анча,
Келиб Хусрав айтғай сизга барча.

Қачонким келса теди ул шаҳаншоҳ,
Уш анда бўлғасиз ҳолимдин огоҳ.

Вале отни хуш асранг, бермангиз ранж,
Ким ул отнинг баҳоси юз туман ганж.

Қўноқман теди шоҳ келгинча сизга,
Алар ҳам рози бўлди ушбу сўзга.

Отин охурда боғлаб бердилар ўт,
Вале Ширин юрагинда ёнар ўт.

Чечаки ваъда боғинда очилмиш,
Висол топғам тею андиша қилмиш.

Бу янглиғ ҳажр бирла ким ўтурди,
Муни анлар қуманиб сақнур эрди.

Ушул ҳам ўхшатиб анларқа ўзин,
Алар янглиғ ма сўзлар эрди сўзин.

ШИРИН УЧУН ҚАРШИ ҚУБАРТИБ ШИРИН ҚАРШИҚА БОРҒАНИ

Мунингтек ўтруб анлар ора Ширин,
Кечибу қазғу бирла ўз жониндин.

Бир анча турди бўлуб жони пазмон,
Хабар англади Хусравдин паришон.

Ким ул қўрқуб атосиндин юбанмиш,
Ов овларман теб Арманға йўнанмиш.

Топулмади тею эгимга дармон,
Кучай бўлди ишим бўлғуда осон.

Ўзукда бағри куюб неча муддат,
Ўтурди сабри кетиб ортти ҳасрат.

Ҳақиқат билдиким, йўлда йўлуққан
Сув ичра кўнглини ул ўтқа ёққан.

Ети иқлим шоҳи Хусрав эрмиш ул теб,
Дариға ҳайф борди тею ғам еб.

Ўкунч еб, қазғу жонинға сингурди,
Алар ҳам сезмасун теб тек ўтурди.

Сабр қилди неча кун жони куйнаб,
Малул бўлди димоғи, ақли айнаб.

Кўнгулсиз бўлмайин теб ушбу ишдин,
Қилинг бир қарши теди элда тошдин.

Чечактек бу ўзум хуш боғлар аро,
Кезар эрдим ҳамиша тоғлар аро.

Замона мени боғқа илди уш ким,
Сўлуб сорғарди мунтек ол чечакким.

Ўтунди ул табуғчиларким, эй ҳур,
Шамтек сизма, эй мажлисга чин нур.

Малик сизнинг учун бир хуш ҳавода,
Буюрди ким қилинг қарши муҳайё.

Агар фармонласанг уста топалинг,
Тоғ узра бир бузук қарши ёболинг.

Айитти маслаҳатлиғ иш бу явлоқ,
Топунг устод иш бошланг равонроқ.

Табуғчилар улуғи ҳила қилди,
Бино қилғучини ундатти келди.

Айитти бир улуғ жоду етилди,
Куяр Хусравқа, қач кун бўлди келди.

Агар турғил тейу ерга буюрса,
Маҳалким ер еринда тек ўтурса.

Фалакга айса турғил теб, сўз олғай,
Қиёматқа теки армон қилғай.

Буюрди ким қўпорнинг бир саройи,
Топа кўр бир ёмон исиг ҳавойи..

Ким анда одадилар бўлмасун ҳеч,
Уш андин жодулуқ ўгранмасун ҳеч.

Апингтек ер тобуб бизга хабар қил,
Беролинг харжини қарши қўбарғил.

Уш андин бердилар олтун, кумуш кўб,
Айитдилар ўтурма, тур равон кўб.

Кўруб молу хазина севнуб устод,
Тилагинча қилайин теги бунёд.

Чиқиб элдин, тутуб йўл тебради ул,
Езилар, тоғлар ошти кечти кўб қўл.

Кўрар бир ер ҳавоси табъ афюн,
Қари бўлғай ёш ўғлон турса ўн кун.

Муҳандиским рақам урди уш анда,
Ушул жоду керакким бўлса мунда.

Ушул ерда бориб бунёд қилди,
Тамуғ ўрнида ул учтмақ қилди.

Умиди йўқ ким киши ул ерга борғай,
Бу аччиқ бирла Ширин анда турғай.

Етиб тун сусним ажунни тутти,
Ушул ҳур отланиб дўзахқа кетти.

Ширин бирла неча қиз бирга эрди,
Ким анлар ақли йўқ ўғланлар эрди.

Сарой атоғли ул зиндонқа етти,
Гуҳар янглиғ ўзин тошларқа қатти.

Умид бирла ушул қаршиқа кирди,
Эши ёр қазғуси бирла ўтурди.

ХУСРАВ ОТАСИ ҲУРМУЗДИН ҚОЧИБ МИҲИНБОНУ ҚАТИҒА КЕЛГАНИ

Нетакким чашмадин кетти жаҳонгир:
Кўнгул бўйнинга боғлаб ишқ занжир,

Гироқ бўлмишча ул манзилдин ул нур,
Бўлуб навмид кўнгули бўлди ранжур.

Яна сақнур тақи кун туғмади теб,
Соқинғайман бу ёғмур ёғмади теб.

Ким эмди кун туғуш ёри борурман,
Охир туққай кунум теб уманурман.

Бу куюк бирла Арман тоғларинга,
Евуқ етти Ширин яйлоғларинга.

Чечак янглиҗким ул тоғларға ошти,
Ел элтиб йизғини Эронға сочти.

Амалдорлар қамуғи қаршу борди,
Укуш молу тавор ўтру чиқорди.

Тутуб тўзғу такиш тортиб талим мол,
Ичиб, ирғоб айтти ҳам: бу хуш фол.

Кишилар кўрди Хусрав юзи сувлуғ,
Қамуғ кўрмакга юзин орзулуғ.

Қилиқларини тилаб элга келди,
Неча кун қўнди, анлар бирла бўлди.

Уш андин тебради Муқонқа етти,
Муқонилар хабар Армонга элтти.

Миҳинбону ушул шоҳи жаҳондин.
Хабар англадиким ошти Муқондин.

Яраштурди талим шаҳона тузғу,
Қамуғ эл халқи бирла чиқти ўтру.

Талим молу тавор бирла текншти,
Тўрасинча қилиб хизмат, кўрушти.

Урун кўргуздилар, кечти, ўтурди,
Азинлар барча қўл қавшурди турди.

Шоҳ андин сўнгра сўрди ким нечукоан?
Ким уш заҳмат кетурдум элинга ман.

Қўноқман теди сизга бир неча кун,
Қўноқлардин бошингиз огримасун.

Миҳинбону кўруб бу лутф андан,
Қилайим табуғғида жонни қурбон.

Ер ўпти ўнгинда ўру турди,
Дуо қилди нетакким лойиқ эрди.

Қавилантурди Хусрав лутфи они,
Фараҳ топти малик табғинда жони,

Бир азина тугал ул шоҳ қатинда,
Табуғлар қилди, турди хизматинда.

Ўтунуб айди: эй шоҳи жаҳонгир,
Қилайин тўй яроғин тею тадбир.

Агар лутф этса шоҳ саҳроқа чиқса,
Улус эл барчаси анда йиғилса.

Нетакким ҳукм этиб фармонласангиз,
Нукарларни-ма бир кун тўйласангиз.

Шаҳаншоҳ айдиким бўлсун борайин,
Нетакким сан тесанг андоғ қилайин.

Туруб отланди Хусрав бирла Бону,
Тушурди шоҳни, қилдурмиш кўб ош-сув.

Кўруб чимган уза шоҳона хуш тахт,
Ўтурди тахт уза шоҳи жувонбахт.

Азақ илка олиб шоҳқа тутуб қўш,
Қилу бошладилар бир-биринга нуш.

Чалиб мутриб чағона, чангу барбат,
Димоғлар топти ишратдин ҳаловат.

Соча бошлади тил тўтиси шаккар,
Табуғдин унди хуш мавзун сўзлар.

Узун кун тўйлаб анда ирғадилар,
Кеча бўлгач, қўноққа тарғадилар.

Кулуб айди Миҳинким: эй жаҳондор,
Қабул қилсанг табуғқа ўтукум бор.

Ким уш фаслида ул Бардаъ эли,
Ҳавоси хуш бўлур, роҳатли ели.

Яна ишрат қилур бир боғ чимгон,
Таворға сувлоғ, ўтлоғ ҳам фаровон.

Ижозат бәрди Хусравким равон бўл,
Сўнгунча ман борайин уш тутиб йўл.

Қўчуб тонг бирла шоҳ ул йўлқа кирди,
Миҳинбону айитқон ерга борди.

Етиб Бардаъга, тушруб анда рахтин,
Яна қурдилар анда шоҳ тахтин.

Қўнуб кўк чимгон узра гуллар ора,
Ўтурдилар кўнгулдин қазғу тара.

Миҳинбону қилиб кўб турлу иззат,
Туруб табғида тун-кун қилди хизмат.

Тоши бирла қилур шоҳ анда ишрат,
Ичар сусун ва лекин ер ҳасрат.

ШОВУР ШИРИННИ МАДОЙИНҚА ИСТАЮ БОРҒОН СИФАТИН БАЁН ҚИЛУР

Зиҳи хуш ниъмат ул тириклик, эй ёр,
Бу лаззатким йигитлик вақтида бор.

Тириклик боғитек боғ йўқ сафолиғ,
Йигитлик меваситек ҳам мазолиғ.

Шаҳаншоҳ Хусрав ул солори ожун,
Йигит эрди ажаб хуш табғи мавзун.

Анинг асриндин одамқа тегру бир,
Ожунда туғмади антек жаҳонгир.

Тарабсиз ичмади бир журъа сусун,
Надимларсиз-ма ўлтурмади бир кун.

Қўрарлар теб табуғумда кўб ранж,
Бағишлар эрди ҳар биринга бир ганж.

Шаҳаншоҳ Хусрави шоҳи жувонбахт,
Кечурмаз эрди ишратсиз ярим вақт.

Бу янглиғ айш севган эрди Хусрав,
Маншат севмас улким бўлса худрав.

Яна ишрат қилу ўтрурда бир кун,
Миҳинбону эшикдин кирди ақрун.

Урун берди шаҳаншоҳ, қилди иззат,
Азин кунлардин ортуқ қилди ишрат.

Азақ тутти ёриштилар икагу,
Яна тутти қўш ичтилар икагу.

Ишорат қилди шоҳ боварчиқаким,
Кетур хон солким эмди ош егалим.

Боварчилар қўзуб хон, солдилар ош,
Едилар ош нечаким бор эди ош.

Қўзуб Бону ўнгинга турлу ниъмат,
Ош ароси тею бошлади ишрат.

Миҳинбонуқа нуш қилди, шоҳ ичти,
Азақ илка бериб, сўз қабғин очти.

Ажаб қисса тею ақтурди ёшин.
Ичи севну, кучун қазғуртти тошин

Ким эй Бону қариндош-зодангиз не,
Чечак юз, қадди сарви зодангиз не.

Эшиттимким оти ёбонда қочмиш,
Хумойни кўтуруб Анқотек учмиш.

Менга эвдин бугун бир пайк келди,
Нишон сўрдим ул ойдин барча билди.

Бир-икки ҳафта ман мунда бўлайин,
Нетак кечмиш анинг ҳолин билайин.

Изolim элчи келтурсулар ани,
Сан энди фориг ич хуш дўстгани.

Миҳинбону бу сўзниким эшитти,
Севунмакдин бошиндин ақли кетти.

Юзинга сочтилар сув, бўлди огоҳ,
Бошин кўтурди, айдиким, аё шоҳ,

Бу кўнгли хастаниким шод қилдинг,
Умунчум борким уш ёд қилдинг.

Қани ул донаким тушумда кўрсам,
Агар дарёда бўлса бирга турсам.

Чиқаргай эрдим ул дурри ятимни,
Яна ортургай эрдим иззатимни.

Севундим бу хабардин тею Бону,
Ер ўпти шоҳқа севну, қувону,

Айитти келгай ул маълум бўлди,
Кўпгулким қазғудин бир пора қутулди.

Фалак иқболи қулға қилди ёри,
Бузулди эмди бу қазғум ҳисори.

Қачонким издисанг ул ерга шаҳзод,
Манга англатса, ман ҳам бўлгаман шод.

Яна бир хуш отим бор, оти Гулгун,
Эрур Шабдиз уруғи асру мавзун.

Қамуғ эрдамда Шабдиз бирла теб-тенг,
Мунуб ани равонроқ сурса сарҳанг.

Буюрди шоҳким ул отни келтур,
Кетурдилар, изарлаб минди Шовур,

Ушул дам тебради елтек равон ул,
Алардин азрилиб, тутти узоқ йўл.

Мадойин йўлинга уғради ёлғуз,
Тилаб ул ойни юрди тун-ма кундуз.

Талим тоғлар ошиб тун кунга қотти,
Ма-алқисса яна қаршиқа етти.

Тушуб қоқти қабуғ, овоз қилди,
Киши чиқти кўруб Шовурни билди.

Йироқ ердин қусаб келдим табуғни,
Оча бергил кирай теди қабуғни.

Кигурдилар Ширин табғинга ани,
Кўрарким бир қазойи осмони,

Утурмиш бир таматуғ ичра ушул ҳур,
Қоронғулукқа тушмуш ул ёруғ нур.

Ҳасис тошларга ул гавҳар қотилмиш,
Юсуфтек қазғу қузуғинга отилмиш.

Юзин ерга қўзуб мадҳу санолар,
Айитти ҳам ўкуш қилди дуолар.

Ким эмди хушмусан, не бўлди ҳолинг?
Тағайюр қилмиш эмгакда жамолинг?!

Уминчим бор агар торттингса кўб ранж,
Алингга киргай ул эмди равон ганж.

Недин мунтек ёмон ерда саройинг,
Кўбарттинг мунда ким қилди бу ройинг.

Бу зулматда қачон берур чирой нур,
Тамуғда ҳеч қаноат қилғуму ҳур?

Магар бир узр бор, ул дағи ақсоқ,
Жавоҳир тошда бўлур узр анжоқ.

Кўруб Шовур юзини айди Ширин,
Яна топтим кўнгул қуфли килидин.

Ахир ишимга бу бир чора қилгай,
Бу қазғу қўзуғидин ўзум қутулгай

Ишим бутгай тею андиша қилди,
Не хуш келдинг тею кўб узр қилди.

Бир анча ўгди, қач қўлмош берди,
Бошиндин кечмиш сўзларга кирди.

Агар айсам бошимдин кечмишин мақ,
Тапгирқаб бармоқингни тишлагайсан.

Айитмоқдин толиб тил қолгай эбсам,
Таҳаммул қилмагай қоғаз, қалам ҳам.

Ушул қаршиким издинг эрди топтим,
Ўзумни ул қаровашларқа қоттим.

Кўрарман бирикиб барчаси бир йўл,
Тутуб вақтинга қулким хожа хуш йўл.

Сучулмиш тикмаларга тан либосин,
Тарозу ичра кўрмиш ўз баҳосин.

Бу янглиғ кўрдум эрса ман анин уш,
Алардин бошқа бўлмоқни кўруб хуш.

Кўнгул ғайрат олиб илкимни силдим,
Не бўлса қаршини дархост қилдим.

Қаровашлар кенгашиб барча бирга,
Мени солдилар ушбу зишт ерга.

Бу ерни айди тедилар жаҳонгир,
Заруратда турурман уш не тадбир,

Бу сўздин сўнгра қўпти фитнаангиз,
Сени келтур теб айди теди Парвиз.

Чиқиб Гулгуни кўрди ул юзи гул,
Изидин ҳадя келди теб Дулдул.

Изарланмиш кўруб Гулгунини Ширин,
Укуш қилди боқиб Шовурга таҳсин.

Паритек отланиб андин равон ул,
Елиб елтек равон бўлди тутуб йўл.

Яна бир ёнда Хусрав келга теб ёр,
Куюб-куюб ичин ишқ ўти ўртар.

Неча ким офати умр интизор ул,
Сўнги васл илка кирса ҳам кечар ул.

Не хуш ким интизордин сўнг икки ёр,
Қавушса маъшуқинга ошиқи зор.

**ХУСРАВНИНГ ОТАСИ ВАФОТИН ХУСРАВҚА ПАЙК
ХАБАР КЕЛТУРГАНИ**

Ўтурмиш эрди бир кун шоҳ хуррам,
Келиб бахт уш, кетарчоқ бўлди теб ғам.

Эшикдин ошуқуб бир пайк кирди,
Салом қилди табуғда ўтру турди.

Бағир бош, кўзлар қон ёш тўлуб,
Ёйиб соч, ниграмакдин хаста бўлуб.

Кетурди помаким уш ой тутулди,
Ети иқлим тахти холи бўлди.

Замона бошлади уш жавр қайра,
Атосини севар ўғлиндин айра.

Қафасдин тўти янглиғ жони учти,
Ўза келган ерин соқинди, қочти,

Яна ул гавҳари дарёқа тушти,
Ошуқуб борди, аслинға қавушти.

Қари ул Юсуфим тею, қилу оҳ,
Замона доғи Яъқуб урди ногоҳ.

Жаҳон солори борди бу жаҳондин,
Белинғ боғла мадад қўл бир ўғандин.

Қим уш беглар салом изди санга кўб,
Ўтурмиш эрсанган тарк ошуқуб кўб.

Равон гил, турма, ғофил бўлма зинҳор,
Йўқ эрса элдин олди элни ағёр.

Бошингда кел бор эрса анда юма,
Неча сўз, иш бор эрса қўй ёвума.

Кўруб Хусрав фалакдин бу амаллар,
Бузулди тею соқинғон амаллар.

Эрин тишлаб замона ишларинга,
Бу оз вақтда нелар қилмишларинга.

Муайян билдиким харжи бузуқ аҳд,
Заҳарсиз бермаз эрмиш зарраи шаҳд.

Ожун гаҳ бол берур, гаҳ заҳми ори,
Келур сархушлуқ оринча хумори.

Амалда азли бор, меҳринда ҳам кин,
Талим аччиғ егу сўнг тутғу ширин.

Фалак жавриндан эмин йўқ ким эрса,
Анинг таъсиридинтур ул не кўрса.

Вафо қилсанг жафо текрур бу ғаддор,
Мунунг макриндин эмин бўлма зинҳор.

Иярма дунёга, йўқлуқ йўлин тут,
Азаққа сол танингни, жон қўлин тут.

Бериб тупроқни елга, ўтқа сув қуй,
Ўлум келгу сенга, ўнгин ўлуб қўй.

Ожун жодусидин яхши ҳазар қил,
Саҳл тутма, қатиғ, тутмоздин ўнг бил.

Қун, ойтек кизимга рози бўлғил.
Кечар сендин керак бег, қози бўлғил.

Алинг торт дунёдин бўлғил фароғат,
Бир этмак топсанган қилғил қаноат:

Ожун ишларин уш ўзунг кўрарсан,
Не ҳожаттурким ўзгадин сўрарсан.

Санга қазғу бериб, ул шод бўлур,
Хароб этиб сени обод бўлур.

Бу бўғдой кўргазиб, арпа сотар ул,
Чурунг арпасинга бўғдой қотар ул.

Қилиб бўғдой энгим арпача сорниғ,
Тугатти бўғдойими бўлди форниғ.

Анга бас бўлсу кўргузмак бу бўғдой,
Манга бу тош — тегирмон даъвиси вой.

Манга ул йикким ойтөк оч кечсам,
Бир арпа қурси бирла рўзам очсам.

Риёзатдин сизиб йинчқалса ўзум,
Ул арпа қурси янглиғ бўлса юзум.

Анинг макрин неча айтсам туганмас,
Сан ул ҳаққа сиғин, андин сўзунг кес.

Қаю улким сиғинди бир изимга,
Қулунгман тею айди шул изимга.

ХУСРАВ МИҲИНБОНУ ҚАТИНДИН КЕТИБ, ОТАСИ ТАХТИНГА УЛТУРУБ АДЛ ҚИЛҒАНИ

Муайян билдиким ҳукми илоҳи,
Етиб йитмиш ети иқлим шоҳи.

Уш андин отланиб шоҳи жувонбахт,
Етиб ўз элинга, тутти ўрун тахт.

Ясоқ тўнғқаб қамуғ элларни тузти,
Қароқчи, йўл уруғли бўйнин узди.

Анингтекким ожунда дод қилди,
Нуширвон адли қайди қолса қолди.

Бу янглиғ элларғини асраю ул,
Яна кўнглинда ёрин ўскаю ул,

Ширинсиз кўнгли ором қилмаз эрди,
Вале ҳам мулк қўйса бўлмаз эрди.

Қўб эллар фитнадин тобтиса ором,
Яна бошлади айш этиб, ича жом.

Севинч бирла ов овлар эрди ҳар кун,
Кечурмаз эрди ишратсиз-ма бир тун.

Яна ёр ишқи кўнгли ичра ортиб,
Табугчиларқа сўрди қони ул теб.

Айиттилар:— Шоҳ андин қазғусуз бўл,
Неча кун бўлдиким юк боғлади ул.

Яқин билмаз биз, эй шоҳи жаҳони,
Яна Шовур не ерга элтти ани,

Замона ишлариндин ибрат олди,
Бўлуб ожиз, таажжуб ичра қолди.

Иккинчи ишқ чақмоқи чақилди,
Шаҳаншоҳ жони қав янглиғ ёқилди.

Шириннинг ёдгори теб бу Шабдиз,
Азин от мунмаз эрди овда Парвиз.

ШОВУР ШИРИНИ МАДОЙИНҚА МИҲИНБОНУ ҚАТИГА КЕЛТУРГАНИ СУЗИ

Кетурди қаршидин Ширинни ул пир,
Кўрарким кетмиш ул шоҳи жаҳонгир.

Миҳинбону саройинга тушурди,
Севинч кетруб, кўнгулдин қазғу сурди.

Чечак бўстонга, учмоҳқа яна ҳур,
Фалакга кун кетурди, кўзга ҳам нур.

Нукар қизларким эрди барча пазмон,
Ширин қазғусидин кўнгли паришон.

Фироқ илкинда кўрдук тею кўб қин,
Тушуб барчаси ўптилар азақин.

Талим шукроналар берди ушул дам,
Қилиб кўб вақф оташхонага ҳам.

Севунмакдин кўнгуллар бўлди хуррам,
Севунча эврлуб ўксилди мотам.

!
Миҳинбону анингтек шод бўлди,
Ким ушбу қазғудин озод бўлди.

Нетак (ким) бир ўлук топса тириклик,
Ё бир қуртқа йигит бўлуб эриклик.

Уш анча халқ бирла қилди эъзоз,
Ким ул юз байт ичинда айса бўлмаз.

Хазина, молу мулку иззу ҳурмат,
Бу барчаси санинг, сан бўл фароғат.

Фидо бўлсун жонингга ушбу жоним,
Сенинг бирла ёруғ жону жаҳоним.

Уялғай тею кечгандин ҳикоят,
Юзинга қилмади ҳаргиз шикоят.

Билур эрди далиллар бирла они,
Очуқ эрди ошиқлиқнинг нишони.

Яна шоҳдин нишонлар кўрмиш эрди,
Бу қизлардин-ма барча сўрмиш эрди.

Билиб бу сирни ул эркак тишидин,
Бу розни кезлар эрди кўб кишидин.

Тануқлуқ берур эрди кўнгликим бу,
Сўзум олгайким уш кўб еди қазғу.

Қиёссиз лутфу инъом кўб қилди.
Ким анинг кўнглини ором қилди.

Баёқи қизлардин қўйди қатинда,
Узоқитек турунг теб хизматинда.

Яна ул луъбат ўйнағучи чарх уш,
Уюн бошлаб қавурчоқлар била хуш.

Ул ой табғида йиғлиб мунча юлдуз,
Тарозу ёситек бўлдилар туб-туз.

Утурди ирғамоқ, андиша қўюб,
Узоқи ишларини пеша қўюб.

**ХУСРАВ БАҲМАН ЧУРИ БИРЛА УРУШИБ
БУЛАРДИН ҚОЧҒАНИ**

Калид(и) бўлса ганж очмоқ умид ул,
Темуртек рой олтуңлуғ калид ул.

Баҳодурдин минг ортуқ ройлиғ эр,
Биликлик эр қилич захмин қачон ер?

Қўп элни рой бирла олса бўлур,
Қилич бирла олайин теса бузлур.

Бу Хусрав тахт тути тею Баҳром,
Нетак ким билди, кетти андин ором.

Бошинга тож савдоси ўтурди,
Борайин мен анга теб бош кўтурди.

Келиб Баҳманга айдиким букун ман,
Муни андиша қилдим, не теюрсан?

Айитти сабр қил, бир рой уролинг,
Уш андин сўнгра бу ҳила қуролинг.

Қим ул Хурмуз худ андин тонмиш эрди,
Қатинда тутмади элдин-ма сурди.

Ани билмазким ул Юсуфда кезин,
Фироқ нурун олур Яъқуб кўзиндин.

Битиб нома қамуғ ёнқа паришон,
Қилиб, айдиким эмди ушбу ўғлон.

Бу ўюнлар биламу бизни утғай?
Ото ўлтурғучиму элни тутғай?

Анга бир журъа сусун элдин ортуқ,
Зиҳиким элга лойиқ шоҳ тобтуқ.

Бағишлар бир надимга тожу тўпин,
Севар шоҳлиқдин ортуқ чанг унин.

Ҳануз ишқ ўти бирла бағри доғлиқ,
Ҳануз Ширин сўзинга эрур боғлиғ.

Жаҳон билмак бу янг (лар) бирла бўлмаз,
Ожун тутмоқ бу нанглар бирла бўлмаз.

Ярашмаз барча ҳолда ўт бирла сув,
Ақллиғ влким ўт сўндурса ашну.

Агар (чи) пандимизни олса олсун,
Йўқ эрса ул атоси янглиғ ўлсун.

Қилич бирла анинг йўлин тутунгим,
Гўр арслонтек сўнгинча ман етайм.

Бу янглиғ кина бирла ҳила қилди,
Қамуғ эл бегларининг кўнглин олди.

Малик кўрдиким ул барча раийят,
Қилиқ ўйнаттилар қилди ҳамийят.

Кўнгулда ушбу ишни сақну турди,
Булар ол қилмасун теб сақну турди.

Бирин-бирин раийят барча кетти,
Яна душман чарики келди етти.

Боқиб тўрт ёри ожиз бўлди Парвиз,
Равон отланди йўлға сурди Шабдиз.

Олиб бошдин азаққа солди тожин,
Элиндин Авракин учғинди лочин.

Солиб тахтин ушул жон олғучиқа,
Улусни қўйди ул куч қилғучиқа.

Кўрар шоҳким дуо ўйнар бу айём,
Хилоф шатранжини тикмишда Баҳром.

Бу фарзин банд етиб мот қилмасун теб,
Яғантек қочти изим бўлмасун теб.

Гаҳи йўлсуз елиб, гаҳ ул тутуб йўл,
Яна Эронқа етти эмганиб ул.

БАҲРОМДИН ҚОЧИБ ЭРОНҚА БОРУРДА ШИРИНГА ИВЛУҚФОНИ

Мунунгтек айди ул сўз айғучи пир,
Нетакким, чиқти саҳроқа жаҳонгир.

Ов овларда ун эшитиб ўтру боқти,
Кўрарким ногаҳон бир тўз чиқти.

Булут янглиғ кетиб тўз, ой очилди,
Боқиб Хусрав таажжуб ичра қолди.

Фалак жодуси юз минг турлу афсун
Уқиб, Ширинни овқа измиш ул кун.

Икки овчи келиб бир овқа кирди,
Замона ушбу янглиғ ов қурди.

Азин ёроцлари ов бирла машғул,
Анинг йўқ бир табуғчи мунунг (бир) қул.

Бири ишқ илкинда дармонда, ранжур,
Муҳаббат жомидин ул бири махмур.

Биринга тахту давлат, тож бермиш,
Бирининг тахту тожи елга бермиш.

Бири сочмиш чечаки узра анбар,
Бири тўкмиш йипор остинда шаккар.

Бири бермиш юзиндин бадри кофур,
Бириндин кўрк ўғурламуш қамуғ ҳур.

Кўруб бири-бирини ул ики ёр,
Яна кўзларидин ёш бўлди сайёр.

Шириндин кўз кетармаз эрди Парвиз,
Ҳам ул Гулгундин азрилмаз бу Шабдиз.

Тузуб дўстлар ёнгинча сўзларини,
Чиқориб бошлаб ичдин сўзларини.

Сўра бошлади бири-биринга отин,
Ширин ҳам тониди шоҳ минган отин.

Бири-бирин яқинким билдилар чин,
Узин тупроққа солдилар иярдин.

Бир анчадан сўнг анлар кўтуруб бош,
Талим йиғладилар бағри бўлуб бош.

Яна сўзлаю бошлаб озин-озин,
Қамуғ айтиштилари бир-биринга розин.

Кўб эрди сўз валекин чақладилар,

Тилин кўб сўзламакдин сақладилар.

Укуш сўз барча ҳолда яхши бўлмаз,
Тею сабр ишга боғлаб, қилдилар роз.

Ироқдин овчилар кўзга кўрунди,
Равон ул икки ошиқ отқа мунди.

Кўруб тўрт ёндин ул овчи (ни) беглар,
Изиб тизгин, паритек тебрадилар.

Малик Хусрав нўкарлари-ма кўрди,
Елиб елтек, отин мунларқа сурди.

Тамом ул етигандек тарғағанлар,
Яна улкар менгиз йиғлишти анлар.

Кўрарларким ушул кун бирла бир моҳ,
Қарор қилмиш бу ишқ бурчинда ногоҳ.

Ёқиб кўнглинга ишқ ўтин куярлар,
Солар қуштек бири-бирин кутарлар.

Кўрукли танимас бирин-бириндин,
Ким ул Хусрав қаю, қаюси Ширин?

Бирин-бирин йиғилди барча лашкар,
Туруб саф-саф, қамуғ мушларни тонглар,

Тушуб Ширин ўтунди, эй жаҳондор,
Туман минг мендин ортуқ қулларинг бор.

Қутушқа барча олам севнур, эй шоҳ,
Манга қандин бу давлат келди ногоҳ.

Яқин бу мангда бор бир яхши боғим,
Бу тун ул боғда тиккайлар ўтоғим.

Оғирласа малик ташрифи қулни,
Тураيين қавшуруб хизматда қўлни.

Малик айди қўноқ тиласанг, эй жон,
Борайин бош била, эй шаҳди туркон.

Яна узр айтур ул Хусравқа Ширин,
Шакар тўкти ушул Ширин эриндин.

Хабар қилди Миҳинбонуқаким шоҳ,
Қўноқ келди яроғ қил теб, бўл огоҳ.

Нетакким бу хабарни билди Бону,
Равон ўтру чиқиб, келтурди тузғу.

Тушурдилар ўшул боғ ичра они,
Ким ул боғ эрди учмоҳнинг нишони.

Келибким Хусрав ул бўстонқа тушти.
Яна кўб молу от бирла тикишти.

Тузулди базми шоҳона икинчи,
Очилди айшу ишрат, завқ ганжи.

Кўруб ҳардам малик Ширин юзини,
Элиндин ичқинурди ўз-ўзини.

Миҳинбону буларнинг ҳолин англаб,
Ўтурди ул кун ушбу ишни танглаб.

**МИҲИНБОНУ ШИРИНГА ПАНД БЕРГАНИ,
ШИРИН ХУСРАВДИН ЎЗИН САҚЛАГАНИ**

Ариғ солса уруғ ерга экинчи,
Янгиладин ариғ олгай икинчи.

Қишиким гавҳарин хуш асраса ганж,
Анга туброғу тўз текмаз кеса ҳанж.

Миҳинбону ариғ эрди уруғдин,
Яна англаб малик қургон қўруғдин.

Қилиб андишаким Ширину Хусрав,
Тутушгай тею ногаҳ ўтқа бу қав.

Кеча маҳрам эвиини қилди ҳоли,
Ширин келсун теб эди, келди ҳоли.

Айитти сансизин сирмаз бу жоним,
Сани мендин азирмасун ўғанним.

Санинг бир нозинг минг молу мулкат,
Санинг бир тол сочинг минг иззу давлат.

Саодат кўликанинг хожадаши,
Ариглиқ барча ургунгнинг адаши.

Жамолингдин ёруғлуқ бу жаҳонқа,
Яна порсолиқингдин нур бу жонқа.

Бу ожун алдар аввал хуш агирлар,
Уш андин ганж бузуб гавҳар ўғурлар.

Тамом қабғи муҳурлук ганж эурсан,
Ёмон эзгуни билмаз ганж эурсан.

Сезар кўнгулким, эмди бу жаҳонгир,
Санинг учун қилур бу роёу тадбир.

Кўрарманким, кўнгул бермиш санга шоҳ,
Ёган тушмуш санинг овунгқа ногоҳ.

Ушул худ ҳеч тия билмаз ўзини,
Вале сан ҳам эшитурсан сўзини.

Керакмазким сучук сўз бирла алдаб,
Эй Ширин шаккарингни қилса жуллоб.

Ичиб хуш аввал андин журъасни,
Ўюк теб солса расвой қилса сени.

Қатиглон кетмасун юзунгда нури,
Куяр ўтмак исиг бўлса танури.

Эшиттим юз тақин кўрклулари бор,
Қамуғ шаккар эрнлик тани чин қор.

Қуюб анларни кўнглин бирга урғай,
Қиёс эт ким санинг бирламу турғай?

Вале гавҳар алинга кирмаса бил,
Харидорлиқ қилиб, тебратгай ул тил.

Сани мендин тилагай ноз бирла,
Битургайман ишинг (ни) эъзоз бирла.

Фалак порсолиқингға ёр бўлғай,
Тилагинча сени асрор бўлғай.

Агар ой эрса ул биз офтоббиз,
Агар Қайхусрав эрса, биз Афросиёббиз.

Кишидин сўнгра қолмоқ бўлмаз эрлик,
Нечаким ҳеч тишидин келмаз эрлик.

Чечакни тоза эркан кўб олурлар,
Соларлар сўлди теюким билурлар.

Укуш сусун нзишгаким қуюлур,
Ичарлар софисин, сарқут қуюлур.

Билурсан халқ аро ошкора қўлмақ —
Му яхши, ёхуд иш гизланчи қилмақ?

Қилиб андиша Ширин ишини билди,
Анинг пандин қулоққа ҳалқа қилди.

Анинг ҳам кўнглинда бор эрди бу сўз,
Сочилди эрса сув, сўнди ёнар кўз.

Изи отин тута онт ичти Ширин,
Агар ўлсам анинг ишқи экиндин.

Гуҳар кўркузмагайман қилса минг ол,
Ҳалоллиқ уза измағинча даллол.

Сўзин мундоғ эшитти эрса Бону,
Ишонди кўнгли уш онт ичти тею.

Иза бердиким ул Хусрав била хуш,
Утур густоҳ, вақти бўлса қил нуш.

Бу шарт уза ким онинг хизматинда,
Нукарсиз турмағойсан ҳам қатинда.

**ШИРИН БИЛАН ХУСРАВ ЭРТАСИ ЖАМИЯТ
ҚИЛҒАНИНИНГ СЎЗИ**

Нетакким субҳ суси йирга тузди,
Қоронғулуқ черикин урди бузди.

Еруқлуқ кўрдиса қочти қаро тун,
Яна Гулгунига отланди ул кун.

Кўрунмаз бўлди кўкда кўзга юлдуз,
Инига кирди қайра кишу қундуз.

Ивуқ янглиғ яна Ширин қатинга,
Ийғилди барча қизлар хизматинга.

Баҳодурлуқда текма бири Заҳҳок,
Уқ отмоқ учра Рустамдин-ма чолок.

Олур бўлсалар эрди алга чавгон,
Фалакдин тўп олурлар эрди осон.

Қамуғ отландилар анча зариф ҳур,
Жаҳон тўлди аларнинг юзидин пур.

Юзинга барча бурқаъ боғладилар,
Равон шоҳ хизматинга ўғрадилар.

Чиқиб човушлар ўтру йўл берди,
Ширин иззат билан табғинга кирди.

Оғирлаб Хусрав они ўтру турди,
Тутуб илкин равон тўрга кечурди.

Утурдилар икиси ёнашиб хуш,
Тамом ул мағзи бодомтек бўлуб қўш.

Кўрар шоҳ ким сарой тўлди бути чин,
Изи сунъинга юз минг қилди таҳсин.

Тўб ўйналинг чиқиб майдонқа бир биз,
Тамошолар қилинг бизга боқиб сиз.

Малик билмаз аниким ушбу қизлар,
Тепилса қаршу турмаз минг туман эр.

Эшитти эрса худ анлар бу сўзини,
Севундилар ким утғай тею бизни.

Чиқиб отландилар барчаси бирга,
Етиб майдонқа туздилар ерса ерга.

Кўрар Хусрав қамуғ қиз олди чавгон,
От узра текма бири бир гўр арслон.

Шоҳ айди биз ики тўб ўйноғалинг,
Қаюмиз яхши ўйнар бир боқалинг.

Солиб майдонқа тўб ўйнаю ул дам,
Жаҳонқа шуру ғавғо солдилар ҳам.

Тегиб чавгон ели тўб қуштек учти,
Булут бирла ўзушуб, қайра тушти.

Фалак ўюн кўруб ҳайрон қолди,
Аларнинг ўйнидин таълим олди.

Гаҳ ул Ширин ўтар, гаҳ шоҳи Парвиз,
Гаҳ ул Гулгун ўзар, гаҳ чопса Шабдиз.

Қилиб арслон била ул оҳу жавлон,
Тўб ўйнаю ўсанди алда чавгон.

Ўсондилар эрса ул тўб ўйнамоқдин.
Яна Хусрав аюр, эй жони Ширин,

Исинди отлар уш сурсак бўлурму,
Не кирур овқа бир кўрсак бўлурму?

Айитти сиз билинг, эй ожун эрки,
Эй жонлар ўрки, эй тахт кўрки,

Яна ул ой кун бирла ёнашиб,
Ёзиқа сурдилар мундоғ кенгашиб.

Чечактек очилиб ул саҳрода хуррам,
Ов овлалинг тедилар мунда бир дам.

Малик соғ қўлга, Ширин сўлга ерга,
Тузур, еттилар ов овлағу ерга.

Азирдилар кизиклар танда жонин,
Уш анчаким, киши билмади сонин.

Отиб ўқ захми бирла тикма бир қиз,
Учар қуштек кизикни қилди жонсиз.

Йигитлар худ қиёс этким не қилди,
Талим турлук кизиклар ул кун ўлди.

Фалак тишлади тонглаб бармақини,
Кўруб анлар кизик кўб қирмақини.

Қим анда текма бир қиз гўр арслон,
Менгизлик қилдилар ов ичра жавлон.

Боқар Ширинга ул шоҳи жаҳони,
Қим овдин не кетургай теб армуғони.

Кўрар ногаҳ (ким) ул оҳу қироқдин,
Тушар овқа кўрукли шахс ироқдин.

Суруб етти отини елдиримтек,
Овумға кирди теб Хусрав менгиз бек.

Қуён ўрнинга арслон овға кирди,
Тею йўлга кириб, Гулгунни сурди.

Нетакким қочти кун товуси индин,
Яна тўлди ожун бўстони зоғдин.

Уш ул товуслар ҳам таргадилар,
Тонг отғанда йиғилгаймиз тедилар.

Уюб, ортуқ тушурдилар узун тун,
Янаким қочти эрса тун келиб кун.

Йиғилдилар яна Ширин қатинга,
Туруқтилар келиб шоҳ хизматинга.

Яна ўйнадилар чавгон била тўб,
Яна овлаб, кизиклар йиқтилар кўб.

Бир ой умрин мунунгтек қилдилар сарф,
Ўюндин қўймадилар нуқтаи ҳарф.

Малик хилват ер издар эрдиким бир,
Ўз экинга давони қилса тадбир,

Тилаб, бермади фурсат бу замона,
Қим ул Хусрав ўқи тушса нишона.

Қатиндин ҳар кечаким кетса Ширин,
Сафо ҳеч тобмаз эрди ишратиндин.

Яна тун зулфин ёйди эрса ногоҳ,
Шаҳаншоҳ айди Ширинга ким: эй моҳ.

Жамолинг бирла хуррам кўнглум, эй жон,
Санингсиз кенг жаҳон устумга зиндон.

Кел уш тонг бирла бир боғқа боралинг,
Тамошолар қилу мажлис қуралинг.

Азақ алда юрутуб нуш қилалинг,
Танаъум бирла бошлар хуш қилалинг.

Агар қазғуда бўлсақ ё севунчда,
Кечар даврон қолурбиз биз ўкунчда.

Борурбиз дунёдин уш барча ночор,
Йингитликда севунчдин яхши не бор?

Бошим бирла борай теб қуллуқ этти,
Туш эзгу бўлсун теб отланди кетти.

Тутуб Хусравни ул ёр интизори,
Тонг отғинча талим кез қилди зори.

Тонг отти эрса қайра ул парилар,
Шу Ширин хизматинга тебрадилар.

Яна келдилар ул Хусрав қатинга,
Туруқтилар азақин хизматинга.

Ичиб тўзу кечиб ўлтурдилар хуш,
Қилу бошладилар бир-биринга нуш.

Хуш ул чоқким вафо қилса бу ожун,
Умур ўксилмаса, кечмишча бу кун.

Агар бўлмоса тандин жон фироқи,
Тириклик бўлса эрди мунда боқи.

**ХУСРАВ ВА ШИРИН ЕЗ ВАҚТИНДА БОҒЛАРДА
ИШРАТ ҚИЛГАНИ**

Қачон ким ушбу кўк атағучи ер,
Бу ер юзин беамак қилса тадбир.

Йигитлар ҳам қариларни экинчи,
Кетар чимгон кўруб қазғу соқинчи.

Чечак очлиб қурар бу тахти Ковус,
Беаюр ер юзин чин шакли товус.

Кўруб булбул ма ишқи тоза бўлур,
Анин уш анча хуш овоза бўлур.

Тамомким кўк бинафша ерда очлур,
Кўнгулларга яна ишқ урғу сочлур.

Нетакким ишқи ортиб ул ики ёр,
Шешиб жон боғини боғ ичра ўйнар.

Булартек ҳам чечаклар очлиб ул дам,
Янги кездин бу ожун бўлди хуррам.

Чечак чимгонда беглик тахтин урди,
Келиб фохта чериги зоғни сурди.

Саман соқию наргислар қилур нуш,
Бинафшалар хумор, ол гул боши хуш.

Сабо барча чечакдин бурқаъ олмиш,
Сало теб йизғи ошиқларға келмиш.

Тўшанмиш боғлар уш натън сақойиқ,
Тамом ошиқлар ўлтурмоққа лойиқ.

Санавбар қадду қомат хуш етурмиш,
Чечак ишқинда кўнглак йирта турмиш.

Чиқиб турлук раёҳин ўру турмиш,
Келинлартек алин юзинга урмиш.

Туғурмиш мунча турлук гул бу тупроқ,
Қизил, сориг, бинафшу яшиллу оқ.

Булутлар ҳам ҳавода юзин очмиш,
Зумуррад узра сонсиз юнжи сочмиш.

Ивуқларнинг боласи сутдин эсруб,
Аноси бирла ўйнар тегра юруб.

Тамом суклин қанотитек раёҳин,
Тизилмиш ранг олур суклинлар андин.

Очилмиш текма, боғ ичра янги гулнор,
Хиромлаб бош сола кўб сарву ўйнар.

Бинафша зулфини ортинга солмиш,
Кўруб ғунча ўзини пора қилмиш.

Топуб мунтек фасл ошиқ киши чин,
Хато бўлғай улуш олмаса андин.

Хиромлаб Хусраву Ширин ушул кун,
Бири Шабдизга минди, бири Гулгун.

Тамоша қилғу ерларни кезиб хуш,
Тушар ерга бурунроқ индилар қўш.

Гаҳ олдилар чечак бири-бириндин,
Гаҳи шафтолу ул Ширин ириндин.

Раёҳинлар аро юруб ича жом,
Етиб ул қўз яқосинда саранжом.

Тушурдилар равон анда қўшини,
Ўтурдилар ғанимат теб қил уни.

Чалиб мутриб навойи ошиқона,
Ажабким берди теб фурсат замона.

Ўтурди ёнашиб Хусравқа Ширин,
Кўрукли ҳайра қолди тангри сунъин.

Шириннинг лола янглиғ ол энгиндин,
Чечак ранг олди, анбар ҳам менгиндин

Янгоқиндин ёруғлуғ олмиш ожун,
Мунаввар бўлмиш ул ерлар ушул кун.

Кулуб йўл урмиш ул Мисри шакарга,
Тиши хўрлуқ тушурмиш ҳам бу дурга.

Муфарриҳ ул насими бирла дамсоз,
Йипар қилмиш анинг йизгинға парвоз.

Сарвтек қади ростлиқни ўзурмиш,
Сарварларга яшил хилъат кизурмиш.

Чечак ҳам наргисинга бир назора
Қилиб, қилмиш ўзини пора-пора...

ХУСРАВ ВА ШИРИН ҚАТИНДА УН ҚИЗ УЛТУРУБ АФСОНА АЙМИШИН БАЁН ҚИЛУР

Нетакким, кун сўнгинча келдиса тун,
Қуруб мажлис ўтурди ой бирла кун.

Масиҳи ел тўлуб, туннинг димоғи,
Не улким, елким ўчурса худ чароғи.

Ажаб тун эрдиким ҳеч йўқ қаронғу,
Қочиб махмур наргислардин уйқу.

Сабо жон юзидин парда кўтурди,
Ул ой табғинда юлдузлар ўтурди.

Шоҳ айтур кўнглинда бу қадр туни,
Топилди кийгаман теб мақсуд тўни.

Бу ёнда Зухрани қабсаб жавҳар,
Яна ул ёнда ойни юнчи қабсар.

Алар йизгиндин ул ер мушк тўлди,
Ҳаво ҳам ғолия йизгиндин олди.

Сабо ким бошладн ул мушк сочмоқ,
Йипорқа анда қоришти бу туброқ.

Кўрунг бу ёз ели уш андин ўтру,
Тугатмаз ул йизиги мупчага тегру.

Чалиб Зухра навойи ошиқона,
Ўтурмиш ой бирла шоҳ ягона,

Надимликга Сурайё хос бўлмиш,
Уторуд ўйнаю раққос бўлмиш.

Ул ун эштиб қамуғ тун қушлари ҳам,
Хуш унлар бирла сайрадилар ул дам.

Неча ким мухталиф овоз эдилар,
Вале тун созинга дамсоз айдилар.

Фаридун тахтинга ул шоҳ ўтурмиш,
Қўнглин Жамшид қибласинга урмиш.

Кулуб ул ой юзи кунтек очилди,
Анинг шамъинга шоҳ парвона бўлди.

Эсиб чимгонга ел йизғи раёҳин,
Хабар Хусравдин айтурким, эй Ширин,

Қачон мунтек севинчлук туни келгай,
Ким иглар кўзларимиз қайра кулгай.

Неча васлинг ўминчи ер йироқдин,
Йироқ ҳеч нисбати йўқ ош табақдин.

Қазон остинда ўт ул қайнамазму?
Агар кўб қайнаса ош айнамазму?

Неча фикринг бу хом юрак пишургай,
Бу очқа бермадин неча ёшургай?

Ёпалнинг таандур исси эркан ўтмак,
Бўлур ёз фаслида хуш завқ этмак.

Қамуғ кунларнинг оти ёз бўлмаз,
Қамуғ соатда охир ноз бўлмаз.

Оқиллик ул бўлурким вақт бўлғай,
Равон қилғай ишин қилмишча қолғай.

Талим кез овчиларнинг ўз итини,
Кизиклар ўлтуруб еди этини.

Масал айтур бўри қуймотқа ким қўй,
Ман ўлтурдум еди тилку, мени қўй.

Бизинг ҳам бўлмасун антек ишимиз,
Равон ейлик совумасун ошимиз.

Бирор сақшаб борур, алдин ушул ой,
Яна кўнглинга айтур ким қайт, ҳой.

Лаъин шайтон аюр чоқ бўлди чоқла,
Фаришта қўймас айтур, онтни сақла.

Бу ёнда тахти шоҳона урулмиш,
Туруб хуш соқилар мажлис қурулмиш.

Яна ул ёнда бир бу жамъ нури,
Ўтурмиш шоҳ кўнглининг сурури.

Малик табғинда турмиш фитна Шовур,
Ширин табғинда анча ҳам қиз ўтрур.

Фарангису Ажабнушу Паризод,
Сумантурку Хумайла бирла Дилшод.

Фалак қадрю Хўтан хотун, Хумоюн,
Яна Гавҳар малак бу ўн юзи кун.

Янгоқлари Бадаҳшон лаълитек ол,
Худ анлар васфин аймаққа бу тил лол.

Нетакким ичку феъли мунда бошқа,
Димоғлардин ақл ҳам бўлди бошқа.

Бўлуб сархуш буюрди ул жаҳонгир,
Ҳикоят айтингиз теб текмангиз бир.

УЛ УН ҚИЗ УЛТУРУБ АФСОНА ҚИЛМИШЛАРИ

Ўтурмиш эрди ул зийраклар ул тун,
Бири-бириндин ортуқ табъи мавзун.

Қамуғ йинчқа боқиб туз отғучилар,
Умочни ёзмадин жон утғучилар.

Очиб текма бириси танг шаккар,
Соча бошлади ул ширин тиллар.

Фарангис айди ким:— Бу ерда давлат,

Кўзуб ганж издар эрди мунча муддат.

Фаридуни хабарлиғ бўлди андин,
Очиб олди анинг кезлаккли ганжин.

Ажабнуш айди:— Бу боғ ичра суклин,
Сарв тубинда ўйнар эрди яшрун.

Ҳаводин инди онгсизда бу лочин,
Ушул суглунни олди қарбоб уш чин.

Паризод айди ким:— Бор эрди бир йўл,
Еқасинда очилмиш эрди хуш гул.

Кўрарман бир турфа қуш учти келди,
Бутоқдин ул чечакни узди олди.

Фалак айди:— Бор эрди бир кўзумуз,
Жаҳон андин кўрар эрди кўзумуз.

Тақи бир кўз бағишлади изи уш,
Ахир кўрмакга бир кўздин ики хуш.

Хумайла айди:~ Бир хуш чашмадин сув,
Оқар эрди чечаклар ора кўрну.

Ўнгит арслон келиб боғ қабгин очти,
Кўруб ногаҳ ушул хуш сувдин ичти.

Ҳумоюн айди:— Бир хуш гавҳар эрди,
Халойиқдин ўзини кезлар эрди.

Кўруб бу давлати шоҳи жаҳони
Олиб тожи уза ўрнатти они.

Сумантурк айди:— Ҳақ бизнинг тарафдин,
Чиқармиш эрди бир дур хуш садафдин.

Фалак бу лаъл шоҳи нақд қилди,
Ани бу лаълга уш иқд қилди.

Паризоду Парируҳ айдиким: моҳ,
Бу саҳро ичра ов овларда ногоҳ.

Фалакдин кун туғуб нурин соча хуш,

Келиб ёнашти ул кун, ой бирла хуш.

Хўтан хотун айтти:— Сарви озод,
Борурда бу қасаб кийгучи шамшод.

Изи тақдири бирла уш ёнашти,
Боқа турсам зиҳи кўрклук ярашти.

Малик — Гавҳар теди ким:— Зухра ёлгуз,
Бўлур эрди ҳамиша туну кундуз.

Қирони Муштари Зухрага тушти,
Саодат ушбу давлатқа қовушти.

Тугатти эрса бу қизлар сўзини,
Қамуғ Шовурқа тиктилар кўзини.

Манга му келди навбат тею Шовур,
Қура бошладн сўз, эштинг (ким) не айтур.

Аюр:— Ширин-ма бир тотлиғ бол эрди,
Малик не ёғтек қул болға қорди.

Бу икки болу ёғ ҳалво (ни) кони,
Эрур ман қул буларнинг заъфарони.

Бу ҳалвоқа талим эмгак кегурдум,
Шукрим оқибат бори бишурдум.

Бу эмганган ишим мунча тузулди,
Тею Шовур нзига шукр қилди.

Нетак ким навбат ул Ширинга келди,
Бу ишқ онгсиз кўнгулга ўт солди.

Севуксиз эрди кўнглум, тан-ма жуфтсуз,
Таним кўнглум била уш бўлди туб-туз.

Севуклукга уш ул устод солди,
Жонимда ишқ ўтин бунъёд солди.

Санинг ишинга уш худ чора қилди,
Маним кўнглумни юз минг пора қилди.

Нечаким бу қазо эрди битикли,

Вале не қилса қилди нақш этикли.

Сўзумнунг охири ул нақши зебо,
Бу янглиғ қилди мени элга расво.

Яна Хусравқа келди эрса навбат,
Айитти ким бўлмағай ҳеч мунтек офат.

Ўзум арслон менгиз юрирда гуқраб,
Жаҳондин қазғусуз хуш ов овлаб.

Тузоқ қурмиш йўлумда ушбу оҳу,
Илиндим ул тузоққа ҳолим ушбу.

Ов издар эркан ўзум бўлди наҳжир,
Бўлуб бўйнуғма Ширин зулфи занжир.

Агар Ширин илик тутса қутулдум,
Йўқ эрса бу куюк ичра ўқ ўлдум.

Агар Ширин ёнимда бўлса, арслон,
Манга қоришса ул элатмағай жон.

Уш эмди вақт эрур ким раҳм қилғай,
Азақдин тушмазимдин ўнг қўл олғай.

Ҳарифлар жинсу барча аҳл эрурлар,
Бу янглиғ текма бири сўзладилар.

Қўнгул маҳрамлиги чин тахтаи хок,
Билур неча рақам урсанг бўлур пок.

Бу сўз бирла Шириннинг кўнгли юмшаб,
Қадаҳ келтурди алга ичку бошлаб.

Юкунди тутти Хусравқаким ич қўш,
Олиб шоҳ айдиким қилдим санга нўш.

Малик ҳардам боқиб ул юзи ойқа,
Ялиниб, ёлбарур ул кўрка бойқа.

Гаҳ айтурким севундур кел бу жонни,
Манга кулдурмагил халқи жаҳонни.

Гаҳ айтур боғлағай тун раҳм онгсиз,

Яна учқунғаман бу бахт онгсиз.

Фалак мунтек булар бирла узун тун,
Юзук ўйнади туғгинча ёруғ кун.

Хурус ундаб юзукни бер тею қўлди,
Келиб субҳ ул юзукни аллардин олди.

Қўбуб тонг бирла таркин тарғадилар,
Қўзуб саҳрони элга тебрадилар.

Узун кун бирла бўлди ул парилар,
Кеча йиғлинғабиз қайра тедилар.

Яна кун шишасинким тошқа урди,
Ожун халқи яна шишага кирди.

Ушул шиша кўнгуллуқлар-ма келди,
Фалакга шиша ўйни пеша бўлди.

Яна ёндурдилар ишқлиқ чароғин,
Қуруб ўлтурдилар мажлис қароғин.

Ича бошладилар лаъли мураввақ,
Азақ юриттилар алларга йиғроқ.

Ичиб сархуш бўлуб ол энгли сусун,
Яна ўйнаю товус бирла суклин.

Очилмиш ул боғ ичра анча хуш гул,
Ароларинда ёлғуз ушбу булбул.

Димѳ хуррам қароба қил қўлиндин,
Табиат очлиб ул шиша майлиндин.

Қилиб нуш бир-биринга дўстгони,
Севунди ошиқу маъшуқ жони.

Эрам боғи менгиз турлук чечаклар,
Аро Хусрав тушуб шафтолу терар.

Фаровон бўлди ул тун шаккару бол,
Валекин Муштари ул эрди даллол.

Бу янглиғ бўлди (бу) мажлис муяссар,
Яна қолмасу теб бу дафтар айтар.

Боқиб Ширинга ширинлик била шоҳ,
Кўз учи бирла айдиким:— Эй чин моҳ.

Ким уш эм бирла англағил бу нукта,
Билурсан ҳожатим, қўзма узукта.

Кўзи учи бирла Ширин шоҳқа қарғу,
Айиттиким етар қилма бу ёрғу.

Ишорат бирла мунтек сўзладилар,
Азинлардин бу розни кезладилар.

Узун тун Хусрав ул андиша қилди,
Бу янглиғ посбонлиқ пеша қилди.

Сўнги бермади фурсат бу замона,
Ким ул Хусрав ўқи тегса нишона.

Бу соқиш нчра эркин келди овоз,
Қочиб зог қилди теб Семурғ парвоз.

Ёруғ кун келдиса кетти қаро тун,
Изарланг тедилар Шабдизу Гулгун.

Яна отланди кун ул ой бирла,
Човушлар мунди ҳаю-ҳой бирла.

Чиқиб саҳроқа оҳу овладилар,
Кезиклар йўлини кез боғладилар.

Тушуб гаҳ Шат яқосинда солиб оғ,
Балиқлар йўлинга боғладилар боғ.

Гаҳ ул Шаҳруд яқосинда тушуб хуш,
Бири-биринга қилдилар азақ нуш.

Бу янглиғ туну кундуз шавқ бирла,
Қилурлар эрди ишрат завқ бирла.

Юрур эркан етилди тун ғубори,
Қайиттилар яна ул шаҳри сори.

Икинчи мажлиси шоҳи қурулди,
Бир эвга мунча турлук ҳур тўлди.

Фаровон эрди шаккар, егучи оз,
Яна тун пардасинга туздилар соз.

Чолиб мутриб қўбуз, чангу чағона,
Емак, ичмакга бўлди ул баҳона.

Азақсиз бир замон ўлтурмадилар,
Не ишрат қўйдиларким сурмадилар.

Ича, ўйнаю хуш ул икки ошиқ,
Не бўлғай мундин ортуқ йирғамоқлиқ.

Олиб илкин равон тахт узра ошмоқ,
Фироқдин сўнгра ёр бирла қовушмоқ.

Бу ёз фаслинда ирғал бирла кечмак,
Яна маъшуқ алинин жом ичмак.

Гаҳи эм бирла элга дору қўлмоқ,
Гаҳи анча завқ ўпушмак бирла қилмоқ.

Гаҳи қўл ёр бўйни узра солмоқ.
Гаҳи олма сақоқин алга олмоқ.

Ожуннинг хушлуғи бу нанг эрур чин,
Қамуғқа ҳам бу хушлуқ бермаз илгин.

ШИРИНДИН ХУСРАВ МУРОД ТИЛАМИШИН БАЕН ҚИЛУР

Кетиб бир тун қоронғулуқ ғубори,
Саодат кўргазиб юз бахтиёри.

Етиб айдинг яна қавди тутунни,
Ёруқ кунтек ёрутти ой бу тунни.

Ул ойдингда ўтурди ой била кун,
Юриту бошлади соқи-ма сусун.

Ушул ҳолатда жон осойиш этти,
Кўнгуллардан фироқ қазғуси кетти.

Сабо гул йизғини оламқа ейди,
Ошиқлар ўтининг тафсири айти.

Қўпуб булбул чечакга розин ўтну,
Эшитгай тею хуш овозин ўтне.

Талим кез нолау фарёд қилди,
Фироқ илкиндин инграб дод қилди.

Хуш унлар эшиту сусун қуйди соқи,
Юрити такма ёндин йирга аёқи.

Ҳарифларнинг димоғин уйқу олди,
Бирин-бирин еринда ўқ йиқилди.

Соқилар илки ҳам толди оёқдин,
Етиб уйқу, тутуб йиқти қулоқтин.

Надимлар кўзларинга уйқу тўлди,
Қўбузчилар-ма созин ерга солди.

Азин ҳеч қолмади мажлисда ағёр,
Чечакдин кетти ул дам заҳмати хор.

Кетиб Хусравдин ул дам ашкиёи,
Яна бошлади орзусин тилайи.

Шукрким берди фурсат ушбу айём,
Қарорсиз жонқа ҳам сан бер бир ором.

Азақдин тушмишингнинг тут қўлини,
Оз эмгат охир уш ишқинг қулини.

Неким кечти умрдин борди ҳосил,
Уш эмди кун янги, рўзи янги бил.

Охир уш иккимиздин ўзга ким бор.
Соқинмадин соқинмоқ недин, эй ёр?

Бу бир соат куюкли қул сўзин ол,
Агар қул рўзи эрсанг бер туз, бол.

Умунчумни неча узгайсан охир,
Неча узр айту сўз тузгайсан ахир.

Бу орзуда таним жондин ўсанди,
Бағир бергай тею бағрим туганди.

Ушул қассоб ититек қўй этиндин,
Бағир ер кунда, илло ўз ёниндин.

Укуш сувсағли соғимни сувсаниб,
Улар сувсиз югурмакдин ўсаниб.

Булут оғмишча боғчи боғға соқнур,
Теким кез ишва бирла боғи қурур.

Недин бу жом ичинда оғу қуймоқ,
Яна недин бу Ширин от қўймоқ.

Нетак гавҳар топуб тарк этса бўлур,
Қўбуб кетсанг яна қанда топулур.

Қўзини бақлан эркан егу эса,
Шишак бўлғинча не тонг бўри қабса.

Қўгарчин чақасин қўйдингким учти,
Яқин билким емакликдин-ма кечти.

Қўй эмди қўл тутмаким кўрдунг, эй жон,
Қутулмаз кирса бу панжамга арслон.

Нечаким қуш ҳавода қонат урса,
Бўлур тушмоққа охир тўр қурса.

Неча ким югрук эрса ул кизиклар,
Меним ҳам овчи югрук итларим бор.

Алин чатма, тугун шеш зулфу холдин,
Закот бер мустаҳиққа ул жамолдин.

Қачон нилинга топанг хуш харидор,
Агар Нил ичра эрсанг оч юк, эй ёр.

**ШИРИН ХУСРАВҚА ЖАВОБ АЙҒАНИН БАЕН
ҚИЛУР...**

Лутф бирла жавоб оғозди Ширин,
Шакар тўкти яна Ширин оғиздин.

Ким уш эрмаз, эй шоҳ, ўз-ўзумни,
Тенгаштурсам юзунга бу юзумни.

Эшаким анчаким чолок эрмаз,
Този отлиғ била мунсам иярмаз.

Бу отим ҳам юраклик эрмаз анча.
Ким арслон бирла қўрқмадин юриса.

Агар ноз этса ман мақсудум ушбу,
Исиг ҳалво зиёнлиғ бўлғай тею.

Ошуқмалинг исигга кечсу бу ҳол,
Манга шаккар муборак, шоҳқа бол.

Уш андин сўнг лаълга урди олмас,
Ким уш яъни бу ишлар бирла бўлмас.

Ширин бирла қатиглиқ қилди мундоғ,
Вале кўнглинга уруб ишқ ўти доғ.

Неча арслон менгиз гукраса ул ҳур,
Юз анча тилкулук сўз ичра қилнур.

Чотиб ётек қошин ўқ каби сўзлаб,
Қарашма бирла юз ўқ урди кезлаб.

Тили бирла бу янглиғ узр қилди,
Вале кўзлари юз минг ноз қилди.

Нечаким узр этар бу шоҳ қўймаз,
Мунунг бу сўзларинга кирмаз, ўймаз.

Кўрарким Хусрав ул ишда исинди,
Кўлин ҳалво емакга қайра сўнди.

Бу бўлмаз эмди тею ҳала қилди,
Қатиг ўвқаланиб юзин чевурди.

Чевурди шоҳ юзинга тахтаи ож.
Ким уш шоҳқа кераклик тахт ҳам тож.

Шоҳ айтур кел эшит бу бир сўзумни,
Чевур юзунг, ёрут қайра кўзумни.

Бу тунни хуш туталингким топулмаз,
Етарбиз тонгқа теб ҳукм этса бўлмаз.

Келур теб насяга кел куймалинг биз,
Ануқни ичқиниб, сўнг куймалинг биз.

Қўй ўз зулфунг била оз ўйна, эй жон,
Мени зулфунгтек ўқ қилма паришон.

Бер ул мангу сувиндин экликинга,
Раҳм қил охир уш куйнукликинга.

Қўё бер шаккар эрнингни сўрайин,
Кўзумни тобонинга бир сурайин.

Тек отинг Ширин эрмаз, эй бути чин,
Отингтек ўз будунг барчаси ширин.

Севунч вақтинда қазғуни сол эмди,
Ширинлик қил, эй Ширин сўз ол эмди.

Аюр Ширин мени сан тутмағил хор,
Пушаймон бўл, қўй ушбу сўзни зинҳор.

Бу сусузлуққа неча тиш биларсан,
Юзумдин бу сувум тўкмак тиларсан.

Бу тун топмазсан уш мендин бу мақсуд,
Ўтунг қиздурмаким бўлмаз санга уд.

Бу кўнглум меҳрибон эрди ўза ҳам,
Ким уш ишқ ўртади ўрнади маҳкам.

Совуди қолди теб соқинма мени,
Тиларман жондин ортуқроқ-ма сени.

Агар бирдам кўнгул райинча бўлсам,
Улаш сантек тиларким завқ қилсам.

Вале жон бирла нард ўйнаса бўлмаз,
Кунум хуш кечсу теб яйнаса бўлмаз.

Бу ожун эзгу от бирла хуш ул бил,
Йигитлик вақтинда от қилғу ҳосил.

Керакмаз бир тилакга боғли қолмоқ,
Биз икки эзгуни бадном қилмоқ.

Ҳам ул эзгу уёлсақ ўзумиздин,
Ўз илкин тўкмасақ сув юзумиздин

Тишига куч юритмак бўлмаз эрлик,
Ўзунга куз юрит, бир гўстар эрлик.

Қишиким ўз бузинға куч юритти,
Хуш онглаким ожун нардин ул утти.

Азин уш мунча турлук завқимиз бор,
Бу бир ишни қўюнг, йўқ тутунг, эй ёр.

Ичар сув ҳам чақинча бўлса эзгу,
Талим ичсанг зиён текрур ахир сув.

Агар мангу суви бўлса тақи бу,
Қачонким бошдин ошса жондин алю.

Яқин бил бу танимга жонсан, эй шоҳ,
Нетак жонни тиламагай тан, эй шоҳ.

Вале безгакга бу ҳолва ярашмаз,
Эк узра ортурур сафро, ярашмаз.

Малик кўрдиким ул ишда эрур хом,
Бу янглиғ сўзлаю ҳеч қилмаз ором.

Яна шоҳ ёлниб айтурким эй Ширин,
Ичим куйди санинг чоқсиз нозингдин.

Равомуким мени мунча қинарсан,
Бишурдунг бағрим олтунтек синарсан.

Югурдум жон била топғинча сени,
Топуб алдин берурсан елга мени.

Бўлур эрксиз бу кўнглум бердим алдин,
Сан элга келдинг уш ман бордим элдин.

Ахир аймазман уш ким сан онт синдур,
Сусадим бори ўб бир неча қондур.

Чечак бер васл боғиндин уш эмди,
Очил бир дам кула ўлтур хуш эмди.

Малик олса чечакдан жон бу мақсуд,
Кўнгул хуш йизғи бирла бўлса хушнуд.

Бори ҳеч бўлмаса бўйнинг қучайин,
Шакар эрнингдин ул жуллоб ичайин.

Боқа юзунга кўнглумни очайин,
Бу тун зулфунгни ўйнаю кечайин.

Кетар қазғу қатимға келсанг, эй ҳур,
Ёрур кўнглум бир очлиб кулсанг, эй ҳур.

Борур бўлсанг яна бу қазғум ортар,
Чечак мендин кетар, сендин қолур хор.

Сан уш бош оғриғиндин қуртулурсан,
Вале ман бош бериб, гавда қолурман.

Жаҳонда сендин ўзга йўқ тиларим,
Сапингсиз бир замон йўқ ҳеч қарорим.

Кўзум юзунг била бўлур ёруқ уш,
Сени кўрмасаман кўнглум-ма нохуш.

Сенинг аччиғ сўзунг шаккар сифатлиғ,
Сўкунчунг, ўвканг уш болдин-ма тотлиғ.

Бу янглиғ неча сўз тадбир қилди,
Тутуб зулфин ётолинг теб йиқилди.

Бир анча уйқуға солди ўзини,
Яна тузмади терк очти кўзини.

Яна савдо топуб йўл ул жонинға,
Боёқи ўт тутушуб хирмонпинға.

Ҳаво исик, мунунг ўти тақи тез,
Тутушқай ўт тею қилмади парҳиз.

Равон турди шоҳ ул ой узра тушти,
Уёнди сесканиб ул ҳам тутушти.

Укуш талашти бу куч бирла Ширин,
Қазо қайтарди қуртулди ул элдин.

Қўрарким бир йўли кетмиш қарори,
Қарорсизлиқда бўлмиш менгзи сори.

Айтти не керак мунтек қилинмоқ,
Мени ҳам ўзинга густохлиқ қилмоқ.

Қилинса хожа бу янглиғ паришон,
Табугчи ҳам адабсиз бўлур андан.

Табугчилар била ўйнатма кўб тил,
Ё тек тур, ё сиёсат ярғусин қил.

Бу ишни тарк этиб, тур тарк кетгил,
Бурун бор подшоҳлиқ ҳосил этгил.

Қачонким бахту тож илкинга киргай,
Қамуғ турлук муродинг тангри бергай.

Уза давлат тилагилким уш ман,
Иликга кирса ул билким ман уш ман.

Эшитмазман бу йўлда ҳеч сўзунгни,
Қачон давлат била кўрсам юзунгни.

Ушул давлат била бергам санга жон,
Эмазман душман ул давлатга қачман.

Топуб ул тахт давлат қабғин очсанг,
Муродинг қўймағайман нечча қочсанг.

Бурун жаҳд эткуким давлат топулғай,
Мурод тои кўнгулча сўнг чобулғай.

Сабр бирла тилакга тегса бўлур.
Темурни ақрун — ақрун эгса бўлур.

Иваклик бирла оқил иши битмаз,
Югурмак бирла ичку ёғ тутмаз.

Букун оворалиқ ҳолинда мутек,
Ярашмазким мурод сўрсанг аё бек.

Манга бўлуб керакмаз мунда қолсанг,
Отангинг тожу тахтин ёва қилсанг.

Агар шоҳлиққа қайра тексанган сан,
Дариғо ман қатинда бўлмағайман.

Иигитсан шоҳлиқ этмак бор бошингда,
Қатиглан бўлма қоҳил ўз ишингда.

Қилич иликка ол ҳақ ёри бергай,
Қўб эл кўнглин санинг сари эвургай.

Фалак олнингда худ қалқон тутгай,
Урушда душманингда тош отгай.

Илик берса замона ман-ма бари,
Қилу боргай ман ул шоҳзода сари.

Йўқ эрса уш дуо бирла улошу,
Мадад қилгайман онжоқ билганим бу.

Бу сўзлар бирла шоҳни тез қилди,
Фалак ожуңқа иш ангиз қилди.

Шаҳаншоҳ сабри кетиб ўфкаланди,
Анингтекким туруб Шабдизга мунди.

Кечанг хуш бўлсун ким уш тебрадим ман,
Унутма қилғонинг ишларни ҳам сан.

Агар дарё ўт келса ўнгулга,
Қайитиб боқмағайман ҳам сўнгулга.

Тенгизга еттим уш теб куймағайман,
Кечиб елтек ҳам ўтқа куймағайман.

Қилиб тутшу уёғлиқ тобмағайман,
Ишим бутгинча сусун тотмағайман.

Керакким ушбу ўфка бирла чиқмоқ,
Чақиб ўгрансаман жон ўтқа ёқмоқ.

Ғариблуқ ўти ичра куйсаман бир,
Пишиб қилсам, пишик ишимга тадбир.

Санинг ишқинг мени бечора қилди,
Талим мантеки ишқ овора қилди.

Агар ишқинг бошимда бўлмаса, бу —
Бошимға келмаз эрди мунча қазғу.

Фалактек бўйнума солдинг камандинг,
Чекиб келтурдунг уш, қайра ўсандинг.

Ўза ичруб сусун усрук қилиб хуш,
Тутуб эсрук азақим боғладинг уш.

Азақ боғлиқ аюрсан бор урушғил,
Ўтурма душманинг бирла турушғил.

Бали қўбтум, борай душманқа қаршу,
Олай эл ё берай уш жоним урушу.

Санинг пандингни олдим эмдидин сўнг,
Ҳавасдин тавба қилдим эмдидин сўнг.

Элингдин мунча турлук қазғу юттум,
Яна маҳрум борурман уш йўл туттум.

Бу сўнгсиз дўстлуқунгдин тондим эмди,
Не бўлса бўлсун ўттек ёндим эмди.

Ман аввал ҳам бир оз давлатлиғ эрдим,
Билурсан мулку тожу тахтлиғ эрдим.

Бу янглиғ мени саргардон қилдинг,
Эй сўнгсуз сўнг юрагим қон қилдинг.

Агар ишқинг тутуб келмаса тезгин,
Қаю ел мени кетурур эрди андин.

Қўнуқладинг мени бир неча кун хуш,
Сурарсан эмди навмидлик била уш.

Бу кетмакликни ман ҳам сақшар эрдим,
Қўнуқлуқ мунча ўқ бўлур тер эрдим.

Ўтурдум неча кун хон урдинг эрса,
Кетарман эмдиким кўтурдунг эрса.

Мунунгтек сўзлаб андин тебради ул,
Черик отландуруб тутти яна йўл.

Юридилар тутуб ул Рум йўлин,
Суруб оштилар ул тоғлари кўлин.

Етиб ул Қайсари элингга бу шоҳ,
Хабар Қайсарқа издиким бўл огоҳ.

Нетакким кўрди Қайсар ул жувонбахт,
Равон таслим қилди тожу ҳам тахт.

Бу Исо дини қувватлансун теб ул,
Қизи Марямни берди қазғу еб ул.

Неча кун ишрат этиб анда бўлди,
Мадад қилсун, черик бер тею қўлди.

Черик кўб берди ҳам молу хазина,
Ким ул душмандин ол теб эски гина.

Ҳисобсуз кўб черик қилди муҳайё,
Айитти тур, ўтурма теди ҳайё.

ХУСРАВ РУМҒА БОРИБ, ҚАЙСАРДИН ЧЕРИК ОЛИБ БАҲРОМ ЧУБИН БИРЛА УРУШГАНИ

Темурдин тоғ янглиғ тебрадилар,
Аларнинг кўблугундин тебради ер.

Тамом эллик минг эл барча соғитлиғ,
Баҳодурлуқда текма бири минг отлиғ.

Келурлар қасд этиб Баҳром жонига,
Бўялиг теб қилич анинг қонинга.

Евуқким етилар Баҳром ма билди,
Черик отландуруб ул ўтру келди.

Қачонким қилмаса бу бахт ёри,
Не қилсун бўлса олам шаҳри ёри.

Етиб икки черик урушғу ерга,
Тузуб бири-биринга ўтру ерга.

Сўчур кўру, унин эштиб ул отлар,
Эранлар чайнаб бошлаб пўлотлар.

Уқ овози еринга ранг ёдин,
Чиқиб қурди талимлар боши ёсин.

Сўнгилар учи тўшга тўш келди,
Қаюким дафъини билмаз йиқилди.

Қиличлар уни чока-чок чиқти,
Қутулди қаюким чолок чиқти.

Йиқилди кимгаким бир гурз тегди,
Бошин отлар азақи бирла тўкди.

Эранлар гукрар арслонтек қоришиб,
Ики ёндин черик урушу қоршиб.

Қамишлиқ янглиғ онгсиз ўт тушти,
Ёна бошлади барчаси тутушти.

Сўнгулар тушти синди барча элдин,
Оғозди болтачоқ кесмакга белдин.

Биқинға захм ханжар йўл топти,
Қилич оттек бўйинлар узра очти.

Тўбузлар захмидин қолқон ушанди,
Ушул ҳайбатда отлар қон қашанди.

Ажал жонлар сўнгинча югру етти,
Талим бошлар ул уруш била йитти.

Ябурғоқким нетак тўклур хазонда,
Тўкулди гавдасидин бошлар анда.

Оқиб бўлди эранлар қони Жайхун,
Қиёматдин нишон билгурди ушул кун.

Ҳисоби йўқ халойиқ ул кун ўлди,
Кўрукли кўз тонгирқаб ҳайра қолди.

Шаҳаншоҳ урдуруб бир фил уза тахт,
Илоҳи сан оча бер тею бу тахт.

Ўтурмиш тахт уза арслон менгиз чин,
Нукарлар илгару тортиб қиличин.

Бузург Уммид тахт олнинда ўтруб,
Қуёшқа ўтру устурлоб кўтруб.

Нетакким бўлди вақт айди равон бўл,
Муборак толиъ ул, душманқа бўл йўл.

Сур эмди филни, ул шоҳким уттунг,
Бу ўюн бирла уш ожунни туттунг.

Малик Баҳромни фил хартуми бирла,
Анингтек урдиким индурди ерга.

Филиндин бош қўзи ерга йиқилди,
Қовуртлуқда азақ остинда қолди.

Тегиб йиқти ани бу шоҳ суси,
Синиқтилар қамуғ Баҳром суси.

Равон иврактек ул Баҳром учти,
Бу туйғун илкидин жон олди қочти.

Черики барча қочмоққа юз урди,
Сўнгинча шоҳ чериги қавди, сурди.

Оти кучлуклари қочти қутулди,
Ўкушроқи бўлун бўлуб тутулди.

Замона ушбу янглиғ дод қилди,
Кимини қул, кимин озод қилди.

Ожун мундоғ талим хирмон кўюрди,
Бирин оч қўйди, бирин хуш тўюрди.

Қою ерга бу ожун берди роҳат,
Ким уш сўнг бермади юз анча ҳасрат.

Гаҳи софисин ичку гаҳи ўюкин,
Гаҳи ош егу, гаҳи этмак кўюкин.

Улаш бу хонда шаккар еса бўлмаз,
Ҳамиша завқ қилғум теса бўлмаз.

Севунчда қазғу бор, хурмода хори,
Йилон бор ганж уза, ҳам болда ори.

Неча дўст эрса юз анча ёғи ул,
Неча кулдурса, юз анча йиғи ул.

Кўрарсан бирниким хуш шод тирлур,
Яна бирининг умр тумори турлур.

Кезар бири тамошо бирла боғлар,
Бирининг бўйинини онгсизда боғлар.

Уш анда воҳ войла бош очмоқ,
Буёнда айш этиб, маъшуқа қучмоқ.

Бу наглар бирла дунё ободон ул,
Гаҳи ул ёз ели, гоҳи хазон ул.

Ожун бир тўхшун отқа ўхшар, эй ёр,
Соқинким тебмасун онгсизда зинҳор.

Сани тебмаздин ошну сан ани теб,
Яқин келма ишониб бор халос теб.

Биликлик севгайму бу бевафони,
Ким ўгранмиш улош қилмоқ жафони.

Нетак ким кеттиса Баҳромдин ул тахт,
Яна Хусравқа қолди мулку ҳам бахт.

ХУСРАВ БАҲРОМНИ ҚОЧИРИБ, АТОСИ ТАХТИН ОЛИБ СУНТОНЛИҚ ҚИЛҒАНИ

Балиқ буржиндин ойким бош кўтурди,
Бу шоҳлиқ буржинга шоҳни кўтурди.

Сурайёдин Зухра Янгождин-ма Биржис,
Саодат бермиш ул таслису тасдис.

Ҳамалга етлиб ул хуршид манзур,
Зуҳалга далв ичинда солмиш нур.

Бу толе бирла қуатланди бахти,
Илкинга кирди қайра ўз тахти.

Халойиқлар аро адлу човуқти,
Қамуғ элларга эзгу оти чиқти.

Анингтеқ адл уза юритти ёрлиғ,
Ким анинг ёрлиғиндин тинди ёрлиғ.

Замона шаҳлиқи бирла қувонди,
Ануширвон яна тирилди сонди.

Синуқлар кўнглинда ўрнатти меҳрин,
Золимлар устинга юритти қаҳрин.

Ети иқлим беглари йиғлиб қабуғқа,
Камар боғлаб туруқтилар табуғқа.

Суюрқади кимин тоблаб хирожин,
Кимин маъзул этиб, олдурди тожин.

Бу янглиғ барча эл ишин битурди,
Кўнгул фориғ қилибким хуш ўтурди.

Севук қайғуси қайра кор қилди,
Яна ул ишқи кўнглин зор қилди.

Не ул қазғу кўнгулдин сурса бўлур,
Не қазғусинга чора қилса бўлур.

Розин очмоққа Марямдин соқинур,
Яна Қайсар бирла шартин соқинур.

Неча кўб бўлмишинча молу ганжи,
Уш анча ортти ул кўнглинда ранжи.

Тоши бирла кулуб, ишқ кўнглин ўртар,
Вале розин халойиқлардин ўртар.

Гаҳи ишрат била ўзин овитур,
Гаҳи иғламоқ бирла кўнглин совитур.

Гаҳи айтур, эй дариғо, не қилайин,
Бу экимга дору кимдин қўлайин?

Гаҳи айтур, эй кўнгул, нелар тиларсан,
Неча бўлмочи ишга тиш биларсан?

Ошиқлиқ бирла шоқлиқ рост келмаз,
Ики ишдин бирин қил, йўқса бўлмаз.

Не хуш сўз айди ул пири Хуросон,
Кулук бир юкму тортсун ё тегирмон?

Букун ёнимда бўлса эрди ул ёр,
Бу янглиғ бўлмаз эрдим ишқида зор.

Қани ул тунким ул ойим қатинда,
Ёношиб ўтрур эрдим хизматинда.

Уюди бахтим, андин сўнг уёндим,
Қамиштеқ фирқати ўтинда ёндим.

Қимга ўтнуб қилайин эмди фарёд,
Қим ул қилсун мени бу мунгдин озод.

Қўлумға қўнмиш эрди ол лочин,
Дариғо, онгсизни ичқиндим элдин.

Қани ул тотли тиллик, оти Ширин,
Не ялғуз оти барча зоти ширин.

Қани ул ой бирла тун қота хуш,
Азақ элда юрутиб юрутиб қилгоним нуш.

Қани мажлисдаким ёнашиб ул ёр,
Қўли қул бўйни узра эрди тумор?

Гаҳи ул кумуш хомтеқ оқ сақанин,
Тутуб ўпмақ чечак янглиғ янғақин.

Гаҳи лаълин сўруб хуш завқ қилмоқ,
Гаҳи кўб ёлбориб бир қултға қўлмоқ.

Гаҳи оч арслонтеқ оҳуқа ёбушмоқ,
Эринлар бирла шафтолу қабушмоқ.

Бу сўзларниким айдим, барча кўрдум,
Хаёлму эрди, йўқса тушму йўрдум?

Кетиб ҳасмум нечаким ганжим ортти,
Вале ёрсизлиқимдин ранжим ортти.

Манга айтур халойнқ шод бўлғил,
Тирил хуш қазғудин озод бўлғил.

Охир кучун нетак хуш тирилоин,
Ичимдин қазғу кетмаз не қилоин?

Ман ул қушманким уш тўрға илиндим,
Қутулмазман не янглиғким қилиндим.

Нечаким толбисом беркир боғим,
Бу боғим бирла йўқ учғу яроғим.

Бу бир ёр қазғуси уш ақлим олди,
Тутуб ишқи мени девона қилди.

Бу мунгдин чора йўқ ўзумни юлғу,
Кўб эл қазғусини билмон не қилғу?

Манга юз қазғу егучи керак ёр,
Агар юз қазғу есам ман бу душвор.

Эшактек юк олиб кўтурсаман ор,
Эшаклар кулгай ишимга бил, эй ёр.

Кўнгул онсиз тиламаз давлату тож,
Эрур дойим анинг васлинга муҳтож.

Паришон ул сабабдин бу кўнгул уш,
Тута билмон ўзумни бир замон хуш.

Бу юлдузлар ҳам райҳону боғ ул,
Паришонлиқда ўқ ноқис чароғ ул.

Эрутмаз эвни учғун бўлмаса шамъ,
Ким учғунлар паришон, шамъ эрур жамъ.

Қуварди бу ожун бўлди кунум тун,
Сўкал ўзумга безгак келди букун.

Чаён ининга сичқон сиғмас эркан,
Сипуртка қузруқинга боғлар андан.

Мунунгтек неча сўзлуғ сўз айтти,
Яна ўз ҳолинга боқти қайитти.

Ким уш бор давлатим, иш битгай ночор,
Чун давлат бор эрур ҳам келгай ул ёр.

Бу давлатсиз улуғлуқ қилса бўлмаз,
Битар иш бўлса давлат кеч қолмаз.

Топа давлат била эр барча мақсуд,
Керак ўт анда сўнг куйдурсанга уд.

Талим боғлиғ қабуғ давлатдин очлур,
Бўлур вайрона давлат бирла маъмур.

Суви кўб бўлса хуш мева берур боғ,
Авунсиз қурса бўлмоз қушқа ҳеч оғ.

Бу сўзлар бирла ўз кўнглин овитур,
Вале ишқ сўзин кўнглинга ёқитур.

Не қилсун қазғу ею сабр қилди,
Сабр бирла сўнгни мақсудин бўлди.

**ХУСРАВ ШИРИНГА УҒҚАЛАБ КЕТМИШДИН СЎНГ, ШИРИН
ХУСРАВ ФИРОҚИНДИН ЗОРИ ҚИЛМИШИ**

Мунунгтек аймиш ул сўз айған устод,
Талим ранж бирла сўзга бермиш ул дод.

Нетакким кетди шоҳ Ширин қотиндин,
Фироқда тўзмадин оҳ қилди Ширин.

Чечак кетти еринга қолди хори,
Кўнгулда қолмади зарра қарори.

Тамом қурбон қўйитек йиқлиб ул ой,
Азақ эл ерга уруб қилди кўб вой.

Узукда тоқати чин тоқ бўлди,
Бурунқидин минг ортуқ муштоқ бўлди.

Еш ўрнинга кўзиндин қонлар оқти,
Яна ёр ишқи жонин ўтқа ёқти.

Гаҳ айди қани, қанда борди ёрим?
Ким ансиз бўлди кўнглум эмди ярим.

Гаҫ усруктек азақиндин йиқилди,
Гаҫ ожун жавридин фарёд қилди.

Ҳавас тўлди димоғи, кетти уйқу,
Яна ўлтурди жони узра қазғу.

Яна шавқ ўти бирла сизди ёғи,
Узун тун бўлди кўз ёғи чароғи.

Сарвтек қадди тол янглиғ эгилди,
Чечактек менгзи қазғу бирла сўлди.

Ожун хушлуқлариндин кўнгли кечти,
Ўз илкин бошинга тупроқ сочти.

Қонотти тирноқи бирла янгоқин,
Йигидин тиймади бирдам қароқин.

Гаҳи шаккарга бодомдин тўкуб ёш,
Гаҳи тўғди тўшин алка олиб тош.

Гаҳи ул юругутуб тек кезди майдон,
Гаҳи ҳасратда қилди бўйни чавгон.

Бу кўюкда сизиди ул юзи нур,
Нетакким сув ичинда сизса кофур.

Келиб меҳнат черики, кетти роҳат,
Янгиланди иккинчи ул жароҳат.

Шабихун қилди ёр қазғуси кўнглин,
Синиқти сабру тоқат қочти андин.

Кўнгул буйнади ақлин ғорат этти,
Қарори қолмади, ороми кетти.

Укуш жаҳд эттиким қуртулди жони,
Ғидоси бўлди тун, кун бағри қони.

Гаҳи кўнглинга кўб нафрин қилди,
Қим ўз кўнглум манга бу қин қилди.

Гаҳи баҳтинға айдиким, эй ағёр,
Нечага текру мени тутғасан зор?

Муродим алга ногаҳ кирмиш эрди,
Чун ёри қилмадинг уш қайра борди?

Узурдум бир шаҳаншоҳни кўб элдин,
Алимга кирмиш эркан бординг элдин.

Талим ранж бирла топтум эрди ул ганж,
Йитурдум, бўлди зойиъ, кўрмишим ранж.

Манга бу фурқати заҳрин ичурдунг,
Чароғи кирди илкимга ўчурдунг.

Топуб мангу сувин қўймадинг ичсам,
Йиг эрди ётмоқимдин минг кез учсам.

Чиқар ич ёнмоқимдин уш тутунум,
Кечар елтек узамга бир бу тунум.

Пушаймон асиғ йўқ, не қилғу билмон,
Игимга дору кимдин қўлғу билмон.

Бу сўзни айту қолмади мажоли,
Паришон бўлди ёр ускинда ҳоли.

Гаҳ айтурким сўнгинча йўқ борайим,
Мувофиқ тушмагай теб қайра ёрим.

Бу соқиш бирла кўнгли пора-пора —
Бўлуб, ҳеч топмади ишинга чора.

Ериндин турди, отланди отинға,
Келиб кирди Миҳинбону қотинға.

Хабар англлатти Хусрав кетганиндин,
Ўзи ҳам кўб жафолар этганиндин,

Миҳинбону билиб аҳволу борин,
Кўрарким элтмиш ул Ширин қарорин.

Насихат қилдиким, эй жони Ширин,
Эшит пандимни, тут ақлинг қулоқин.

Неча кун сан (бу) қазғуда сабр қил,
Ҳамиша қазғуда қолмаз киши бил.

Чечактек тез давлат бўлмаз эзгу,
Эвма, сабр этким ишинг битгай ақру.

Қатиф оқғон сув кўпруклар йнқар тарк,
Сан ақрунлуқ бида бунёд қил барк.

Уруғниким солар ерга экинчи,
Сабр бирла бошин кўтарур экинчи.

Ошуқған терк орар, югруб йўл олмаз,
Ким ақрун сурса тун-кун борса толмаз.

Кишиким кўтрур олтмиш ботмон осон,
Беш ортуқ юкласанг ҳам қўрқмаз андан.

Не мунча қазғу ерсан бўл фориф,
Узукда қилма ол менгизингни сориф.

Сабр қил, бахту давлат ёри қилғай,
Тилагай ул сени ҳам зори қилғай.

Миҳинбону бу янглиғ сўзлар айтур,
Насихат қилди, Ширин кўнглин овтур.

Бу ёндин ҳам неча сўз айди Шовур,
Қабул қилди сўзин жон бирла ул ҳур.

Ичурди сабр ўтин Шовур аттор,
Ярашти сабр бирла ул ма ночор.

Миҳинбону тақи кўб панд қилди,
Ширин кўнглин сабрқа банд қилди.

МИҲИНБОНУ ХАСТА БУЛУБ УЛҒАНИНИНГ СЎЗИ БУ ТУРУР

Насихат бирла ул ўт учрур эркан,
Қилиб озиқ сабр кун кечрур эркан.

Миҳинбону вужуди хаста бўлди,
Тўлуб паймонаси, сўнг вақти келди.

Уқуб хилватта айдиким, эй Ширин,
Борурман азрилиб уш эмди сендин.

Ол уш ганжлар калидини алимдин,
Мен эмди ал юдум барча элимдин.

Васият қилдиким, вақтингни сақла,
Ошуқма ишда ўз ҳаддингни чоқла.

Бу сўз айғинча ногаҳ вақти етти,
Қафасдин жони қуштек учти кетти.

Жаҳон ул жони шириндин азирди,
Жаҳонин ҳам жонин Ширинга берди.

Ажал юртичиси сурдиси кўчти,
Тани тупроққа кирди, жони учти.

Мунингтек эрмиш ожун ишлари вой,
Не бек тер, не райият, не чиғой, бой.

Фигон бу шишачи чарх илкиндин ёр,
Гаҳи шиша қилур, гаҳи шиша ўйнор.

Ўнгин мунтек қилур кўб турлу шиша,
Қилур ул қайра синдурмоқни пеша.

Чатукким ўз боласин туғруб асрар,
Сўнги ҳам ўзи ер, кўр турфа бозор.

Замона одати мундоғ эрур бил,
Кучунг етмишинча мундин сан соқингил.

Бўлуб ғарра ожунқа кўб инонма,
Кечар елтек бу елга сан таёнма.

Билурсан жон биноси ел эрур чин,
Бу елдин бўлмағил зинҳор эмин сен.

Неча чулғанғасан бу ағқа оқил,
Бўғозға чулғонур ағ сан ма ғофил.

Қатилған тилкутек ағқа яғума,
Қуёнтек тилку олинға уюма.

Талим бўри бошинға тилку етти,
Анинг олинға уймоқ бирла йитти.

Яқин билдим бу ожун хушлуқин ёр,
Қўтур бўлмиш киши ҳолинға ўхшар.

Қашимиш ҳолда хушланур вужуди,
Сўнг аччиғдин чиқар бурнинда дарди.

Ожун жаминда бор охир хумори,
Чечак бир ҳафта, ўн бир ой хори.

Не ерсан ушбу дунё қазғусинким,
Бу текмаз қазғусинға яхши билдим.

Агар йиғсанг бу дунё ганжу молин,
Қолур ул барча, элтурсан ваболин.

Агар бўлмаса бир оқчанг тақи ҳам,
Оч ўлмазсан, ема бўлмачи кўб ғам.

Насибунг бу ожундин бир қарин ош,
Ани худ текрур ул, сан қазғудин ош.

Нечаким бўлса сенда тандурустлуқ,
Кучайлик олмаз андин таб сустлуқ.

Кесиклик рўзи ҳам умур билгил,
Висол топмоққа мунда жаҳд қилғил.

Қачонким ул ўлум бўғзингни тутғай,
Ўзунг қуртулғу йўлин тарк унутғай.

Ожун болинда ори бор соқинғу,
Болин оз егу, заҳрин ҳам соқинғу.

Қорин тўлдурма қуртлар янглиғ онглан,
Қимирсатек белинг очлиққа боғлан.

Қаю ким оз еса безгак тутмаз они,
Чиқар кўб ейиклининг йўқлуқда жони.

Мизож еврулса, кетса истиқомат,
Энган душвор топулур бил саломат.

Ҳаром ул бу алаф торож қилмоқ,
Ўз-ўзин доруқа муҳтож қилмоқ.

Очиб сўнг есанг ўтмак (ни) шакартек,
Табиат ҳеч тиламаз шаккар, эй бек.

Агар ҳалво есанг бир кунда сасир,
Вабол ҳақ неъматин оз сасит охир.

Неча бу нафс асбобини қурмоқ,
Неча бу дунё қазғусинда турмоқ?

Не қилғуким зарури қилғу тинур,
Тириклик неча ким хуш кечсу тинур.

Магар ул емагай қазғу ожунда,
Бизингтек манзили бўлмаса мунда.

Қиши ким бу ёзида манзил этар,
Ўтурғу ер, егу қувват ҳосил этар.

Вале дунё учун қилма кўнгул тор,
Кўнгул торлиқи қазғу кетрур, эй ёр,

Кўрарсанким фалакнинг макри қолмаз,
Бутун кун ола оттек югрур толмаз.

Келигли рағбат этарким мунайин,
Мунугли аймаз андинким инайин.

Агар воизса айтур дунёни сан —
Бироқғилким олайн терк ани ман.

Агар зоҳид эса тингла не айса,
Муроди сан сучулсанг, олса кийса.

Не арсиқмак вафосиз дунёга бу,
Қим аввал шарбат била юк ичрур оғу.

Бу оғу бирла борди ул атомиз,
Ато ўлди ўғул қолғайму ҳаргиз?

Неча бу дунё қазғусин еюрсан,
Ато ўлтургучини дўст теюрсан.

Бута янглиғ фалакка ул равон ўқ,
Яқин билким ожунда ҳеч вафо йўқ.

Керишсиз бўлмадин бу чарх ёси,
Улаш эксилмагай бу халқ ёси.

Не эмин сан ким уш елтек бу гаддор,
Сурар ортингдин, олнингда қузуғ бор.

Соқин ҳеч бўлмағил эмин ким уш ер,
Кўрарсанким не янглиғ одами ер.

Кечар қиш ёю ул ҳам кузи, ёзи,
Укушрак халқ борди қолди ози.

Бу ибратни кўруб охир не кулгу,
Неча тотлиғ тирилсанг аччиғ ўлгу.

Қатиглиқ бирла ким тирилса мунда,
Жонин осон бериб хуш кулгай анда.

Улуғлар ким ожунни яхши билди,
Ожун қазғусидин фориг тирилди.

Кулар ушбу жаҳон ул одамидин,
Ким ул дунё учун ичғинса динин.

Не егам тею қазғу ема зинҳор,
Ким экситмаз рўзингни ул биру бор.

Чуи қолмазсан бу дунё ичра боқи,
Келур бир неча кунда давр аёқи.

Қатиглан бўл азақ келмишда ҳозир,
Кула бор хуш, паришон қилма хотир.

Биликликлар айтмиш ул кун, эй ёр,
Ёмон эзгу билургай кимда не бор.

Укуш хотунким анда эр бўлғай,
Яна эрман теганлар зор бўлғай.

Илоҳи бошқа ул кун келмишинда,
Азиз тандин бу жон азрилмишинда,

Бағишла бу қулунгнунг ёзуқини,
Ато қил ул қатиг йўл озуқини.

ШИРИН МИҲИНБОНУНИНГ ТАХТИҒА
УЛТУРГАНИ СЎЗИ

Миҳинбону элинким билди Ширин,
Чавуқтурди халойиқ ора адлин.

Улус эл адли бирла шод бўлди,
Қамуғ зиндонлилар ул кун озод бўлди.

Зулмдин йиғди золимларнинг илкин,
Тутуб мазлумларнинг ул олди додин.

Буюрди татғовуллар қўйди божин,
Суюрқаб олмади элдин хирожин.

Мусаллам қилди ул шаҳру рустойи,
Ким эзгу билди дунёдин дуонки.

Анинг адлинда бўри бирла қўй сув
Ичиб, юрурлар эрди хуш ёнашу.

Райиятлар қамуғ адлинда тинди,
Экинлар унди, ҳақдин раҳмат инди.

Талим неъмат изи бахшойиш этти,
Учузлуқ бўлди, эл осойиш этти.

Қачонким нийят эзгу қилса эл хон,
Қўп ошлиқ унар ул йил шўр ердон.

Бўлур ал кенглики шоҳ нийятиндин,
Қазар уқма бу сўзниким эрур чин.

Учузлуқ, излиқ эл хондин урур лоф,
Ким анинг ҳукми бирла тузлур атроф.

Бу янглиғ тузди элларни қилиб роӣ,
Яна бошлади ёрин соқну ул ой.

Қилиб машғул шоҳлиққа ўзини,
Улаш йўлда тутар эрди кўзини.

Нечаким топти давлат олди ул тож,
Валекин эрди ёри васлинға муҳтож.

Сўрар эрди келикли корвондин,
Хабар билсам тею шоҳи жаҳондин.

Эшитти, билдиким шоҳи жувонбахт,
Билиб элин, фалакда урди теб тахт.

Севунчи тею очти ганжин ул кун,
Халойиққа улашти сонсиз олтун.

Бу ишга бўлмиш эрди кўнгли хуррам,
Эшиттиким ёнашти шоҳқа Марям.

Яна онт берди Қайсар шарт қилди,
Азин қиз олма темиш тею билди.

Яна қазғу яқосин тутти маҳкам,
Ура бошлади қайра ул совуқ дам.

Кўзиндин ёш еринга оқти ол қон,
Сочитек кўнгли ҳам бўлди паришон.

Бу ҳасрат бирла бир йил шоҳлиқ этти,
Қарори қолмади, оромн кетти.

Бўлуб бағри узукда пора-пора,
Азин ҳеч топмади ишинга чора.

Магар тарк этса мулк шоҳлиқини,
Юриса, тутса ўз иши сўнгини.

Талим сақшади кўнглин бир қилди,
Элин қўймоққа ўқ тадбир қилди.

Топшурди уқиб бир бекка элин,
Эранлартек ушул боғлади белин.

Равон отланди Гулгунинга ул ҳур,
Силоҳ боғлади ул устод Шовур.

Буюрди қул, қароваш уш, қиз қирқин,
Қамуғ отландилар йўл тутти Ширин.

Ул анча мол, тавар кўтурди элдин,
Қим анинг билмаз эрдилар ҳисобин.

Тева, йилқи, сиғир, қўй қўймадилар,
Суруб Ширин сўнгинча тебрадилар.

Таварқа куймади ошуқти кетти,
Неча кун юриди қасринға етти.

Садафқа кирди қайра дона юнчи,
Гуҳар тошларқа қорилди икинчи.

Яна вайронда кезланди хазина,
Қиличтек кина бирла кирди қина.

Эшитти шоҳ, Ширин ҳам келмишини,
Ёвуқ кўрди уминчинға ишини.

Тилади кўнгли ким қасринға келса,
Фироқдин васл бирла додин олса.

Вале Марям ҳамиша сақлор эрди,
Малик ҳам гоят андин қўрқар эрди.

Тилаб топмади ҳеч фурсат борурға,
Йўқ эрди чораси ҳам келтурурға.

Бу андиша бирла кўнгли бўлур тор,
Хаёлинға қаноат қилди ночор.

ХУСРАВ СУЛТОНЛИҚИНИНГ СИФАТИ ЙЕМА БАҲРОМ УЛИМИНИ ХУСРАВ ЭШИТГАНИ

Нетакким чиқти эрса субҳ шоҳи,
Ожундин қочти зангилар сипоҳи.

Равон кун тилкуси кўтурди бошин,
Сота бошлади (оламқа ул) қумошин.

Фалак пируза кунбад қабғин очти,
Ожунқа олтуниин бир йўли сочти.

Тамом кўтрулди эрса парда юздин,
Жаҳон ос тўлди, кетти киш кўздин.

Замона барча ғавғолардин эмни
Бўлуб, қуртулмиш ул кун шоҳ парвин.

Нўширвон тахти узра (ул) ўтурмиш,
Алам етти фалак устинда урмиш.

Туруқмиш қайсару хоқону фағфур,
Қамуғ қуллуққа боғлаб белинга қур.

Булар қўл қавшуруб турмиш табуғда,
Азин беглар турур саф-саф қабуғда.

Баҳодирлар улуғи қурчиликда,
Йигитлар кўрклуси бовурчиликда.

Изориб қаршиларни ақтачилар,
Эшик сақлаб туруқмиш эвдачилар.

Чавушлар гурз кўтруб бир яғоч йўл,
Аюрлар ҳой даргоҳдин йироқ бўл.

Қилиб тартиб мундоғ ўтрур эркан,
Танаъумлар қилу кун кечрур эркан.

Эшик (га) ногоҳон бир пайк келди,
Бўлурму кирса теб дастур қўлди.

Ижозат бердилар ул севну кирди,
Ер ўпти, қўбти қўл қовшуруб турди.

Айнтти, эй шаҳаншоҳ, шодмон бўл,
Ҳамиша мунтек ўқ шоҳи жаҳон бўл.

Азирмасун изи бизларни сендин,
Ожундин кечти ул Баҳром — Чўбин.

Қафасдин тўти янглиғ учти жони,
Вужуди қолди қуруғ тахта сони.

Шаҳаншоҳ эштиб антек жаври айём,
Масал айдиким ул Чўбин — Баҳром.

Стеза қилдиса бизга замона,
Ушул ҳам қилди эрди жона.

Яна уш бизга давлат ёр қилди,
Неким соқинди ўз бошинга келди.

Не Баҳром бу, агар Баҳром Гўр ул,
Сўнги борғу ожундин ўрни гўр ул.

Таманно қилдиким ожунни тутса,
Халойиқлар уза ҳукмин юрутса.

Тутойин ер тею, ер ани тутти,
Фалак ҳақ ҳукмин аввалроқ юрутти.

Қани улким жаҳонға шуру ғавғо,
Солиб, ўзи қилур эрди тамошо.

Талимлар бу ҳавас бирла йўқолди,
Бошин кўтру аёқ остинда қолди.

Бўриким тилку ройинча қилинди,
Макрга айланиб оғқа илинди.

Эрур чин тилку янглиғ дунё маккор,
Бу дунё алдоғинға кирма зинҳор.

Қишиким дунёга алданди қолди,
Яқин билгилким ул теркин йўқолди.

Қатиғлан бўлма бу ожунқа мағрур,
Қим ул мағрурлуқ (ул) бошингни ёнур.

Қачон иш тушса қилғил яхши тадбир,
Вале билгил бузар тадбирни тақдир.

Унутма барча ҳолда ўз чоқинг бил,
Не ерда бўлса ўз ҳаддингча тирил.

Билурсанким чароғ ёғдин олур нур,
Чоқиндин ошса қайра ёғ ўқ ўчурур.

Тузи оз бўлса ошнинг татғи бўлмаз,
Агар кўп бўлса туз ҳам завқи қолмаз.

Қамуғ иш ичра сан андоза сақла,
Не ишким қилсанг ўз ҳолингга чоқла?

Гилмунгга кўра кўсул аёқни,
Йўқ эрса ерсан онгсизда таёқни.

Билур ишингдин ортуқ урмағил лоф,
Ким олтунчилик этмас билса бурёбоф.

Эшитким не масал айди хунарманд,
Ҳалила бо ҳалила қанд ҳам қанд.

Кузаз ўз мартабангдин кечма юксак,
Фузуллуқ қилма ўз ўрнингда тур тек.

Тиласанг иззат, элга барча бўл ёр,
.Соқинғил, қилма кўп эл кўнглин озор.

Кечар елтек ожун, сан ҳам ожундин,
Бўлур хор мунда, анда кўрмалинг қин.

Кишиларким сенинг ҳукмунгда бўлғай,
Аларни қўйма ҳеч ким куч қилғай.

Эшиттимким юурда бир дарвиш,
Ул эл ўғлонлари заҳмат берурмиш.

Ядамиш асри ўғлонлар алидин,
Бўлуб дармонда ул бечора мискин.

Тил очмиш эл улуғларинга сўкмиш,
Тилиндин оғусин бир йўли тўкмиш.

Тутуб сўрмиш бир эр айғил билай ман,
Не ёндин бу улуғларға сўкарсан.

Айитмиш тиймаз ўғлонларин анлар,
Ушул ёндин анларға аччиғим бор.

Азақ ол қилса ногаҳ хислати шум,
Бало бошқа келур бу бори маълум.

Чун бош бўлдунг табуғчи эл азақ ул,
Анлар айбинга дойим кўз-қулоқ бўл.

Ғариб дарвишни зинҳор кўрмагил хор,
Ким анинг ҳам ерида иззати бор.

Кўр ўз айбунг, азиндин изламагил,
Киши айбин қатиғлан кўзламагил.

Ҳунар кўргил айб кўргунча зинҳор,
Чечак тер боғқа кирсанг, олмағил хор.

Айблама кўруб товус азақин,
Кўруб таҳсин қилғил зоғ қароқин.

Агар юз айб бўлса бир ҳунар ҳам,
Назар айбинга қилма, кўргил эрдам.

Соқинким бўлмасун ҳеч дўст душман,
Агар бўлса сан андин яхши сақлан.

Кичик теб бермағил душманқа фурсат,
Улуғ бўлур қачонким топса рухсат.

Талим учғунким ўт бўлди ёқилди,
Ўсал турғучилар куюкда қолди.

Нетакким кўрди хор Хусравни Баҳром,
Не янглиғ бўлди кўр иши саранжом.

Ўзунгдин кўрмағил эксук кишини,
Момуқ теб сонмағил арслон тишини.

Минг эрса дўстларинг ҳам оз теб бил,
Бир эрса душманинг андин соқинғил.

Яна ўлмишда душман бўлмағил шод,
Ким ўзунг ҳам ўлумдин эрмаз озод.

Ажал сағрақини навбатча соқи,
Ошурмаз ичрур ул бу давр аёқи.

Бу пандларни эшитмиш эрди ул шоҳ,
Билиб Баҳром ўлумин, қилди кўп оҳ.

Тушуб тахтиндин уч кун ёс тутти,
Вафоси йўқ ожун теб кўнгли чўкти.

Замона жавридин фарёд қилди,
Сўнги ўлмак керакин ёд қилди.

Учунчи кун хазина қабғин очти,
Талим молу тавар элга улашти.

Анинг бахшишидин дарё уялди,
Қўруб жувонмардлиқ эл ҳайрон қолди.

Яна бешинчи кун мажлис қуроғин,
Тузуб ўлтурдилар мажлис яроғин.

Ича бошладилар йирга азақи,
Фалакка чиқти нушо-нуш соқи.

Сусун усруклуки бошларни тутти,
Малик ўзга соқинчларни унутти.

Яна Ширин ишқи кор қилди,
Яна ул қазғу кўнглин зор қилди.

Буюрди келсу теб барбатчини шоҳ,
Очуқ бўлсун теди келгинча даргоҳ.

Уқидилар келиб табғинга кирди,
Ошиқлар пардасин чол теб буюрди.

Олиб илкинга чангин рост қилди,
Не пардалар яқин ул ҳолқа билди.

Тузуб ушшоқ пардасинга ул соз,
Кўтарди сандувоч янглиғ хушовоз.

Оғозди (ул) навоийи ошиқона,
Фараҳ берди хуш уни бирла жона.

Тутуб ул Барбад хуш пардаи тез,
Қилу мундоғ навоийи ишрат ангез.

Равон сайратти булбултек тилини,
Фараҳ берди думоғларға қил уни.

Ғазаллар айди хушвақтинга лойиқ,
Келиб шоҳ кўнглинга асру мувофиқ.

Қаю пардадаким ул соз чолди,
Фалакдин Зухра кўп аҳсант қилди.

Изи хушланди кўнгли қилди таҳсин,
Уқуб ул Барбаднинг ўпти илкин.

Кўнгул бошинга бердинг тею марҳам,
Суюрқади талим молу тавор ҳам.

Бағишлади қурин, тўнин ҳам отин,
Иноғ қилди қотинда ҳастилардин.

Анинг шаънинга келмиш эрди, эй ёр,
Сахоу хулқу эрлик, ғайрату ор.

Бу аср ичра агар сўзлатсанган қил,
Ёхуд булбул менгизлик сайратсанган тил.

Йўқ эмди бир саходин урғучи дам,
Саховат қабғи уш боғланди маҳкам.

Агар юз мингда бир бўлса сахи ҳам,
Кўрукли манъ этартек турмаз эбсам.

Тиламанким жувонмардлик қилинса,
Букун ёринғи йўл зодин олинса.

Яна дўстлуқ қилурман тею сонур,
Хайирдин йиғмишинча хуш қувонур.

Бу дўст луқ эрмаз уш душманлик ул бил,
Қатиглон бу ожунда эзгулук қил.

Бу дўст атоғли душманлар сўзин қўй,
Кўнгул лавҳиндин анлар ҳарфини юй.

Қутб сан олий тут ҳимматни, хуш бўл,
Қамуғқа рўзин экситмаз берур ул.

Нозуклук сирчасини ерга чолғил,
Ўзунғни қатратек дарёга солғил.

Кўнгул сўзи бирла сўз рост қилғил,
Изи даргоҳидин дархост қилғил.

Тамаъ кесгил қамуғ эркак, тишидин,
Не келгайсан тек ўқ ожиз кишидин.

Ўзаттинг бу ҳикоят эмди бас қил,
Сўзунг бошла яна қиссанғни айғил.

**ХУСРАВ ШИРИН УЧУН МАРЯМГА ШАФОАТ
ҚИЛҒАН СЎЗИ**

Кетиб куш, чиқти эрса пардадин ой,
Асаслар келди теб, тун чолди сурной.

Туруб Марям қотинға кирди Хусрав,
Бўлуб ул эски савдоси яна нав.

Айиттиким қулоқ (инг) сўзум бор,
Кенгашурман сангаман сан бўлма озор.

Ким асру эмгади ул ерда Ширин,
Кетурсанг маслаҳат бўлғайму андин?

Сабаб ман бўлдум, ул бадном бўлди,
Бу янглиғ душманинға ком бўлди.

Биз ирғарбиз бол, ул еса қазғу,
Эшитмакка бу иш эрмаз ҳам эзғу.

Охир давлат улаш бир ерда турмаз,
Фалак иқбол таблин дойим урмаз.

Ижозат бергил эмди элга кирсун,
Азақда қолди, қайра элка кирсун.

Табуғчилар саройинда ўтурсун,
Аларқа сўзлашу ул овну турсун.

Қутулсун қазғудин эмгакли жони,
Манимтек сан тақи иззат қил они.

Валекин сан кунилаб қазғу ема,
Мени Ширин қотинға борға (й) тема.

Жавоб айтур сўзин бошлади Марям,
Ким эл ириклики, эй шоҳи олам.

Тиласанг онт ичайин бормағайман,
Қўнгул фориг тут ул ёндин теди сан.

Замона шоҳлиқингдин лоф урур,
Ожун халқи қамуғ ҳукмунгча юрур.

Санга ош бұлсун ушбу тотли ҳалво,
Не ишинга келур бу қуру ғавго.

Тиларсанким есанг ҳалвойи Ширин,
Манга берсанг сўнги сафройи сирин.

Бу сучуклук била қилғил қаноат,
Фузуллук қилма, боқи сўз ҳикоят:

Қўярсан мени бир жодуқа қаршу,
Ким эриксам жонимдин кунда уршу.

Соқишсиз ҳилау макр, оллари бор,
Саҳл ол бирла ул эр кўнглин алдар.

Сени бир ҳила бирла мендин олғай,
Ўзум бу ҳасрат ўти ичра қолғай.

Анинг афсунчилиқин казз билурман,
Бошимға келмасун теб сақланурман.

Талим аврат ким ўндин бешни билмаз,
Анинг макриндин арслонлар қутулмаз.

Хотунлар кўпраки бил бад фаол ул,
Ичи тўлуқ хабислиқ, тош жамол ул.

Қиличда, отда, хотунда вафо йўқ,
Жафо ул пешалари, сан сўзум ўқ.

Вафо эрлик нишони ул бил, эй ёр,
Талим эрда-ма чиқмаз бир вафодор.

Тишида келгай эрлик теса бўлмаз,
Ким эрман тегучилардан топулмаз.

Яратмиш сўл ёндин ҳақ тишини,
Битурмаз сўл ҳаргиз ўнг ишини.

Кўнгул боғлаб вафосизға не ҳосил,
Агар ақлинг бор эрса таркини қил.

Яна билғил кимунгким ғайрати бор,
Тиши эрса эрур ул, эрдин тақи эр.

Эрур ғайратсиз, эрман текли момун,
Ул эрдин йнграк ул ғайратли хотун.

Айитти Марям, эй шоҳ, шод бўлғил,
Асифсиз қазғудин озод бўлғил.

Отам боши учун ким, эй шаҳаншоҳ,
Агар Ширин бу ерга келса ногоҳ.

Қулоқ тут хуш эшитгил сўнг сўзумни,
Ким ўлтургайман илкиндин ўзумни.

Қўй ул бойқушни ким вайронда турсун,
Шаҳарга келмасун ёбонда турсун.

Яқин билди сўзиндин шоҳ Парвиз,
Ики хотун ярашмаз тею ҳаргиз.

Азин сўз бошлади, қўйди бу сўзни,
Қуруғ ерда тек эмгатиб ўзини.

Яна яшрун бориб Хусравқа Шовур,
Хабар кетрур неким сўзласа ул хур.

Не айса шоҳ жавобин қайра ул тун,
Юрур жосус янглиғ югрур яшрун.

Бу ўюн бирла ҳайрон бўлди Ширин,
Нетак мансиз сарар теб ул бути чин.

Қўнгулда соқшади не қилғу тею,
Неча ўлтурғу мунтек қазғу ею?

Яна қўнгли тануқлуқ бердиким ул,
Қуяр вақтинга топғайман тею йўл.

Вафосизлиқдин эрмаз тею билди,
Умнич бирла ўтурди сабр қилди.

**ШОВУРНИ ХУСРАВ ШИРНИ(ГА) УНДАЮ
БОРМИШИНДА УФҚАЛАГАНИ**

Уқуб Шовурни бир кун ул жаҳонгир,
Айитти ким нечага текру мундоғ қазғу ер.

Йироқ бўлғай маним буржимдин ул ой,
Неча қилғайман анинг ишқида вой.

Кетургил бир неча они қотимға,
Ҳалоте, ҳужжат этма ҳожатимға.

Ман анинг хизматинға борғай эрдим,
Нетаксан тею ҳолин сўрғай эрдим.

Вале сақларман ўз подшоҳлиқимни,
Ким ул тарк этса бўлмаз шоҳлиқимни.

Яна қўрқарман ул Марям ма билгай,
Ичи куйгай, ўзинга қасд қилгай.

Не бўлғай ким ани айтек узун тун,
Кетурсанг мунда ул кўрмаса яшрун.

Қабул қилдим бу фармон тею наққош,
Қилайин жаҳд бор неча теди бош.

Ер ўпти чиқти тарк отланди кетти,
Елиб елтек равон Ширинга етти.

Салом бериб ҳикоя қилди оғоз,
Ким эмди вақт бўлди қилма теб ноз.

Малик худ келгай эрди мунда ҳардам,
Вале сақлар ҳамиша они Марям:

Ушул ёндин келу билмаз қотинга,
Қатиг муштоқ эрур бил хизматинга.

Тур эмди боғла болким отланалинг,
Бориб Хусрав саройинга эналинг.

Тараб қил анда эл бўлмасун огоҳ,
Қатинга яшру келгай ул шаҳаншоҳ.

Кўруб бир-бирингизни бўлғайсиз шод,
Фироқдин васл бирла олғайсиз дод.

Ғазаб бирла сўзин манъ этти Ширин,
Изидин қўрқ, уёлғил теди мандин.

Не ҳарза сўз бўлур, бу бўлди тегил,
Фикр қил, ўз сўзунгни бори билгил.

Кифоят кўргазиб дилдорлиқ эттинг,
Уётлиғ ман зеҳи хуш ёрлиқ эттинг.

Бор ул теб соқнур эрдим сенда инсоф,
Бу инсофсизлуқунгқа бердим инсоф.

Не сўзким тилга келса сўзлагуму,
Гуҳар теб тошни оқил кезлагуму?

Укуш сўз бирла мағзимни қуруттунг,
Магар бир йўли ҳикматни унуттунг.

Тамаъларким қилурсан барча хом ул,
Қўй эмди бас қил охир бу тамом ул.

Санга ҳақ тавба берсун ушбу ишдин,
Ким оз қилғил манга бу тилку макрин.

Чиқардинг ҳила бирла ўз элимдин,
Бироқтим тахту тожимни элимдин.

Мени маҳрум қилдинг барча ёндин,
Тиларсанким азирсанг эмди жондин.

Бу хорлиқ етмаз, ортуқму кўрайин,
Ё елмуманким ундақсизга борайин.

Сучук тил бирла мени алдаюрсан,
Ўзоқитекму алданғай теюрсан.

Вафо қилдим, жафолар қилди қарғу,
Жафо ютмоққаму ул ерга борғу?

Вафо кўрсам ажаб йўқ борғай эрдим,
Жамоли бирла қазғум тарғай эрдим.

Эшак ҳеч арпа бергандин қочарму,
Яна полончи қапғиндин кечарму?

Қочарму ҳеч киши охир вафодин,
Вафо бир топмадим, куйдум жафодин.

Чечак орзусинда бу хор захмин,
Йиюрман ганжи йўқ тек мор захмин.

Қазо кўрким яна бошимга келди,
Жароҳат узра қайра туз экилди.

Хато тушти ишим кимдин билайин,
Ўзум қилди ўзумга не қилайин.

Ўзурдум бирни теб жони жаҳон ул,
Жаҳон худ олди, қилди қасд жон ул.

Яқин билдим тилаган бўлмаз эрмиш,
Маним ройимча иш туз келмаз эрмиш.

Оғиз тек ўт темакдин куймаз эрмиш,
Қорин тиш эти бирла тўймаз эрмиш.

Чечак издаб бу боғда қолди ўзум,
Чечактек ушбу мунгда сўлди юзум.

Ўза ким нақш бирла алданилдим,
Сўнги том нақшитек ҳайратда қолдим.

Мухолиф нақди бузди шашдаримни,
Паришон қилди бу ўюнларимни.

Маним бирла неча бу муҳра ўйнар,
Сўзи ҳам каъбатайн нақшитек ўйнар.

Отим уш созға чўмди, ман йиқилдим,
Сув кечмак эмдидин сўнг тавба қилдим.

Қатиг қўрқарман эмди ҳавз кўрсам,
Муҳоли ақл эрурким дарёқа кирсам.

Кўрарсанким неча бу ерга келдим,
Неким фармонладингса сўзунг олдим.

Анинг ишқинда элдин ал кўтурдум,
Борим-йўқумни бу ерга кетурдум.

Сўра келмади бир кун бевафо ёр,
Уялмаз қайра мендин келмак издар.

Уч аршун дасторим бирла узоқ йўл,
Келурман ишқида, фориг турур ул.

Азизлаб ўзини, мени тутар хор,
Билурман ўзи келмакка тутар ор.

Не хуш айтур, ушул бир шаҳриёр ул,
Маним теккаму жуфтлукка яраф ул.

Бу ишлар бирла бўлди эмди бойиқ,
Ким эрмазман анинг табғинға лойиқ.

Недин мени қилур бу янглиғ озор,
Ажаб ўз айбини билмазму ул ёр?

Улаш мунтек не хорлар мени охир,
Қаровашлар менгиз келсун тею эр.

Неча ундаксизин елтек елайин,
Неча мунтек сабрсузлуқ қилайин?

Қаю кўнглум била анда борайин,
Анинг ёнинда Марямни кўрайин?

Ман онинг ишқи бирла мунтек уш зор,
Ёнашиб ул азин бирла ўйнар.

Анинг жаври била бағрим бўлуб бош,
Қаварди ёш ўзум, кўздин оқа ёш.

Бу ҳасрат бирла бағрим пора қилди,
Ўзи ирғар, мени овора қилди.

Агар ўлсам бу меҳнат ичра бил сан,
Бу хорлуқ бирла анда бормағайман.

Мени ул ит соқишинча-ма кўрмаз,
Ити итланса издар, мени сўрмаз.

Ит эзгу бўлсу мендин минг қатаман,
Хаёлин ит менгизлик қавса ман, ман.

Агар тузмаса ансиз бу кўнгул ҳам,
Чиқориб бу кўнгулни итга сол ғам.

Кишиким бұлмаса итча вафоси,
Анинг қазғусини недин егоси?

Дариғо кошки ҳақ ул отамни,
Мужаррад тутса бермаса онамни.

Ё ман туғмаздин ошну ўлсам эрди,
Ё туғғоч мени итга солса эрди.

Кел эгри ўлтуруб туз сўзлагайин,
Ўқ ўқтек туз сўзумни кезлагайин.

Нелар қилди ҳақимға ул билурсан.
Ўёлмадин тақи ҳила қилурсан.

Бу янглиғ рост теб кўп парда туздунг,
Мухолиф чиқти, уш сўнг бу қил уздунг.

Равому тўкса ул юзум сувини,
Мени ёндурса, қондурса қивини.

Озор қилмоқда тақсир қилмади ҳеч,
Ярашмоққа азин ер қолмади ҳеч.

Манга чун йўқ эмиш осойиш андин,
Ажаб ман қандин, ушбу қазғу қандин?

Улаш ўзумни эмгакда тутарман,
Ҳамиша бўлмачи қазғу ютарман.

Янгилдим ушбу қазғудин ишимни,
Ярағим йўқ қошисам ўз бошимни.

Қўнгул бошинға марҳам ҳеч келмас,
Неким андин келур, тил захми ул бас.

Тилим ўгранди аччиғ сўз уш андин,
Бу кўнглум бўлмади бир кун хуш андин.

Чун қилмаз давлатим ёри манга ҳам,
Ярарким бўлмаса ул ёр ҳамдам.

Бу шум бахт бирламу ёр бўлсун ул ёр,
Билурман толеимда наҳслик бор.

Юраким тебрар эрди кечган айём,
Зиён кўрдум уш анча ком. — ноқом.

Бале синоғлиқ эрмиш кўп нишонлар,
Юрак тебранса бўлур теб зиёнлар.

Кўзум секрур иккинчи эмди эй ёр,
Не кўргум қайра бисмилло нелар бор.

Бу қаршидан азин ер бўлса жаннат,
Борур бўлсам тақи ортар бу меҳнат.

Келиб Қайсар қизи айса: юритур,
Эшикдин қавгаман, бил хосса Шовур.

Эрмазман эсрук охир олқа кирсам,
Кизиктек ол бирла илка кирсам.

Йўқ эрса давлатим, ақлим бори бор,
Охир уш фурқат этарман қирдин қор.

Билурман Бобилийлар илмини ҳам,
Эрур тадбиру ройим барча маҳкам.

Эрмаз Хусрав, агар Қайхусрав эрса,
Меним бирла муҳолким панжа урса.

Машаққат қилмасун жонимга айғил,
Ёмон рой урмасун ҳаққимга айғил.

Йўқ эрса айгаман ғамзамқаким бир,
Яна сабринга урғай ишвадин тир.

Ики зулфум қилиб уш қайра нахжир,
Қарори бўйнинга тақғай бу занжир.

Буюргайман хаёлим иш битурғай,
Бу ерга ани ел янглиғ кетурғай.

Уш эмдидин кезин бел боғлағайин,
Мени қўй ўз ишимга йиғлағайин.

Анинг ҳеч меҳри йўқ кўнглунда ҳоли,
Меҳрдин бўлди ул бир йўли холи.

Емак, ичмакка юз минг ёр — ҳамдам,
Охир бир қазғу ер ёри керак ҳам.

Мени қазғу емакка қўйсу дойим,
Чун емум қазғу бўлди, хуш егайим.

Охир кўнгли синуқни неча қийнар,
Жафо табғин маним бирламу синар?

Бу ўтким ишқ ёқти жонқа уш гин,
Дариғо ишқким куйгай бу ўтдин.

Не кундуз хуш, не тунла кўзда уйқу,
Бу зиндонда улошу қазғу тузғу.

Нетак қилғу тею бу ишга тадбир,
Тилаю бўлдум уш ҳасрат била пир.

Мени бу боғ ичра уш кўнглум ойилди,
Кўнгулдин бу бало бошқа очилди.

Ёт ўғридин матоъни совса бўлур,
Келур бўлса ҳам они қовса бўлур,

Эв ўғрисинга эшик ёпса бўлмаз,
Агар ёпсанг тақи ҳеч фойда қилмаз.

Эвумдин қўбти бу ўғри не қилғу,
Ҳеч эмди чора топмазман қутулғу.

Ғалат рой урди кўнглум онгламади,
Талим қилдим, насиҳат тингламади.

Кўнгулким бўлса андин ранж ҳосил,
Кўнгулсуз бўлмоқ андин яхшироқ бил.

Кўнгулдошман, яна золим эрур ёр,
Безарман бу кўнгулдин ёрдин озор.

Неча кун ёр тоятум теб қувондим,
Қувонмишимдин уш қайра ювондим.

Бу қазғу бирла бўлдум, мен йигит пир,
Рўзум чун қазғу бўлди уш не тадбир?

Неча кўнглум куюкин кезлагайин,
Неча орзу изини излагайин?

Сабр қилмоқдин аччиғ бўлди ўфкам,
Ярарким сабрдин қавурчоқ этсам.

Сабр бирла кечар оз умр нетку,
Азақ оқсоқ, нетак манзилга етку.

Тамуғ оҳим қотинда зарра учғун,
Эрур қатра ёшим ускинда Жайхун.

Маним бағримға ул юз еез жароҳат,
Қилур, кўрмазман уш бир боши роҳат.

Тиламаз ул мени ёнимда Марям,
Қачон тушгай мувофиқ ман тиласам?

Керак бўлсам анга ман канду келсун,
Йўқ эрса эзгуларни ранжа қилсун?

Улуғларким ожун феълни билурлар,
Ўз илки бирла ўз ишин қилурлар.

Билурким ушбу ҳасрат бирла тун-кун,
Ўтурмоқим бу ерда анинг учун.

Исинмадим бир ул фасли ўтинда,
Кўзум чиқти йиғидин бу тутунда.

Тилаюрким улаш ройинча турсам,
Нечаким хор қилса хуш кўтурсам.

Жафо ҳадди керак, бу бошдин ошти,
Бу меҳнатдин қоним қайнади тошти.

Тиладим хорлуқин вақтинда они,
Азин бўлмаса онинг ҳаққи қани?

Азизлик топти ул, қилди мени хор,
Не халқдин уёлур, не ҳақдин қўрқор.

Ман эрдим ёри, эл бўлмишда ағёр,
Нетакким, билди эл, қилди азин ёр.

Не ёздим табғиңдаким илкидин вой,
Оқар ёшим Юсуф тею қароқдин.

Зудайхотек мени машхур қилди,
Даво топмаз мени уш ранжур қилди.

Тамом Яъқуб янглиғ уш фироқдин,
Оқар ёшим Юсуф тию қароқдин.

Нечага текру мундоғ инграгайин,
Узук бирла ўзумни синграгайин?

Шоҳ ул бўлурким элга дод қилса,
Зулмдин мунглини озод қилса.

Недин бўлди ҳақимға шоҳ золим,
Ким уш қолмади зулминда мажолим.

Эрурман барча ёндин эмди мазлум,
Адилга мустаҳиқ бўлмишча маҳрум.

Чун раҳми йўқ унутсун мени бори,
Манимтек эрмаз охир, бор ёри.

Улуғман, ул алиғ тею тутар хор,
Ўқир мени, ўзи келмаз, кўрар ор.

Эрур ул подшоҳ, ман бир гадоман,
Нетак тенг бўлғаман охир анга ман?

Қилур жиисен бирла қушлар-ма парвоз,
Кўкарчинга кўкарчин, қозқа ҳам қоз.

Охир тупроққа ел боғласа турмаз,
Ҳам ул сув бирла ўт бирга ўтурмаз.

Чун васли йўқ анинг, қўрқмоқ фироқдин,
Бўлуб фориг ўтурғайман йироқдин.

Анипгим моли кўптур қазғуси бор,
Қароқчидин не қўрқсун йўқсул, эй ёр?

Эвак эрмазман онгсиз оғқа кирсам,
Не лочинман улашу боғда турсам.

Биликсизлик жонимға бұлди уш дом,
Билик бирла қутулғайман саранжом.

Агар Хусрав бұлур бұлса бути чин,
Бу сўздин топмағай ул шахди ширин.

Нечаким асру югрук эрса Шабдиз,
Бу Гулгун югруши ҳам анча эрур тез.

Агар қанд эрса Марям лаъл биз там,
Ширинлик бирла ман маъруф ман ҳам.

Агар Қайсар қизиман теса ул ҳур,
Маним аслим эрур андин-ма машхур.

Бу аччиғни унутғайманму ҳеч ҳол,
Ари заҳмин есам мен, ул еса бод?

Бу ошиқлик бошимға эрди тақдир,
Пушаймонман хато қилдим, не тадбир.

Мазах қилдим ушул худ рост санди,
Яқин билсунким уш кўнглум ўсанди.

Ҳақиқат ёр сондим, чиқти ағёр,
Бу бозордин ўзум мин қурла безор.

Ўзум мўм шамътек неча ёқилсун,
Неча куйсун бир оз ором қилсун.

Охир нафрин қилу айман анга ман,
Илоҳи шукр бори сан билурсан.

Ўтум эксилди дарёдин олиб чиқ,
Тамуғлуқ қил мени ё ҳам учтмоҳлик.

Уш эмди қолмади ҳеч ишкибойим,
Кеса билман уминчим не қилайим.

Киши ўлмаздин ошну бу умрдин,
Уларман теб кесарму ҳеч уминжим?

Ақл бизни биликка йўлчилаюр,
Соқиш бирла ишин қилмоқ тилаюр.

Вале ишқ ушбу дафтардин азин ул,
Ақя ишққа келса издар қочғуқа йўл.

Бирикмаз ишқ бирла сабр, эй ёр,
Ошиқ эрмаз қаюодаким сабр бор.

Агар қилмаса сабрум эмди ёри,
Охир эркликман ўз-ўзумга бори.

Ики турлу кишига ҳукм ўтмаз,
Агар хонлар-ма бўлса ҳукм ўтмаз.

Тамаъсиз бўлса тутса дунёни ёд,
Киши қуллуқидин ҳам бўлса озод.

Тамаъ мени бу хорлуққа етурди,
Еримдин мени қамғақтек кўтурди.

Бу сўзлар сўзлаю ўфкада ул ҳур,
Айиттиким сўзум тингла, эй Шовур.

Агар айса: висоли субҳи отсун,
Айитким: тун узунтур улма ётсун.

Агар айсаким, ул Ширин қани?
Айит: Марям етар, нетарсан они?

Агар айса: керак ҳалвойи Ширин,
Айит: эсрук емаз бўлур сучукдин.

Агар айса: алимга киргаймусан,
Айит: бу орзудин кеч теб емусан.

Агар айса: шакар эрин сўрайин,
Айит: хуш туш эрур, аксин йўрайин.

Агар айса: тутойин зулфун ақрун,
Айитким: тутмагинча ўйнамасун.

Агар тутмади фармоним теса ёр,
Айит: фармон фироқ ул, тути ночор.

Агар айса: фироқиким берайин,
Айит: ўтрурмусан, ёхуд турайин.

Агар айса: висоликим анинг ман,
Айит: айтайму ё текму турусан.

Агар шоҳ айса: келсун тею мени,
Айит: ишимга келмаз теди сени.

Ачигланиб, қилиб турш ўз юзини,
Қоқиту айди бу неча сўзини.

Замона жавридин қилди талим вой,
Кетиб ўфкаси қайра ул тўлун ой.

Яна хушлуқ била айди, эй устод,
Нечага тегру қилган мунгда фарёд.

Агар сан қайра шоҳ табғинға борсанг,
Саломумни текурғил ани кўрсанг.

Айит: Ширин аюрким, эй вафосиз,
Қани ул ошнуқи суҳбатларимиз?

Соқинмадим бу келгай тею сендин,
Эрикгайсан тею бир йўли мандин.

Хато қилдинг ҳақимға бу занимни,
Кечурдунг хуш ёнингға душманимни.

ХУСРАВ ШОВУРНИ ШИРИНГА ИЗҒАНИНДА ШИРИН ШОВУР СЎЗИНА ҒАЗАБ ҚИЛҒАНИ

Жафо минг бир вафолиғ бўлмадинг ҳеч,
Жонинг бор бўлсун, тақсир қилмадинг ҳеч.

Бу янглиғ мени саргардон қилдинг,
Узук бирла юраким қон қилдинг.

Тугатти эрса бу сўзларни ул ҳур,
Ер ўпти, қўбти таҳсин айди Шовур.

Ким уш ройинг бизум тадбиримиздин,
Талим ортуқ турур, эй жон Ширин.

Не сўзким айдинг ул ерлик еринда,
Хатоси йўқ бу сўзларнинг биринда.

Сўз улким соқину сўзласа оқил,
Не бўлса ёнгшамоқ ўгранмаса тил.

Билик бирла керак сўз дарж қилмоқ,
Уш андин сўнгра соқшаб харж қилмоқ.

Керакким сўз еринда сўзлатилгай,
Ери бўлмаса яхши кезлатилгай.

Маҳақ ул билкалар, сўз олтун, эй ёр,
Биликсизларга сўз сўзлама зинҳор.

Зариф сўз ош ичинда тотли туз ул,
Кетар кўп бўлса тотға, оз ўз ул.

Бу сўзга қулоқ тут ўтинма муни,
Кераклик бўлур ул-ма келса куни.

ШОВУР ФАРҲОДНИ ШИРИН ҚАТИНГА КЕЛТУРГАНИ ТАҚИ ФАРҲОД ШИРИНГА ОШИҚ БЎЛГАНИ

Мунунг тек аймиш ул сўз айған устод,
Саноат бирла қилмиш сўзга бунёд.

Ким ул қарши бўлуб Ширинга зиндон,
Турур эрди бўлуб кўнгли паришон.

.. Ҳамиша сут эди анинг ғидоси,
.. Тиламаз эрди андин ўнг егаси.

.. Агар юз турлу ҳалво бўлса ё ош,
.. Йўқ эрди анда бир луқма егу ош.

Ироқроқ эрди ул ердин тавори,
Сифир, йилқи, қора қўй, барча, бори.

Табуғчиларқа андин сут кетурмак,
Кучай эрди ҳар кун юк кетурмак.

Тилайур эрди Ширин қилса тадбир,
Ким эмгаксиз бу ерга келса теб шир.

Нетак очти эрса зулфини тун,
Қарорди мушку анбар тўлди ожун.

Яна ул ой чиқти пардасиндин,
Утурди айди Шовурға бу розин.

Эшитти қиссадин огоҳ бўлди,
Иккинчи ол чечак янглиғ очилди.

Уга бошлади ҳиндутек парини,
Нетак ким ул Уторид Муштарини.

Айитти мунда бор бир яхши устод,
Анинг оти эрур фарзона Фарҳод.

Билушур эрдим анинг бирла ашну,
Билур ул ҳандаса илмини эзгу.

Қачон ким тешасин илгинга олғай.
Тош узра мендин ортуқ нақш қилғай.

Қилиб кўргузғай ул юз турлу санъат,
Қай ёндин тесанг бор анда қувват.

Ул устодлиқ била ишинг битурғай,
Осонлиқ бирла мунда сут кетурғай.

Бўлур устодсиз иш барча душвор,
Бурун устод андин сўнг иш, эй ёр.

Бўлур қилмоққа соқиш бирла тартиб,
Вале туз келмаз ул соқишқа таркиб.

Бўлур мумдин юзук қилмоққа осон,
Вале билмазга олтундин йўқ имкон.

Агар фармонласанг холи борайин,
Ани мен хизматинга кетурайин.

Қим анинг бирла бир усто қотинда,
Ики шогирд эзук биз хизматинда.

Қамуғ иш аслини ҳаққинча билди,
Қалам қўзди манга, ул теша олди.

Упарлар тешадин илгин қамуғ Рум,
Қилур ул тошни теша захмидин мум.

Бу янглиғ айтур Шовур сўз тугатти,
Ширин кўнглинда сут қазғуси кетти.

Нетак кун кўзғуси очтиса юзин,
Тутуб тун занги қочти занги издин.

Чиқиб ул ерни Шовур сурди билди,
Бориб издайу ҳам Фарҳодни билди.

Уқуб отландуруб йўл тутти сурди,
Ани Ширин табғинға кетурди.

Равон бошлаб ҳарамга олди кирди,
Салом қилди қўлин қовшурди турди.

Тамом бир фил янглиғ турди Фарҳод,
Айитти бу эрур тош қазган устод.

Табуғчилар боқишиб тонгладилар,
Не тонгсуқ одам ўғли бу тедилар.

Оғирладилар ул барча табуғчи,
Рақибу, посбону ҳам қабуғчи.

Равон Шовур элин тутти кечурди,
Кечиб ул сандали узра ўтурди.

Ўтурмиш парда ортинда ўшул ҳур,
Юзининг шуъласиндин эв тўлуғ нур.

Соқишлаб кўнглида Фарҳод айтур,
Кўраин пардадин қайра не очлур.

Қавурчоқ ўйнағучи чархи гардун,
Не янглиғ пардадин белгуртур ўюн.

Ожун қавурчоқ ўйнин қилдиса соз,
Чиқарди пардадин Ширин овоз.

Тўка бошлади шаккар, лаълу ёқут,
Шакар ёқут андин олдилар қут.

Нетакким бошлади сўз ул тили қанд,
Ўқуб Фарҳод айди юз минг аҳсанд.

Анинг Ширин сўзини тинглайу ул,

Кўнгул ичқинда элдин тонглайу ул.

Эшиттим оти андин бўлди Ширин,
Ким ул сўзлари ҳадсиз эрди ширин.

Қайу мажлисда ким сўзласа ул ой,
Ўқиглилар қилур эрди талим вой.

Гар Афлотун эшитса ўз сўзини,
Унутгай эрди ул дам ўз сўзини.

Сўзин тинглайу ул Фарҳод ногоҳ,
Кетиб ақли бошиндин қилди бир оҳ.

Кўнгулда ишқ чақмоқи чақилди,
Жони қав янглиғ ул ўтқа ёқилди.

Тамом масруътек ул ерга йиқилди,
Йилонтек чулғашу фарёд қилди.

Нетак ким кўрди Ширин ул ишини,
Муайян билди өшиқ бўлмишини.

Эсиргаб қайра ул бечорасини,
Сучук тил бирла қилди чорасини.

Уш андин айди: эй, фарзона Фарҳод,
Керак ким қилсанган эмди мени шод.

Бу кун устодиқингни кўргаз уш бир,
Не қилғу қил бу бир ишимга тадбир.

Тавор биздин йироқ сут келмаз осон,
Тилисм қил ким оқсун келсун андан.

Ушул ердин бу ерга текру қазғил,
Юнуб тошлар юзин маҳкам ариқ қил.

Ким ул чўпонларим сут соғсун анда,
Оқиб иркилсун ул сут барча мунда,

Бу Ширин сўз бирла Фарҳодни Ширин,
Жонин юлнади форат қилди усин.

Қулоқи сўзларин эшитур вале ул,

Бирин фаҳм этмаз айгур тек бале ул.

Йўқ имкони жавоб айғу сўзинга,
Ожизликдин алин қўйди кўзинга.

Андин сўнгра ташра чиқти турди,
Табуғчиларни ундаб қайра сўрди.

Манга ҳоли не айди айтинг ул жон,
Тутайин эмди уш жон бирла фармон.

Нелар айди бирини билмон уш ҳеч,
Ақил йитланди издаб бўлмон уш ҳеч.

Айиттилар не сўз ким кечти борин,
Оқиб сут келгуга ариқ тиларин.

Нетак ким билди эрса эшитти Фарҳод,
Анинг ҳукминга кўргазайин теб санъат.

Белин боғлади олди тешасини,
Қилу бошлади қайра пешасини.

Керак асбобини барча битурди,
Бир ой ишлади хуш ариқ етурди.

Тузатти, йўнди ариқ тошларини,
Топулмаз қилди тошлар ошларини.

Ариқ учинда ҳам бир ҳавз қилди,
Кўругли тонгламоқдин ҳайра қолди.

Ажаб шахс эрур бу одамийзод,
Бўлур мум одамий алинда пўлот.

Бўлур бил иш бошланғинча душвор,
Не иш бошланса қилнур охир, эй ёр.

Ҳеч иш бу одам ўғлидин қутулмаз,
Магар ўлмак ким анда чора бўлмаз.

Хабар англаттилар Ширинга ким уш,
Тамом бўлди бир ариқ, ҳавз хуш.

Анингтек ҳавзу ариқ қилди Фарҳод,

Ким антек қилмади бўлғай ҳеч устод.

Неча кўб сут ким ул анда соқилғай,
Тийилмадин оқиб мунда йиғилғай.

Боқайин тейу Ширин ўзи келди,
Кўруб хуш ҳавз ариқ севну кулди.

Зеҳи устод ким бу ҳавзу ариқ,
Қилу бердинг теди кўнглумга лойиқ.

Элинг бор бўлсун дойим тейу Ширин,
Тилим раҳмат ўқиди қилди таҳсин.

Кетардинг мендин ушбу улу заҳмат,
Сенга аҳсанту устодинга раҳмат.

Тейу ундади қаршиқа кетурди,
Аёқ тутти оғирлади ўтурди.

Қулоқинда неча дона бор эрди,
Ани зийнат учун ул асрар эрди.

Қамуғи доналарнинг эрди шоҳи,
Укуш мол эрди бирининг баҳоси.

Эл ур ўз қулоқиндин чиқарди,
Қабул қилғил тейу Фарҳодқа берди.

Ким ул устодлиқингнинг музди эрмаз,
Бу кун мундин азинга илгим эрмаз.

Буларни сот ишинга харж қилғил;
Уятлиғ бўлдум озлама карам қил!

Агар бу ҳолдин эзгу бўлса ҳолим,
Табуғ қилғай-ма баринча мажолим.

Ёмонлама ол уш теб узр қилди,
Сунуб Фарҳод ани илгиндин олди.

Фидо бўлсун санга, эй жони Ширин,
Тейу солди азақинга алиндин.

Уш андин тутти ул саҳро йўлини.

Оқиту чашматек кўзлар бўлини.

Анинг ишқинда антек борди элдин,
Ким элгин ювди безор бўлди элдин.

ФАРҲОД ШИРИН ИШҚИНДИН ТОҒЛАРҒА ТУШКАНЛАРИ СИФАТИ

Кўнгул боғлади Ширинга бу Фарҳод,
Вужуд тандин қўбарди ишқ фарёд.

Улашу ишқ алиндин қилди зори,
Кўнгулда қолмади зарра қарори.

Жонинда қолмади ороми тоқат,
Танинда қолмади сабр этку қувват.

Тили сўзни али ишни унутти,
Бўлуб девонатек ёбонни тутти.

Тамом тўб-тек йила ёбонда ҳайрон,
Бўзини толтек ишқ қилди чавгон.

Чечактек менгзи бу узукда сўлди,
Куюб бағри юраги қон тўлди.

Ёқилди хизматинга ишқ нори,
Куйа ёрим тейу қолмади ёри.

Кўнгулдин сабр кўздин уйқу кетти,
Ёш ўрининга кўзиндин қонлар оқти.

Кетиб ақли димоғи тўлди савдо,
Азин қолмади кўнглинда шикибо.

Чиройи бўлди бу қазғуда сариғ,
Азин андишалардин бўлди фориг.

Унгунга тушмишинча ул тўлун ой,
Димоғиндин кетиб ақли қилур вой.

Онадин ёва бўлмиш ёш ўғултек,
Улашу оқтурур кўз ёшин ул бек.

Не қилғу билмаз уш ишинга чора,

Бу қазғу бирла кўнгли пора-пора.

Кетиб оромни ишқ ўтинда жонни,
Куюб қайнади андоминда қони.

Шамътек сизди ул куймишинча ёғни,
Тўлуб ул ўт тутуниндин димоғи.

Балою ранж ўқинга бўлди уманч,
Кечиб жондин ўлумга бўлди муҳтож.

Анингтек тутти ани ишқи Ширин,
Ким эрди жонидин Фарҳоди мискин.

Ул ойнинг шавқи бирла тун-ма кундуз,
Юрийур инграю ёбонда ёлғуз.

Кезиктек одамийни кўрса уркар,
Нетак ким дев пўлодни кўрса қўрқар.

Бўлуб фориг турур эркак тишидин,
Йироқдин ўқ қочар кўрса кишидин.

Юрур ёр қазғуси бирла бўлиб шод,
Хароб ер ганж бирла бўлмиштек озод.

Ажаб бўлғайму тер игимга дармон,
Тейу қолиб бу иши ичра ҳайрон.

Не ақли бор, не ҳуши, не қарори,
Не кизгу, егу, не авунғу ёри.

Не бир маҳрам топар Ширинга изғу,
Ким айса ўлтурур Фарҳодни қазғу.

Не ором берур анинг ишқи бир дам,
Не кетар кўнглидин сурмак била ғам.

Кўруб даргоҳининг тўзин йироқдин,
Қилиб сурма тўкар қон ёш қароқдин.

Анинг қасринға қилмишча назора,
Қилур жонин тўни ўрнинға пора.

Отин айса ичинга ўт ёқилур,

Кетиб ақли бўлуб беҳуш йиқилур.

Кезар телбатек ул ёбон уйуқда,
Ўзи билмаз не қилинур бу куйуқда.

Кезиклар йнглаб ани тонглашурлар,
Анинг зор инграгайин тинглашурлар.

Бири ялниб азақини ялайур
Бири ёпшуб этақини ялайур.

Гаҳ оҳуларқа йўлуқуб ўт едурур,
Гаҳ арслонларқа эшлашиб ўтурур.

Бўлур тунла кўзанлар анинг эши,
Ўзун кун юз суқоқ ўтлатмоқ иши.

Бу янглиғ ул не ошар, не ичар су,
Еми ҳасрат, ичими ранжу қазғу.

Ўнғумда бўлга тоғ-тош теб соқинмаз,
Тегиб юз бузмағинча ҳеч соқинмаз.

Агар бўлса ўнгинда кўл, ё чоҳ,
Тушар парҳез қилмаз бўлмаз огоҳ.

Кўзинга тегса ўқ юммаз кўзини,
Анингтек ким унутмиш ўз-ўзини.

Мунунгтек ёр ишқинда бўлуб зор,
Ожун лаззатлариндин бўлди безор.

Қилиб ул чашматек ики кўзини,
Кўзи қони бирла ювди юзини.

Не кундуз, не кеча осойиш этти,
Қун ошмишча батаррак сабри кетти.

Кечиб ўзи-ўзиндин ёт бўлди,
Кетиб Фарҳод Ширин бирла бўлди.

Урулди кўнгли ичра ишқ муҳри,
Жонинда ўрнади ул ёр меҳри.

Анингтек тутти ул ёр ихтиёрин,

Ким ўзиндин азин билмади ёрин.

Тилар эрди жони бу танни солса,
Ким ул ёри бирла бир танда бўлса.

Агар нур кўрса ё ёт, йўқ гумони,
Кўрар васли ҳажрининг нишони.

Не нақш ким ўнгимга келса ул ҳол,
Келур эрди эзгу бўлға теб фол.

Киши қилмаз ёмон фол ўз ишинга,
Нетак қилғай қиёс эт ўз ишинга.

Не тонг ким белгурур ул зишт ё хуб,
Қилур ул ани ўз ишинга мансуб.

Не ким белгурса эзгу ёмон ул,
Хабарсиз эрди соғдан англамаз сўл.

Бу янглиғ текма ҳафта ичра Фарҳод,
Келур қарши таба кўнгли бўлуб шод.

Ичар бир пора сут ул ҳавз ичиндин,
Кўрар Ширин саройин кўз учиндин.

Сурар тупроққа йиғлайу юзини,
Киши топмаз ким уқурса сўзини.

Яна ёбон тутуб юзинга қаршу,
Кетар ўз кўнгли бирла уршу-уршу.

Келур ул неча кундин сўнгра қайра,
Юрур ул тонгқа текру ҳавз чевра.

Қуюб бағри узукда инграйу зор,
Икинчи йўл тутуб саҳроқа кетар.

Бу янглиғ ишқи элларга ёйилди,
Бу ошиқ бўлғанин эл барча билди.

**ХУСРАВ ФАРҲОДНИНГ ШИРИНГА ОШИҚ
БЎЛҒАН ХАБАРИН ЭШИТКНИ**

Нетакким эл бу ишдин бўлди огоҳ,

Иноғларда бири айди ким, эй шоҳ.

Ҳикоят мунтек уш англа эмди,
Мен айтай, сен қулоқ тут тингла эмди.

Қим ул Ширинга ошиқ бўлди Фарҳод,
Қилур ишқинда тингмаз оҳи фарёд.

Димоғинга анингтек тўлди савдо,
Қим ул савдодин ўтру тутти саҳро.

Бўлуб ошиқ нетак ким эрди Мажнун,
Кезар ялинг озоқ бош югру тун кун.

Айур ким олди бу кўнглумни Ширин,
Хато эрмаз эрур ҳам сўзлари чин.

Қачон ўнгинда тушса кўнглин олғон,
Тилар ким оҳ теб берса равон жон.

Қишидин қўрқмаз, иймонмаз кеса ул,
Кўзиндин қон оқар Ширин теса ул.

Келур ҳар ҳафта тез югру-югру,
Турур қўл қовшуруб қаршиқа ўтру.

Салом айтиб сурар тупроқ юзинга,
Қилур ул ер қумин сурма кўзинга.

Кетар қайра ёзиқа югру елтек,
Бу янглиғ бўлди анинг ҳоли, эй бек.

Эшитти эрса шоҳ бу дostonни,
Яна ишқи ўтинға солди жонни.

Гуҳар бир бўлсаю икки харидор,
Баҳоси эксимаз, турмушча ортор.

Чечак кўрмишча булбул канду сайрар,
Азин булбул оғозса ортурур зор.

Яна бир ёниси соқшаб севну кулди,
Қим ул ошиқ-ма ҳамдостони бўлди.

Яна бир ёниси ғайрат қилдиким ёр,

Кўнгул олдурса бўлғай тею душвор.

Бу соқиш бирла ожиз бўлди жони,
Ичинга ўт тушуб қайнади қони.

Қишиким бўлса кўнгли тўлуқ қазғу,
Неча соқшаса бўлмаз рой эзғу.

Сўкал ул бил, сўкаллар ройи, эй ёр,
Қиши оғриғда нелар бўлса соқшор.

Айиғлиқ вақтинда сўз тандуруст ул,
Қим усруклукда тадбирлар-ма суст ул.

Ўточи нечаким билса тамордин,
Азинларға берур оғриғда илкин.

Уқуб Хусрав иноғларин қотинға,
Айитти боқинг бу ишнинг ёнинға.

Қим ул девона эрга не қиласи,
Не чора бирла андин қуртуласи?

Қўё берсам бўлур ишим паришон,
Яна бўлмаз ёзуқсуз тўксаман қон.

Укуш кез қотланиб, анча бу тадбир —
Қилиб, рустойи сиз ийд топмадим бир.

Қилур эмди узамга ид Ширин,
Қим уш ҳайрон қолдим ман бу ишдин.

Иноқлар айди: эй шоҳ, бор бўлғил,
Ожунда тушги бархўрдор бўлғил.

Етти иқлим шоҳлари барча қулунгуз,
Етар не иш қилай теса қўлунгуз.

Қамуғ қулларингизнинг уксуки биз,
Саҳл иш ул ҳеч қазгурмангиз сиз.

Саннинг сусунгдин уш ёри қўлалинг,
Биз ул девопақа чора қилалинг.

Бурун бори уқунг, келсун куралинг,

Сочиб олтун, кутуш арсуқтуралинг.

Қилолим барчамиз хуш ани иззат,
Оғирлаб кийдурунгиз сиз-ма хилъат.

Бўлур олтун муфаррих, қайра ақлин
Йиғиб қўйғой қуруғ савдони бошдин.

Кўруб олтунни кўнгли майл қилғай,
Кўнгул олтунга боғлаб ишқи кетғай.

Уминч борким бу янглиғ иш қилинса,
Ажаб йўқ мол таворқа алданилса.

Агар бўлмаса олтун бирла маъзул,
Қилалинг ани тош кесмакка машғул.

Ким ул эмгак била ишқ ўти ўчғай,
Ё тош қазмоқ била ўқ умри кечғай.

Бу сўзларни эшитти эрса шаҳзод,
Буюрдиким ўқунглар келсу Фарҳод.

Кетурдилар ўқиб шоҳ хизматинга,
Бир усрук буғратек кирди қотинга.

Анингтек қилмиш эрди ишқи Ширин,
Ким эл ювмиш ўзундин ҳам азиндин.

Малик фармонлади ҳурмат қилинг теб,
Сочиб олтун-кумуш кўнглин олинг теб.

Ўтурттилар оғирлаб ани беклар,
Нисор қилдилар олтун, йинжу, гавҳар.

Не ул йинжу, кумуш, олтунга боқти,
Не ичку, егу, хилъат — тўнга боқти.

Чун ер эрди анинг кўнглинда жавҳар,
Кўзинга тенг кўрунди тупроқу зар.

Кўруб Хусрав таажжуб ичра қолди,
Иш олтун бирла бутмаз тею билди.

Қилу андиша, сўзлар соз қилди,
Сўзин нукта бирла оғоз қилди.

Қаю ёндинким ул Хусрав айтти,
Жавобин эзгурак андин эшитти.

**ХУСРАВ ФАРҲОД БИРЛА МУНОЗАРА ҚИЛИБ
ФАРҲОД ТОҒ ҚАЗМОҚЛИҚИ СЎЗИ**

Бурун сўрди: не ерликсан тею сан?
Айиттиким: ошиқлар шаҳридинман.

Айитти: айда не санъат қилурлар?
Айитти: жон сотиб, қазғу олурлар.

Айитти: жонни сотмоқлик хато ул,
Айитти: ишқ йўлинда ҳам раво ул.

Айитти: кертиму ошиқ эрурсан?
Айитти: бор кўзунг, охир кўрурсан.

Айитти: не қадар севдунг сан они?
Айитти: сўзга сиғмаз ҳеч баёни.

Айитти: кўрдунгму ул кунтек жамолин?
Айитти ким: бали, кўрдум хаёлин.

Айитти: меҳридин бўлғаймусан пок?
Айиттиким: магар бўлсам ўлуб хок.

Айитти: гар йўлуқсанг кўрса сени?
Айитти: кўзга сургум тупроқини.

Айитти: гар кўзунгни ҳаста қилса?
Айитти: розиман тек кўзга илса.

Айитти: гар азин эр сунса илкин?
Айитти: тилгаман тош бирла бошин.

Айитти: топтунг ул йўл ул ҳумойқа?
Айиттиким: йироқдин боқғу ойқа.

Айитти: гар тиласанган берайин,
Айитти: ҳақдин издарман тиларин.

Айитти: гар ўқиса, қилса хушнуд?
Айитти: бўлғай эрдим барча мақсуд.

Айитти: кес кўнгул, ул дўстни қўйғил!
Айитти: дўстдин келмаз бу иш билгил

Айитти: бу тамаъни тутма, хом ул!
Айитти: онсизин тинчлиқ ҳаром ул.

Айитти: кел бу ишдин юв алиингни!
Айитти: сўзлама кўп, тиз тилингни.

Айитти: қилмағил қўй, қури ғавғо!
Айитти: нетак бўлур чун ўт тутти қавға

Айитти: сабр қил, тиз кўнглунг ондин!
Айиттиким: нетак сабр этку жондин.

Айитти: сабрсузлуқ жаҳл эрур бил!
Айитти: сабр қилмоққа керак дил.

Айитти: ийманурмусан кишидин?
Айиттиким: магар ҳажри қишидин.

Айитти: ҳеч керакму ёру ҳамдам?
Айиттиким: бўлурман бўлмасам ҳам.

Жавоблар эшити Хусрав бўлди ожиз,
Айитти: асғи йўқ не сўзласабиз.

Айитти: Хусрав ушбу тонг эмазму,
Сўз ўқимадин жавобин айтур ашну?

Эшитингиз не сўзлар аймишини,
Мунунгтек кўрмадим тиллик кишини.

Иш олтун бирла битмаз, не қилайин?
Муни тош бирла олтунтек синайин.

Тию тил очти сўзга, қилди бунъёд,
Ким эй устод чин фарзона Фарҳод.

Бир улуг тош бор кесмакка душвор,
Яна кечмакка айир от асру эмгар.

Керакким бизга бир йўл қазсанг андан,
Ким ул бўлса бориб келгуга осон.

Ким эрсанинг бу ишга илки эрмаз,
Бу иш сендин азиннинг иши эрмаз.

Баҳаққи ҳурмати Ширини хуш ҳу,
Ким онт билмазман уш ҳеч мундин эзгу.

Ҳожатлиғман, раво қил ушбу ҳожат,
Яна бу ҳожатимға айма ҳужжат.

Жавоб айди: кесайинман теб ул тош,
Бу ишда қилнайим, боринча бу бош.

Ушул шарт узраким ман иш битурсам,
Малик фармонин ўрнинға кетурсам.

Керакким эмгакимни шоҳ билгай,
Шириннинг шаккарини тарк қилгай.

Уқуб Хусрав анингтеқ ўфкаланди,
Тилади чопса бўйнин, қайра ёнди.

Айитти ким: ушбу шартимдин не қазғу?
Қатиф тош ул охир, тупроқ эмаз бу.

Нетак қилгай ҳало тупроқ тут они,
Қазиб тупроқ тошию чиқға жони.

Айитти: шарт қилдим, қаз ани сан,
Бу шартимдин қайитсам айир эмазман.

Белинг боғла силоҳингни ол алга,
Бу ишда эрдамунгни кургуз элга.

Севунди, сўрди ул Фарҳоди бедил,
Ким ул тоғ қанда теб, эй шоҳи одил?

Солиб ул тоғни Хусрав айдиким, бор,
Ким эмди Беситун теб атаюрлар.

Бу ҳукм узраким ул тош эрди хоро,
Қатифлиқи юзиндин ошкоро.

Туруб Хусрав қотиндин чиқти терк ул,
Равон бўлди тутуб ул тоғ тоба йўл.

Елиб елтек равон ул тоғқа етти,
Белин боғлади истеъдодин этти.

Уш андин тешасин илка олиб тез,
Суратлар йўнди шакли шоҳу Шабдиз.

Яна бир курси йўнди қайра тошдин,
Ушул курси уза Ширин шаклин.

Қилиб кўргазди ул тош узра санъат,
Талим эмганди, қилди кўркли сурат.

Ахир эштурсан ул суратни қилган,
Ошиққа не жафолар қилди даврон.

Анинг ҳаққинга ул бир шум аврат,
Нелар қилди, қамуғ эрмазму ибрат?

Қари хотунтек ул бу дунё маккор,
Сучуклук бирла аввал сени алдар.

Уш андин сўнгра аччиғ заҳрин ичрур,
Тириклик татигиндин сени кечрур.

Жафоси кўп, йўқ ул бир зарра меҳри,
Тегарму лутфинга охир бу қаҳри.

Бўғоз тутмаздин ошнуроқ қўй охир,
Бўри изинга борма, эй қўй, охир.

ФАРҲОД ТОҒНИ ҚАЗАРДА ШИРИН СУРАТИНГА ҚАРШУ ЗОРИ ҚИЛҒОНИ

Тугалким қилди ул суратни Фарҳод,
Қуруғ сурат била кўнгли бўлуб шод.

Ёр.илка кирга теб андиша бирла,
Кеса бошлади тоғни теша бирла.

Кулангни қаю бир тошқаким урди,
Бир урмоқ бирла бир бурчин емурди.

Узун тун тинмадин, кўздин соча ёш,
Кесар эрди Ширин ишқинда ул тош.

Қочиб кизланса сўклунтек яна кун,
Ожунга тўлса қайра зоғу қузғун.

Бориб сурат қотинга йиғлаю зор,
Тонг отғунча юзин тупроққа суртар

Қим, э кўнглумга ич, ичимга ҳам эм,
Бошимга мунг, яна бошимга марҳам.

Санинг ишқинг мени бу ишга илди,
Кетурди ушбу тош кесмакка солди.

Бу янглиғ ранжим ортти, иш узади,
Қарорим қолмади, сабрум йиради.

Сан анда бир ариғ гавҳар менгизлик,
Турусан тошлар орасинда кизлик.

Уш андин ўтру мен бу тош кесарман,
Гуҳар илкимга киргай теб кусарман.

Бу сўзларни ушул суратқа айтур,
Жавоб этмаз яна инграю қайтур.

Мунар ул тоғ тўбасинга ошуқуб,
Турур йиғлаю бир тош узра чўкуб,

Боқиб қарши таба айтурким, э ёр,
Жаҳон бўлди ўзимга сансизин тор.

Ўлум бағрим-юрагим бўлди уш қон,
Қил охир ошиқинг ичинга дармон.

Муродсизнинг муродин бир раво қил,
Уминчсизнинг уминчига вафо қил.

Билурман (ким) сенинг ўкунга тушман,
Ким эзгурак ёринг бор, ман не тўшман.

Вале сан ҳеч кетмазсан ўкумдин,
Кўрарман тун-ма кун орзунгда бу қин.

Хабарсиз Ширин анда фориғ ўтрур,
Куюб Хусрав ёдинга умр кечрур.

Анинг ишқинда бу Фарҳод мискин,
Берур Ширин тею ул тотли жонин.

Аюрким, эй тамом юзи тўлун ой,
Нечага текру мунтек қилгаман вой?

Қим уш мўм шамътек ёндим, ёқилдим,
Туганмакка сизиб ҳам оз қолдим.

Бу ишқинг бўлмишиндин беру ишим,
Кеса тош, йиғламоқ ўқ бўлди ишим.

Ажаб, ҳақ мени тошдинму яратти,
Қим уш мунтек ичимга ўт қотти?

Неча сени йироқдин кўзлагайин,
Неча тош ичра гавҳар излагайин.

Нечага текру бу тоғ, тош қазайин,
Неча кўз ёши ичра ман юзайин?

Кел оз бу жафо, ёшим сил, эй ёр,
Ғарибни тош била ўлтурма зинҳор.

Санга не қазғу бор, иззатинг ортар,
Матоинқа бор ул шоҳтек харидор.

Ман ўқ ман хору саргардон ёлғуз,
Кўзумга уйқу кирмаз туну кундуз.

Куюрман дойимо ишқингда, эй ҳур,
Нетакким куйса парвона кўруб нур.

Йироқдинким бу янглиғ уш куярман,
Яна кўнглум ёвуқроқ тею ёрман.

Анинг ҳаққиким уш қадринг билурман,
Узукда тун-ма кун зори қилурман.

Мени бу қазғудин озод қилғил,
Охир кўнглумни бир кез шод қилғил.

Йўқ эрса чора қилким терк ўлайин,
Бу қазғу — қузғудин бир қуртулайин.

Қим ўлмак еч мунунгтек тирлигимдин,
Не ёру, не қадош, не дунё, не дин.

Манимтек бўлмасун ҳеч одамизод,
Бу давлатсизликимдин вой, фарёд.

Агар адл этса ушбу чархи ғаддор,
Мени нек ўлтурур, не мунча қийнар?!

Агар майл этмаса гардуни гардон,
Недин ичрур санга сут, (у) манга қон?!

Онанг сути менгизлик ул ариқдин,
Ичарсан сут охир, бир мени соқин.

Ушул шаккарли сутдин онг мени бир,
Ким эксар сусалиқни шаккару шир.

Ёш ўғлон янглиғ йиғлатма алим тут,
Вафонгни доя қил, берсун манга сут.

Вафолиғ қулни бир йўли унутма,
Сут ўрнинга яна огу татутма.

Билурсан сандин ўзга йўқ ёрим,
Бори сан бўлмағил ағёр, эй нигорим.

Юзунг кўргуз, ёрутғил бу кўзумни,
Қарам қил, оз қийна мунглуғ ўзумни.

Бу бечора ишинга чора қилғил,
Туганди тоқатим бир йўли билғил.

Раҳм қил, тўкмағил онгсизда қоним,
Ғарибман ахир, эй жону жаҳоним.

Равомуким ғариб қони тўкулса,
Ман йиғларман, азинлар барча кулса.

Букун чун сан ғариб эрмазман, эй ёр,
Ғариблар оҳидин қўрқ, қилма озор.

Не ёздим хизматингдаким қийнарсан?
Ёзуқум бор эса айғил, билай ман.

Кел эмди бу жафо қилмоқни қўй бир,
Вафо қилмоққа қилғил эмди тадбир.

Тиларман бу кеча ҳолимни кўрсанг,
Бу зори қилғонимни эшту турсанг.

Агар тош бўлса кўнглунг, бу қулунгни —
Кўруб раҳм этгасан бу мунглуғунгни.

Мажоз эрмаз ҳақиқат бил ишимни,
Ўюн санма бу зори қилмишимни.

Қим уш ишқ ўтинда қовтек куярман,
Тану жон бирла васлингни кўярман.

Агар йўқ эрса менда молу динор,
Қим изсам табғинга харвор-харвор.

Уш олтун рангин олди ушбу юзум,
Кумушсиз дуд узукда икки кўзум.

Кел олтун ўрнинга жоним берайин,
Бори бир кун жамолингни кўрайин.

Дев эрмазман кишидин қочсам охир,
Не қўрқуб қуш эмазман учсам охир.

Кишидин ул киши қочғайму, эй бек,
Суратлар йўнса тошдин одамитек.

Не анча дўст борким (ул) ғамум еб,
Озоқдин тушсам, илким тутса қўб теб.

Не онча қабқадошим текрада бор,
Қим ўлсам қазғуруб йиғласалар зор.

Ўзум сўқ ёлғуз ушбу мунгда туштум,
Бу қазғу қузғунга онгсизда туштум.

Агар юз йил қузуғда ётсаман зор,
Юқору кўрман оҳимдин азин ёр.

Агар елсам ёзилар тингмадин ҳеч,
Сўнгумда йўқ кўликамадин азин ҳеч.

Не ит жонлиғ кишиман эрки билмон,
Ким уш бу мунгда ёлғузлуқдин ўлмон.

Ожунда итнинг ўрни бор, маним йўқ,
Не одам ўғлиман, итча соним йўқ.

Киши бўлмасу мантек хонумонсиз,
Не дунё (у), не дин, икки жаҳонсиз.

Охир ман қандин, ушбу иш қандин?
Ким эриктурди мени тотли жонимдин?

Ёқилдим тутшу қул бўлғинча ёндим,
Бу куюкда тирикликдин ўсандим.

Ўзумни бу яроғсиз ишга солдим,
Ўз-ўз ишимдин эмди ибрат олдим.

Агар кўнглум яна илкимга кирса,
Бўюндин қўймагайман ким дам урса,

Ўз ишимнинг сўнгин тутғайман андин,
Кўзумни юмғаман эзгу, ёмондин.

Қилиб ўз тўрт ёнимға тошдин том,
Кечургайман уш анда боқи айём.

Киши юзинга ҳаргиз боқмагайман,
Неким сўзласалар ҳам уқмагайман.

Бу суратқа боқа ўқ уш йўқолдим,
Азин сурат тобунмоқ тавба қилдим.

Бу янглиғ сўзлар айту, йиғлаю зор,
Юзин сурат ўнгинда ерга суртар.

Нетакким куч кўтурса қайра бу тун,
Туғуб кун сочса ер юзинга олтун.

Икинч алка олиб ул тешасини,
Яна бошлар узоқи пешасини.

Оқитур кўзлариндин тун қата ёш,
Узун кун бир замон тингмаз кесар тош.

Бу янглиғ ишлари машҳур бўлди,
Халойиқлар аро човуқти тўлди.

Келиб эл тонгламоққа текма ёндин,
Боқиб ибрат олурлар эрди андин.

Кўруб ул тоғда қилмиш ишларини,
Тонгирқар эрдилар қилмишларини.

**ШИРИН БЕСТУН ТОҒИНГА ФАРҲОДНИ
КЎРМАККА БОРҒАНИ**

Ўтурмиш эрди бир кун шод Ширин,
Қамуғ йиғлиб қотинда қизу қирқин.

Қилур эрди бири кечмиш тараб ёд,
Анинг бирла бўлурлар эрди дилшод.

Кечар эрди ҳикоя текма ёндин,
Нетакким келса сўз эзгу,— ёмондин.

Бери келгай яна бахту саодат,
Тею сўзлаштилар тангсуқ ҳикоят.

Бу янглиғ текма бири сўзлар айтур,
Ҳикоят бирла Ширин кўнглин овтур.

Мусалсал бўлди сўз-сўзга улашти,
Ногаҳ Фарҳод ҳоли ўкга тушти.

Эшитмиш эрдилар анинг ишини,
Узун кун тингмадин тоғ қазмишини.

Кулуб Ширин айттиким борайин,
Букун ул Бестун тогин кўрайин.

Боқойинким не янглиғ ул кесар тош,
Нетак ишқимда кўздин оқтурур ёш.

Магар бу тош кўнглум раҳм қилгай,
Эсиркаб ошиқиндин узр қўлгай.

Буюрди от изарланг тею Ширин,
Изарлаб ақтачи от, тортти тизгин.

Йўқ эрди ҳозир ул соатда Гулгун,
Азин бир от изарланди ушул кун.

Хиромлаб тошқа чиқти ул бути чин,
Равон отланди, сурди изди тизгин.

Анингтек жуст эди от узра ул ой,
Ким эранларда антек оз бўлгай,

Эранлартек тугуб ул икки сочин,
Соча бошлади ерга анбару кин.

Учар қуштек отин сурди тутуб йўл,
Елиб ел янглиғ ошти кўб тўба, қўл.

Жамолиндин ожунқа балқину (р) нур,
Хиромлаб етти ул тоғларқа бу ҳур.

Анинг ёдинға ул Фарҳоди мискин,
Кесар тош тингмадин, ёлғуз кўруб қин.

Қазар ул тош кўнгуллуқ ёр учун тош,
Оқитур кўзлариндин тутшу қон ёш.

Лаъл тош аро издаб йитруб ўзин,
Лаълтек ёш била юб тош юзин.

Кетиб кўнглиндин орому қарори,
Қилурда, оҳу вайло, теюрда зори.

Эшитти келди Ширин теб хабар ул,
Тош аро топти сонғосан гуҳар ул.

Севунмақдин али кучланди қайра,
Кеса бошлади тоғни евра-емра.

Кўруб Шириннинг ой янглиғ юзини,
Мунаввар қилди ул юздин кўзини.

Кетурмиш эрди бора сут бирга,
Ол ич ёдимға теди тўкма ерга.

Олиб Ширин алидин сутни Фарҳод,
Шакартек ичти, Ширин айди: хуш бод.

Айтти:— Соқи сансан бу эрур хуш,
Сут эрмаз, оғу бўлса қилғаман нўш.

Нетакким ичти ошиқ жоми боқи,
Яна ўғради кетмакликга соқи.

Иироқ ер келмиш эрди қайра сурди,
Гуҳар чекмакдин оти қолди, турди.

Не от гар фил бўлса орғай эрди,
Кумушдин қубба кўтруб толғай эрди.

Чун ошиқ кўрди ул маъшуқнинг оти,
Юримаз, эмганур ул ой зоти.

Оти бирла ани бўйнинга ердин —
Кўтурди, йўлга кирди югру теркин.

Етурди қасринга юз ноз бирла,
Тушурди бўйнидин эъзоз бирла.

Ани ўлтуртуб ўрнинда Фарҳод,
Қайитти оҳ тею, қилну фарёд.

Яна ул тош кеса оғоз қилди,
Яна зорию навҳа соз қилди.

ХУСРАВ ФИТНАЛАР ҚИЛҒАНИ, ТАҚИ ФАРҲОД ВАФОТИ САБАБИН БАЁН ҚИЛУР

Ҳамиша Хусрав ул Ширин ишини,
Сўрар издарди не қилмишини.

Хабар келтургучи жосус юз минг,
Бор эрди текма бир ишларда анинг.

Агар илкин юзинга урса Ширин,
Хабар текрурлар эрди шоҳқа андин.

Ул муддат то ким Фарҳодқа борди,
Бориб ул қалъаи фўлодни кўрди.

Хабар келтурдиларким билгил, эй шоҳ,
Хабарсиз турма бу ишдин бўл огоҳ.

Ширинни кўрмишиндин беру Фарҳод,
Емурди тоғни, тошлардин олур дод.

Мунингтек қоч кун урса тешасин ул,
Қилур оз вақт ичинда тоғдин ул йўл.

Қатиг кучланди, севнуб, кўнгли-ма ҳам,
Кулунгин тошқа урур асру маҳкам.

Малик қазғурди ул тош кесганиндин,
Ким ул шарт этмиш эрди лаъл таркин.

Уқуб ёранларин айди: айинг бир,
Не тадбир қилғу бу ишга, не тадбир?

Айиттилар: — чу(н) қазғу бўлди эшинг,
Тилар эрсанг ким осон бўлғай ишинг.

Изабер қосидиким анда борсун,
Ушул тоғ қазғучи Фарҳодни кўрсун.

Айтсунким дариго Ширин ўлди,
Анинг ул ол чечактек энги сўлди.

Ажаб йўқ Ширин ўлди тею билса,
Кучи кетиб, ишини тарк қилса.

Тилаб бир топтилар қуртқа кишини,
Тили аччиғ, юзи хафриқ тишини.

Ёмон сўзлар анга ўгратиб ул кун,
Айиттилар: берурбиз теб кўп олтун.

Изиб, ул Бестун тоғинга ани,
Қилу кўр тедилар ушбу жафони.

Жафо отин суруб ул менгзи сари,
Етиб келди равон Фарҳод сари.

Айитти:— э биликсиз не билурсан,
Азиз умрунгни тек зойеъ қилурсан?

Бу айдиким: уминч бирла бу ишни,
Қилурман топғаман теб ул билишни.

— Билишинг ким?— теса ул айди: Ширин!
Фидо бўлсун анга юз жон ширин.

Ул аччиғ сўзли, оғу тилли қари ҳам,
Ачиғлиқ бирла Шириндин уруб дам.

Қилиб оҳ, айдиким: эй ёрли Фарҳод,
Ширин худ ўлди, кимни қилғасан ёд.

Дариғоким, анингтеқ ёр хуш ху,
Ўлуб, қўзти ожунлуғларқа қазғу.

Қамуғ эл халқи зорин йиғладилар,
Дариғо нозанин Ширин тедилар.

Қайиттилар тупроққа кўмуб ани,
Иккинчи бўлди ҳайф ул йоқ сони.

Бу сўз аймишда ул ҳол, эй дариғо,
Тилинг бўлмади лол, э дариғо.

Киши айғайму ҳеч мундоғ сўз охир,
Зиҳи сувсуз юз, ўвтанмаз кўр охир.

Уқуб Фарҳод анинг аччиғ сўзини,
Бироқти тоғ бурчиндин ўзини.

Дариғо теди кўп заҳматда бўлдум,
Бу заҳмат роҳатин кўрмадим ўлдум.

Очиб бағри, анингтеқ оҳ қилди,
Бағирқа ханжар урмиштеқ йиқилди.

Агар бўри ўнгинга келса юз қўй,
Тутуб дарвиш қурбонин қилур тўй.

Не хуш айди гулобчи гулистонқа,
Ненангким қайра бергу, они олма.

Қаро тупроққа кирмиш тўлун ойим,
Нелук бошимға тупроқ қўймағайим?

Тўкулмиш ол чечагим уш бутоқдин,
Нелук бўлмасун онсиз боғ манга қин?

Учуб қолмиш, жаҳон кўрмиш чароғин,
Нелук сизғурмағайин кўзда ёғим?

Кунум битмиш, қаронғулуқдаман уш,
Нетак тирлурман онсиз бир замон хуш?

Не тириклик манга, таркин кетайин,
Адамда югру Ширинга етайин.

Мунигтек айту тарк этти жаҳонни,
Ер ўпти, дўст ёдинга берди жонни.

Азин ҳеч иш билмаз бу замона,
Жафо қилмоқдин ортуқ жовидона.

Бериб қазғу еринга жон, олур жон,
Қутулмоққа алидин йўқ ҳеч имкон.

Топар бўлса ногаҳ бир мубталони,
Анга текрур қамуғ ёндин балони.

Агар илкин чечакга сўнса мискин,
Чечак ўрнинга тош ёғрур бошиндин.

Анингтек кетарур хушлуқни андин,
Қим оғзинда шаккар оғу бўлур чин.

Анингтек тор қилур бу кенг жаҳонни,
Анга ким тарк этар эрксында жонни.

Инонса бўлмаз уш ожунқа ҳаргиз,
Нелар эштиб боқинг, нелар кўрарбиз.

Уюма, эй кўз, охир бўлма ғофил,
Уёғ бўл бу тириклик қадрини бил.

Қим онча ётғасан тупроқ бўлуб хор,
Сени соқинғучи йўқ бўлга дайёр.

Бу элик йилқи ёшқа бўлма мағрур,
Уюни қўй ўзима кўп, уёғ тур.

Қатигроқ эрмас одам ўғли тошдин,
Кўрарсан бузлур ошланған тош ошдин.

Неча кўп одадилар ерга кирди,
Неча кўп дўстни бу дўстдин азирди.

Неча шоҳман деганни еди бу ер,
Тақи тўймади тутшу тингдадин ер.

Ҳавода текма зарраким учар бил,
Фаридун ул ё Кайхусрав фикир қил.

Овуч тупроқ бу ер узра топулмаз,
Ким анда одамнинг қони бўлмаз.

Ким ул билган бу эски дунё розин,
Неча кўп муддати ё кўп, ё озин.

Кишини қўймаз ул ким кўрса даврин,
Ишимнунг билмасунлар тею жаврин.

Неча кун даври бирла югруб анинг,
Нетак билгу ишин бу бевафонинг?

Мунунг бу даврининг жаври алидин,
Роҳатлиғ оз эрур, кўргучи кўп қин.

Куну тун туғшун отға ўшар, эй ёр,
Бу тўхшун отға тизгин берма зинҳор.

Агар кўргузсанган юз турлу эрдам,
Башармасан бу тўхшун от била ҳам.

Агар бу ерда ҳар кун ганж топсанг,
Анга тегмаз бу ганж, бир ранж топсанг.

Надоматдин азин йўқ мунда ҳосил,
Талоқин бер мунга, арсиқма ғофил.

Уманмагу бу дунё ичра роҳат,
Жонингга тегмасун тесанг жароҳат.

Қетар кўнглумдин ожун меҳрини сан,
Уш андин жонға ул ишқ муҳрини сан.

Чиқарғил жондин иблис жосусини,
Тамарларингга тўлдур ишқ сусини.

Бу ишқсиз урмағил зинҳор бир дам,
Яқин бил, сонлиғ ул, бизга бу дам ҳам.

Қатиғлан ишқда Фарҳод бўлғил,
Уш андин хуш ўлумга шод бўлғил.

Эшиттимким ул Фарҳоди ошиқ,
Қим антек кечмади ишқинда содиқ.

Кулангинга соб ул ёш нор оғочин,
Кесиб соб қилмиш эрди ул ёғочдин.

Қатиғ тутмоққа осон бўлса тею,
Эл эмгатмасу, фармон бўлсу тею.

Нетакким Ширин ўлди теб эшитти,
Кулангин ул юқору тоққа отти.

Соби синди, темурди тошқа ботти,
Соби тупроққа кўмлуб, ерга ботти.

Аюрларким ушул тупроқ ёш эрди,
Ёғоч ёш ерда ётмоқдин ёшарди.

Унуб ул нор йиғочи, ундуруб нор,
Аюрларким талим йил берди теб нор.

Нечаким ул ёғочин кўрмадим ман,
Ўқидим нусха ичра, ҳам ўқи сан.

**ФАРҲОД ВАФОТИДИН СУНГ ХУСРАВ АФСУС БИРЛА
ШИРИНГА ТАЪЗИЯТ НОМА ЕЗГАНИ**

Сўз айғучи мунунгтек қилди бунёд,
Нетак ким ўлди тею Ширди, Фарҳод.

Эшитти эрса Ширин йиғлаю зор,
Айнттиким дарифо, нозанин ёр.

Йиқилмиш сарв янглиғ қадди тею,
Укуш йиғлади андин қазғу йею.

Буюрдиким бу Фарҳодқа иморат,
Қилинг эл халқинга бўлсун зиёрат.

Ёсин яслаб, ўзи ҳам жондин айриб,
Қўзуб тупроққа, келди елка бериб.

Укуш харж этти, бир хуш қубба қилди,
Сарвтек қадди қазғудин эгилди.

Ушул кун ўқ хабар Хусравқа етти,
Ким андин заҳмати Фарҳод кетти.

Пушаймон бўлди шоҳ ўз қилмишиндин,
Анингтеқ ошиқи озор ўлмишиндин.

Талим қазғурди кўп андиша қилди,
Янути бор бу ишнинг тею билди.

Киши неким қилур бўлса кишига,
Келур бир кун ҳам ул анинг боши (н) га.

Укуш андиша қилди ўз ишиндин,
Ҳам охир топти бир кун ўз бошиндин.

Ўқиди хос битикчисин қотинга,
Бити теб нома ул Ширин қотинга.

Гуҳарлар сочғил ул қоғоз уза хуш
Назм сўзини бетка йинжутек қўш.

Бурун ҳақ оти бирла сўзни бошла,
Уш андин сўнг ҳам ўз ишингни ишла.

Анинг оти бирлаким кўкда кунни,
Яраттию ёрутти бу ожунни.

Фалакни тингмадин тезгитғучи ул,
Ети қат ерни ҳам тек тутғучи ул.

Яратғучи ул, бу инсу жонни,
Яратғучи ҳам ул қайра жаҳонни.

Изи отинда сўнг бошлаб сўзини,
Сўзингга ишқидин бериб юзини.

Айит, эй кўрклулар шоҳи Ширин,
Юзунг, кўзунг, созунг валлоҳи ширин.

Эшиттим ошиқинг буйруқ битурмиш,
Ожун юртиндин ул ҳам кўч кўтурмиш.

Қуруб эмди сан анинг ёси ёсин,
Ўтурмишсан қилиб бу ёс асосин.

Сарв янглиф бўзунгни эгди толтек,
Қилиб, кўп навҳа қилмишсан ҳам, эй бек

Чечакни тумғулуқтек сорғартиб,
Бу гул япроқидек менгзингни йиртиб.

Ожунни куйдуруб фарёд тею,
Узатмишсан укуш Фарҳод тею.

Мунунгтек ўқ эрур дўстлуқ нишони,
Ҳам ончоқ бўлга шарти миҳрибони.

Ғариблукда ўлукли ошиқи зор —
Учун ким йиғламағай, хосса ким ёр.

Кишиким ибрат олмаса бу ишдин,
Анинг ҳоли анингтек бўлсу теркин.

Вале қазғум ма андин анча эрмаз,
Санинг қазғунгдаманким кўнглунг эрмаз.

Қатиф қазғурдунг андин не билайин,
Ўлуб ҳам аймадинг таркин қилайин.

Недин қин бирла ўлтурдунг ани ўнг,
Неча ерсан бу қазғу ўлтуруб сўнг.

Чун қонин тўкдунг эмди қазғусин е,
Сени теб борди ул, сан ҳам ани те.

Азизлагилким ошну хор қилдинг,
Не хушким қадрини ўлмишда билдинг.

Агар тупроқи узра юз йил сан —
Ўтурсанг, топмағайсан ани бил сан.

Анингтек бир Ширинга тобунгон,
Анинг янглиғ Ширин теб бергучи жон.

Анингтек юз йил издасанг топулмаз,
Қуруқ қазғу емакинг асғи бўлмаз.

Қабобсуз ишга келмаз ҳеч тутун бил,
Йиғининг асғи йўқ, бўлди сабр қил.

Ишингда қилмадинг ҳеч турлу тақсир,
Вале не қилғу мундоғ эрди тақдир.

Ожунлуғнунг сўнги билгил ўлум ул,
Ўлум эрмаз, эй оқил, бир улум ул.

Ёруқ кунтек сан, ўл бечора юлдуз,
Ўлар юлдуз нетакким бўлса кундуз.

Чароғсан сан, яна парвонтек ул,
Шамъ кўрса куяр парвона хуш бил.

Чароғтек ул, яна сан субҳ хуш дам,
Тонг отса ўтмаки екрак чароғ ҳам.

Санинг табъунг чин ўт, ул ўт эрур ёр,
Куяр ул ўт ёлингланмишча ночор.

Агар бир қуш боғингдин учти эрса,
Тобунгай насри тойир сени кўрса.

Чун кўрк бор, қазғу йўқ экилса бир ҳол,
Чибинсиз бўлса софироқ бўлур бол.

Чун Фарҳод ўлди Ширин бор бўлсун.
Сориг гул сўлди, насрин бор бўлсун.

Битикчи бундоғ ўз сўзлар битию,
Тугатти номасин юз оҳ тею.

Олиб шоҳ номани қосидка берди,
Ер ўпти турди қосид, йўлга кирди.

Етиб, Ширинга бериб, айди: эй моҳ,
Санга бу нома бер теб айди ул шоҳ.

Олиб севну илкинга нома Ширин,
Ўпуб иззат қилиб, кетарди муҳрин.

Йипор кўрди бағир бирла қоришмиш,
Шакар кўрди заҳар бирла қоришмиш.

Шабалар кўрди йинжуга қорилмиш,
Булул кўрди лаъл ранги берилмиш.

Не шаккар, не ул зарра татса бўлул,
Не ўфкаланса, не сабр этса бўлул.

Бу ишни соқшаб ҳасратда қолди,
Не қилсун, чорасиз сўнг сабр қилди.

**ШИРИН ХУСРАВ НОМАСИНГА ЖАВОБ ЕЗҒАНИ, АФСУС
БИРЛА МАРЯМ ВАФОТИ УЧУН**

Ожун ишиндин, эй оқил, соқинғил,
Неким қилсанг янут текрур санга бил.

Бели боғлиқ бу ишга чарх гардун,
Зойиъ қўзмаз керак эзгу, керак дун.

Нетакким Хусрав ул Фарҳод ўлумин.
Фусус тутти яна Ширин ўлумин.

Аюрлар Ширин оғу берди тею,
Уш андин шўп ачиғлар кўрди тею.

Изи тақдири антек туштиким ҳам
Ўлуб Фарҳод изинча борди Марям.

Агар рост эштур эрсанг онгла мандин,
Кўтурди они ҳиммат оғу сендин.

Кўюкли одамнинг ҳиммати бор,
Не Мариямким агар ям бўлса ўртар.

Қафасдин тўти янглиғ жони учти,
Тириклик шамъиким Марямдин ўчти.

Қутулди Хусрав ул Марям алиндин,
Нетакким юклулар Марям элиндин.

Тоши йиғлаю, кўнгли шод бўлди,
Қим ул жонинга душман бўлган ўлди.

Вале эл айб қилғай тею йиғлаб,
Қатиг ёс тутти қач кун бел боғлаб.

Хабар Ширинга тегди эрса онглаб,
Ожун ишинга ҳайрон бўлди тонглаб.

Боқиб бир ёнқа кўнгли шод бўлди,
Қим ул душман кунисиндин қутулди.

Яна бир ёнқа соқшаб қазғу тею,
Ушул кун бизга ҳам келгуми тею.

Икинчи соқну Хусрав хотири ҳам,
Севунчдин тутти илкин турди эбсам.

Бир ойча ортуқ эксук сабр қилди,
Қим эл кўнгли бу қазғудин сочилди.

Яна Ширин ма ҳам Хусрав отинга,
Тилади нома изса хизматинга.

Не сўзким бор эрди кўнглинда ул ҳам,
Неким сўзлади ибрат бирла бир там.

Битикчи илкина олди қаламни,
Неким бу айди, ул урди қаламни.

Тўқуб ул лафзидин кўп қанду шаккар,
Соча бошлади коғаз узра жавҳар.

Анинг оти бирлаким бу жаҳонни,
Яратти, берди бу танларга жонни.

Яратган ерни, кўкни, ою кунни,
Ёрутган қудрати бирла ожунни.

Баҳосиз барчаларқа бергучи қут,
Ҳиласиз тошти қилган лаълу ёқут.

Кизик, қуш, одами, жинну парини,
Ҳамиша қазғуда қўймаз бирини.

Берур неъмат чоқинда бирга нуқсон,
Бирин мунгдин чиқарур ногаҳ осон.

Қаюким шукрини билмаз унутур,
Уёнсун тею анга меҳнат анутур.

Анинг ҳукминда ул бу барча аҳвол,
Нетак айнатса айнар текма бир ҳол.

Гаҳи ул роҳат қилур қисмат, гаҳи ранж,
Гаҳи ул муфлис қилур берур гаҳи (ул) ганж.

Севинч эрмаз келикли барча қисмат,
Неча неъмат есанг ҳам егу ҳасрат.

Не қисмат қилмиш эрса ул келур ёр,
Нетак келса кечургу бизга ночор.

Биликлик ул бўлур барча татигда,
Ярашса гоҳ татлиғ, гоҳ ачигда.

Жаҳон султони Хусрав шоҳи жоҳон,
Ожунлуғларга фармон қилғучи жон.

Букун уш тахт ҳам тожу шоҳлиқ,
Қамуғ келмиш анинг ҳаққинга лойиқ.

Қамуғ элларга ҳукмин қилғучи ул,
Балиқдин ойға текру билғучи ул.

Билурким нечаким бўлса бутун кун,
Туруқмас бир қарор бирла ул ожун.

Гаҳи иглатур яна гаҳи кулдурур ул,
Чароқтек гаҳ (и) ёқар, гаҳ(и) сўндурур ул.

Агар сўлдиса ул бир гул не қазғу,
Чечаклар бор боғинда андин эзғу.

Фалак шоҳ ёнгсукин билмиш учун чин,
Азирди андин ўтру ани шоҳдин,

Нечаким жуфт анингтект алга тушмаз,
Шаҳаншоҳ терк ирикмиш эрди бушмаз.

Яна бир антек ўрнинга кетургай,
Мунунг ишин анинг бирла битургай.

Дариф анинг учун ким ўлди борди,
Йўқ эрса мунда қолган айш сурди.

Кўнгулга берма шоҳо қазғудин ранж,
Ким ул ганж эрди, тупроқ нчра еч ганж.

Вужуд турмаз улашу ема кўп ғам,
Бу қазғу елуга ер тузмагай ҳам.

Ярашмаз ҳеч сизингтектларга қазғу,
Жонинг қазғу еб эмгатмаса эзгу.

Унут Марямни, оз кўр бу жафони,
Агар Исо эрсанг болмазсан ани.

Агар ул кечти эрса, эй жаҳонгир,
Бўлурму тахтдин кечмак, не тадбир.

Утур хуш ерға, оз тўк кўзда ёшинг,
Охир бу қазғу емак эрмас ошинг.

Кўзунгдин бормишитек ҳам кўнгулдин,
Чиқар, неча кўрарсан қазғу, бу қин.

Ул ўлди эрса, шоҳ сан бор бўлғил,
Қаюким туғди бир кун ўлгуси бил.

Ани эмгатма, ингратма ўзунгни,
Сабр қил, йилғлама, тизгин кўзунгни.

Улум келмишда сўнг хуш онгла, эй ёр,
Не дарвиш (у) не бек тер, ўлгу ночор.

Қуёш бор, не бушар экилса зарра,
Қўй эксук бўлсу Дажлангдин бир қатра.

Шат узра жом ича Бағдод элиндин,
Бир эски занбил эксук бўлди соқин.

Ушул худ борди, сан хуш ишратинг қил,
Ожуннинг жони сансан, бор бўлғил.

Биҳамдиллоҳ, чун сан борсан, қамуғ бор,
Бошингдин бир қил эксулмасу зинҳор.

Кучинг етмишча хуш ирға тирил шод,
Ўзунгни қазғу емакдин қил озод.

Гуҳарсан сан, керак гавҳар ма ёлғуз,
Лаъл сенсан, лаъл ёлғиз бўлмақи ўз.

Бу ёлғузлуқ (да) қил кунтек қаноат,
Бўлур шоҳларқа тенг бош бўлса офат.

Нечаким қушқа чиқти қуш бўлур ҳам,
Еринга бири ул тенг тўш бўлур ҳам.

Сан ул Семурғсанким йўқ тенгинг бир,
Яна Семурғ жуфтсуз бўлур охир.

Бас улким бўлмаса тенг-тўш анга бил,
Гуҳар ул, ким тенги бўлмаса ҳосил.

Овунгдин бир ивуқ чиқтиса, эй ёр,
Қўй ани, сони йўқ бу жинсдин, эй ёр.

Чечак сўлдиса, бўстон бор бўлсун,
Янути еринга гулзор бўлсун.

Шароб эксулмасун кеттиса соқи,
Чун Марям ўлди, Исо бўлсу боқи.

**ШИРИННИНГ НОМАСИН ХУСРАВ УҚИБ,
ШИРИН ИШИНГА ОЖИЗ БУЛҒАНИ**

Нетакким Хусрав ул нома ўқитти,
Анинг Ширин сўзинга ҳайрат этти.

Айтти кўнглунда неким айттим,
Биринга юз жавобин уш эшиттим.

Кесак отғанға қайра тош қазғу,
Тегар онгсизда, бил андин соқинғу,

Тею шоҳ қайра ёрин орзулаю,
Яна бошлади Ширинни тилаю.

Чибин ғавғоси йўлдин кетти теб шоҳ,
Шириннинг шаккарин соқниб қилур оҳ.

Айитти йўл уруғлидин қутулдум,
Ким ул Марямдин уш озод бўлдум.

Тамом ул эрка душмандин сўнг ул ҳам,
Су ичса қонғуча ё урса бирдам.

Иш осон бўлди теб эмди бути чин,
Хабар етюрди келсун тию Ширин.

Уш эмди вақт эрур зинҳор келсун,
Сўнгуксуз қолди хурмо додин олсун.

Уқуб Ширин эшитмади сўзини,
Узоқитек оғир тутти ўзини.

Тиладиким ўзи аймаздин ошну,
Тиласа Хусрав ани мундин эзгу.

Кишилар изса иззат бирла қўлса,
Тўрасинча ани кобин қилса.

Икинчи ул итоб оғоз қилди,
Қоқиб келганга шоҳ ма ноз қилди.

Матоинга чун ул бозор бўлди,
Баҳосин олғучи ҳаддинча қўлди.

Матоъқа муштари тушмишда лойиқ,
Равон сотким сўнг ужузлар халойиқ.

Сап ўз фойданг учун бир пандим ол ёр,
Матоъ тутма қачон топсанг харидор.

Уқуб Хусрав яна Ширин жавобин,
Анинг ул ноз этиб қилган итобин.

Айитти неча бу нозин кўтургу,
Қилиб андиша, ўзга иш битургу.

Ожиз бўлдум бу ишга чора қилғу,
Азин ерда тилаб бир жуфт олғу.

Тею шоҳ текмалардин бир ҳикоят,
Сўра бошлади, ҳам қилну шикоят.

Қўнгул беркитти (ким) бир қиз олғай,
Азин бир ёр тилагай, жуфт қилғай.

ХУСРАВНИНГ БОРГОҲИНИНГ СУЗИ ИМА УЗ БЕКЛАРИ БИРЛА ИШРАТ ҚИЛУРДА СУЗЛАГАНИ

Ожун онгларким ул Хусрав менгиз хон,
Ожунга келмади, сурмади фармон.

Қачонким тахт уза ўлтурса эрди,
Жаҳон халқинга фармон сурса эрди.

Турурлар эрди беш саф халқ ўнгинда,
Ҳисобсиз эрди ҳам қуллар сўнгинда.

Туруб ўнгдунги сафда барча беклар,
Икинчи саф баҳодирларда йиглар.

Учунчи сафдақи маъруф бойлар,
Яна тўртинчи сафдақи чиғойлар.

Бешинчи сафда (қи) ҳожатлиғ кишилар,
Соқишсиз анда сўнг эркак — тишилар.

Ясовул саф ясаб айтур ўқинг теб,
Ўзунгуздин қузу сафқа боқинг теб.

Бурунқи саф боқиб ўздин қузиға,
Шукр қилдилар ул соат изиқа.

Баҳодирлар боқиб бойлар сингару,
Яна бойлар боқиб дарвиш сору.

Қўруб анларни, андин ўзларини,
Шукр теб силдилар ўз юзларини.

Боқиб қулларқа дарвишларина ҳам,
Шукр қилдилар озодбиз теб ул дам.

Улумлуклар тоба қуллар боқиб чин,
Айиттилар эмазбиз шукр алардин.

Бу янглиғ Хусрав ўтруб, эл табуғда,
Турурлар эрди дойим ул қабуғда.

Мунунгтек давлати, тахти бор эрди,
Ажойиб тожи тахти ҳам бор эрди.

Не антек тахт ким сан билсанг ани,
Яна не шоҳ, ожун соҳибқирони.

Оч арслон янглиғ эрди ул урушда,
Яна кунтек жамоли ўлтурушда.

Бу янглиғ бир кун ирғал тўй қилди,
Туғордин кун ботарға хон ёйилди.

Ҳамиша ул қуруб ишрат қуроғин,
Ануқ қилдирмиш эрди ўз яроғин.

Улуғлуқ издасанг антек охир бўл,
Ахилиқ ул улуғлуққа берур йўл.

Ақиларга ярашур бўлса кўп мол,
Бил ул қисқанч эрур молинга ҳаммол.

Ожун билдингса ҳам қадрин ма билгил,
Хирож олмишча сан ҳам харж қилгил.

Ожунлуқларга бергил олмишингтек,
Олиб сан бермаз эрсанг, олмасанг еч.

Ичим сув эрса ёлғуз ичма зинҳор,
Қим ул ёлғиз еган ёлғуз ўлар зор.

Эр улким шамъ янглиғ ёқлу турса,
Ўзин эмгатса осойиш текру турса.

Молиндин кўр не элтти бирга Қорун,
Яна учмоқчидин шаддоди малъун?

Бу кўп ганжинга текмаз оз ранжи,
Ғалат кўп ганжларинга бу дунё ранжи.

Талим ранж тортғу эрким элка қотса,
Қатигроқ ранжа улким қайра кетса.

Мунунгим келмаки ҳам бормоқи ранж,
Иликда бўлмаса ек мундоғ ўқ ганж.

Малик Хусравким ул Жамшид тожин,
Кизиб олди кўп элларнинг хирожин.

Бағишлар эрди ганжлар текма бир кун,
Анга тенг эрди тупроқ бирла олтун.

Ҳар эрта-кеча, кунда икки навбат,
Ейиб хон, халққа едрур эрди неъмат.

Қилиб сонсиз сиғир, қўй, йилқи қурбон,
Қуқу қозу товуқ ўрдакка не сон.

Яна кўп турлу ҳалвоу талим ош,
Емакдин қолмаз эрди халқда ош.

Гулоб эрди саройинда сочар сув,
Йипору уду анбардин ма тутсу.

Юз олтун эрди ҳар кун тутсу харжи,
Қиёс этким анга не тутсу харжи.

Тузуб бовурчилар хизматда йирға,
Уруб неъматлар олтун тебсиларга.

Шоҳ олдинда мурассаъ хон урулуб,
Қамуғ хон олати еринча қурулуб.

Ошаб бир неча луқма андин ул шоҳ,
Кўзи тушса қаю дарвишга ногоҳ,

Бағишлар эрди ул хон олатини,
Ул олтун тебсилар ҳам неъматини.

Яна ҳар тонг бирла андишаси бу,
Тирик бўлмишча эрди пешаси бу.

Эшитинг тахту тожу давлатини,
Яна ҳар кунда бахшиш одатини.

Йитиб ул вақт, кетти подшоҳлиқ,
Асир қилмади ҳаргиз тахту шоҳлиқ.

Ажал етти, ўзи йитти йўқолди,
Қилинмиш эзгулукдин оти қолди.

Тиласанг эзгулук эзгуга бўл ёр,
Ким эзгу суҳбатинда эзгулук бор.

Қаю оҳу еса сунбул чечагин,
Нетакким билкурур андин йизинг кин.

Яна бир оҳуким ўтларни юлса,
Йипор етлурму андин неча қўлса.

Отам ким жони бўлсун тўлуғ нур,
Ўгут берди манга ул айди зинҳор.

Ким давлатсиз эрса қочғил ўқтек,
Эвунг қил кўнши давлатлигга бўл ег.

Чароғ олсанг ёруғ ёнғандин олғил,
Ёруғлуқдин ёруғлуқ билгурур бил.

Улуғлар суҳбатиндин дона йинжу,
Баҳолиғ бўлур анча эрдами бу...
1 боб тушиб қолган

ШИРИН ШОВУРДИН ЁЛҒУЗ ҚОЛИБ, ТАНГРИГА МУНОЖОТ ҚИЛҒОНИ

Билур эрди малик худ ким ушул хур,
Эрур овунчаси устод Шовур.

Ани ундатти қайра хизматинга,
Икинчи измади Ширин қотинга.

Қолиб ёлғуз теди кўнгли тариқсун,
Эриб тош кўнгли бизнинг ёри офсун.

Нетакким қолди ёлғуз ул тўлун ой,
Соча бошлади кўздин ёш, қилур вой.

Жаҳон тор бўлди жонинга ушул кун,
Яна етти қарориб қобсаю тун.

Не тунким бир қазойи осмони,
Ёнгилдим йўқ балойи жовидони.

Қарормиш қиртек бу барча ожун,
Соқинғайсан қиёмат эрди ул тун.

Қавокиб сайридин тек қолмиш эбсам,
Юлунмиштеқ қушининг қаноти ҳам.

Хуруслар уни бир кездин тутулмиш,
Субҳ суқлуни ҳам ўтқа урулмиш.

Тутундин дунё моло-мол бўлмиш,
Кўмур рангин ҳаво бир йўли олмиш.

Яна Машриқ йўлини кун унутмиш,
Не худ Мағриб черики йўл тутмиш.

Замона бу ғулудин ўғлоқ эрмиш,
Фалак ҳам Қутбтек ҳайрон қолмиш.

Эшиттим тунла эрта урса йўл оҳ,
Тею чақрур хуруслар теб алаллоҳ.

Ажаб улким қаро тун девнинга бир,
Хурусдин чиқмади овози такбир.

Бу мунгдин кўнгли ториқиб ушул ҳур,
Қим ўфқасинда ожун бирла уршур.

Бўлур игликка тун ранжи қатигроқ,
Бу қазғу баҳри ҳам тунла ботигроқ.

Қолиб ул тунга Ширин кўнгли ҳайрон,
Тирикликдин малул бўлуб тану жон.

Аюр инграбким: айғил, эй замона,
Тун эрмаз бу балому жовидона.

Не тунким бу эрур битиганда қаро бу,
Не бир зангитек одам егучи бу.

Қон иғларман бу занги қўрқуғиндин,
Не кулмаз зангитек, занги эса чин.

Не бўлди, эй фалак, сендин бу тун тонг,
Азин тунтек недин отмаз равон тонг.

Магар тутти йўлунг оҳим тутунн,
Нетак кийдинг улаш бу ёс тўни?

Манга боқ ким не қазғуда тутарсан,
Дининг йўқ, бор эрса дининг ютарсан.

Бу тун кел сан жувонмардлик қил, эй тун,
Ё терк ўлтур мени, ё терк бўл кун.

Не бир ерда қарориб қолдинг охир,
Қилич юзинга босмазсан югур охир.

Даҳилчи илки боғланди тутойим,
Охир Улкар азақин сайғучи ким?

Ман ул мумдин юламанким узун тун,
Қуярман ҳам сизарман арқун-арқун.

Қуярман шамътек андин сабаб уш,
Қим охир шамъ ёнмишда бўлур хуш.

Охир ўт, эй тавуқ, жонинг бор эрса,
Кофир эрмазман имонинг бор эрса.

Агар кирту мусулмон эрсанган бир,
Недин қилмазсан ул овози такбир.

Эй чарх, охир йилонтек бош кўтургил,
Неча буртардинг охир бир кулгил.

Агар ўт эсанг, эй субҳ, эмди таркин,
Не чиқмазсан бу тошдин ё темурдин.

Бу янглиғ қазғу бирла йиғлаю зор,
Турурда субҳдин билгурди осор.

Субҳ вақти не хуш соат эрур ёр,
Топар ҳазратда кимким ҳожат издар.

Қаю боғлиғ кўнгулким субҳ қўпти,
Тилакининг калидин анда топти.

Қалид анда ва иш анда очарлар,
Муродлар хилъатин анда бичарлар.

Ушул чоғ кимгаким бўлса муяссар,
Ажаб, дин тарк этиб, дунёму издар?

Қишиким бўлса давлатлиғ ушул дам,
Тилин оллоқ темакдин тутмаз ебсам.

Тили бор худ тилакин сўзлар анда,
Не қилғай темагил тилсизлар анда.

Нетакким билса ҳақ сизнинг тилингиз,
Билур тилсиз тилин антек билингиз.

Субҳ кимёсини топтиса Ширин,
Юз эвруб қўйди ул симоб олнин.

Укуш зори қилиб айди: илоҳи,
Сен ўқ сан барча ожизлар паноҳи.

Каримо, бу қаро тунни ёруқ қил,
Жаҳонтек қайра жонимни ёрутғил.

Илоҳи тоқатим қолмади охир,
Халос қил лаълтек тошдин манга бир.

Сенуксан барча фарёдинга теккон,
Манингтек борму фарёд эткан.

Ёш ўғлонлар кўзининг ёши ҳаққи,
Қариларнинг момуқтек боши ҳаққи,

Ёзуқлуғ қуллар истиғфори ҳаққи,
Хижиллиқ (лар) йиғиси, зори ҳаққи,

Ятимлар телмуруб йиғларин ҳаққи,
Асирлар кўнгли сўзи нори ҳаққи,

Набиларнинг ниёзи, нози ҳаққи,
Буюрғон динларининг, эъзози ҳаққи,

Валиларнинг саҳарда зори ҳаққи,
Изи теб инграган овози ҳаққи,

Содиқлар сидқию иқрори ҳаққи,
Ошиқларнинг сариф энглари ҳаққи.

Не тоатким табуғингда савоб ул,
Не даъватким қотингда мустажоб ул.

Шафи тутнуб қўларман ҳазратингдин,
Мени маҳрум қўйма раҳматингдин.

Бу қазғу қузғудин қутқар мени бир,
Шошилсун боғлиқ ишимдин бу занжир.

Агар тил бўлса текма бир сочим ҳам,
Санга тасбиҳ аю турмасам эбсам.

Ҳануз шукрингни айту билмагайман,
Тумандин бирин айту билмагайман.

Сан улсанким санга ҳеч йўқ йўқлуқ,
Қамуғ олам қилурлар санга қуллуқ.

Эрур бу барча оламлар йўқолган,
Сенуксан қайра ёлғуз боқи қолган.

Тутарбиз ҳазратингдин барча уммид,
Умидлик қулларингни қўйма навмид.

Санинг тангриликингда ҳеч хато йўқ,
Санга ҳеч аввалу охир раво йўқ.

Мулк боғладингу давронни очтинг,
Жаҳону жон бериб, рўзи ма сочтинг.

Керак ўлтур, керак рўзи бағишла,
Сан ўқ бил, не тиласанг ани ишла.

Санинг тавфиқинг ўқ жоним ёритур,
Санин тақдиринг ўқ буйруқ юритур.

Кетар кўнглумда ғафлат борини сур,
Бу тавфиқ узра ҳам тавфиқ ортур.

Тиласангким юритсанг бир қазо ҳам,
Бўюнсундур мени рози тут эбсам.

Нечаким сан юриткан ҳукм дойим,
Юрур, тирик ўлукка қайтарур ҳам.

Мени бу ичда қўйма қувватим йўқ,
Азин ҳам берма ранжким, тоқатим йўқ.

Санга мендин ярар иш келмаз уш чин,
Келур сендин, агар келмаса мендин.

Қил инъом эмди кўнглум қазғусин тор,
Ким инъомунг бу қил устинда кўп бор.

Нетак сендин ёпайин ушбу розни,
Ким ўртуклук билурсан кўбу озни.

Бу янглиғ сўзлар айту инграю зор,
Бошин тупроққа қўйди, қўлди зинҳор.

Ушул дам кўнгли торлиқи торилди,
Бу боғлиқ ишинга очғуч берилди.

Яна давлат чечаги хуш очилди,
Яна Ширин бу аччиғдин сочилди.

Ниёзи сўзи Хусрав кўнглинга ҳам.
Асарлар қилди куйдурди ҳам ул дам.

Нетак олтун алам тиктиса олам,
Ким андин таржаюр бу лашкари ғам.

Малик ов овламоққа рағбат этти,
Толёдин ошиқиб тақсир кетти.

**ХУСРАВ ОВҚА ОТЛАНИБ, ШИРИН
ҚАТИНГА БОРҒАНИ**

Буюрди лашкаринга отланинг теб,
Неча кун қўшлалинг, сайр қилалинг теб.

Нетак отланди эрса шоҳи олам,
Соқиндиларким ирғанди ер ул дам.

Чалинди бурғу, кўрулар урулди,
Аламлар ҳам ҳаволарқа кўтрулди.

Нетак отланди эрса шоҳзода,
Қотинда шоҳлар туруб пиёда.

Човушлар тарқу айту ўнгинда
Соқишсиз беклар отланди сўнгинда.

Қўрирлар эрди элни бир йиғоч ер,
Ёвуқ ким келса ул керу йиғоч ер.

Чиқиб элдин бу тартиб бирла Парвиз,
Суруб қушлоғу ерга бориб тез.

Буюрди келтурунг қушлар солалинг
Қуш олсунлар томошолар қилалинг.

Уруб кангира, уркуб ўрдаку ғоз,
Ҳавода қилди лочинлар ма парвоз.

Қаю бир қушким ул шоҳ солди,
Бири ёзмадин солғани қуш олди.

Солар қушлар қуш олмоқдин ўсанди,
Черик қушлар олиб қушларга ёнди.

Бу янглиғ бир ҳафта овлаб ул шоҳ
Ўчинга ўзга соқинч тушти ногоҳ.

Кўчунг теб, арқун-арқун овлаю ул,
Отин Ширин тоба сурди тутуб йўл.

Йироқдин кўрдиса Ширин саройин,
Қўшун қўндурдиким тонгда борайин.

Кўруб зоғларни қочмиш эрди суклун,
Қазоқа ҳам совуқ эрди ушул кун.

Сочар эрди ҳаво ер узра кофур,
Сабр қилмоқи андин эрди маъзур.

Буюрди шоҳким чақмоқ чақилди,
Ушатиб уд хом ўтқа ёқилди.

Димоғи хуш йизиглар бирла тўлуб,
Имизғанди малик хушвақт бўлуб.

Тонг отғинча уюб осойиш этти,
Ҳам ортуқ хасталиқи борди-кетти.

Нетак кун лаъл чиқти эрса кондин,
Қарориб юзи, тун қочти жаҳондин.

Қўбуб ўлтурғоч айди: қани соқи?
Юруттилар уш андин давр аёқи.

Сусун феъли нетакким бошқа ошти,
Яна ишқ ўти жонинга туташти.

Чиқиб Шабдизинга отланди теркин,
Ширин қасри тоба равон изи тизгин.

Неча хизматчи хосул-хос бирга,
Ким анлар воқиф эрди ушбу сирга.

Хабар Ширинга текурди рақиблар,
Ким уш Хусрав келур, йўқ ҳеч нақиблар.

Недин вақтсиз келур бу теб соқинди,
Ориғ кўнгли ёмон отдин соқинди.

Саройи эшигин боғлатти маҳкам,
Табуғчиларинга фармонлади ҳам.

Чиқиб сиз тош эшикда ўлтурунгуз.
Ёвуқ етса боқиб яхши кўрунгуз.

Узасинга сочингиз сонсиз олтун,
Азақинга тўшангиз атлас уксун.

Тею буйруб учакка мунди ўзи,
Эшикинда қулоқи, йўлда кўзи.

Кўзи бир нур кўрди тўтиётек,
Жароҳатлиғ бағирға мўмиётек.

Туман янглиғ торилди тўз ногоҳ,
Чиқа келди булутдин кун менгиз шоҳ.

Кўрар от узра бир сарви равон ул,
Сарв жонсиз бўлур, бу кертү жон ул.

Очилмиш нор чечагитек янгоқи,
Кумушдин олма янглиғ оқ сақоқи.

Сочиндин сочлур ерга мушку анбар,
Тўкар ҳам лаъл эриндин шаҳду шакар.

Етиб келди юзиндин қўмаю нур,
Ўзи усрук, вале кўзлари махмур.

Кўруб Хусравни ул ҳол узра Ширин,
Азақдин тушти оҳ теб, борди элдин.

Қони қайнади, бошдин ақли кетти,
Хабарсиз бир замон беҳуш ётти.

Замондин сўнг яна ақлинга келди,
Қилиб андиша, кўп фаръёд қилди.

Агар йўл бермасам маҳрум қолурман,
Йўл очсам пистатек расвой бўлурман.

Ажаб иш тушти не чора қилайин,
Бу ишимга билик кимдин қўлайин.

Тию ўз кўнглидин андиша қилди,
Теди эди сабр қилмоқ пеша қилди.

Букун ҳам сабр отинга отланойин,
Кучум етмишча бирдам қотланойин.

Табуғчилар кўруб Хусравни хуррам,
Тўшаб атлас, кўп олтун сочтилар ҳам.

Малик Шабдизни атлас узра суруб,
Ёвуқ етти сарой қотинда туруб.

Кўрарким эшиги боғлиқ темуртек,
Ҳажил бўлди, муаттал қоди ул бек.

Не кўнгли бориб, эшикдин қайитур,
Не ҳукм этиб бузунг тею айитур.

Табуғчиларда бирин ундаб айди,
Недин қулни ул ой эшикда теди.

Охир мендин не аччиғ кўрди Ширин,
Эшик боғламақи юзумга недин?

Кириб ой қўшлаю бу тўшқа ногоҳ,
Етиб келди, қўнуқ борму тею шоҳ.

Шоҳ эрмаз бўлса ҳам эксук табуғчи,
Равому теб айтғил, эй қабугчи.

Сан аймасанг айт қизларга айсун,
Қаю бири сўзин эштурса, тесун.

Қўноқ келса эшик боғлиғ бўлурму,
Ажаб ҳеч одами мунтек қилурму.

Эшик очсунким охир подшоҳман,
Ўзи ҳаққинга не қилдим гуноҳ ман.

Ёзуқум бор эрса айсун билайим,
Тўлану сўзлашиб, узрум қўлайим.

Эшикда турмадинг қарғу, айтсун,
Не буйрур кирсуму ё тез қайтсун.

Билур худ ўзи сизга айту билмон,
Ўзини кўрмайин ҳам қайту билмон.

Маним бирла керакким хуш боришғай,
Зиён қилмағай ўзинга, ярашғай.

Мени ул турмасун теб қилса тадбир,
Азақ устунда бори кўршалинг бир.

Бу сўзлар айту зорилик қилу шоҳ,
Учакдин эшту Ширин ҳам қилур оҳ.

Буюрди қўб тею бир қизға ул ой,
Яраштур, бор тақи шоҳқа сўзум ай.

Фалон чодирни тиктиргил равон бор,
Анинг тоқин бу тоқимқа баробар.

Гулоб сочтур, йипак қоли тўшатгил,
Яраштурғил тўшак, яхши ўрун қил.

Қўй олтун сандали устунда миндар,
Тутуздор заъфарону мушку анбар.

Уш андин қовшуруб қўл, табғинда тур,
Айит Ширин қаровашингиз ўтнур.

Яраштурдум, қўноқ анда этингиз,
Йироқдин келдингиз, бир дам тинингиз.

Қўноқ эрсанг тегилким ноз оз қил,
Не ерда қўн тесабиз анда қўнғил.

Қўноқман теб босинмангиз бизни,
Ероғинча қўноқлалинг ма сизни.

Агар айса азин турлук жавоб ул,
Айитким мунда қўнмоғлиқ савоб ул.

Учакка ман мунуб кўргайман ўзин,
Эшитгайман неким сўзласа сўзин.

Буюрмиштек тўшаб чодирни ул қиз,
Сўзин еткурди эрса тушти Парвиз.

Хажил бўлуб еди Ширин бу қазғу,
Нетак ўзинга лойиқ хон қўзғу.

Тузатиб изди турлук ошу неъмат,
Суроҳилар била ош сингу шарбат.

Уш андин сўнг (ким ул) соқшаб ўтурди,
Ўтурмоқ яхши эрмаз теди турди.

Тилади тўн беринг тею, тутуб фол,
Мураассаъ тўн кизурдилар, ўнги ол.

Саринди кўрклук оқ ҳулла бошинга,
Яна кийди мураассаъ тож бошинга.

Тулунглар тегди икки зулфи морин,
Чечактек гулчиратти энги норин.

Учакка чиқти Ширин ул ниқобдин,
Нетакким чиқса кун ногаҳ ҳижобдин.

Хиромлаб илгару келди бути чин,
Ер ўпти, шоҳқа узр айди учакдин.

Нисор қилди укуш лаълу жавоҳир,
Нечаким бор эди ул дамда ҳозир.

Нетакким кўрди шоҳ ул ой юзини,
Равон тоғдилди йитлатти сўзини.

Кўрар тоғ узра боқмиш бир ҳумойи,
Ё кўкдин тушмиш ул хуш тўлун ойи.

Ўси энтикти, йиқлу ёзди тўнди,
Ўзин айёрлиқ этти сезди теги.

Ўтурғон сандалидин секру турди,
Ўз илким ўтру ўптию ўтурди.

Уш андин сўзлаб айдиким, эй жоним,
Санинг бирла ёруғ жону жаҳоним.

Маним учун ҳамиша бор бўлғил,
Бу кўркунгдин ма бархурдор бўлғил.

Ҳамиша гулчирасун гул чиройинг,
Мувофиқ тушсу ман қул бирла ройинг.

Бу қазғудин жонинг озод бўлсун,
Нозик кўнглунг улашу шод бўлсун.

Кишиликингдин асру уш уёлдим,
Кўзум тўзмаз, хижолат узра қолдим.

Меним учун жавоҳир ганжин очтинг,
Ўзамга лаълу дур, ёқут сочтинг.

Лаъл янглиғ қизорттинг бу юзумни,
Неча қийнарсан охир бу ўзумни.

Табуғдин қилмадинг бир зарра тақсир,
Вале нек қилдинг ушбу рой тадбир?

Недин боғладинг эшикинг равому?
Хато айдимму ё сендин хатому?

Мени ертек азақ остинда солдинг,
Ўзунг кунтек ҳаво устинда қолдинг.

Керакмаз эрди эшик боғламоқинг,
Маним бағримни ўтсуз доғламоқинг.

Ажаб не соқшадинг билмон не билдинг,
Мени мунтек эшикда хор қилдинг.

Қишиларким қўноқ қадрин билурлар,
Қилинжин мундин азгурак қилурлар.

Жавоб айди Ширинким, эй жаҳондор,
Ҳамиша бу жаҳон тутмоққа бўл ёр.

Улаш давлат санга ўқ ёр бўлсун,
Кўралмаган кўзинга хор бўлсун.

Қаюким буйруқунгдин юриса тош,
Шоҳ эрса бўлмасун эгни уза бош.

Юқори, остинг уш теб таъна урма,
Яна бўлмачи соқинч соқну турма.

Алам бўлдум сенинг ишқингда алга,
Алам бўлсанг-да ичрак бил элга.

Санинг йўлунгда тўзған тўз манман,
Агар тўз йўқлатса айб этмагил сан.

Сан ўз шоҳлиқинда иргаю уш —
Турурсан қазғусуз, ишрат қилу хуш.

Қилурман уш ичинг, ишқингда афгон.
Учакда ҳиндутек ким бўлса посбон.

Нечаким шоҳқа хизмат қилса олам,
Учак соқчиси бир ҳинду бўлур ҳам.

Ман ул кўзлари ҳинду туркманким,
Санинг ҳиндунг тею (ман) оталандим.

Агар кўк узра худ бўлса турушум,
Малик ҳукминда бўлғай ўлтурушим.

Яна Хусрав аюрким, эй Ширин бил,
Эшик боғлаб қўноққа оз узр қил.

Айитти: сан қўноқ эрмазсан, эй ёр,
Ҳумой қуш тўрға илгу рағбатинг бор.

Қўноқ эрсанг ўрун қилдим, ўтур хуш,
Турурман қовшуруб қулман тақи уш.

Қилайин ўз кучун етмишча қуллуқ,
Қўноққа тегмаз ортуқси фузуллуқ.

Сан эсрук келмагинг мунда хато ул,
Ман эшик боғламоқим ҳам раво ул.

Мани сан хилват эвда топсанг эсрук,
Халойиқ туҳмати бўлғайму эксук?

Керак эрди қилибсан яхши тадбир,
Иза берсанг бу ишга бир неча пир.

Тўра бирла киши изсанг қабуғқа,
Лойиқму тушмагай эрдим табуғқа.

Санга Шакарча ҳам бўлмади Ширин,
Шакар ҳеч асғи йўқ, бўлмаса ширин.

Тиларсанким мени бир ишга тилтаб,
Лаълтек тешсанг усруклукда алдаб.

Чечактек йизлаю илкинга олсанг,
Олиб хуш йизғим, андин ерга солсанг.

Маним бирла мунунгтек макр қилма,
Мани қўй ўз мунгум бирла, қотилма.

Етар Шакарни антек қилғанинг шўр,
Охир бор кўзларим эрмазман уш кўр.

Неча султон эсанг ҳар бир сан ўзунг,
Ўзунг янглиғ яна бир бўлсу сўзунг.

Агар бир эрса қўнглунг, бирга бўл бир,
Не бўлсаму киши бир маъдага ер.

Маним қиблам санинг юзунг ўқ уш бир,
Санинг қибланг юз ортуқроқ тур охир.

Агар эксилдиса Марям қотингда,
Юз андин яхшироқ бор хизматингда.

Саройинг тўб-тўлуқ қўрқлук ивуқлар,
Итизма бу заиф оҳуқа, қўй бор.

Ман эмди тўтитек ёлғуз қафасда,
Нетакким, ёлғузин тирилса анқо.

Сан ирғал борла дойим, ман йиғида,
Булун тушмиш менгиз ёлғиз йиғида.

Орат қилдим захм емак тикан — хор,
Не Марям бўлсун ожунда, не гулзор.

Умур қач кун, не қисматким берилди,
Кечар антек нечукким қул тирилди.

Зарури кўчкун эрмиш бу жаҳондин,
Уминчим кесса йечк, қул барча жондин.

Кимунгким моли, мулки бор бўлур,
Қўюб кетмак ангар душвор бўлур.

Яна бўлса кимунг ҳоли манимтек,
Улум осон анга, хуш билгил, эй бек.

Кишиким ўз сўзинга қарғу тинглар,
Биликлик рамз бирла маъни онглар.

Сучук тил бирла алдамоқ тиларсан,
Ёш эрмазманким алдансам санга ман.

Манга бу тилку макрин оз қил, оз,
Ким арслон тилкулук қилса ярашмаз.

Не ишким Зухра чангитек тузарман,
Ярашмаз қилларин ўнгдин ўзарман.

Бузулмаз сўнг қил ўнг озорламаса,
Ачиг тотқу уза сўнг егу ҳалво.

Тутун берур ўт, сўнг берур нур,
Булут ҳам ўт чақиб ёмғур изартур.

Изиким хор бирла хурмо яратти,
Яна тунни қарортиб, кун ёрутти.

Анинг ҳаққиким уксук қулларибиз,
Манга хурмонгни ол темаз тиконсиз.

Тиконсиз онча хурмо завқи бўлмаз,
Яна кундуз бу ойнинг нури қолмаз.

Шакар бордур табуғчинг кўп валекин,
Билурсан бўлмағайлар манча ширин.

Маним ишқимдин айғилким не кўрдунг,
Улаш шоҳлиқдин ўзга не кечурдунг?

Қаю соатда мени ёд қилдинг,
Қачон кўнглумни сендин шод қилдинг?

Қаю кўнглак маним ишқимда йирттинг,
Қаю эмгак маним йўлумда торттинг?

Қаю кун бир саломи айтиб издинг,
Қаю тун хуш каломи айтиб эдинг?

Сан ирғалда эдинг дўстлар била шод,
Қалам Шовур урурди, болта Фарҳод.

ХУСРАВ, ШИРИН СЎЗИНГА ЖАВОБ АЙҒАН(ИН) БАЕН ҚИЛУР УСТОД

Яна Хусрав жавоб айдиким, эй ҳур,
Юзунгдин тўлун ойтёк балқиюр нур.

Улаш кўркунга давлат ёр бўлсун,
Ўзунг дунёда бархурдор бўлсун.

Кўзумдин ўзга кўрмасун юзунгни,
Эшитмасун киши ширин сўзунгни.

Итобларинг нечаким оғуси бор,
Тилинг сучуклукидин заҳри кетар.

Недин чиқтинг юқору темон охир,
Валекин кенду соқшаб англағил бир.

Сочиқким кўзларим сочмоққа кирур,
Қаю бир манжаниқ ул ерга етрур.

Неча бу хорлуқ қилғайсан охир,
Е неча раҳмсиз бўлғайсан охир?

Мени ҳам қаср узра миндургил, эй жон,
Кўзум ёшин нисорин кўргил андан.

Манга ўнг ганж Қорун харж қилдинг,
Сўнг Қорунтек тупроққа солдинг.

Қулоқимда чун ишқинг халқаси бор,
Недин қабғунгда ётмон халқатек ёр.

Кўнгул мунда, розим кимга аёйин?
Таним мунда, бошим қанда қўёйин?

Жафо қилма мангаким ёзуқум йўқ,
Вафодин ўнг бу йўлда озуқум йўқ.

Бор эрса ёзуқум сан раҳм қил (ғил),
Ёзуқ бу одамидин расм эрур бил.

Қатиг тутма, қилиб кўнглумни озор,
Чун ман юшандим, эмди юмша, эй ёр.

Бўрилиқ қўй, чўбон (лиқ) қил ишингни,
Улуғларға улуғ тутма бошингни.

Ярашмаз бу қилиқсизлиқни қўзғил,
Ситеза қилма қўй, эмди карам қил.

Мени тупроқ менгиз солдинг қабугда,
Не ёздим эрди охир мен табуғда.

Айтмаким йўлумдин фитнатек қўб,
Қўбор бўлсам пўшаймон бўлғасан қўб.

Мунунгтек зулм қилмаким топарсан,
Янут ўз ишинга ёндурмасам ман.

Не ишким келса алдин қилса бўлмаз,
Яна сўнг не келурин билса бўлмаз.

Манга сандин эрмаз бу хори зори,
Ҳам ўз бахтимдин ул қилмади бори.

Яроқсиз ишладим ушбу ишимни,
Кишидинму кўрайин қилмишимни?

Йўқ эрса мунчаму хор бўлғай эрдим,
Мунунгтекму аёқда қолғай эрдим.

Ғалат айдим бу қилган ишқ эрди,
Ҳало ётсун кўнгулда кечти борди.

Нечаким сан тиласанг ноз қилғил.
Бир онча йўққа ҳам парвоз қилғил.

Букун султонсан, иш келмаз алимдин,
Берурман хат қуллуққа тилимдин.

Тутуб элтсанг қулоқим сийғуқа ҳам,
Борурман қултек уш табғунгда ишим.

Чиқарсанг бир кўзум ҳам бирини ўтру,
Тутарман (ким), ҳолим қолмади асру.

Нечаким топмадимса йўл қотингда,
Қамар боғландим эмди хизматингда.

Қачурмазман бошимни, ханжарингдин
Бошим бўлмасу, бўлмаса сўзум чин.

Манга сансан тириклик, жону ҳам тан,
Киши билмаса бори сан билурсан.

Қим усруклукда эрта-кеча ҳар кун,
Хаёлинқа табундум кундузу тун.

Қиши мантек бу шарбат ичса эрди,
Не тонг расвой бўлуб роз очса эрди.

Бу қазғу ҳасрат ичра ўлтурубман,
Бу заҳматдин заиф қолдим қави ман.

Укүш эмгандим ушбу қазғуни еб,
Ким англаб лашкарим тоқилмасун теб.

Зиён қилмасу шоҳлиқимға тею,
Кечурдум мунча яшрун қазғу йню.

Охир ринд эрмаз эрдим завқ кутсам,
Ё бир танбур олиб, бир йўл тутсам.

Жаҳонға қилғучиман корсозлиқ,
Жаҳон тутғанға бўлмаз ишқбозлиқ.

Валекин уқсам эрди зулфинг отин,
Берур эрдум тож ким берса сифотин.

Қилиб танни азинлар бирла машғул,
Жоним, кўнглум била эрди санга қул.

Бу ростлиқдин ўнг келмади мендин,
Недин топмазман уш ростлиқни сендин.

Отингдин минг қата ширинроқ ўзунг,
Карам қил эштайин бир тотли сўзунг.

Агар тақсир тушти эрса мендин кечур сан,
Йигитлик мунтек ўқ бўлур йигит ман.

**ШИРИН ХУСРАВ СУЗИНГА ЖАВОБ АЙҒАН
СИФАТИН БАЕН ҚИЛУР**

Нетакким очти Ширин тенги шаккар,
Соча бошлади тилдин дурру жавҳар.

Ақиқ лаъл эрнидин бу хушовоз —
Била сўз сўзламакка қилди оғоз.

Уш анчақа текиким инсу жон бор,
Бу ер, кўк, туну кун, жону жаҳон бор,

Ожунқа шоҳ ҳукм қилған бўлсун,
Ожун ҳам ҳукминга фармон бўлсун.

Саодат човуши бўлсун ўнгинда,
Яна иқболу давлат ҳам сўнгинда.

Маним кўнглумда сендин кўп гила бор,
Қўй ул шоҳлик ҳисобин ўзга, эй ёр.

Ошиқлик бирла шоҳлик рост келмаз,
Қишиким ишқи йўқ бу сирни билмаз.

Ҳануз ўз давлатинга фахр этарсан,
Ҳануз шоҳлик била ўқ кибр этарсан.

Ҳануз ўзунга ул мағрур эурсан,
Магар ишқинг йўқ ул маъзур эурсан.

Ошиқ улким кўнгулда дарди бўлса,
Ё мантек ёр учун ул менгзи сўлса.

Ман ул қушманким учтум уш еримдин,
Санинг ишқингда кўчтум уш еримдин.

Чечактек чашмалар узра очилдим,
Гулобтек эмди шиша ичра қолдим.

Мунунгтек ерда сабр этиб ўтурдум,
Умидинг бирла мунча йил кечурдум.

Исиқликда уш олтунтек сарардим,
Еш ўттек ҳам совуқлуқда қувардим,

Не бир маҳрам киши бор роз айғу,
Не бир қайғум еган бор (ким) еса, қайғу.

Қамуғ вақтда сени ўқ соқиниб ёр,
Ҳамиша сени соқиндим вафодор.

Сан уш кўнглунгда тутмадинг ўрун бир,
Мени соқинмадинг мундин бурун бир.

Бор эрса ақлим эмди тек ўтурсам,
Ўзумдин кўрганман, йўқса не кўрсам.

Нечаким келмаса ҳеч иш мендин,
Қим ул ишга яраб дод олса, сендин.

Тазарруъ қилғаман анча ўғона,
Охир ҳам ул ўқум теккай нишона.

Ярарму мантек ўқ ез сарв озад,
Бу меҳнат ичра қолсам қилу фарёд?

Ҳануз кўнглумда кўркумдин севунч бор,
Ҳануз бошимда шўхлуқу ўкунч бор.

Ҳануз ҳиндулар уш ўтумқа топнур,
Ҳануз туркона кўзларим ма махмур.

Ҳануз ғунчам чечаким узмади қўл,
Ҳануз инжумни йипка тузмади қўл.

Ҳануз, эрнимда уш мангу суви бор,
Ҳануз охир йигитлигим манга ёр.

Юзумни кўрса кўрклуклар уёлур,
Сўзумни тинглаған ҳайрон қолур.

Чароғ нурумға чин парвона бўлур,
Янги ой кўрса ҳам девона бўлур.

Ақиқу лаъл эрнимдин олур ранг,
Кулушумдин олур Зуҳра кўруб янг.

Агар кўрса сақоқимнунг турунжи,
Энгак қонқа суқар Бағдод норинжи.

Сигун бу кўзларимнунг ҳасратиндин,
Оқитур кирпукиндин заҳр ёшин,

Агар оҳу боқиб бўйнымни кўрса,
Хирож бўйни уза не тонг кўтурса.

Неча ул ҳур малик табғиндаким бор,
Элингга сув қуя билмагай, эй ёр.

Нечаким ғамза бирла олмасам жон,
Навохт этмак манга ҳам андин осон.

Кўзум бодоми ғоят торлиқиндин,
Кўрунмаз кўзларимга киши таркин.

Агар қилсам йипордин ойға занжир,
Қилурман юз минг арслонни нахжир.

Эмукдош бўлди шакар бирла тишим,
Вафо ул ишларимда уксук ишим.

Бор ушбу қайра онча юз уётим,
Жаҳондин ек манга бу эзгу отим.

Қачон юзум безаса бу жаҳонни,
Сотар зирнихқа ул дам арғувонни.

Кўзум бабаклари раънолиқиндин,
Тегурмаз текмалар қонинға илкин.

Бу бошимда не шўрларким маним, бор,
Не мискинларким ўлтурдум ани зор.

Санинг қонингқа ҳам кирмайин, эй ёр,
Ким бўйнулда мун (унг) тек қон укуш бор.

Захм емаздин ўнг тебра юригил,
Қилур сўл қўл била ишқим ишин бил.

Санинг кўнглунг қатиг тош, ман темур жон,
Қатиглиқда эрур иккиси бир сон.

**ШИРИНДИН ХУСРАВ ТОНГЛАБ
ШИРИНГА ЖАВОБ ҚАЙТАРГАНИ**

Малик айди янаким, эй юзи кун,
Кечартек бу қуруғ сўзлар била тун.

Юзунгнунг кўркин онжоқ ўқ манга сан,
Неким айсанг минг ортуқ сан билурсан.

Сан охир кўзгуда кўрдунг ўзунгни,
Кўрар юз онча кўзларим юзунгни.

Отинг оғзимға олсам, эй бути чин,
Тўлар шакар бу оғзимға отингдин.

Агар юзунгни кун тесам эрур ҳам,
Ким ойнинг равнақин синдурди бир дам.

Кўруб ул сарв қаддинги уёлиб,
Тура қолмиш улаш ҳайрон қолиб.

Янгоқингнинг чечагиким очилур,
Хажил бўлуб чечак ерга сочилур.

Эрам боғинға бир шаклинг калид ул,
Висолингға анин топмаз киши йўл.

Агар сотсанг ёрим, сочинг жаҳонқа,
Олурман, не жаҳонким танда жонға.

Не янглиғ кўркким сенда тесанг бор,
Валекин сақлагил ўзунгни зинҳор.

Ўзунгни кўрмаким тилларда юрур,
Ўзин кўрган, ўзинга захм урур.

Охир жонимға қамарсан, эй шоҳим,
Бу шакла тўкма қоним, йўқ гуноҳим.

Агар шоҳ эсанг қани гавҳар нишони,
Ширин эрсанг қани шаккар нишони.

Кел эмди сан бу ўфкаларни қўйғил,
Бир онча ҳам нифоқ била узр қил.

Не ёздим, не ёмон қилдим ман охир,
Ким ул тош кўнглунг эмди юмшамаз бир?

Нечаким кўрклулар бўлур қилиқсиз,
Вале сиз асру бир йўли чалиқсиз.

Бали ким эркалар ўфка қилурлар,
Валекин раҳм қилмоқ ҳам билурлар.

Охир ўфка сўнгинча раҳм ҳам бор,
Қадим ёрингман онжоқ куч қил, эй ёр.

Бўлур ҳам эзгулардин эзгулук чин,
Сан эзгусан, бу расмунг йўқ не ёндин.

Ўтумдин елтек ул неча қочарсан,
Сувум тўкмаким охир тупроқингман.

Эрурман мустаҳиқ, эй кўркабойим,
Неча сендин йироқ мунтек турайим.

Эрур барча биликликларга бу маълум,
Бўлур теб мустаҳиқлар тутшу маҳрум.

Маним кўнглум боринча дилбаримсан,
Кўнгулдин таним, жоним, ёримсан.

Қутулсам худ балиқ янглиғ оғингдин,
Қачон қуртулға бу кўнглум боғингдин.

Жафони сан манга онжоқ сур эмди,
Ишим уш жонқа етти тек тур эмди.

Ширинлик бирла қилдинг ўзни машҳур!
Ачиғлиқ бирла ошиқ қонин оқитур.

Бу захминким едим саҳл ул манга бу,
Муборак бўлсун онжоқ тек санга бу.

Тузулмишда кезин кўп иш маҳкам,
Бўлур қазғу сўнгинча бу севинч ҳам.

Жафо кўп қилмағил хуш фол эмас бил,
Охир сўз қўй, кечар (бир кун эмаз йил.

Севундур мениким қазғуда қолдим,
Охир сени тилаб бу ерга келдим.

Бу ишда шамътек сизғам улаш зор,
Ким уш мантек талим бор Ширин издар.

Кўрарман шамъ тутсу тингмаз иғлор,
Магар жониндаким Ширин ўти бор.

Недин хурмо йиғочи кўнглу тўлу хор,
Анингким бўлди Ширинга гирифтор?

Улаш шақкар қамиши бели боғлиғ,
Анингким кўнгли Ширин бирла доғлиғ?

Агар ширинлиги бўлмаса сут ҳам,
Қачон бўлғайди ўғлон эмса эбсам?

Қамишу сут севулур тотлиликдин,
Алар ширин эрур ҳам сонма Ширин.

**ШИРИН ХУСРАВ СҮЗИНГА ҚҮБУБ, ХУСРАВҚА
ЖАВОБЛАР АЙҒАНИ**

Қўбуб шоҳ табғинга Ширин йироқдин,
Ер ўпгач айту бошлади жавобин,

Ким, эй шоҳ дунёда соҳибқирон бўл,
Жаҳон боринча ҳам шоҳи жаҳон бўл.

Етти иқлим ичра сансиз бўлмасун нур,
Улаш соғ бўл, танинг бўлмасун ранжур.

Раво бўлсун тилакинг хонлиқингда,
Туман йил йирғағил бу шоҳлиқингда.

Кишиким турқилса сени соқну,
Ман эрсам бўлайин қўйнингда ошну.

Бас эт заҳрлик шаккарни сочма,
Қўй охир сўзлама оғзимни очма.

Неча афсун била сўз сўзламак бу,
Сучук сўз ичра оғу кезламак бу.

Чиқиб ов овлағу тадбир қилмоқ,
Яна Ширинга қуруқ миннат урмоқ.

Қерак шоҳ бўлғучиға мунча билмак,
Ким эзгу бўлмаз ул мунглуққа кулмак.

Қатиг юмшандим эмди қалаялар еб,
Соқинмаким манга ўтгай булар теб.

Бўлур тузлоқ чечаги йўқ емиши.
Киши тузлоқ емишин йўқ емиши.

Сан ул сувсанким уш тубунг топулмаз,
Тенгизтексан, ёқанг кўз боқса кўрмаз.

Ман ул бир туб-туруғ чашматек эрдим,
Тилимда билгурур кўнглумда борим.

Тенгизтек гина ул кўнглумда бўлғай,
Садафтекким тиши кўксунгда битгай.

Шакар янглиғ сўзунгаму бутарман,
Ким уш ман тутшу шаккар юк сотарман.

Кўрарман тек қуруқ ел ўнг кезин ҳеч,
Бағир куйдурмакингдин йўқ азин ҳеч.

Эрур ғайрат қатиг тошдин, тош, эй ёр,
Соқин, сирчангни тошқа урма зинҳор.

Тил учи бирла оз сўзла сўзунгни,
Сўзунгтек усрук этма сан ўзунгни.

Қаю сўзким биликлик сўзласа ул,
Топар ердин чиқарса кўк таба йўл.

Кишиким ўз сўзин кезлаю билгай,
Ёмонни эзгудин кўзлаю билгай.

Зеҳи тожу тахтин гуҳар — сўз,
Яна кўздин қатигроқ бўлмачи сўз.

Охир мен соқшамайин сўзламазман,
Мени ранжитма соқшаб сўзла ҳам сан.

Қачон бу икки иш бирикгай, эй ёр,
Чун менда кўзгу (бор), сенда қилич бор.

Керак эзгу, ёмон сўз юз боқиб тил,
Ёмонни эзгу аро фарқини қил.

Кишиким яхши соқинса ўзинга,
Бурун боқғай юнгиндин зоғ кўзинга.

Сўз ўлчуб сўзлатилса сўзга ўхшар,
Укуш сўз юк эшакка теб масал бор.

Не юз сўзлагу керак бир сўзни охир,
Биликликка етар сўз кертуси тер.

Агар оғритма(са) бошинг сўзум чин,
Аёйин бир-бир эмди тингла мендин.

Мени муптек ҳисорда солдинг уш зор,
Тақи мендин ўзунг дилдорлиқ издар.

Кўзум йинжуларинга бир назар қил,
Қулоқим донасини ўйнамағил.

Тутар анбар менгиз оҳимға боқғил,
Сочимнинг анбари тегмаз санга бил.

Тамом нор донаситек эрнима боқ,
Ким ул боғим норин ўғри элтти онжоқ.

Турурман сақлаю юзум сувин уш,
Муборак бўлсу соқнуқлуқ манга хуш.

Кўзумга боқмағил зинҳор сақлан,
Ким ул ғамзам сўнгуси тарк олур жон.

Бу икки зулфум оро текмо бир соч.
Соқинғил аждаҳо ул қабқаро оч.

Манга бу сўзларинг ҳеч ёндин ўтмаз,
Бу юз қандилға бил ўт ёқса тутмаз.

Қузуғда ўзни бу йип бирла салмон,
Ивуқ янглиғ санга ман ов бўлмон.

Йўлунгдин озма ҳар дам, эй шоҳи чин,
Ёнингға боғла бир кўнгроғу оҳангдин.

Кўрарсан кўнгроғу ҳар карвонда,
Йўл озмасун кишилар теб фиғонда.

Ғалат қилдим ўзунг заҳматга тушти,
Ўқ ўзга ерга оттинг, мунда тушти.

Буюнунг эрди Ҳиндустон тоба қўш,
Ғалат, Бобилға чиқти бу йўлунг уш.

Яраштурдунг не ширин дору жонға,
Янгилдинг ногаҳон туштунг гумонға.

Тенгизга азм қилдинг Шатқа келдинг,
Чечакка рағбат этиб лола олдинг.

Қўй ўлтурма бу буз ўлтурмишингни,
Унут, бор бу кўнгулдинг сўрмашингни.

Санга ман ёру мендин ҳам азин ёр,
Бу ишинг бирламу менда ишинг бор?

Мени қазғумда бори оз хор қилғил,
Синуқ қўнғлумни бас, озор қилғил.

Отасиз ҳам онасиз бир ятимман,
Киши билмаз мени бу ерда кимман.

Қолиб ул дев менгиз ман эмди мунда,
Кизик, қуш ҳам кўрунмаз ойда, кунда.

Муродим бермади бир кун замона,
Маломат ўқинга бўлдим нишона.

Мени бу тошлар аро зор қўйғил,
Тақи устумда тош қўй, кертү гўр қил.

Ишиким мундоғ ўқ тош узра қолғай,
Агар фил эрса мантек ўқ йўқолғай.

Жувонмардлик қил эмди борғил, эй ёр,
Чечак сочтинг яна йўлдин кетар хор.

Ман ул кун дунёдин бир йўли тўйдум,
Қим ул Шаҳруд шаҳ Хусравни қўйдум,

Не хуш эрди манга шаҳри Мадойин,
Не қилса бўлсун алмақдуру қонен.

Анингтеқ сонғаманким ман улук дам,
Йиқилдим эрди отдин ул кун ўқ ҳам.

Санга сантек улуг бошлиғ керак бир,
Не қўбғай мантек ўқ мискиндин охир.

Қузуғ ул ерда қозким чашма оқғай,
Тамар ул ерда санчким қони чиқғай.

Бурун елка бериб дўстлуқни туттунг,
Магар эмди янги бунёд қўйдунг?

Янги эркан не тўн ким исичи йўқ бил,
Исич бўлурму эскирса, эй оқил?

Укуш эмгандинг уш ким мунда келдинг,
Карам кўргуздунг ўзунг ранжа қилдинг.

Валекин уш бу тун кўнглум паришон,
Санинг ҳам мунда кўнмоқинг паришон.

Ҳануз юз ёру анинг иши хом ул,
Ҳануз бўлмади бу ҳалво тамом ул.

Қайтиб йўлунча етарман теса бўлмаз,
Киши юртинда кучун қўнса бўлмаз.

Қачонким топса иш ҳақ ёри қилса,
Яна ундагаман, ман вақти бўлса.

Қамуғ ишнинг ожунда вақти бор ул,
Бу вақт очғучи ганжларни очар ул.

Товоқ чоқсиз чақирса худ билурсан,
Бошин елга бериб, қолур қуруғ тан.

ХУСРАВ ШИРИН СЎЗИНГА ЖАВОБ АЙҒАН СИФАТИН БАЁН ҚИЛУР

Кўрар ким Хусрав ул маъшуқи бу ноз,
Бу сўзлар бирла бошиндин чиқармаз.

Фусун (лар) бирла сўзлар қилди ангиз,
Фусун Бобилга ҳеч ўнғайму ҳаргиз.

Айитти ёлбориб, эй танда жоним,
Кўзумни нурию шамъи равоним.

Бошимға бахту тахтимга эрклик,
Танимга жону жонимға берклик.

Маним бирла фалактек оз урушғил,
Неча қоз ёғи суртарсан, карам қил.

Ошиқни ишва бирла шод қилғил,
Ўлук ҳиндуни бир озод қилғил.

Сан ўз айбунгни кўрмазсан боқиб бир,
Маним айбум неча сўзларсан охир.

Нетакким кўрмаз ул кун сўз кишини,
Инонмаз ҳам азинлар кўрмишини.

Ҳалок қилдинг мени ерга солиб хор,
Афокаллоҳ зиҳи ким асрагинг бор.

Етиб келди қаро тун, қор ёғар ҳам,
Санинг меҳринг ма бузтек тўнгди маҳкам.

Мени қўймаз бу қор устунда бу тун,
Емон бўлғай санга бу қор эрир кун.

Азоб берма, мангаким бўлғай офат,
Бу учтмоҳ эшикингда қин не ҳожат.

Бу тун келдим эшик оч йўл бер, эй ёр.
Фалактек қуллуқунгга қилдим иқрор.

Адаб бирла табуғунгда турайин,
Ижозат берсанг андин ўлтурайин.

Кўзум етгач санга андин боқайин,
Не сўз айсанг жоним бирла уқайин.

Киши йўл топғай ул сизнинг қабуғда,
Тикиб кўзларини турса табуғда.

Ангар бўлсун ҳалол дўстлуқунг, эй ёр.
Қим ул эзгу отинг ортмоқин издер.

Кўнгулда гиналик йўлдош, эй оқил,
Анинг тупроқиқа тегмаз суҳбати бил.

Эшик оч кина йўлин боғла охир,
Қўшанғил эртаги хизмат қурин бир.

Кетар юзунгдин эмди бурқаъинг (тоб) от).
Ёруғ кунга бурқаъ охир не ҳожат?

Агар бўлмаса мумкун эшик очмоқ,
Ғарибқа бир кеча не бўлди, хуш боқ.

Анингтек қилким уш хушнуд ёнайин,
Бори юзунгни кўрмакдин қонайин.

Қочурдунг ел менгиз эрнингни мендин,
Яна тутшу урурсан ари захмин.

Телурдум эрса ҳам усум сан олдинг,
Анин қайнорман уш ким ўт солдинг.

Неча солдингса сан мени кўзунгдин,
Кўзум бори севунсун ой юзунгдин,

Кишиким кўк тоба тош отса зинҳор,
Тиларким ўз бошин ўқ қилса озор.

Урур бошқа ота билмаз сопон тош,
Биликсизликдин оғриғда қолур бош,

Узунг юмшоқ қилиқлиқ қилма сақлан,
Ярашмаз тилкулук кирпидин, эй жон.

Бас эмди меҳр тут, снтиза айнат,
Маним бирла бу муҳра оз ўйнат.

Қамуғ ошиқни биртек сонса бўлмаз,
Қамуғ мискин қониндин қонса бўлмаз,

Мени ҳам тош уза ўлтурмагил сан,
Янгилдинг ман тақи Фарҳод эмазман.

Гаҳи уршу, гаҳи ярашу кеч бу сўздин,
Санга ҳақ тавба берсун икки юздин.

Узунг қил иш, ҳақиқатқа қарор қил,
Ким ул бўлмаз йилон балиқ яқин бил.

Қилиқсиз бўлдунг иш билмон сабаб не?
Санга не бўлди билмон, эй ажаб не?

Неча бас теб мени эмгатсанган ҳам,
Тенгизтек қайнамақим ортар ул дам.

Неча тортсам ёвуқ тур теб сан, эй бек,
Юрирсан керу урган эшгучитек.

Охир бу чарх ўқин оз ур мангаким,
Темур ё тош эрмаз бу юрагим.

Манга бир ваъда бергил мантек ўқ туз,
Бу эгру иш кўкин ул юз била уз.

Бу шакла мени душманқа ком қилдинг,
Жаҳон ичра мени бадном қилдинг.

Бир иш қил эмдиким машҳур бўлсун,
Яраш, ёлғончи душман кўр бўлсун.

Бу куйдурмакдин онжоқ бир манга қин,
Ким аччиғ бўлур ул шўрланса Ширин.

Агар ширин эсанг сан ҳарифлуқ қил,
Ярашур ҳарифлуқ Ширинга хуш бил.

Булутда издар эрдим сани ойтек,
Сусиз қурғоқ булуттек топтум, эй бек.

Чароғ эрдинг жаҳон юзин ёрутган,
Яқин келдимса куйдурдунг тану жон.

Йироқдин ол чечак кўрдум тею ман,
Алимга олдим эрса ўт эмишсан.

Уруш бўлур қатиг ким ҳаддин ошса,
Қозонда қолмаз ош ҳам асру пишса,

Тенг эрмаз алда ўн бормоқ бил они,
Неча ма санаса сони бир сони.

Билурсанким агар мундин қайитсам,
Топарман сандин ўзгани айтсам.

Валекин хизматинг ҳаққин кутарман,
Назар эртаги суҳбатқа тутарман.

Неча бас теб бу ўзумни қийнарсан,
Неча мискин қониндин сан қонарсан.

Бу мискин қонини тўкма ёзуқтур,
Бу сўзумга қамуғ одам тануқтур.

Ёзуқлуқ қулунгман сариндим санга,
Раҳм қилғил эмди Ширин тер манга.

ШИРИН ХУСРАВ СЎЗИГА ЖАВОБ
ҚАЙТАРҒАНИНИНГ СЎЗИ

Ижозат берди Ширин ўз тилинга,
Яна хуш сайрағил теб булбулинга.

Ақиқ йинжу узасиндин ким очти,
Гуҳарлар тўкти кўп йинжу сочти.

Ўза айдиким, эй шоҳи жувонбахт,
Санинг бирла қувонур тож ҳам тахт.

Фалак ёси билакинг куч (к)инга суст,
Бу тўн (унг) қа ушбу давлат тўни ҳам чуст.

Бу кун рўзгорнинг орти, орқаси сан,
Санинг зулмунгни кимга ўтнайини ман.

Тею ўфкаланиб айди: бало бу —
Теюрсан, бори сўзни соқша ошну.

Манга Фарҳод ишқин таъна урма,
Фариб ўлган ошиқни хор кўрма.

Ман андин кўрмадим ҳаргиз ёмонлиқ,
Манга эрди қариндош ул жаҳонлиқ.

Ушул кўрмади бир соат юзумни,
Эшитти онжоқ овозим, сўзумни.

Ғипор, удтек куяр эрди ҳамиша,
Улаш куймакни тутмиш эрди пеша.

Уш андин кўрдум онча меҳру роҳат,
Қим уш сандин азин йўқ тил жароҳат.

Тиконким хуш чечаклар унча андин,
Емишсиз сарвдин ул ек манга чин.

Чароғким ёрутса ёнса тунни,
Шамъдин эзгуким кундурса тунни.

Ахир ошиқ нечаким зор бўлур,
Манимтекму улашу хор бўлур?

Бу зиндон ичра ўлтурса мени зор,
Ким уш дўстларқа кўнглумтек элим тәр.

Кўнгул бор бўлуб, элда бўлмаса мол,
Далулук узра усруклук кужой ҳол.

Далуманким яна усруклугум бор,
Бу усрук (да) далудин иш келмаз, эй ёр.

Қалам торт эмди Ширин ҳарфиши йўй,
Ҳарифлуқ келмаз андин, сан ани қўй.

Ҳамон сонким тели онгсизда етти,
Боғингдин бир ябурғоқ олди кетти.

Мени кўр, ибрат ол, қоч тарк зинҳор,
Ман уш қолдим булут ичра куя зор.

Мени меҳнат оқини олди қўлдин,
Равон сан боғла рахтинг, қолма йўлдин.

Ҳаво худ уш сочар ер узра кофур,
Турушунг ҳам совуқ, турма отинг сур.

Агар кўнглунгда эрса онтинг туз,
Кеча юрима яшрун, юри кундуз.

Булут туз ёғдурур, шўр бахтдин иғлар,
Кўнгул Шириндин эмди сонма кулар.

Етар мунчаким айдим бу ҳикоят,
Қамуғи кертү, йўқ ортуқ шикоят.

Ул эрмазким охир билмасам (ан) иш,
Сут эммазман, бор оғзимда ўтуз тиш.

Соқишимдин муҳандислар уёлур,
Фалак ройимда саргардон қолур.

Қуш эрса ҳам ўзунг бу ерга етмаз,
Бу қўлмошлар била ҳеч иш бутмаз.

Нечаким менда Юсуф уйқуси бор,
Эшак узра баёқи Исо ўхшар.

Ўза ким ўзга ишга отланурсан,
Яна мунда не ишга қотланурсан?

Узақидин батаррак икки турлук,
Эрурсан дойимо ҳам икки сўзлук.

Соқиндим эрдиким болтангни солдинг,
Солиб болта магар бу ҳарба (ни) олдинг.

Юри борким ҳеч иш келмаз алингдин,
Аритек санчма, емазман болингдин.

Ким ул ўзинга не бўлса қўлмаз,
Вале куч бирла рўз келтурса бўлмаз.

Сан онгсиз инчқаб урма совуқ дам,
Адаб қил сўзинга, яъни тур эбсам.

Ҳалол қилғил овунгни овчи иттек,
Ема қузғун менгиз мурдор, эй бек.

Анин атандим ожун ичра Ширин,
Ким ў (ю) нлар келур ширин тилимдин.

Сусунтек бирга айш аччиғ қилурман,
Отимдин бирга тотлиғроқ қилурман.

Чечактек термадим бу ўтдин ошну,
Гулобман ман, гулоб аччиғроқ эзгу.

Отимким тилда юрур анча тотлиғ,
Ярар бўлса сўзум ҳам мунча аччиғ.

Ики сучуклук ул бирга топулмаз,
Сўнгуксуз хурмо, қобсиз гўз бўлмаз.

Эриклик қилғанимқа бошқа зинҳор,
Талим юмшоқ ким эрик остинда бор.

Гуҳар бошдаю дур Уммонда бўлур,
Бу янглиғ ганж укуш вайронда бўлур.

Таҳаммул қил ўзунг кўтургучи бўл,
Не онча ким забуи қилса сени ул...

Эшактек ким қулон элда юригай,
Мунуб ўғлонлар ўйнайи суригай.

Қачонким учмоқиндин қолса лочин,
Яна қарғалар ўқ тешгай тўбасин.

Забунлуқдин теванинг ул миҳорин,
Сичон тутса, суруб элтур қаторин.

Забунлуқинг уш эмди ишга келмаз,
Забун бўлмоқ (и) санга недин ярашмаз.

Аёйин ман қулоқ тут, яхши тингла,
Сўзумнунг маъносини тингла, англа.

Сен ул шоҳсан, қамуғ шоҳлар санга қул,
Маним ишқим санга недин бўлур йўл?

Қаю соат тилар бўлсанг Ширинтек,
Туман турлук кетургайлар санга бек.

Забунлуқ ул кишига ярар ул ким,
Манимтек бўлса ул бечора мискин.

Ғарибу хору ошиқу маҳрум,
Сўкаллартек турурман асру маҳрум.

Недин бу шоҳ бурундин келмади бир,
Ғариблиқда сўкални сўрмади бир?

Эшикинда бу қинни кўрмадим оз,
Қиришгаму бу сўзларинг қилур соз?

Нечаким шоҳу шоҳлар шоҳи эрсам,
Ғарибман, ман бу туннинг моҳи эрсам.

Ғарибқа бу эшигинг ма боғли недин?
Айдим қилма ғарибинг мундоқ ишин.

Ширин сўзунг бу бағримни қуюрди,
Қиришгаму Ширин ўзунг юуди.

Ширин айтур бу сўзлар била бўлмаз,
Ошиқлар қўлмашини билса бўлмаз.

Қишиким арслон урушин билгай,

Керакким тишин асрлонтэк белагай.

Кўрарбизким қачон итлар урушур,
Очиб тишин нетак ўтру турушур.

Уш андин очиб айдиким, эй шоҳ,
Ўзунг эмгатма эмди бўлгил огоҳ.

Зийраклар уси, билка жони учун,
Ошиқлар сидқию иймони учун.

Ушул тирик ўлмаклик анга йўқ,
Уёғқим ҳеч анга уйқу раво йўқ.

Анинг ҳаққиким ожунни яратти,
Қарортти туннию кунни ёрутти.

Бил ул кобинсизни юз шоҳ эсанг сан,
Санга ҳаргиз муродинг бермагай ман.

Бу янглиғ ўфкалар аччиғда Ширин,
Анингтек кечти ногаҳ борди элдин.

Яна киндик йипорин солди оҳу,
Ўрун қилди йипори ичра ётғу.

Укуш оҳу боласи оғзи сутдин —
Тўлуб, ёш ўт аро кезлади ўзин.

Малик ёлбориб ул оҳу кўздин,
Қақиғлар эш(и) ту кечмиш эрди ўздин.

Талим ёлборди, ҳеч ўтмади сўзи,
Ўзинга ўфка қилди, куйди ўзи.

Раҳм қилғай тею кўп қилди зори,
Не қилди эрса, сўз олмади бори.

Ачиғда йўл тоба қайтарди отин,
Кўнгулдин қазғуруб, соқниб уётин.

Отин сурди, не ҳол ул теб манга бу,
Кўзиндин от уза симоб оқиту.

Ичинда куйнук, устунда ёғар қор,
Булуттек кўзлари қон ёшин-иғлар.

Тутуб йўл ёридин озор бўлуб,
Яна ўз жонидин безор бўлуб.

Сўкаллартек отин турар уёлиб,
Қуруғ сурат борур, жон мунда қолиб.

Боқар ортинга маҳрумлартек ўқ ул,
Хижил бўлуб борур, арқун тутуб йўл.

Кўнгул бериб отин ҳам сура билмаз,
Ҳамийятдин яна тек тура билмаз.

Ушул ҳасратдаким оти бу йўлда,
Қузуғқа етса бир жумғоқли қўлда.

Бори кўнмоққа бўлса бир баҳона,
Ўтурсам мунда қолиб жовидона,

Тею илкин алинга урур эрди,
Мунунгтек зори қилну турур эрди.

Бўлуб навмид нўкарларинга етти,
Буларни билмасун теб сабр этти.

Қоронғу эрди ул тун ожун асру,
Булут тарғадн, ойдинг бўлди ёхту.

Жаҳонқа шоҳ бирар наззора қилди,
Кўюкдин кўнглакин ҳам пора қилди.

Кўзинга уйқу кирмайин, кўра қин,
Кўтурмаз бўлди бош ҳасрат ериндин.

Нўкарлар тарғасун теб берди дастур,
Қамуғлар кетти, қолди шоҳ, Шовур.

**ШИРИНДИН ХУСРАВ ШОВУРҚА ШИКОЯТ ҚИЛИБ,
ШОВУР ХУСРАВҚА УЗР ҚИЛҒАНИ**

Яна устоди чин сўз бошлаб айтур,
Саноатлар бирла Хусравни уютур.

Сочар кўнгли ўтинга ҳар замон сув,
Кула айтур ема, эй шоҳ қазғу.

Билурманким эрур Ширин санга ёр,
Ул ачиг сўзларинга боқма зинҳор.

Қатиг сўзлади теб қазғуда турма,
Сўнгахсиз бўлмаз охир ҳеч хурмо.

Нечаким готлироқ бўлмишча ҳалво,
Билурсан ортурур ул анча сафро.

Исик қилди теб ранжима андин,
Эрур машҳур исиклик бирла Ширин.

— Ким уш кўрдунг букун нелар кечурдум,
Не хорлуқлар анинг йўлунда кўрдум.

Уётсизлиқни ошурди чоқиндин,
Тишиларда уёт бўлмаз эмиш чин.

Қўзуб юзум забунлартек қотинда,
Сарвтек ура турдум хизматинда.

Сарвга болта урмиштек манга ҳам,
Тили бирла қиличлар урди маҳкам.

Оқиттим ёш, силмади кўзумни,
Неча хўш сўзлаб, олмади сўзумни.

Нечаким бол қотинда бўлса ори,
Охир бир йўли бўлмаз заҳр бори.

Сазам топтум манга оз эрди, бу оз,
Дариг сўнгқи биликким осғи бўлмаз.

Укуш ек эрмиш очлиқ бирла ўлмак,
Бахилдин қўл сариб, қўлғинча этмак.

Балиқтек сувда ўлмак тунчуқуб зор,
Талим ек бақадин қўлғинча зинҳор.

Манга ул ҳуд бу хорлуқинга текмаз,
Ёринқи хушлуқ, эмди қинға текмаз.

Биликлик йинжуни дарёда издар,
Топар тупроқ ер узра издаганлар.

Ушоқ тош ичра ман ҳам издасам кон,
Тамом ёғсиз чароғтек тортғаман жон.

Недин бу молу жон бир шўхқа бергу,
Ё недин қўл хасисқа ўтру сунгу?

Манга мантек киши тутса бу номус,
Керак товусқа ҳам бўлса бу товус.

Бу кундин сўнг Шакарни хуш кўрайин,
Ширинтек ул Шакарни ман сувайин.

Ширин қандину ман қандин, бу ҳол не?
Ширинликда Шакар бирла бу бол не?

Ширинни бу кўнглумдин сурдум эмди,
Ҳақиқат ман Шириндин тондим эмди.

Ширин сўзин манга ким айтур эрса,
Танимдин сургаман ўз жоним эрса.

Бу кундин сўнг Шакарни хуш кўрайин,
Ширинтек хуш Шакар тилин сўрайин.

Сўзун тинглаб яна Шовур қўбти,
Дуолар қилдию шоҳқа ер ўпти.

Ким эмди ўфкани ҳаддин кечурма,
Севуклук шамъини бир йўл(и) ўчурма.

Керакмаз чоқдин ортуқ тез бўлмоқ,
Эрур жу (вон) мардлиқ, охир сўз олмоқ.

Ошиқлар ўфкаси чин барқ бўлур,
Керишу ноз аро ҳам фарқ бўлур.

Қатиф сўзлади Ширин теб қақима,
Қулоқ кўнглунг(ни) не ерга бўлса ийма.

Сўнгаклик тею хурмо солма зинҳор,
Чечакни ким тиконсиз кўрмиши бор?

Тиламаз эрсанган сафройи Ширин,
Кетар савдонгдин ҳалвойи ширин.

Магар Ширин сенинг сафронгни туйди,
Ким онча шаккарингга сирка қуйди.

Бўлур сирканкубин сиркау шаккар,
Бу сафронг босмаса, савдонгми кетар?

Ажаб йўқ кўрклулардин қилмоғи ноз,
Нози йўқ кўрклулар худ ишга келмаз.

Жафо қилди тею ҳеч кўрклулардин,
Кўнгулни кесса бўлмаз, тортғу нозин.

Бўлур худ кўрклулар барча қилиқсиз,
Булар айбин ёпар кўрки, билинг сиз.

Шабաҳ йинжу била тузлур улаш чин,
Қўп олтун ганж калиди бил темурдин.

Қачон хат тортилур санчмаса паргор,
Тикон бўлур чечак ёнинда ночор.

Нечаким тўхшун эрса юмшағай ул,
Не қилғай сув йилони захми хуш бил.

Қутулғайсан бу қазғудин ма таркин,
Оғир тур тоғтек, ирганма (бу) елдин.

Бу текма елга учсанг бил ясиртек,
Ясирга теккасан, тоғ эрсанг, эй бек.

Иш эмгак бирла тутса яхшироқ ул,
Сўнг осойишқа ўнг эмгак керак ул.

Илик кўкдаги ойға сунса бўлмаз,
Анга худойлиқ этиб мунса бўлмаз.

Эрур ой бирла хотунлар иши бир,
Эшик тутсанг ўзин тунглюкдин ўқ эр.

Охир хотун эрур ул неча куйгай,
Сўнги ойдингтек ўқ тунглюкдин энгай.

Анинг сан қазғуси йўқ сонма зинҳор,
Ким анинг сендин ортуқ қазғуси бор.

Санинг ёринг бор андин ўзга бори,
Анинг йўқ сандин ўзга ҳеч ёри.

Санинг куйса этагинг хуш бил ани,
Анинг куяр ҳамиша танда жони.

Бу тун тек тур, бир анча сабр эт абсам,
Кўралинг не туғурғай бу фалак ҳам.

Қутулур сабр бирла эр бу боғдин,
Бу боғлиқ иш калиди сабр эрур чин.

Шошилур боғ бўлмиш чоқда душвор,
Куяр андин кулар шамъ, эй жаҳондор,

Умидим бор бу меҳнат тарк кетгай,
Муродинча маликнинг иши битгай.

Маликни ваъда бирла ўқ қилиб шод,
Хароб кўнглин қилу сўз бирла обод.

Урур давлатдин ул шоҳ юзинга ҳол,
Кечар юлдузлар, ул мунтек урур фол.

ХУСРАВ БОРМИШИНДИН СЎНГ ШИРИН ПУШАЙМОН БЎЛУБ СЎНГИНЧА БОРҒАНИ

Яна сўз айғучи ул пиру устод,
Қилур, сўз мунтек эрди тею бунёд.

Нетакким қолди шоҳдин сўнгра Ширин,
Қилу бошлади фарёд ўз элиндин.

Уруб кирпукларин бири-биринга,
Кўзиндин қон сочар ул ёш еринга.

Уруб тирноқ юзини пора қилди,
Олиб тош ўз кўксин ёра қилди.

Ёр учун ул ўзина қилди афғон,
Қарори қолмади ул қилди фиғон.

Бу ишқ ўти куйдурди Ширин маҳкам,
Ширинни қўймадиким турса эбсам.

Тутуб ёқа ўзин ул ерга чолди,
Олиб бошдин тожини ерга солди.

Бу кундин сўнгму қолди манга тирлик,
Бу Хусрав қилмаса Ширинга бирлик,

Тею йиғлаб ўзин ул қилди озор,
Кечиб жондин, ўзиндин бўлди безор.

Ёрим келди қатимга, кетти қайра,
Фироқи жон танимдин олди қайра.

Қилур бағри куюб юз навҳаю оҳ,
Недин ичқиндим ени тею ногоҳ.

Не қилдим ман тею бўлуб пушаймон,
Қолиб ўз қилмиши ишинга ҳайрон.

Ул ўз густохлиқиндин ўқ уёлиб,
Турур соқишда саргардон қолиб.

Аюр билмон бу қазғу бирла нетгу,
Олиб бош юзга ўтру, йўқму кетгу?

Бу янглиғ сўзлар айту қилу зори,
Кўнгулда қолмади зарра қарори,

Не қилсун сабру тоқат кўтру кетти,
Не бўлса бўлсу (н) теб бир соқиш этти.

Изарлатти чиқиб Гулгунини терк,
Қулангларин ўз илкин тортти ул бек.

Мунуб Гулгунинга тутти равон йўл,
Ўт узра сув ўтурмиштек бўлуб ул.

Қаро эрди анинг қўш зулфитек тун,
Қошитек йинчка йўлга сурди Гулгун.

Қаронгғу тунла антек ул тўлун ой
Юрир ўз ҳолини тонглаб қилу вой.

Ўзин қуллартек этиб ушул ҳур,
Малик Шабдизининг изинча юртур.

Елиб елтек черикка етти ногоҳ,
Кўрарким ўрта ерда қўнмиш ул шоҳ.

Отни шоҳ чодир иўлинга сурди,
Ёвуқроқ етти тинглаб яшну турди.

Кўрарким эвдачилар барча ётмиш,
Яна ҳам посбонлар ўти сўнмиш.

Қамуғлари ичиб ойдингдин афюн,
Йиқилмишлар аёқдин усруб ул тун.

Бир анча қилди мунларқа назора,
Не қилғу билмаз ўз ишинга чора.

Кўрар ногоҳ боқиб ул дамда Шовур,
Ким ул чодир қотинда отли юрур.

Хикоятлар бирла шоҳ кўнглин овту
Ўтурмиш эрди тангсуқ сўзлар айту.

Табуғчиларни уйғотмади чиқти,
Бу отлиқ ким, кўрайин тею боқти.

Юруб Ширин, қотинга етти турди,
Паримусан ё кимсан тею сўрди.

Не издарсан бу ерда теди арслон,
Четук бўлур бу ерга келса арслон.

Кўрубким таниди Шовурни Ширин,
Равон сўзламадин энди отиндин.

Ушулким тушти кўрмиштек билишни,
Тангирқаб қолди Шовур ушбу ишни,

Кўруб Шовур Шириннинг кун жамолин,
Ер ўпти ҳоли, теркин сўрди ҳолин.

Недин тушти қаронғу тунла бу рой,
Нетак келдинг бу ерга, эй тўлун ой?

Пари юзлук ма айдиким, эй устод,
Сени кўрдум теб эмди бўлдум уш шод.

Қўлини туттию воз кери қайтти,
Ҳикоят қилдию ўз ҳолин айтти.

Биликсизликда шўхлуқ қилмишини,
Хижил қолиб пушаймон бўлмишини.

Учакда шоҳдин ўзин кезлаганин,
Тақи ортуқси сўзлар сўзлаганин.

Айтти сўнгра: каз қазғуда қолдим,
Қарорим кетти, бир кездин йўқолдим.

Ўз ишимда қатиғ бечора бўлдум,
Кетиб ақлим ҳам хуш уш овора бўлдум.

Ториқмоқдин юракландим бўлуб зор,
Заруратда қуён арслонлиқ этар.

Бу давлат кўрсан ул чоқдин қўлингга,
Йўлуқмадим ёмон сонған қулингга.

Бутар иш туз, қачонким вақти келса,
Вақтсиз битмаз иш юз жаҳд қилса.

Мен эмди чун ўз ишимда ёнгилдим,
Ишим барча санга таслим қилдим.

Вале икки тилагим бор ани қил,
Ул иккидин азин не қилса сан бил.

Бири буким уёнса Хусрави чин,
Қуруб ўлтурса хуш ишрат қуроғин.

Мени бир ерда кизла ўлтурайин,
Анинг кунтек жамолини кўрайин.

Икинчи ҳожатим сендин эрур ул,
Манга кобинсизин шоҳ сунмасун қўл.

Бу икки ҳожатим биткурсанган сан,
Азин не қилсанган ройингча манман.

Йўқ эрса қўйким ўз йўлум тутайин,
Олиб бошим саройимга кетайин.

Ичиб онтлару ахдлар қилди Шовур,
Санинг ройингча бўлсун теги, эй хур.

Отин боғлаб бир охурда яшурди,
Олиб Ширин элин айвонга кирди.

Бор эрди подшоҳнинг икки чодир,
Қурулмиш эрди ул пайваста ҳозир.

Биринда айш этиб, бода қилу нўш,
Бири ётмоқ учун бўлмишда сархуш.

Кевурди анда Шовур ул парини,
Ўтур хуш теб, яраштурди ерини.

Чиқиб боғлади чодир эшигин барк,
Юриди, келди Хусрав ёнинга тарк.

Ўз илким шамъларнинг учин олди,
Қатигроқ тебрану, бир ун қилди.

Тамом хуш уйқуда эркан шаҳаншоҳ,
Ун эштиб саскану уёнди ногоҳ.

Қўзин очти кўрар афсунчи Шовур,
Ўзимада (н) тақи табгинда ўтрур.

Айиттиким: бир эзгу туш кўрдум,
Севунмакдин ишим кўкка етурдум.

Қўрарманким бўлур бир улуғ боғи,
Тутарман анда илкимда чароғи.

Уш эмди соқша кўнгулнгда боқа кўр,
Бу тушум таъбирин таркин манга йўр.

Аюр Шовур: туш таъбирин ким,
Сўрарсиз, ман эшитгач яхши билдим.

Яратғоним ёрутғай ушбу тунни,
Кегургай қўйнингга ул юзи кунни.

Севинчилик қилалинг биз бу тушга,
Севинчилик туш мунунгтек оз тушка.

Қуролинг тонг бирла мажлис қуроғин,

Ажаб йўқ топсамиз бу туш йўроғин.

Нетак кўтурса Машриқдин бошин кун,
Ёйилса ер юзинга сариғ олтун.

Севинч бирла оёқ илка олалинг,
Кула, ўйнаю хуш ишрат қилалинг.

Мунунгтек сўзлар эшту шоҳ бўлуб шод,
Уюқлади бўлуб қайғудин озод.

Яна ошуқти қочмоққа равон тун,
Қавуб ортинча етмасун тею кун.

Келинлартек безади субҳ ўзин,
Равон чиқти ҳижобдин, очти юзин.

Хуруслар мунглаюким қанот урди,
Яна шоҳ уйғониб, бошин кўтурди.

Ниқобин солди ожун, очти юзин,
Севинч кўнгли тўлуб кўрган тушиндин.

Қилиб машғул ичарган хотирини,
Буюрдиким: тикинг тўй чодирини.

Тикиб чодир, қуруб барча қуроғин,
Ўтурдилар, қилиб мажлис яроғин.

Маликлар йиғлишиб барча қабуғда,
Камар боғлаб туруқтилар табуғда.

Ўтурди тахти узра Хусрави чин,
Яна ўлтурмиш ул бир ёнда Ширин.

Қамуғ маҳрам нўкарлар шоҳ қотинда
Кириб бир йўқ мухолиф хизматинда.

Улуғ беклар қўюб курси ўтурмиш,
Адаб сақлаб надимлар ўру турмуш.

Тузуб олтун, кумуш тўкарни соқи,
Мурассаъ лаъл, ёқутдин аёқи.

Севинч бирла қилу бошлаб малик нўш,

Тута берди нўкарларга қамуғ қўш.

Олиб барбат алинга Барбад ҳам,
Хуш ун бирла димоғлар қилди хуррам.

Чегов қилға чегов этиб туза соз,
Яна қилға мувофиқ ҳам хушовоз.

Бўлуб кўйнукли шеъриндин кўнгул уд,
Яна уни тамом ул ҳусн Довуд.

Масиҳнинг мусиқоритек хушовоз,
Била шеъринда қилди нағма оғоз.

Буруб барбат қулоқин ҳар замон ул,
Бу йўлдин чиқма тею кўргазиб йўл.

Босиб барбат бўғузинда алини,
Кишитек сўзлатур эрди қилини.

Қил овозин эшитиб шоҳи жаҳон,
Бошин ирғаю айтурким хуш, эй жон.

Наво урғил ишқи навосинда,
Жонин берсун бу тан ишқ ҳавосинда.

Қаю танда бор эрса ишқи ёри,
Изим қилсун анға ҳамиша ёри.

Ери бирла ҳамиша бўлсун ул бор,
Кўра билмаз кўзинга тўлсун ул хор,

Бу сўз айту кўзиндин оқти ёши,
Ширин тев куяр эрди ичи, тоши.

Яна бир хуш Нигисо отли чанги,
Бор эрди уни хуш мавзун тили.

Ким антек кўрмамиш эрди бу ожун,
Қилию ҳам тили иккиси мавзун.

Қачон тебратса ул чанг урғуға қўл,
Қилур эрди бағоят хушнаво ул.

Анингтек чанг урурға кимда захра,

Уёлур эрди андин кўкда Зухра.

Эгин қаблаштуруб барбат била чанг,
Тузуб тенг яна овозу оҳанг.

Ўқию хуш ғазал, мажлис исиниб,
Кўнгулдин қазғу, бошдин ақл кетиб.

Салмураб мажлис усрук кичи-улу,
Қотишти эрса йўлсузларға йўллу.

Шаҳаншоҳ эмди тарғанг теб айтти,
Бирин-бирин нўкарлар чиқти кетти.

Тек ул Шовур қолди шоҳ қотинда,
Тақи икки қўбузчи хизматинда.

Олиб илкинга барбат Борбад ҳам,
Хуш ун бирла қилиб жонларни ҳуррам.

Нигисо ҳам тузуб хуш пардада соз,
Кўтурдилар мувофиқ бирга овоз.

Малик бир қач қадаҳ хуш нўш қилди,
Қизорди, ол чечак янглиғ очилди.

Бу янглиғ ишрат эта ўлтуруб шоҳ,
Яна бир хайма ичра ўтрур ул моҳ.

Чиқиб тезгинда ул чодирқа Шовур,
Кўрарким балқию ўлтурмиш ул ҳур.

Айтти гардадин Шовурқа ул ҳур.
Ким: ул мутрибда бирин беру келтур.

Ўтурсун мунда, чангин рост қилсун,
Неким ман айсаман, ул ани айсун.

Нигисони бориб Шовур кетурди,
Келиб Ширин қабуғинда ўтурди.

Айтти: бу ҳарамга боқма зинҳор,
Вале не айсалар сан ўгран, эй ёр.

Не йўлким ул айтса чанг созин,

Тузуб ул парда бирла сўзла розин.

Тузуб ул Борбад барбатда оҳанг,
Нигисо ҳам бу ёнда хуш тузуб чанг!

Буларнинг хушнавосин тинглаю шоҳ,
Қилур ҳар дам кўнгулдин хушланиб оҳ.

Димоғинга йибакдин тўлуб овоз,
Қулоқинга кечурмиш халқан роз.

Кўнгулдин бошлаб ул Ширин розин,
Нигисога айтур озин-озин.

Нетакким қилдиса Ширин дархост,
Бу ҳам айтур тузуб хуш пардаи рост.

**ШИРИН ТИЛИНДИН НИГИСО НАРСА
АЙҒАНИНИНГ СЎЗИ**

Уюма бир замон, эй давлатимким,
Магар топсам кўнгулдаги тилагим.

Сабр тоғиндин уминч субҳи билгур,
Бу кўнглумнинг кўзинга эмди бир нур.

Маним бирла яраш, эй бахт, қач кун,
Қалиди топ, юзоқим бир очилсун.

Қетар бу толиғимнунг наҳсин эмди,
Мени тиндур сан урунг ман тин эмди.

Қўтар айёрлиқ бирла элинг бир,
Бу қазғумнунг черикин синдур охир.

Қуюб бағрим юраким қонға ботти,
Эрур раҳм этсанг эмди хос вақти.

Не бўлғайсан манимтек бир заиф ҳам,
Не мантек жонин ўйнар хуш ҳариф ҳам.

Қуя билмасам илкинга агар сув,
Қабоби қилғаман ҳам ўтқа қаршу.

Агар шарбат берурга билмасам чин,

Охир ҳам очғаман фуқоъ оғзин.

Тўнунгдин кетару билмасаман кир,
Этакинг тўзини силгайман охир.

Кўланкатек азаққа салма мени,
Кучум бор тею ерга чалма мени.

Саройингда не хизматким тиласанг,
Қаровашлиқ қилайин барчақа тенг.

Нетак (ким) сан орзумда теб сўрарсан,
Не айтай ҳолим ушбуким кўрарсан.

Ғарибким қазғуда дармонда бўлса,
Не бўлғай бу мунгда менгизи сўлса.

Ғариб келдим букун сенга, аё шоҳ,
Ғарибунгман не бўлди боқсанг, эй шоҳ.

Ғарибқа куч қилма, қилғил қуллуқ,
Ғарибнинг кучи етмаз берса йўллуқ.

Қерак бўлса бу шоҳларда кўп инсиф,
Недин турур шоҳим сизда йўқ инсиф?

Чечактек ишқ тортиб парда изин,
Жаҳонни кўрмайин борса жаҳондин.

Бўлуб тупроқ менгиз ўқға нишона,
Йигит эркан қаритса бу замона.

Уминч бирла жаҳонин елга берса,
Тушуб бу мунгқа, мундоғ кунни кўрса.

Не бахतिकим қотинда бўлса ёри,
Не ёрсиз турғуқа бўлса қарори.

Масал урди: олурда ғарқан зор,
Улук ҳам бахтсиз ўлмасу зинҳор.

Манга қилмади бахтим эмди ёри,
Уяйдим уш санинг бахтинқа бори.

Ишим ройинча бутмади қўйдум,

Санинг битсунким эмди ман ўсандим,

Санга ҳукм этиб аймазман булай қил,
Агар мундин хуш асрасанг сан ўқ бил.

Нигисо бу ғазал айту тугатти,
Бу ёндин Борбад созин тузатти.

Ироқилар менгиз тортиб хушовоз,
Ироқда тузди бу қач байт уза соз.

БОРБАД ХУСРАВ ТИЛИНДИН НАРСА АЙТҒАНИ

Хаёли ганж кўргазур чироғим,
Тўлар дўст йизғи бирла уш димоғим.

Қаю гулда мунунгтек хуш йизиг бор,
Қаю боғ булбули бу шакла сайрар.

Магар оҳу саҳарда кечти биздин,
Қим эмди солди мунда мушк йизғин?

Магар кун товуси кўкдин кечарда,
Ётиб силкинди бўлғай ушбу ерда.

Магар қўйди бутун мунда ҳумойи,
Ёхуд тўнгунокдин энди тўлун ойи.

Магар ногаҳ илинди тўрға туйғун,
Ёхуд тун яриминда туғди бу кун?

Магар учтмох насими эсти кечти?
Кўнгулни қилди хуррам, қазғу қочти.

Магар давлат чироғин ёқти қўнди,
Қим уш парвона янглиғ қазғу қўйди.

Магар Ширин сочти лаълидин нўш,
Қим уш жоним тамоқи тотиди хуш.

Айит, эй давлат, ул рашки парига,
Қим ул дўстлуқни еткурдунг еринга.

Санинг кўп турлу эзгу хислатинг бор,
Аёйин тузким эрлик тузлук, эй ёр,

Экиб ман арпа, ўрдум эмди бугдой,
Сан уш бугдой теб арпа соттинг, эй ёр.

Манимтек боқма ўфкамга охир сан,
Тавозиъ кўр, не юшандим санга ман.

Қиши кесмаз субҳ ўғри ҳинду илкин,
Неча ўғри эса ҳам жу (вон) мардлиқиндин.

Ёрим кўнглум йўқ ул шоҳлиқда билгил,
Кўнгул ранжини юз анча тею бил.

Қолиб қазғунг азақи асра руҳум,
Йўқ андин қазғудин ўзга футуҳум.

Санинг қазғунгда кўнглум қон ёш иғлар,
Қаю кофир фироқда иғламаз зор?

Кўнгулсиз эрди зулфунгуз элим ҳам,
Кўнгул уш боғладим зулфунга маҳкам.

Шакар эрнинг била хилват ишим бор,
Уш андин йўқ муҳумроқ ишим эй ёр.

Не буйурсан, қилайинму ишимни,
Яроғча қилнайинму билмишимни?

Агар табғунгда берур эрсанган ёр,
Чечак ўрнинга бермагил яна хор.

Тутушким эксимаз ҳуққангда марҳам,
Манга берсанг бирор не эксигаёй ҳам.

Не бўлғай андоғуқ мангу сувиндин,
Закот берсангким ирғаса бу мискин.

Тугатти Борбад айту навосин,
Нигисо бошлади хушроқ адосин.

Тамом наврўз чечагитек очилди,
Тузуб наврўзда чанг оғоз қилди.

Кўзум юзунг нури бирла ёруқ уш,
Жамолинг бирла кўнглум хурраму хуш.

**НИГИСО ШИРИН ТИЛИНДИН ИККИНЧИ
НАРСА АЙГАНИ СҮЗИ**

Хаёлинг бу тириклигим мазаси,
Отинг тўзи кўзумнинг тўтиёси.

Санинг йизгинг била хуш бу димоғим,
Санинг бирла ёруқ субҳу чироғим.

Кўзумсан ҳам яна кўзнунг чироғи,
Чироғи кўзга равнақ бергу ёғи.

Не ичтингким юзунгда балқинур нур,
Яна андин ўқ ичгилким ярашур.

Йигитликинг жамоли жонни беслар,
Яна жон бесламакдин эзгу не бор?

Агар илкинга кўзгу олсанг, эй жон,
Ҳам ўз ишқингда кўнглунг бўлга ҳайрон.

Чини кўзгуга боқма, эй бутн чин,
Ким ўзин кўрса ҳам ўзин кўрар чин.

Киши ўз илкинга тек кўзгу олғай,
Ким ул ҳардам азин суратқа қолғай.

Манга кўзгу санинг юзунг етарким,
Санинг юзунгдин ўзга йўқ кўрарим.

Ушул тангри ҳақиким қилди бу даҳр,
Ким уш сансиз сучук умрум эрур заҳр.

Нетак тузди эрки кўнглунг ажабким,
Кўнгул укситтинг кўнгулсиздин, эй жоним.

Келиб тош ул кўнгулдин ибрат олсун,
Ҳазор раҳмат санинг кўнглунга келсун.

Санинг кўнглунг севинчда манда қазғу,
Сан ул тарёқ бирла, манда оғу.

Бу дўстлуқда гумоним бор эдиким,
Азақдин тушсаман тутғайсан илким.

Уш эмдиким йиқилдим сусталиб тек,
Қўлум туттунг, валекин боғладинг бек.

Недин қочурсан уш мандин ўзунгни,
Қўрайин ҳам йироқдин бир юзунгни.

Йигитликим санинг ёдингда кечруб,
Синарман кўп уминчда ёлғуз ўтруб.

Мени ўлтурма мундоғ йиғлату зор,
Ёр ўлтурмак кишилик эрмаз, эй ёр.

Юракимга уурсан ҳар замон хор,
Чун уурсан навохат эт қўйма (ғил), зор.

Белигни шеш бу бир соат тек ўлтур,
Бу бели боғлини табғунгда келтур.

Хаёлингқа тобунмоқдин йўқолдим,
Сени теб ушбу ҳасрат ичра қолдим.

Қарорсизлиқда эшикинда рахтим,
Қатиф кўзлук қилиб мундоқ бироқтим.

Йўқ эрса ўз чироғин ҳеч елга
Чиқарғайму саройиндин бу елга?

Уш эрксиз келдим ишим етти жонқа,
Забун топтим тею сан кирма қотқа.

Хушо ул вақтким кирсам қотингда
Кечиб ўлтурсаман хуш хизматингда.

Бори бир тунла хуш қаршунгда бўлсам,
Уш андин субҳ шамъи янглиғ ўлсам.

Бир эсруб лаъл эрнинг сусуниндин,
Агар жон берсаман қазғум йўқ уш чин.

Букундин сўнг фироққа тузман, эй ёр.
Эшикинг тупроқи бирла ишим бор.

Илкинга бердим ишим тизгинин ман,
Керак ўлтур, керак асра жоним сан.

Нигисо мундоғ айту-урдиса чанг,
Тузатти Борбад уч қилда оҳанг.

Сипоҳанда ғазал айту тузуб соз,
Равон қилди тилиндин узр оғоз.

БОРБАД ХУСРАВ ТИЛИНДИН ИККИНЧИ НАРСА АЙТГАНИ

Севуклукунг ўтин кўнглумда, эй ҳур,
Фалак чун ёқти мундоғ нетса бўлур?

Агар қўйтек бўғузласанг мени зор,
Эшикинг ястанурман иттек, эй ёр.

Агар олсанг кўнгул андиша йўқ ҳеч,
Кўнгулсузликдин эзгу пеша йўқ ҳеч.

Кўтурмаз эрсанг (он) маъшуқ юкин сан,
Ушул чин ошиқ эрмаз, яхши бил сан.

Киши эмганмайин тинса табуғдин,
Ироқ тушгай ҳамиша ул қабуғдин.

Кўп айдим тарк этойин теб сени чин,
Ким ишим равнақи қолмади сендин.

Не худ сендин кўнгул кўтурса бўлур,
Не қазғунгни ториб ўлтурса бўлур.

Бўлуб навмид сендин холи қолдим,
Кетиб зарра менгиз кундин йўқолдим.

Мени анжоқ булитда тутғил, эй бек,
Бош уш, тож ё қилич сан билгил, эй бек.

Ул оҳу кўзларинг ҳаққиким, эй ёр,
Ким овқа тушмиш оҳутек ман уш зор.

Жамолинг мулкинга чун тушти ройим,
Иноят ярлиғин бер, йирғағайим.

Бу умриким эрур эллик ё олтмиш,
Билурсанким кичиклиларни элтмиш.

Кўнгулдин кетмадинг умрумда бир дам,
Охир нўлғай азақинг бир кун ўпсам?

Агар қўзсанг шакар эрнинг сўрурман,
Улукни ҳеч шаксиз тиргузурсан.

Юзунг кўрсам ёрур бу кўнглум уш ҳам,
Муборак бўлур овозинг эшитсам.

Жамолинг нуридин жоним ёрутғил,
Ёринг бирла бу ўлмишни тирик қил.

Хилоф ул бўлдим кўрмон юзунгни,
Тек эштурман йироқдин хуш сўзунгни.

Анинг ҳаққиким ожуни яратти,
Қарортиб туннию кунни ёрутти.

Уминчим бор юзунгдин, эй тўлун ой,
Ёрутғай бу қаро кўнглумни ул ой.

Саодат тахтинда ёнашиб ўтруб,
Юригайбиз тумн йилларни кечруб.

Уминч борким саодат куни тугғай,
Бу қул қўли шоҳим бўйнинда бўлғай.

Қаюким теса омин ушбу ерда,
Дуо қилсанг ёрашур барча ерда.

Илоҳи сан ошиқнинг қил чорасин,
Ошиққа сан кетургил жон порасин.

Яна Борбад навосин эшту Ширин,
Янгиландурди қайра бағри бошин.

Икинч куймиш кўкусдин тортиб овоз,
Буюрди чангига қил теб мунни соз.

Бу йўлурким унутсун йўлини шоҳ,
Магар йўлсузқа йўл қисха ногоҳ.

Нигисо чанги жодулуқ қилину,
Раҳовийда ғазал бошлади айту.

НИГИСО ШИРИН ТИЛИНДИН УЧУНЧИ
ШЕЪР АЙТҒАНИН АЙТУР

Яраш бу бағри бош (ёр) бирла, эй ёр,
Ким уш тун борди, бу кун қолма ясор.

Неча боғларсан охир шеш тугунни,
Умур кечти, ғанимат тут бу кунни.

Ожунда ҳеч кишининг йўқ бақоси,
Бу кун хуш бўлғу, тонгға не бақоси?

Ишониб ушбу бир дам отли елга,
Недин мунтек такаббур қилға билка.

Нечаларким бишурди егуга ош,
Оши бишмишда топмади егу ош.

Хуш улким нақд ҳоли ўлтуруб хуш,
Кечурсак бу кунумизни қилу нўш.

Билиқдин эрмаз ишни сўнгқа солмоқ,
Чун фурсат бор, керак иш ҳоли қилмоқ.

Кўп ўюнлар билур бу онгсиз ожун,
Бирор онгсизда ўйнар турфа ўюн.

Танаъум қил чун топтунг эмди хуш ёз,
Ким ул барча фасл наврўз бўлмаз.

Чечакким узмасанг вақтинда они,
Эсиб элтур кезин боди хазони.

Кишиким олтуну тош тенг қотинда,
Не соқишда бўлур ҳақ хизматинда,

Тенгиз қирғинда бир қатра не бўлғай,
Кўёш олнинда бир зарра не бўлғай.

Санинг бозоринг асру худ эрур тез,
Бу косидга қил эмди равнақ ангез.

Матоъи косид (онглаб) ол, эй ёр мавзун,
Не билгайсан ишинга келса бир кун.

Бутуи неча яраса ишда ҳар дам,
Охир бир ишга келгай бу синуқ ҳам.

Нечаким танга ортуқ қиймати бор,
Ушоқ олтун соқишдин чиқмаз, эй ёр.

Бу ёлғуз кўнгли синуқни унутма,
Бу айби бирла олдинг, қайра сотма.

Туяр умрум йигитликдин, эй шоҳим,
Висолинг бирла тириклик тилаким.

Қулоқим бир хабарқа рози бўлуб,
Чечак янглиғ тўкулдум ерга сўлуб!

Қолиб ишқинг азақи осра ёлғуз,
Бу ҳасрат ичраман уш туну кундуз.

Ман ул қўликаманким эмди уш чин,
Қилич урсанг қайитмазман сўнгунгдин.

Хаёлинг бирла неча сўзлашайин,
Жамолингдин улушлук ҳам бўлайин.

Жонимнунг додин эрингдин олайин,
Озоқинг тупроқин сурма қилайин.

Топуб бир тун сани сархуш, қотингда,
Не хушвақт ул ўтурсам хизматингда.

Сўнуб қўш зулфунг учин алга олсам,
Гаҳи ишқингда йиғлаб, гоҳ кулсам.

Анингтеқ кучғай эрдим сени бирдам,
Ким огоҳ бўлмағайди кўнглокинг ҳам.

Жонимни ул жонингга қотғай эрдим,
Қучуб шоҳим белинг (ни) хуш ётғай эрдим.

Агар келса (эр) ди андоғ иш алимдин,
Тиконимдин чечак унгайди уш чин.

Илоҳи ушбу боғлиқ йўлум очғил,
Бу кўнглум орзусин сан рўзи қилғил,

Мүнингтең сўзлар эшту ул шоҳаншоҳ,
Қилур ўз кўнгли бирла нолау оҳ.

Айтти қайра улким Борбад ҳой,
Қавиландур (ди) жонимни, санма ҳам ой.

Не ўтником Нигисо ёқти ул дам,
Қуя бошлади Борбад сув анга ҳам.

Тузуб барбатни антең ўз чолди.
Ким ўфтониб Нигисо чанг солди.

Хушоҳанг бирла бошлаб бу ғазални,
Кетарди шоҳ кўнглидин халални.

ХУСРАВНИНГ ТИЛИНДИН БОРБАД УЧУНЧИ КЕЗ НАРСА АЙҒАНИ

Кечур бу узр қўлғандинким, эй ёр,
Бу бир ёзуққа узрим минг туман бор.

Агар ҳукмингча бўлмадимса бир кун,
Пушаймон бўлдум эмди, эй юзи кун.

Пушаймонман нечаким ноз қилдим,
Тутулдум уш ўз журмумни билдим.

Неким қилдимса ёзуқ тут сан ани,
Охир бу қон ёшимнинг узри қани?

Кечур мендин келдиса (ушбу) тақсир,
Уёғлиқим шафиъ тутнурман охир.

Бу кундин сўнг соча кўздин ёшимни,
Азақингдин кўтурмазман бошимни.

Азақинг тупроқин сурма қилайин
Санинг хушнудлуқингни ўқ билайин.

Сани жонтең тиламаз эрсаман чин,
Бўлайин ман батаррак юз кез итдин.

Улушум сендин эрди тең салом ўқ,
Ани ҳам кестинг уш, эй шафқати йўқ.

Саломунгдин қулоғ маҳрум эса уш,
Тилим бори сени ўкмак билла хуш.

Нечаким қилсам экиндин фиғон ҳам,
Агар сўрсанг санга бўлмаз зиён ҳам.

Манга сан сўрмақинг уммиди хом,
Агар кўнглунгда кечсам ҳам тамом.

Тиласа хотиринг бир раҳм қилсанг,
Бу бағри доғлини ёнингга олсанг.

Тиласанг ҳам маним ул толеъм йўқ,
Бор эрса толеъмим, ким тедиким йўқ.

Ўзум йўқ эрса ҳам рўзум кўрайин,
Не бўлса бори орзунгда турайин.

Чу(н) топман қазғудинман чиқғуқа йўл,
Ман ўлсам қазғуда, сан бори хуш бўл.

Ошиқман, қазғуда ошиқ бўлур зор,
Бегим маъшуқда қазғу не иши бор?

Кучинг боринча ноз этгил манга сан,
Жоним чиқсун чекайин нозинг уш ман.

Агар сан қилсангу ҳам қилмасанг зор,
Куярман қазғунг ўтинда ман озор.

Агар юлунгда ман жон берсам, эй ёр,
Не бушгайсан керакким бўлсанган ёр.

Агар хуснунг боғиндин топмасам гул,
Сан ўз кўркунгда бархўрдор бўлғил.

Чун суҳбат боқи эрмаз, боқи бўл сан,
Не қазғу бўлсаму ё бўлмасам ман.

Маним рўзум керакса елга борсун,
Санинг рўзунг тиларман кунда ортсун,

Нетакким чолди Борбад бу наволар,
Бу янглиғким айитти хуш дуолар.

Икинчи ишқ чақмоқи чақилди,
Ширин кўнгли чароғ янглиғ ёқилди.

Анингтеқ қилди оқ ул сарви озод,
Ким онинг оқидин шоқ қилди фарёд!

Эшитти эрса шоқ овози ширин,
Кўтурди ўз бўлуб шоқ рози Ширин.

Қаю пардада Ширин туздиса чанг,
Шоқ ул парда уза кўтарди оҳанг.

Нетакким тоғқа айса бир киши роз,
Анга тоғ ул сўзин ўқ қайтару(р) боз.

Бу янглиғким ярашти икки ошиқ,
Қўбузчи заҳмати анда не лойиқ?

Бу ёндин хуш тарона кўтаруб ой,
Шоқ ул ёнда тўнин йиртиб, қилур вой.

Туруб шоқ юриди Ширин сори,
Хуш ун эштиб, кетиб сабри, қарори.

Кириб шоқ табғинга ул дамда Шовур,
Тутуб илкин айтти бирдам ўлтур.

Нечаким бормиш эрди Хусрав алдин,
Ўтурди топтиса ал тутғучисин.

Шоқ андин сўрдиким ушбу хуш овоз,
Не овоз ул, оча бер теб манга роз.

Бу хуш овоз била жонимни олди,
Сени Шовур, кўруб жон қайра келди.

**ШИРИН ЎЗИ ЎЛТУРҒАН ЧОДИРДИН ЧИҚИБ,
ХУСРАВ ҚАТИГА КЕЛИБ ҚУРУШГАНИ**

Ҳикоят сўзлар эркан шоқ, Шовур,
Чнқа келди чодирдин ногаҳ ул хур.

Қилиб парвоз Ширин чин ҳумойтек,
Чиқиб келди булутдин тўлун ойтек.

Кетиб ақли бошиндин, кўнгли тушти,

Азақинга маликнинг югру тушти.

Боқиб Ширинга ногаҳ ул шоҳи чин,
Бошин кўтурди азақда борди алдин.

Не янглиғ хизматиким, қилса ул моҳ,
Қилур эрди ўн онча хизматин шоҳ.

Азақ ўпмакдин иш кечтиса ул дам,
Эрим ўпмак тилар бўлди кўнгул ҳам.

Малик соқиндиким не бўлса бу тун,
Ёқайин ўтни мамуққа туташсун.

Нетак шоҳ хотирин билдиса Ширин,
Ачиғланди, йироқ (роқ) борди шоҳдин.

Анинг ул ишидин шоҳ тонгқа қолди,
Ким ул севнуб яна нек ўфка қилди?

Келиб Хусравқа яшрун Шовур,
Агар ул ой тутулди эрса маъзур.

Уш андинким бу кунга текру ул ҳур,
Чиқарди эзгу от оламда машҳур.

Уш эмди қўрқар улким куч қилиб шоҳ,
Уётдин менгизинга менг қўйса ногоҳ.

Нетак билдиса шоҳ анинг ишини,
Не йўлдин ўтру ул сақлаишини.

Ичиб онт, айди онтек қилмағайман,
Сени қобинсизин ҳам олмағайман.

Ғиғиб барча жаҳоннинг эзгуларин,
Қилайин теди иззат бирла қобин.

Вале бу тун керакким хуш ўтурсанг,
Қилиб ишрат, аёқ илга кўтурсанг.

Муродин топмаса охир ўзумиз,
Кўрушалинг бори бирдам ўзумиз.

Малик шартин эшитти эрса Ширин,

Очиб ул ой юзин, тарғатти парвин.

Бўлуб лаъл эрни дурлар узра ғаввос,
Яна ул икки зулфи бўлди раққос.

Қилу неш ул шароби арғувони,
Очилди кўнгли, хуррам бўлди жони.

Аёқ йиғроқ юритти эрса соқи,
Севинчдин қолмади (бир) журъа боқи.

Ичарда сақлашу ул бири-бирин,
Тамом хуш асрудилар шоҳу Ширин.

Анингтек бўлдилар ул ой бирла кун,
Ким антек кўрмамишлар эрди ҳеч тун.

Анингтек бўлдилар усрукким ул дам,
Унуттилар бу шаҳват отини ҳам.

Уюн бошлади ул дам икки ошинқ,
Фараҳ айи кўнгулдин қазғуқа чиқ.

Кўнгул рағбат қилур эрди, валекин
Не қилсун сақлар эрди шоҳ шартин.

Иликга кирди теб дўст кўнгли ул бек,
Чиқар эрди ёзисиндин чечактек.

Юзинга бир замон суртуб юзини,
Кетармаз эрди менгизиндин кўзини.

Гаҳи бўйнини қучоқлаб ўйнаю шоҳ,
Гаҳи лаъл эрнини сўруб, қилур оҳ.

Гаҳи илга олиб олма сақоқин,
Сурар эрди янгоқинға янгоқин.

Гаҳи ўйнаб кумушдин нори бирла,
Ақиқин тишлар эрди хори бирла.

Гаҳи сочлари занжири (н) чўзуб ул,
Камартек боғлар эрди белинга қўл.

Гаҳи шаккар ошаб ул лаъл эриндин,

Сўрар эрди жулоб оғзи териндин.

Гаҳи тонглаб анинг қиртек қароқин,
Боқа қолур, кўруб андоми оқин.

Гаҳи тонглаю тинглар ўз сўзини,
Кетармаз юзидин ҳаргиз кўзини.

Гаҳи айтур маним жонимға жопсан,
Не жонким эмди ҳам жону жаҳопсан.

Топиб Ширинни антек севди шоҳким,
Шакарни солди, онжоқ бу тилагим.

Нечаким рағбати ортти эрса ғоят,
Уюнға қилди ул тунла қаноат.

Ики ёндн бор эрди майл, валекин,
Соқиндилар, соқиниб, эзгу отин.

Қилур эрди садаф ўз дуррини пос,
Ким онгсиз топмаса теб ногоҳ олмос.

Убушу, ўйнашу ўлтурдилар хуш,
Қилу бир-биринга тонгқа теки нўш.

Ҳаводин субҳидам қилғинча овоз,
Бу ялнур, ул қилур эрди ҳануз ноз.

Бу янглиғ гаҳ узр, гаҳ ноз бирла,
Кечурдилар ўюн эъзоз бирла.

Қилу кундузла ирғалу тамошо,
Қилурлар эрди хушлуқ ҳаддин оша,

Мунунгтек завқ бирла кечру ҳар кун.
Яна ўтруб уйимадин узун тун.

Убушмак каъбатайни ул икки ёр,
Солиб нарди қаноат ўйнадилар.

Яна сексинчи кун усрук бўлуб шоҳ,
Бузулмасун бу шартим тию ногаҳ.

Буюрдиким икинчи ул тўлун ой,

Яна ўз бурчинга теркин қайитгай.

Черик юлдуз менгиз йиғлиб қотинда,
Туруқтилар борурқа хизматинда.

Ким отлансун табуғинда боралинг,
Оғирлаб ўз еринга еткуралинг.

Равон отланди Ширин сурди етти,
Табуғ қилди черик қайра қайитти.

Кун олтун елканним ўтру кирди,
Кемитек ғарқа бўлди, тун йўқолди.

Малик ҳам манзилдиндин тарк кўчти,
Мунуб Шабдизинга қуш янглиғ учти.

Етиб элга яна бошлади ирғал,
Сув ўрнинга улаш оқти чақир бол.

Очиб ганжлар қабуғин шоҳ ушул кун,
Улаштурди жаҳон халқинга олтун.

Бу қор янглиғ кумушдин бўлди ер оқ,
Анингтеқ ул кумушни ким сочар боқ.

Қаю кимда кумушнинг кони бўлса,
Улаштургай неча тан жони бўлса.

Укуш дахл эрни жу (вон) мард ўгратур бил
Нарса билмаса, не сўзласун тил.

Ер урлуқ олмайинча бермаз ошлиқ.
Ҳаво дарёдин олса сўнг берур жиқ.

Яна юлдузчиларқа айди ул шоҳ,
Боқинг бир яхши кундин бўлунг огоҳ.

Муборак эзгу, хуш вақти тобунгим,
Маним кўнглумча битсун бу тилаким.

Ярашсун ой бирла кунга ёвушмоқ,
Тутулмадин кун ой бирла қовушмоқ.

Расад боғлағучи устодлар ҳам,

Тилакка толеъ эзгу теди бу дам.

**ХУСРАВ ШИРИННИ ҚАСРИНДИН УНДАТИБ
МАДОЙИНҚА КЕЛТУРГАНИ**

Ўрун бердиса ул перузадин тахт,
Очилди анда Ширин узра бу бахт.

Тузуб кўп турлу нанг ул кун шоҳи чин,
Кетурди текма турлук жонвардин.

Минг эрди тек қаро кўзлук тева туз,
Безакли барчаси бир-биридан ўз.

Яна минг от темур бўз туси ер ҳам,
Мурассаъ барча олтуиндин эяр ҳам.

Яна юлдуз оқ кўзлук тевалар,
Минги ҳам барча бир-биринга ўхшар.

Яна минг кун менгизлик кўрклу қизлар,
Ким ой ўзин аларни кўрса кизлар.

Яна лаълу жавоҳир, неча харвор,
Кумуш, олтун неча тесанг не сон бор.

Тек ул ерга тўшагу ғолилардин,
Не юзким, бор эди бешюздин ортуқ.

Тақи ўлтурғу олтун чумчағар ҳам,
Мурассаъ лаълу дона бирла бир там.

Бу янглиғ қилди (тортти) кобин (ин) тузатти.
Боринг, кетрунг Ширинни теб, узатти.

Қириб йўлға нетакким тебрадилар,
Кўрукли кўрмадук мунтек тедилар.

Тенгизтек ер уза жавҳар ёйилди,
Ҳаво олтун, кумуштек ранг олди.

Улус бекларию хотунлари ҳам,
Яна эл эзгулари бирла бирдам.

Соча дурру жавоҳир йўлга кириб,
Чиғайлар бой бўлди йинжу териб.

Парилар от уза бўлуб равона,
Уюнчилар чолиб чангу чағона.

Тузуб мунтек яроғлиқ кўрклу ойин,
Йироқ бўлсун ёмон кўзлук кун ойин.

Севунч(и)лаб келдилар Ширинга мунтек,
Ким андин иззат ортуқ бўлмаз, эй бек.

Бу янглиғ кўп оғирси ноз бирла,
Ширинни элттилар, эъзоз бирла.

Мадойинга нетакким етти Ширин,
Оғирлаб ўтру чиқти Хусрав элдин.

Кўруб Ширинни севнуб шоҳ ул шул кун,
Бойитти элни сочмоқдин кўп олтун.

Анинг ул анча ёрмоқ сочмақиндин,
Ҳануз ёрмоқ унар балиқдин уш чин.

Ҳамал буржинга етмиштек тамом кун,
Етиб шоҳ қаршисинга энди ул кун.

Буюрди шоҳким элнинг билкаларин,
Уқунгиз келсулар теб бирга борин.

Йиғилди эл улуғлари қотинда,
Утурдилар кечиб шоҳ хизматинда.

Буларга айди Ширин қиссасиндин,
Айиттиким билингла барчангиз чин.

Ким уш Ширин манга ҳам жуфту ҳам ёр,
Эрур неча оғирласам ери бор.

Ўзи мандин ориғ бу меҳри бирла,
Ким ўлтургай анингтек муҳри бирла.

Ани жуфт қилсам ўзумга ярар ўқ,
Ким андин ўзга бирла завқ манга йўқ.

Чечак вақтинда илга хуш келур жом,
Қилур жуфти бирла текма қуш ором.

Укуз бўйнинга гар жуфт урмасалар,
Қачон бўғдой била тўлғайди анбор?

Ўқуб барча улуғлар қилди таҳсин,
Ким уш лойиқ эрур теб шоҳқа Ширин.

Шаҳаншоҳ ҳам тутуб Ширин илкин,
Буюрдиким қилинг теб эмди кобин.

Ризо бердилар эрса ул икки ёр,
Тўраларинча кобин боғладилар.

Туруб кертак эвинга кирди Ширин,
Қуруб тўй, ичку бошлади шоҳи чин.

ХУСРАВ ШИРИН БИРЛА ТУРУБ, КЕРТАККА КИРГАНИН БАЕН ҚИЛУР

Саодат бир чечакни баслар андин,
Кезин издар олурқа одамисин.

Тенгиздинким чиқарур дона ғаввос,
Бўлур оз вақт ичра тож уза хос.

Нетак жуллобтек бўлдиса Ширин,
Сало қилдиким ўпгил, эй шоҳи чин.

Ич эмдиким бу шарбат нўш бўлсун,
Бошинг Ширин била ўқ хуш бўлсун.

Тею бу сўзни бир эзгу кишидин,
Бориб айғил теги сақласин ўзин.

Ким ушбу тунла ичмак боқи қилсун,
Мени ҳам ичкую ҳам соқи қилсун.

Ичиб, усрук яқинлиқ қилмасунким,
Сўнги ё билмадим тегай ё билдим.

Бўлур усрукда неча билка уссуз,
Ангар ош, анда не тузлуқ, не тузсуз.

Муроди усрук эркан элга кирса,
Керакмаз билмадин сўнг(ра) екру турса.

Қаю бир ишким усрукда қилинғай,
Этилмиш чоқда азроқи билинғай.

Укуш усрук бузуб ўз-ўзи қуфлин,
Этилди, қилди фарёд ўғрилардин.

Шоҳ онглаб қулди маъносин сўзининг,
Айиттиким, эрур фармон ўзининг.

Валеким эрди ичмакнинг куни чин,
Тия билмади ичмакдин шоҳ ўзин.

Нигисо бирла Борбад кўтуруб овоз,
Тузуб, теб-тенг чалар (лар) эрди хуш соз.

Ўбуб ер Зухра қилнур эрди афғон,
Қачон бор одамитек турғу имкон.

Гаҳи Борбадқа айтур жомда сусун,
Енгилма қўбса, иликинг бор бўлсун.

Гаҳи соқинға айтур сўзлашиб қил,
Аёқ илкинда оз тутғил равон қил.

Малик Ширин ёдинға қилур нўш,
Азақ элдин кетормаз, бош қилур хуш.

Нетакким бўлди кертатка борур чоқ,
Йигит, қиз бирла бўлур чоғда оғлоқ.

Анингтек усрук эрди ул-шоҳи чин,
Қим элттилар ани кўтруб ериндин.

Малик усруклигин кўрдиса Ширин,
Яна сақландию, сақлади ўзин.

Ўзин ол бирла шоҳдин кетз(ла)ди ул,
Қим усруклукда очмасун тею йўл.

Зарифлуқ қилди ҳаддин таш тарифлуқ,
Қим усрук бирла бўлмаз теб ҳарифлуқ.

Бор эди бир қари қуртға қотинда,
Бўлур эрмиш аноси хизматинда.

Не айтай биз азиғлиқ бўритек чин,
Бўри эркан билур ул тилкулукдин.

Эзилмиш мешктек тўшлари сарқиб,
Ким ул дев қочғай эрди кўрса қўрқиб.

Бўзи ётек эгилмиш, сингари қурлуб,
Аёқи қолмиш ишдин, бели бузлуб.

Чуримиш ҳинду гўзитек сақоқи,
Қуюгтеқ чўнграриб икки қароқи.

Қуруб ҳанзил менгизлик бошда мағзи,
Бузулмиш гўр янглиғ очлиб оғзи.

Ики кўзлари қошларинга бослиб,
Буруни фил ҳартумитек ослиб.

Эрини чеврулуб кечмиш энгакдин,
Нетак айтай ман ул чигриқ васфин.

Безаб ани ўз ўрнинга ётурди,
Кириб ўзи тутуғ ичра ўтурди.

Синайин теб, малик ани билурму,
Бу ойдин (ул) булут фарқин қилурму?

Анингтеқ усрук эрди шоҳ ушул кун,
Бақирдин фарқ қилмаз эрди олтун.

Вале ҳам ақли анча бошлади йўл,
Ким уш йиграк эрур мундин тею ул.

Овумға кирди тею эмди оҳу,
Ўқин кезлаб ўрайин теди ўтру.

Боқиб қарға ҳумой ўрнинда кўрди,
Булут юзлукни ой ўрнинда кўрди.

Кўнгулда айди бу не аждаҳо ул,
Хаёлму бу манга, ё не бало ул.

Не Ширинким бу оғу бирла ўлдум,
Ширинга нўлди, ёхуд ман не бўлдум?

Вале не қилсун усруклуқ уруб йўл,
Гумон элтти ажаб йўқ бўлса теб йўл.

Уруб қўл усрук арслонтек анга шоҳ,
Бузуб йиғиб ушатти шиша ногоҳ.

Қучун уни чиқиб айдиким, охир
Уларман чора қил, теб, эй қизим бир.

Эшитти эрса Ширин қуртқа униң,
Тия билмади ул ҳолатда ўзин.

Равон ул пардадин чиқти, югурди!
Урундин қуртқани чиқ тею сурди.

Бўзи сарвин хиромлабким юритти,
Юзи нурундин ул эвни ёрутти.

Тўкар шаккар оғиздин, худ не шаккар,
Қачон шаккар анга бўлғай баробар.

Хажил, кўрки қотинда кўкдаги ой,
Чечагиким эрур юз ёздин ёй.

Анингтек жонни топсагким ҳалол уш,
Нақл учтмоҳ эрур антек жамол уш.

Қўрукли худ соқинғай эрди бойиқ,
Чин учмоҳ шарбатитек жонга лойиқ.

Латифлар кўнгли издаган тегук ёр,
Тамом хирмон чечактек қадди, йўқ хор.

Юзиндин муштари юзи хижил ҳам,
Юрушиндин уёлур тоғда чил ҳам.

Менгини кўз кўруб минг мунгда қолур,
Яна менгизинга боқмоққа уёлур.

Янгоқи жон боғиндин насим ул,
Яна оғзи ақиқу ҳарфи мим ул.

Қулоқи бўйиндин дона фиғонда,
Янгилдим, онда худ дона не сонда.

Янгоқи ол чечак янглиғ хуш очлиб,
Сочиндин мушку анбар гулга сочлиб.

Яратилмиш тиши ҳам эрни ишқдин,
Тиши эрни, эрин тиш кўрмамишдин.

Қулоққа текру тортиб қоши ёсин,
Тутар кўрган киши ўз жони ёсин.

Жаҳонни куйдурур жоду қароқи,
Олур жонларни ул андоми оқи.

Кумушдин олма янглиғ оқ сақоқи,
Нозуклукдин ўта кўрнур тамоқи.

Карашмаси ёқар жону жаҳонни,
Олур бир ишва бирла танда жонни.

Хусн боғинда етлиб барча емиш,
Вале йўқ емишиндин кимса емиш.

Гулу шаккарга бу гул худ не шаккар,
Не ўхшасун анга оллоҳу акбар,

Ул ой юзлук юзиндин қоб-қора тун
Ёруғ бўлди тамом, туғмиш менгиз кун.

Боқиб ул шоҳ ҳуснга бойни кўрди,
Соқиндинг девни кўрган ойни кўрди.

Равон девонатек ёпшунди ётти,
Уянди бир замон, осойиш этти.

Кетиб усруклуки ҳам уйқу қонди,
Саҳар вақтинда давлатдек уянди.

Кўрарким хуш ётур қўйнинда ул ҳур,
Юзиндин кун менгизлик балқию нур.

Айитти маслаҳат йўқ сабр этмак,
Исик топти тандур, ул ёпти ўтмак.

Йипор тавқ икки бўйнинда осилмиш,
Кумуш нор икки тўшинга қисилмиш.

Бунафша гул била қилну муножот,
Шукр айтурким иш сўнг қўймоқ офот.

Булутким кетти ул ой (нинг) юзиндин,
Қарорсиз бўлди ул соат шоҳи чин.

Кириб хуш шаккаристонда топуб йўл,
Табарзод (ни) қўпордию, тўкти қанд ул.

Не андин хушроқ ул кўрмиш эрди,
Не андин тонглағу тонг кўрмиш эрди.

Бурун бўлди чечак (термак)ка машғул,
Кучоқлаб бўйнини (не), ҳалқа қилиб қўл.

Уш андин қилди ўз ишқинда овоз,
Сало тоза емишни қилма теб ноз.

Гаҳи илка нору сунбул ўйнаб олди,
Гаҳи олмау самандин нуқл қилди.

Гаҳи ўйнаю севнуб, қилну парвоз,
Қолур эрди кўгарчин остинда боз.

Қурашмиш янглиғ арслон бирла оҳу,
Гаҳи ўйнаб йиқар ул, гаҳи йиқар бу.

Уюн кертига чевруб асрлон ул дам,
Равонким бости, урди панжа, маҳкам.

Ҳисори кўрди дурдин, қабғи боғли,
Тамом ул ганж қўймоққа яроғли.

Не золимлар қўли куч этмиш анда,
Не мазлумлар азақи етмиш анда.

Ақиқдин муҳр ёқут бирла бузди,
Муродининг чечагин топти, узди.

Тешиб лаъл ул равон игна кечурди,
Тўкуб сув кўнглининг ўтин учурди.

Қаронгқулуқ менгиз туну хизир шоҳ,
Балиқ мангу сувинга изди ногаҳ.

Айтмазман ўқ урди теб нишонқа
Улаштурди равон ул жонни жонқа.

Гулоб қуйди кумушдин жом ичинда,
Эритти шаккар ул бодам ичинда.

Садаф маржон табақи бирла ёнмиш,
Сизурмиш сув севуклук ўти ёнмиш.

Шакар булмиш ўшул сув бирла жулоб,
Тўшак тўлмиш оқиб шингарф симоб.

Қилиб тарк уйқуни анлар узун тун,
Баёқи пеша туттилар ушул кун.

Яна бир куну бир тун суст қолиб,
Асойиш қилдилар югру толиб.

Қучушуб лом алифтек ул ики ёр,
Уюди бирга Ширину жаҳондор.

Нетакким уйқудин уйғонди онлар,
Муродинга текиб муштоқ жонлар.

Қириб сувқа, ювнуб танларин андин,
Айиттилар юзига шукру таҳсин.

Уш андин ўлтуруб шоҳ бирла Ширин,
Фориқ бўлмадилар бир ойча тўйдин.

Хумайлоу Суман Турку Хумойин,
Қилиб фитна била қўлларни гулгун.

Малик хилватда бир кун ўтрур эрди,
Бу қизларни ма ундатти, кевурди.

Қилиб анлар яроғин барча ул кун,
Бағишлаб кўп жавоҳир юнчи, олтун.

Хумоюнни Шовурқа берди ол теб,
Ман олдим шаҳд, ол қарғуси бол теб.

Суман Туркни ҳам ул Борбадга берди,
Ҳумайлони Нигисо жуфт қилди.

Хўтан хотунни услуғ теб жаҳондор,
Бузург Уммидга ул бўлсун теди ёр.

Нетак ёр бўлдиса Шовурқа давлат,
Укуш қилди тер ул вақтда иморат.

Иморатларким ул Шовур қилди,
Аюрларким бу кунга текру қолди.

Маликка давлатким бўлди ҳамдам,
Уш андин ирғаю ўлтурди хуррам.

Йигитлику муродунг бўлса хонлиқ,
Не хуш тирлик, йироқ бўлсун ёмонлиқ.

Иши йўқ эрди ирғалдин азин ҳеч,
Йўқ эрди қазғуси андин кезин ҳеч.

Ошаб ожун кечурмаклик қилу нўш,
Ожун қазғуси емакдин талим хуш.

Билур эрди жаҳонни қазғу тею,
Асиф йўқ емакиндин қазғу йию,

Жаҳонни едию едурди неъмат,
Қазо қилди ул онча йилқи ишрат.

Нечадин сўнг боқиб шоҳ ўз ишинга,
Хижил бўлди ул ишлар қилмишинга.

Сочи қўтруб қариликдин нишон ул,
Йигитликни узатти кўргазиб йўл.

Не бор йўқлиқ била борлиқ ароси
Кўруб кўзлук кишининг тек тўроси.

Қаро соч аро ким оқ келтурур бош,
Қувармоққа юз урмиштек эрур бош.

Бинафша боғда ул чоғда очилур,
Ким, ул ёсмин кўзи уйқуда бўлур.

Қаронғу тунда ончақа теки ҳам,
Бўлурким бош кўтурса субҳ уза дам.

Агар итким ивиқ овлар ҳамиша.
Қариб они ивиқ бир келмаз иша.

Ироқ тушмишда ўқдин турк ёси,
Қари мутриб бўлур бир эски дафли.

Йигитлик бирла соғлиқ бўлса давлат,
Нетак бермаз тириклик хуш ҳаловат.

Қарилиқда сўкаллик топса ҳам ул,
Не тош жонлиқ кишиким ўлмагай ул.

Бўлур ул чоқда боғнинг хуш ҳавоси,
Ким эсмаса қувармоқлиқ балоси,

Бу кўк ёш узра қор ҳам сочса кофур,
Совуқ ел бирла бўлур боғ маъзур.

Қароғу чолса бўғдой мағзи бўлмаз,
Қарилиқда йигитлиқ қайра келмаз.

Тўқулмишдин кезин хом эрса биз ҳам,
Ер ул тўқмоқ захмин кеслу ноком.

Қозонким кўпугин кетрур бошинға,
Тошиб нуқсон кетрур ўз ошинға.

Бовурчи ҳиндунг айғилким соқинсун,
Тегирмон бор ўнгинда оқ этар ун.

Бовурчинг оти анбар эрса кетар,
Ким они бу тегирмон кофур этар.

Йигитликка етсанг бош очма савдо,
Туғар савдодин ул қоч кунги ғавго.

Қарилиқким бўлур ич узра ваблон,
Қувар бошдин ушул савдони холи.

Йигит сўрди қариғаким не тадбир,
Ким ул ёрим қочар мен бўлсаман пир!

Қари айди қарисанг сан тақи чин,
Бурунроқ қочғасан мантек ёрингдин.

Қаю бир бошғаким ожун соғар сут,
Аритур суттек бўлурда йўгурт.

Қаролар кўнглинга қазғу қотилмаз,
Уш ондин қазғу ўтин занги билмаз.

Уён, эй кўзким, оқарди бош эмди,
Усал турмағил, ўлтурма хуш эмди.

Сочинг мамуқтек оқ бўлди уш чин,
Тақи мамуқ чиқармазсан қулоқдин.

Кўруб ёсмин бинафша ора ул шоҳ,
Қарилиқ ўтмишиндин бўлди огоҳ.

Нечаким хуш тириклик пеша қилди,
Вале ожун ишин андиша қилди.

Гаҳи нард ўйнаб бу бахт узра ул бек,
Гаҳи Шабдизинга отланди тахттек.

Гаҳи ул Борбад шоҳдин қилу нўш,
Гаҳи Ширин била қучушуб ётур хуш.

Ширину Борбад ҳам тахту Шабдиз,
Бу тўртга овину кечрур эрди Парвиз.

Уза кўрган туши ёдинга келди,
Бузулмоқдин кўнгул огоҳ қилди.

Билур эрди вафоси йўқ жаҳоннинг,
Хароблуқ теб сўнги бу обадоннинг.

Ёруқи ортар ой бўлғунча тўлун,
Кетилгач эксилур нури икинчи кун.

Нечаким мева хом эрса улолур,
Агар кўп пишса тўклу ўқ йўқолур.

ШИРИН ХУСРАВҚА АДЛ ДОД ҚИЛҒУҚА ПАНД
БЕРГАНИНИНГ СЎЗЛАРИ

Ўтурмиш эрди бир кун шоҳу Ширин,
Кечар эрди сўз ул доду адлдин.

Ўгутлаб айди Ширинким, аё шоҳ,
Тамошо қўй, адл қил, бўлғил огоҳ.

Жаҳонни обадон қилдинг бурун хуш,
Хароб қилма зулм бирла яна уш.

Укуш ирғал кечурдунг хуш жаҳонда,
Кел ўз вақтинга охир бу замонда.

Нетак бир иннак сут берса ўнгдин,
Тепуб сўнг ўзи ерга тўкса сутин.

Сокинким ногаҳон зулмунгда мазлум,
Сўнгунча қарғамсун ким бўлур шум.

Қари хотун саҳарда ўқ нишона —
Уруб текурмасун ишингни жона.

Не фойда қилгай андин сўнг пушаймон,
Мулк бермишда сўнг илкингдин осон.

Неча кўзгуким ул шоҳлар алидин,
Қарортиб солди мазлумлар оҳи чин,

Қачонким эрга давлат ёри қилмаз,
Не иш қилнур ул ҳеч ишга келмаз.

Қачон боғ япроқниким бўлса кучсуз,
Хазон ондин уруб, очлур анга куз.

Қачонким ул чироғ ўчмакка ёвушур,
Бурунқитек йўл ул бермаз бўлур нур.

Тўлуким дона боши узра ёғгай,
Шаки йўқ дона йизғи йўқга оғгай.

Ағочким аввалинда эгри битса,
Ани ўт бўлмаса, бўлмаз туз этса.

Укуш эл қарғишин олма соқинғил,
Райият асрамоқ яхши эрур бил.

Уш андин қўрқар уш кўнглумким, эй ёр,
Узоқи билкаларнинг бир сўзи бор:

Қаю хондин райият бўлса озор,
Темишларким қолур ёлғуз бўлуб хор.

Жаҳонда сантегук бир йўқ соқинма,
Яратганга шукур қил, асру қайтма.

Сан ўз фойданг учун бир пандим олғил,
Райиятга зулм қилма, адл қил.

Ушул хонлиқда ман ҳеч фойда кўрман,
Ким эрким бор теб эл озорласанг сан.

Сан ушбу давлатинга бўлма мағрур,
Ким онгланмаз бу давлат бошда турур.

Ўқи Доро-ю Жамшид қиссасин бил,
Ҳам анлартек неча кечти, соқиш қил.

Уқуб Ширин сўзин шоҳ онгладним,
Тилар тею маним бу эзгу отим.

ШИРИН БИРЛА ХУСРАВ УЛТУРУБ, ХУСРАВ БУЗУРГ УММИДДИН САВОЛЛАР ҚИЛУР

Бузург Уммидни ундатти қотинда,
Умид бирла ўтуртти хизматинда.

Ким эмди бу умунчум сендин ўқ бор,
Оча бер мушкулимни, ҳал қил, эй ёр.

Хабар берким ожуннинг аввали не?
Билурунгча оча, айра манга де.

Жавоб айдиким: андин биз ма қўлдуқ,
Ул аввал пардадин (биз) ташра қолдуқ.

Бу сўз сўнг келгучидин рост келмаз,
Бурунқини бурунқилар билур бас.

Яна бу пирга сўрди ул жаҳондор,
Қим уш мунтек соқиш кўнглумда кўб бор.

Уза айғилким ушбу кўкни ул чин,
Ичинда жоннар, не бор тоштин?

Жавобин айди нукта билгучи пир,
Ироқ қилдинг савол теб, эй жаҳонгир.

Неким бу гунбад ичра кўрну юрур,
Ҳам андин сўзлар сўзни бу не бўлур?

Бу тубдин ташра соқиш қилса бўлмаз,
Ани бир тангридин ўнг кимса билмаз.

Ушул суратким ани кўрмади кўз,
Раво эрмаз уш андин сўзламак сўз.

Улуғларким фалакдин сўзладилар,
Бу сирни кўп кишидин кизладилар.

Фалак қабғи кишига боғли дойим,
Нетак сўз қабғин андин ман очайин.

Яна сўрдиким: ушбу мунча юлдуз,
Қим уш тингмаз юлдуз (лар) тунма кундуз,

Эшиттим текма юлдуз бир жаҳон теб,
Азин ер, кўк мунунгтек обадон теб.

Кўрарманким сўзунгда ҳеч риё йўқ,
Манга тек турмоқлиқ ҳам раво йўқ.

Жавоб айди: мун ҳам биз эшиттук,
Вале билмакликинга жаҳд эттук.

Тиладук эрса бу суратда ҳол ул,
Расад кўргузди бу маъно муҳол ул.

Яна сўрди: бу ерда нек юрурбиз,
Не ердинбиз, яна қанда борурбиз?

Жавоб айдиким: ушбу пардадин роз.
Очилмади кишига, билса бўлмоз.

Бу манзилдин ушул олам йироқ ул,
Раво йўқ сўзламак сўз, кўрмадин йўл.

Қачон бу тутховулар кетса йўлдин,
Сан ўз йўлунг кўруб худ билгасан чин.

Яна сўрдиким: эй, билки тенгиз пир,
Сўзум тинглаб жавобин айтингиз бир.

Ажаб биздин ўза кечган азизлар,
Нек аймаз кўрганин бизларга кизлар?

Кўрарбизким қамуғ ерга кирурлар,
Бирин аймаз алай келдим, булай бор.

Жавоб айдики: эй шоҳ англа бойиқ,
Бу ожун нақди барча ул жаҳонлиқ.

Тузулмиш бу тизим (қил) узра бу соз,
Мухолиф бўлур ортуқ қилсанг овоз.

Нафас ўт узра урсанг дам тутар дам,
Яна ўт сувқа солсанг терк ўлар ҳам.

Яна бир зиракона соқшаб ул шоҳ,
Саволи қилди, қил теб мени огоҳ.

Жаҳон топти эрса жонни ушбу ерик,
Недин бизларга кўрнур тушда ойтек?

Агар жон азрилиб қолди эрса бу тан,
Бу жонлар қани, қанда қилди маскан?

Айтти пирким: бу маҳкам савол ул,
Вале жон тансизин кўрмак муҳол ул.

Не ҳаргиз тансизин жон сўрса бўлур,
Не жонсизин не тирик кўрса бўлур.

Нетакким жонсизин тан ишга келмаз,
Яна тансиз бу жонни билса бўлмаз.

Яна айди: агар жон эрса ҳосил,
Бу тан ҳам бўлмаз ўшар асру ботил.

Кўрарбиз мунча суратким йўқолур,
Не бўлур оқибат, ул қанда қолур?

Кўрарбиз мунча сурат тушса ул не,
Тану жон биргаму, ё жон манга де?

Жавоб айдиким: ўлганлар хаёли,
Кўнгулда бор уш андин ўтру ҳоли.

Фикр уйқуғаким бўлур харидор,
Манга кўнглунгдаки кўрниур, эй ёр.

Яна айди: ажаб ўлмишди кезин,
Бу оламни соқинғайбизму эркин?

Жавоб айди: билик ўгранган устод,
Ким ахсант, эй билик дарёси бўл шод.

Сан ул нурсанким ушбу тандин ўнг бил,
Бор эрдинг етти қат кўк узра кўз йил.

Нишонлар сўрсам ул ердин санга ман,
Билурман ҳеч не эрса билмагайсан.

Агар кечсанг бу дунёдин-ма антек,
Муни ҳам билгамусан билман, эй бек.

Кишиким онгламаса тунки ишин,
Унутсанг тонгму ҳам бу тунли ишин.

Яна сўрдиким: эй кўнгли ёруқ пир,
Киши кўнглинда соқинч не айит бир.

Жавоб айди: не билгуртса жаҳон теб
Тушар антек учун соқишқа жой теб.

Яна шоҳ айдиким, эй билка устод,
Табиблукдин неча сўз қил теди ёд.

Жавоб айдиким, эй шоҳи жаҳони,
Жаҳон халқинга сан тан ичра жони.

Табублук бир нанг ичра кезлик, эй шоҳ,
Ани ҳақ бизга айтиб қилди огоҳ.

Егил, ичгил, валеким чақла теди,
Не кўп, не оз, ўзунгни сақла теди.

Кеч оздин, ҳам ема кўпким ҳаром ул,
Тек ўрта чоқни сақлаким тамом ул.

Ики зийрак эшиттим бир замонда,
Етиб бир хуш булоққа, ўтруб онда.

Бири озроқ емиш жон бесланур теб,
Бири тан кучланур тею укуш еб.

Соқин сақламадин емишлариндин,
Бири тўқлуқда ўлмиш, бири очин.

Яна танлардин ушбу жонлар тер,
Нетак азрилу эрки, бир хабар бер.

Жавоб айди: кўрунмамиш йўл ул бил,
Эшитмишимни айтайин, эшитгил.

Эшиттим бор эмиш тўрт билка аввал,
Бўлуб ул тўртининг жони мусалсал.

Талим сақшаб бу мушкул ишни анлар,
Нетак тандин чиқар теб ушбу жонлар?

Бири айди: киши тушингда кўрса,
Ўзин икромда гарқа бўлу турса.

Уқуш қатланса қуртулмоққа андин,
Сўнги ул қутқару билмаса ўзин.

Нетак уйғонса қўрқуб уйқусиндин,
Ангар ўхшар теди, жон кўчса тандин.

Икинч билка айтти: эркили тангри,
Яратиб кўкда тортмиш бўлса қарши.

Йиқилса ногаҳон бир шахе андин,
Ебушса бир сингирга қўрқуғиндин.

Осилмоқдин билаки суст бўлса,
Яна қўйса ўлар, бу мунгда қолса,

Сўнги ерга йиқилса кучи кетиб,
Мунгар ўхшар теди кўп соқиш этиб.

Учинч билка айтти: кўрса чўбон,
Бўри кирса қўй (н) инга кутар эркан.

Бўри қўй тутса, тортиб олса суруб,
Чўбон ҳам бир бутини тутса юруб.

Чўбон қутқарғаму ман тею тортса,
Яна бўри қопуб тортмишча йиртса.

Чўбон топмаса ҳеч қуртқорғу чора,
Бўри таласа, қилса пора-пора.

Мунунгтек берди ўлмактин нишон ул,
Қиёс этиб сўз айди топмадин йўл.

Яна тўртинчи билка айди: бу роз,
Ҳам ўхшар ул кишининг ҳолинга оз.

Ким ойтэк қўйнинда жонона бўлса,
Яна ул ой юзи девона бўлса.

Не хотир кечса аптек кўркидан ҳам,
Ярашмоққа не имкон бўлса бир дам.

Сўнги девоналиқи кечса ҳаддин,
Зарури қочса андин соқлаб ўзин.

Фикр майдонида суруб улар от,
Уқидилар варақ кўрмадин ўнг хат.

Уларда текма бири қилди ҳайҳот,
Ул ўюндин йироқ теб ушбу шаҳмот.

Улумдин сўзлаган кўп, билса бўлмаз,
Улумни ўлмадин ҳеч кимса билмаз.

Магар пайғамбарлар билгай анжақ,
Уларни қилди маҳрам розқа ҳақ.

Бу маъсумларқа сўз бўлди ҳаволат,
Малик айди: бу аср ичра рисолат.

Қилур даъво, бир оз терлар иззатда,
Бу сўзни эшитиб уш қолдим ажабда.

Ким эрмиш даъвиси ҳам ростму не ул?
Бизнинг дин бирла дини фарқи не ул?

Жавоб айдиким: ул ҳарфи илоҳи,
Фироқдин тош ул, эй дунё шоҳи.

Халойиқ барча гунбад ичра сўзлар,
Бу эр овози гунбаддин тош ўхшар,

Не юлдуз, (не) фалакдин сўзлар ул уш,
Ким анлар нақш, ул шогирд наққош.

Қилур ул бу тўқуз кўк узра парвоз,
Нетак айтай ман андин билмадин роз.

Қони қайнади қўрқуб Хусрави чин,
Қабоб андомн нетак (ким) қайнар ўтдин.

Вале чун бахт ёри қилмади, ул
Бу дини Аҳмадига бутмади ул.

ХУСРАВ УҒЛИ ШИРУЯ ҲИҚОЯТИН БАЕН ҚИЛУР УСТОД

Ўқуб Хусрав бу ҳикмат тахтасин чин,
Жаҳондин кечмадин кечти жаҳондин.

Яна Марямдин анинг бу суфатлиғ,
Бир ўғли бор эрди Шируя отлиғ.

Эшак мағзи емиш, бир қатти кўзлук,
Бағоят хира, юзсуз, аччи сўзлук.

Кўзи кўк, юзи сариқ, зишт, мудбир,
Раҳимсиз, кўнгли, бағри тош, кофир.

Эшиттимким ул ўғлон эркан ўнгдин,
Қачонким олди Ширинни шоҳи чин.

Кўруб ул чоқда айтур эрди: Ширин
Манинг бўлса не бўлғай эрди эркин.

Кичик эркак мунунгтек бўлса офат,

Қиёс этким не бўлғай топса давлат.

Ҳамиша шоҳ озор эрди андин,
Ичинда бор тею тўлуқ ҳасад, кин.

Бузург Уммидга айдиким: эй оқил,
Бу девдин кўнглум эмин эрмаз уш бил.

Бу шум юлдузлидин кўрқарман, эй ёр,
Анингким толеъин онгларман, эй ёр.

Бу зиштдин эзгу хислат келмагай ҳеч,
Бу йиғлоқ юзлидин эл кулмагай ҳеч.

Кишитек ўқ тоблаб қилнурми бир боқ,
Узинга хуш келур, қилнур анжоқ.

Биликдин бир асар йўқ ҳам сўзинда,
Қувармиш, тош менгиз сув йўқ юзинда.

Не меҳри бор манга, не худ Ширинга,
Не хуш сўзлар ўёлари биринга.

Боқар Ширинга ул дев антек, эй бек,
Эшак полончиларқа боқмиштек.

Мени худ қўй, кўзинга бир йилонман,
Агар душман не эрса, ман ҳамонман.

Қамуғ хотун (лар) ни хотун тема зинҳор,
Яна барча ўғул тенг эрмаз, эй ёр.

Тикан барча чечак қилмаз соқниш қил,
Яна барча қамниш бермаз шакар бил.

Укшу ёр бор, қаёшдин кўп вафолиғ,
Яна ётдин қаёш бўлур жафолиғ.

Талим туғғонким ўлтурди атосин,
Темур тош кесмиштек бу масал чин.

Бузург Уммид эштиб айди, эй шоҳ,
Қамуғ эзгу, ёмондин кўнглунг огоҳ.

Тутайинким ёмонлиқ қилди асру,

Охир ўз гавҳарингнинг пораси бу.

Ўғулқа хасмлик қилмоқ хато ул,
Уругсуз қўзмоқ ўзни не раво ул.

Киши жон порасинга қасд этарму,
Агар қасд этса бадномлуқ кетарму.

Недин тут тераки тўқмоқ ер уш чин,
Анинким бош қузи асрар емишин.

Сан эзгусан, ёмон бўлмағай ул ҳам,
Тузалгай яхши, мунтек қолмағай ҳам.

Неча тўхшунса юмшатгай замона,
Агар юмшатмаса топғай санга на.

Йигитликни неча ўзинда тутғай,
Бир оз улғайса тўхшунлуқ унутғай.

Шоҳим сендин бу сўзлар лойиқ эрмаз,
Бу сўзни қўй, қамуғқа лойиқ эрмаз.

Қаю дамда бу одам эштур эрса,
Қабул қилмаз сўзунгни эштур эрса.

Бузург Уммид сўзини тинглади шоҳ,
Бу дунё макрини англади шоҳ.

Бу казғу-қузғунга туштум тею шоҳ,
Уруб илкин юзинга, ул қилур оҳ.

Керакким бу йигит қолса ман пир,
Ўзум қилса ўзума рою тадбир.

Неча шоҳ эсанг, аё Хусрав қайтғил,
Солиб танни бурун жонни бойитқил.

Қачон бўлса яратғанга қайитмоқ,
Буюрубтур қулунга ул карим ҳақ.

Нечаким бу ожунда бўлса ул ўзунг,
Сўнгин ўлмак керакин онгсу ўзунг.

Яратқан бир изимга ёлборибман!

Ушул қилған ёзуқларни онгибман.

Тилайин ман ўзумни ўтдин озод,
Изим бергай манга мунгдин озод.

Анингтеқ қилди соқшаб, сўнгра шоҳ рой,
Ким оташхонада йўқтеқ ўтурғой.

Яна бир кун тангирқаб айди ул шоҳ,
Не қилайин мунга ман теб қилу оҳ.

Туруб ул дам элини элга урди,
Отим тортинг тею ул дам буюрди.

Отиниким амирохур кетурди,
Миниб отқа ўшул филтеқ ўтурди.

Уруб қамчи, буюрдиким юру теб,
Мени ул ўз мақомимга етур теб.

Суруб етти оташхонақа ул дам,
Тушуб ўлтурди шоҳ Ширин била ҳам.

Нетакким кирди оташхонақа шоҳ,
Бўлуб Шируя (бу) ишиндин огоҳ.

Шоҳ оташхонақа элтти тею рахт,
Кезиб тож, мунди ўлтурди олиб тахт.

Ича бошлади хуш жом алга кўтруб,
Йироқдин шохни ул сақлаю ўтруб.

Ҳам анча бирла қўймади атосин,
Кишан урди азақинга пўлоддин.

Кетарди бор нўкарларни қотиндин,
Тек ул шоҳ хизматинда қолди Ширин.

Кўруб Ширинни Хусрав антеқ ул шод,
Ким ушбу боғда эрсам, терман озод.

Аюр Ширингаким; қазғурма, эй ҳур,
Бўлуб ҳақ ҳукминга рози хуш ўлтур.

Келур шоҳларға бу янглиғ талим ҳол,

Изи ҳукминдин энар мунтек аҳвол.

Билурсан ўқ нишонқа ўқ отилур,
Бу чарх ўқинга шоҳлар белгу бўлур.

Ушул елким бўркни боштин элтур,
Еш ўт роҳатда бўлур, сарв ранжур.

Кизикким овда кўрнуррак бўлур ёр,
Бурун овчи анга ўқ ўқни кезлар.

Кичиклар хавфи бир тебранса йўқ, ўқ,
Йиқилмоқдин бузуклар хавфи ортуқ.

Қачонким ўт ёнар бўлса, эй оқил,
Тутун ўнг эзулар ёри борур бил.

Агар кетти эрса давлат хуш бўл, эй ёр,
Чун сан борсан биҳамдуллаҳ қамуғ бор.

Ширин ҳам фориг эрмаз эрди шоҳдин,
Угутлаб сўзлаб, овтур эрди кўнглин.

Қим ушбу дунё иши тутшу, эй бек,
Гаҳи ирғал бўлур, гаҳи қазғу мунтек.

Улаш бу одам ўғли мунгда қолмаз,
Қишиким бошли бўлур, охир ўлмаз,

Бўлур қазғуда хуш бўлмоқ яроғли,
Ярашмаз бош-азақ иккиси боғли.

Ўзунг озорламағил, фориг ўлтур,
Кўп оғриғким гўр оғзиндин қайитур.

Билик бирла кўнгулдин қазғу кетар,
Қим уксилмаз емакдин қазғу ортар.

Тирик бўй тутшу ичсиз бўлмаз охир,
Қамуғ эк экланган ҳам ўлмаз охир.

Агар ўзунгни олди эрса душман,
Фалак додингни олғай, бор бўл сан.

Вале сан қазғу еб эмганма, эй жон,

Ким ожун қазғусинға йўқ поён.

Бу дунё иши барча риётур (ул) бил,
Отонур ҳинду кофур ул соқиш қил.

Не келса эрга ул чоққа ярашғу,
Ким охир бир қарорда турмаз ушбу.

Жафочи дунёнинг ҳеч йўқ уяти,
Иироқ турким уятсиз бўлса оқи.

Ожуп жавриндин ики эр қу (р) тулди,
Бир улким туғмади, бир улким ўлди.

Вафосизлиқда белгулук ожун бу,
Муни тарк эт этмаздин ошну.

Ўза шоҳлар қани соқшаб бақоси,
Бири бўлғай эди, бўлса (ди) бақоси.

Қани Қайумрасу Қайхусрав (кўр) охир,
Улар ўрнинда эрдинг Хусрав охир.

Ўзунг эмгатма соқшаб, бўлғил огоҳ,
Улар бор бўлса, сан бўлғаймудинг шоҳ?

Қўнгул бу боғқа ким боғлади (бил) ул,
Чечактек оз кулуб, кўп йиғлағай ул.

Қаюким мунда барбаттек тузулғай?
Қулоқи бурлуб, қилтек узулғай.

Не мулк ул буким ул Заҳҳоктек чин,
Йилон қилса санга ул қайра сендин.

Неча қатра сув учангдин йўқоттинг,
Нетак кўр қазғу дарёсинға боттинг.

Ужангқа урма юк зинҳору зинҳор,
Қарин ишин битургил анжоқ, эй ёр.

Қимунг ақли бор эрса турсу ёлғуз,
Қаноат бирла тирлиб, барчақа туз.

Кишиким қилди дунёда қаноат,

Ҳам ул топди бу ожун ичра роҳат.

Топулса утмак — сув хуш тирил, хуш,
Кўрарсан охир ожун ишларини уш.

Жаҳон афъи йилонтек печ-печ ул,
Бурун бортек, вале сўнг ҳеч-ҳеч ул.

Билурман, келмаз илкиндин иш, эй ёр,
Йилон тутмағил илкинги бирла зинҳор.

Азинлар илки бирла тут йилолни,
Жонинг бесла хуш ўлтур, қўй жаҳонни.

Жаҳон билганга худ зиндон эрур чин,
Охир ҳеч чора йўқ зиндонда боғдин.

Сан ул сан, ганжсан, боғлиғ бўлур ганж,
Умид тут, бермағил ўзунга кўп ранж.

Қутулгайсан бу қазғу-қузғудин ҳам,
Қазоқа рози бўл, Юсуфтек эбсам.

Агар, қадрингдин ўксилсанг сабр қил,
Юқору оғғучини сан алам бил.

Соқинмаким санга йўқ қисмати қадр,
Сан ўқсан икки оламда бил уш садр.

Саннинг учун эрур бу барча олам,
Кичиклаб кўрмағил ўзунгни сан кам.

Яратти ҳақ саннинг учун жаҳонни,
Санга берди уш андин ақлу жонни.

Агар билсанг сан ортуқсан малакдин,
Бу ҳиммат бирла тут олғу фалакдин.

Бу соқиш бирла кўнглунг шод қилғил,
Ўзунгни қазғудин озод қилғил.

Кўнгул кес тожу тахтдин бўл фориг,
Чиройинг қилма қазғу бирла сориг.

Агар бўлсанг бу тахту тожқа муҳтож,

Санга ер тахт эрур, юқору кўк тож.

Мунунгтек сўзлаю Хусравқа Ширин,
Кунин хуш кечру, овтур эрди кўнглин.

Кеча бўлди тақи Ширин сўз айту
Тийилмаз, емасун теб шоҳ қазғу.

**ШИРУЯ ХУСРАВНИ ШИРИН УЧУН
УЛТУРГАНИ БАЕНИ**

Етиб занги менгизлик буртериб тун,
Қаронқулуққа етмиш ул тун ожун.

Қаронқулуққим ептек ҳеч қаронқу,
Кўрукли кўрмадук темишлар ошну.

Фалак соқишда саргардон қолмиш,
Замона ул кечадин ибрат олмиш.

Боёқитек малик табғинда Ширин,
Қилиб хизмат, боса утрур азақин.

Қишан суртган азақни ул юзи моҳ,
Қилиб шафқат ўпор эрди қилу оҳ.

Кўнгул тилар ҳикоятларни айту,
Ҳикоятлар била шоҳ кўнглин овту.

Соқичлиғқа ҳикоят хуш келур теб,
Уюмоқға яна эзгу бўлур теб.

Ширин сўзлаб, тўкар шаккар тилиндин,
Уюқлади сўзин эшту шоҳи чин.

Тўлуб уйқу ҳам ул Ширин кўзинга,
Қўюб ётти юзин ул шоҳ юзинга.

Ётурда хуш қучушуб ул ики ёр,
Фалак кўрким яна не муҳра ўйнар.

Қилиб роҳат уюрда шоҳу Ширин,
Очиб тунлук, бир эр инди учакдин.

Ўзи девтек, юзи ҳам чин қаро тун,

Тиғиндин ўт соча ул наҳс малъун.

Эв ичра мол издар янглиғ ўғри,
Тилаю шоҳ қотинга келди тўғри.

Тамом дарё мепгиз қайнаб онгсиз,
Ёвуқ келди ул эзгуга бу тенгиз.

Боқиб бағри — тўшинға ханжар урди,
Ёриб қорнин, равон ўқ шамъ ўчурди.

Кўнгулда раҳми йўқ жаллод кофир,
Анингтек урди шоҳ бағринга ханжар.

Ким онтек чиқти Хусрав бағридин қон,
Нетакким йилдирим сачрар булутдан.

Азирди ойни кундин ул нўҳусат,
Ўзи чиқти яна тунлукдин ул ит.

Малик хуш уйқуда қорни ёрилди,
Кўзин очти бағирдин оҳ қилди.

Тўшак бағри қониндин бўлди тўфон,
Сусаб эрнинга етти заҳм (ин)дин жон.

Кўнгулда айди бу хуш уйқусиндин,
Ўётиб сув тилайин, берсу Ширин.

Яна хотирда айди неча тун бор,
Уюмаз эрди ҳеч бу меҳрибон ёр.

Қеракмаз уйғаниб, мени мунунгтек,
Кўриб, онгсиз ўзин эмгатса бу бек.

Ҳам ул екким бу сўзни аймасам ҳеч,
Анинг зор айишим эштиб куймасам ҳеч.

Ўлайин, кгрмасун теб бу вафодор,
Ўётмади эсиркаб ёрин ул ёр.

Очилмиш кўрсанган бир хуш гулистон,
Анинг бирла безанмиш бўлса бўстон.

Ҳаво ғоят хуш эркан, ногаҳонда,

Булут ўрласа гукраб ул замонда.

Тўлу ёгдурса, тоштек тегса тўкса,
Боғ ичра ҳеч чечак қўймаса тўкса.

Уёниб боғчи ноғоҳ уйқусиндин,
Чечак кўрмаса, қолса уйла мискин.

Не айтурсан, анинг ҳоли не бўлғай,
Чечак янглиғ ҳам ул қазғуда бўлғай.

Малик заҳминда кўп қон оқмоқиндин,
Балинглаб ноғохон уйғонди Ширин.

Азиз тунларким ул бахти бор эрди,
Уёниб чанг унин тингларлар эрди.

Қўпуб ўтруб, икагу хуш ёнашу,
Бири-бирини қучуб ўйнаб ёнашу.

Кетур шарбат тею соқиқа буйруб,
Ичар эрди шароб(ин) қўл-қўлга уруб.

Қилиб ишрат анингтек шоҳи хуррам,
Бўлуб сархуш ётур эрди ушул дам.

Фалак кўрким бу кез не зишт иш этти,
Маликнинг қони Ширинни уйғотти.

Тушунда ҳам бу қўрқу кўрмиш эрди,
Паришон бўлди, жондин эл кўтарди.

Йўғурғон очти, боқтиким ўлуб шоҳ,
Ётур қонқа ботиб, қилди кўруб оҳ.

Кеча кун издар эрди ул тўлун ой,
Кўрар темиш ангар ғаддор ожун ҳой.

Йўқолмиш шоҳ боши, қолмиш қуруғ тож,
Бўйининг шаҳри бўлмиш барча торож.

Угурланмиш гуҳар, ганжи бузулмиш,
Черик кетмиш, черик бошчиси ўлмиш.

Тану жонинга ул дам ўт ёқилди,

Жаҳон устунга ул соат йиқилди.

Укуш зорию, кўп фарёд қилди,
Янгоқин тирноқи заҳм урди тилди.

Хароб қилди ура, йирта юзини,
Кўюкдин пора қилди ўз-ўзини.

Ёйиб бошдин сочин юлқа тугатти,
Дариғо ёр теб, кўп навҳа этти.

Туруб бу ҳол ичинда эркан ул ҳур,
Қориштурди гулобу мушку кофур.

Маликнинг қонға булғанмиш вужудин,
Юди моварду кофур бирла Ширин.

Нетакким қурсалар шоҳлар қуроғин,
Яраштурди чиқорғутек яроғин.

Тугайтиб шоҳ яроғин андин ул бек,
Ўз-ўзининг бўйин ҳам юди антек.

Ҳам ўзининг яроғин барча қилди,
Кўнгулда айдиким: вақтим етилди.

Яна Шируя соқишлаб кўнгулдин,
Манга жуфтлукка лойик тею Ширин.

Сўз айтиб изди олтиртинким, эй ой,
Хуш ўлтур, қазғу ема, қилма кўп вой.

Нетак эрса кечур бир ҳафта, кезин,
Олайн тею жуфтлукка сени чин.

Сени Хусравдин ортуқроқ тутайин,
Жоним боринча кўнглунгни кўтайин.

Биз икки бир кўнгул бўлмишда кезин,
Берайин илкинга ганжлар калидин.

Нетакким уқди Ширин бу ҳикоят,
Қақиди, асру қаҳри келди ғоят.

Вале билгуртмадиким, билмасун теб,

Тақи душманлиқ ортуқ қилмасун теб.

Яна сўзин бу пардада яшурди,
Жавоб сўзга бериб, бағрин бишурди.

Шируя онгламадин тилтоғини,
Ишонди кертү соқниб олдағини.

Уш андин сўнг қамғун асбоби борин,
Аёқ, чаноқ, кизим тўнларни Ширин.

Эл ичра барча муҳтожларни терди,
Малик жони учун барчани берди.

ШИРИН ХУСРАВ УЧУН ЕС ТУТҒАНИНИН БАЕНИН ҚИЛУР

Нетакким субҳи содиқ бош кўтурди.
Ширин бошинга йўқолмоқлиқ кетурди.

Қочиб зангини ой мағрибқа келди,
Субҳ занги тишитек очлу кулди.

Буюрди қилдилар тобут ул кун,
Қамуғ тобутни қоплаб тузни олтун.

Мурассаъ қилди йинжу лаълдин бин,
Тўшади бела сочти ашҳабу кин.

Маликни ул тобут ичра ётурди,
Тақи неким керак эрди битурди.

Ети иқлим шоҳлари бошлаю турди,
Буюрди беклар эғнинга кўтурди.

Равон машҳад табору тебрадилар,
Тобут ортинча шоҳлар йиғладилар.

Қешиб қуллар қулоқларни ушул дам,
Кийиб кийиз, кешиб солди бурун ҳам.

Ушатиб барбатини бу Борбад ҳам,
Қешиб бармоқларин тишлаю бир дам.

Нигисо ҳам ушатиб ул замон соз,

Кўтармиш чанг янглиғ зорин овоз.

Яна Шовур кўзиндин қон оқитиб,
Кўнгулдин сабру жон ороми кетиб.

Бузург Уммид кесиб барча умунчин,
Зорин йиғлаб аюрким: йиғла Ширин.

Қуруғ тан қолдуқ эмди, жон борди,
Биз экда қолдуқ, ул дармон борди.

Қани шоҳлар шоҳи султони қани?
Ёти иқлим бекларининг хони қани?

Қани ул арслон ўлтургучи Парвиз,
Четук илкинда ўлди, қолди Шабдиз.

Агар йўл эрса ул, бу эрса майдон,
Не бек, не қул, не Хусрав, не Нўшир (а) вон.

Очиб кўп қуллар, кўнглар бошини,
Кесиб сочлар, сочар кўз қон ёшини.

Яна хотунлар ўртасинда Ширин,
Яраштурмиш келинлар янглиғ ўзин.

Хиромлаю, изиб соч орқасинга,
Кўзуб сурма кўзинга, илга қина.

Лаълдин қўш исирғалар қулоқда,
Тумеға дона йинжудин янгоқда.

Сориниб бир сориг ҳулла бошинга,
Қизиб ол тўн чечактек тўн тошинга.

Қўпа, йиқлу тамом усруктек ул хур,
Борур тобут сўнгинча балқию нур.

Тузуб кертатка кируртек ўзини,
Кўрукли ҳайра қолур ой юзини.

Қуяр бўлғай манга эмди теб ул ёр,
Юруб тобути ортинча хуш ўйнар.

Тоши ўйнар, вале ич зорин иғлар,

Юракин фирқат ўти бирла доғлар.

Малик тобутиким гунбадга етти,
Кирурди ичра элга узр этти.

Белин боғлади қаровашлиққа Ширин,
Айитти турсу беклар барча таштин.

Чиқарди элни эшик боғлади берк,
Уш андин олди илка ханжарин терк.

Очиб шоҳнинг ярасин ул тўлун ой.
Ўлуб қилди анингтеқ ўлгуға рой.

Нетакким эрди шоҳ заҳми анингтеқ,
Қўюб бағри тўшинға ханжар ул бек.

Кириб тобутға, шоҳ устинга тушти,
Қучоқлаб берк, бўйнингга ёбушти.

Шоҳ андомин яна қон бирла ювди,
Иккинчи қонқа булғашти вужуди.

Уш андин бир қатиф овоз қилди,
Ким эштиб тоштин унин халқ билди.

Ким уш тан танга, жон жонқа улашти,
Шакар тан эмгаки жон ранжи ошти.

Яратған ёрлиқасун тутшу ани,
Ким ул бу ерда қилса хуш дуони.

Ким, эй ҳақ, лутф қил ул икки жонни,
Суюрғағил ул икки меҳрибонни.

Зиҳи Ширину ширин ўлмақ андин,
Зиҳи жон берма-ку жон элтмақ уш чин.

Мунунгтеқ вожиб ул ошиқким ўлса,
Жонин жонқа бериб бирга бўлунса.

Охир барча тишиму билмаз эрлик,
Тиши улдурким андин келмаз эрлик.

Талим хотунким эрдин ортуқи бор,

Ерин топса юз эрнинг ишин ишлар.

Жаҳонда билгуруб шу шуру ғавғо,
Мунунгтек қилди (ул) жонларни яғмо.

Қўбуб қазғу тенгизиндин булут ҳам,
Оқитти сел тоғдин тоғқа ул дам.

Ёзидин қатти ел эсти бир онгсиз,
Ҳавони қилди тупроқтек бир онгсиз.

Улуғларким эшитиб билдилар роз,
Қамуғ зор йиғлаю кўтурди овоз.

Ким аҳсант, эй фалак, шобош, эй пир,
Келинларни кузакуга булай бер.

Агар мутриб туруш ва занги эрса,
Ажаб, кўз мундин эзгу юмқи кўрса.

Кўюб анларни ерга иғлаю зор,
Чиқиб гунбад эшигин боғладилар.

Қайиттилар тонгирқаб, қазғу йию,
Битинг бу сўзни хотун ўзра тею.

Битидилар бу Шириндин азин бир,
Жаҳонни ҳақ яратмишдин кезин бир.

Мунунгтек тангсуқ иш ҳеч бўлмиши йўқ,
Киши учун киши ҳеч ўлмиши йўқ.

Қўнгул берма жаҳонқаким бу нокас,
Кишига ҳеч жувонмардлик қилинмас.

Не бергай эрта охир ожун ушбу,
Ким ани олмағай бир-бир сўнги бу.

Берур бир лутф бирла жонни ул ўнг,
Олур юз қаҳр бирла оқибат сўнг.

Тилисмисан юрурда эрта ҳам кеч,
Йиқилдиш, синдинг, андин ҳеч сан ҳеч.

Бу чанбарким эрур бу шаҳр боғи,

Қаротур сени ёшармишча ёғи.

Не чанбар ичра парвоз этса бўлур,
Не бу чанбар бузуб ҳам кетса бўлур.

Бу чанбар боғин узмакдин кечалинг,
Киши очмади, биз қандин очалинг?

Ҳам ул екким бу йўл устунда турсақ,
Бу ер жавринда тупроқда ўтурсақ.

Ўзумизга-ўзумиз йиғласоқ зор,
Ким уш бизтек бизи ким йиғлайисар.

**ХУСРАВ МУЛКИ ХАРОБ БУЛМОҚИНИНГ
САБАБИН БАЕН ҚИЛУР**

Мунунгтек аймиш ул сўз назм қилган,
Жаҳон эзгу ёмонин барча билган.

Ким ул шоҳ мулки бўлмоққа паришон,
Сабаб не ул мен айтай сен уқ, эй жон.

Расулумиз нубувват ошкора,
Қилурда ул асирнинг халқи ора.

Гаҳи ой устина ул хирқа ўрта,
Гаҳи ой хирқасин ул икки йирта.

Гаҳи ул қати тошқа сўзлайу роз,
Гаҳи ул тоштин эшитиб қарғу овоз.

Жаҳонқа ёйилиб анинг эзгу оти,
Бўлуб машҳур элга муъжизоти.

Ҳузури татғучи қаринч бериб,
Насими елга бахшиш ганж бериб.

Қамуғ элларга қилди даъвати ом,
Келинг арза қилинг теб дини ислом.

Буюрди текма шоҳлар отинга бир,
Битинглар нома тейу қилди тадбир.

Ҳабашни тоза қилди хат жамоли,

Ажами тортти кўкка нуқта холи.

Қаламдин мушку анбарлар сочилди,
Бурун Хусрав отинга нома қилди.

Қалам қора қоғид узра юриди,
Изим бир теб ушул дамдам айурди.

Қўнгулдин бир изимга битса керак,
Изим сенсан тейу қул битса керак.

**НЕЧА СЎЗ ХОТИМАТИ КИТОБИДА
АЙТУР УСТОД**

Тирик бўлмишча, эй Қутб, англағил ким,
Тилагим бор сендин бир тилагим.

Қамуғдин билсанг ўксук ўзунгни,
Азақлар асра ер қилсанг юзунгни.

Кўрарсан дур тенгиз остинда қолди,
Сўнг асра қолмишиндин бошқа қолди.

Бошинг қолғай азақ остинда турсанг,
Кесилгай бош башоқтек бош кўтурсанг.

Мударо қил фалак тўхшунлуқин бил,
Умр қисқа эрур ҳиммат безук қил.

Қаламнинг кўзундин бу бағрим қони
Оқиттим битикда топуб бу қони.

Кумуштек бу оқ ер уза таридим,
Муни ма бичигли гарифчи қани.

Азин кўб қиссалар йазилмиш телим,
Уларнинг қотинда бу жавҳар сони.

Қайу ким ўқиса муни билгай ул,
Магар ким ул эрнинг бор эрса жони.

Аё сен китобни ўқиған киши,
Тугатсанг дуодин унутма мени.

Хатимни заиф теб итоб қилмангиз,
Вале баса кўнгли бу сўзлар конги.

Битикчи битарда янгилса қўли,
Уқуғли ўқурда ўнгарур ани.

Агар нарса тушса қалам тугёни,
Уқуғли кечурсун хато-ю, нуқсони.

Аё сўнг келикли дуо қил анга,
У ғаним тилакигни берсун санга.

Ёри берди уған тугатдим битиб,
Изимка бурунроқ тугатдим битиб.

Изим тавфиқ берди тамом қилдим уш,
Ёдигор менингди санга қўйдум уш.

Тақи тўрт эшинга саломи дуруд,
Кесиксиз улашу бўлсун вуруд.

Олтинбўға эрди ул сабқи отлиғ,
Ўзи олиму ҳалим ҳам тили тотлиғ.

Ияра келдим ҳам анинг қотинға,
Қўли теб айурлар анинг отинға.

Биласинда келдим нийяти ғазо,
Тугатдим китобни уш анда ёза.

Риё йўқ сумъа йўқ сўзумда мажоз,
Ҳақиқат сўзум бу биҳаққи ҳижоз.

Изим нусрат берса дик арслон бўлур,
Арслонман теганлар ма каслон бўлур.

Валекин муяссар бўлмади ҳеч,
Биз тақи келганин қўлмадуқ ҳеч.

Ичимда нийятим уғаним билур,
Алимдин келарин келмазин билур.

Бу Олтинбўға бек бирла қилдим сафарни,
Қирайин теб келдим ушул кафарни.

Уш анда қўлдиса азиз қадашим,
Ҳам бирга келибон бўлуб йўлдошим.

Жонимдан азиз ул қилди хитобни,
Анинг отинга ёздим ушбу китобни.

Анинг отинга ёздим не бўлса кучин?
Жаҳд этиб тугатдим хотири учун.

Бу бошдин-аёққа қилиб мен назар,
Кетардим хатосин ма қилдим ҳазар.

Атанмиш атоғи ма қутлуқча,
Ҳақ ани қилсун ду жаҳонда хожа.

Қулунгдин дуо уш умр боринча,
Ёвузлуқ кўрмасун кун ой боринча.

Ўқусанг унутма дуодин мени,
Унутмасин изим раҳматин сени.

Битидим китобни хатосин боқиб,
Бу заҳмат чекканим билгайсан ўқуб.

Атоғим ма Берка фақиҳ теб анчоқ,
Ўзум муъмину муслима аслим қипчоқ.

Мени бирла келган топуб дунёлик,
Манга берди ёзмоқ, ўқимоқ билик.

Мунинг бирла машҳур Мисирда ўзум,
Фақиҳ теб айурлар, эй ики кўзум.

Олтинбўға отлиғ бир бек қотинда,
Турурман мулозим уш хизматинда.

Бу хизматта эркан битидим битиқ,
Сўзумга хулд топма боқғил етик.

Табуғда юриган ёзарму бу хат,
Нийяти ғазоқа миниб тун-кун от.

Валекин уғанним ма берди вусъат.
Битидим, тугатдим кўр ушул соат.

Бу замон фақиҳқа рағбат қилмаз ҳеч,
Фақиҳ теб кимса ҳурмат қилмаз ҳеч...

Юрурман табуғда не болса кучун,
Гаҗи тўқ бўлурман, гаҗи кўб очин.

Қилурман холиққа укуш җамду сано,
Бир овуч тупроқдин яратти мано.

Гулофта олтинда ўзум кизланиб,
Бу махлуқ эшикда жони шишланиб.

Илоҳий қуртарғил бу ишдин мени,
Холиқу розиқ теб билурман сени.

Рўзи қил манга бир сиҳал синоат,
Ким анинг бирла дунёда бўлсам қаноат.

Бу беш ўн кун ичра раҳм қил манга,
Розимни билурсан сиғиндим санга.

Санга ким сиғинди зиён қилмади,
Тилакин тилаган маҳрум қолмади.

Рўзимни осон қил кўргузма торлиғ,
Бу махлуққа қулни қилмағил ёрлиғ.

Битидим ма ёздим бу бир қач сўзум,
Дуодин унутма, эй ики кўзум.

Неча ким ўқисанг дуо қил манга.
Уғаним укуш раҳмат қилсун санга.

Кўзунгдин солмағил бу суратда кўруб,
Санағил мушкилинг бор эрса сўруб.

Бу матлабу ганжлар харобда бўлур,
Хароб ер дойимо иқобда бўлур.

Шакарга назар қил, қамишқа боқма,
Бу аҳмақ нодоннинг сўзина ёқма.

Бу аҳмақ бўритек оқиллар қўй ул,
Бу бўри қўйунға қўйар му ҳеч йўл.

Илоҳи халос қил бу мунгдин мени,
Ҳозире қодир теб билурман сени.

Мусаннифни унитма қилғил дуо,
Котибу мусанниф маа маа.

Таърих ети юз йил саксон бешинда,
Сафар ойининг йигирми бешинда.

Йўл узра не бўлса битидим китоб,
Хатимни заиф теб қилмағил итоб.

Китобнинг сўнгинда бу бир қач калом,
Ёзиб тазкира қилдим санга вас-салом.